

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.
 Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.
 P. KRUYSSSE, Apotheker „ Amsterdam.
 Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.
 Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden,
 Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1043.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No. 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:
 Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

- door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;
- door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;
- door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;
- door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;
- door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

Inhoud.

Hoofdartikel: Wie helpt mede?
Berichten: Het antwoord van den journalistenkring. — Een gelukkige uitzondering. — De controle op de advertenties in het Engelsche blad de Times. — Verspreiding van blaadjes te Utrecht. — Het gevaarlijke zelfs van middeljes die et schadelijk zijn. — Kwakzalverij geen gevolg van gebrek in geneeskundige hulp. — Hulp van de Maats. voor verteneeskunst.
Grootere artikelen: Hoe voorzichtig men moet omgaan met Haarlemmer olie. — Arabische Gom-ballen. — Geneezingen per brief. — De geneesmethode van J. J. Schmitz te maken.
Kleine mededeelingen: Zes jonge dames als reclame. — Correspondentie.
Herhaalde Waarschuwingen: (in advertentie-vorm): Electromotorische tandhalsbandjes. — Zwitsersche pillen. — Heophilesontwikkelingsbalsem. — Teerkapsules van Guyot. — Followay-pillen, slijm- en maagpillen, Brillmans pillen. — Eniraculo-paraeparaten. — Biscuits Ollivier. Injection Brou.
Bijvoegsel: Naamlijst van leden, totaal 1043.

Wie helpt mede?

„De heksen en tooverkollen zijn met naar helse brouwketels voor goed verdwenen. De „oliekooopen” met hun flaphoeden en groote mantels, die wij in onze jeugd nog gekend hebben, meopen niet meer de dorpen af. Maar de markt-bloshreuwens zijn gebleven, en de koningin der aarde in onze dagen, de pers, stelt haar trompetten der luchtbaarheid — de dag- en weekbladen — niet elden ten dienste van de kwakzalverij, evenals van alles wat indruk wil maken op de gemoederen der enigte.

„En de menigte? Zij blijft met welgevallen die betterende klanken vernemen. Honderd redenen or één heeft zij om aan de verleidelijke lokstemmen der kwakzalverij het oor te leenen.

„Daar is de trek naar het wonderbaarlijke en heimzinnige, zoo diep in het menschelijke gemoed legd, vooral bij kinderlijke naturen zooals min-schaafden veelal zijn.

„Daar is de onweerstaanbare macht van het voorbeeld, de schaapachtige natuur, die dwingt te volgen, waar anderen vóórgaan. Wie kent niet de kracht van het „iedereen doet het?” Dit woord is de tooverspreuk der mode. En ook bij de kwakzalverij laat de mode zich gelden.

„Daar is de levenswijsheid der huismoeders en der bakkers, die gaarne eens „meedokteren”, zooals men het noemt, en op raad van tante of buurvrouw eens dit of dat kostelijk middelje willen gebruiken, aan waarvan zooveel in de krant staat.

„Daar is een eigenaardig soort van wantrouwen, dat geen geloof hecht aan de eenvoudige geneeswijze van den gewonen geneesheer, ja, hem verdenkt, dat hij maar visites maakt om zijn beurs te vullen, terwijl men daarentegen, met onbepaald geloof aan de goede werking bij den kwakzalver een duur fleschje gaat koopen, dat door een onbekende gezegd

wordt dienst te doen tegen de kwaal, die men meent te hebben.

„Daar is de schaamachtigheid, die om de eene of andere, meer of minder geldige reden, er niet voor durft uit komen, dat men aan zekere ziekte lijdt, en op goed geluk af zichzelf poogt te helpen, of zich heimelijk in handen van den een of anderen vreemden snuiter overgeeft.

„Daar is de wanhoop van den armen lijder, die, zooals het heet, „door alle doctoren is opgegeven, omdat zij er toch niets aan doen kunnen” en die het dan nu eens zal probeeren met den man, van wien goede vrienden of de krant zeggen, dat hij zulke merkwaardige kuren doet.

„Het motief der kwakzalverij, wat vooral in onzen tijd 't meest voorkomt en het ergste is, is grove baatzucht, het behalen van winst ten koste der onnoozelen, die aan haar verzekeringen en beloften geloof hechten, zelfs al weet zij, dat zij kwaad sticht, al is zij zich bewust, dat zij liegt en bedriegt.

„En hierom is het, dat ook nog in de heden-daagsche maatschappij de welig tierende kwakzalverij een bedenkelijk verschijnsel is, dat ten nutte van het algemeen in al de verschillende verschijningen en vertooningen, waarin het optreedt, nagespoord, ontmaskerd en bestreden moet worden. Iedereen, die in zijn kring, naar zijn vermogen en met zijn middelen, hiertoe wil medewerken, zal een goede daad verrichten.”

Toen wij ons neerzetten om voor dit eerste nummer van den vijfden jaargang van het Maandblad een inleidend woord te schrijven, een woord om hen, die nog niet onder de leden der Vereeniging behooren, op te wekken tot haar toe te treden, ontvingen wij den Volksalmanak, uitgegeven door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Hierin vonden wij een 10-tal bladzijden van de hand van den oud-minister Prof. S. VISSERING, waarin deze de kwakzalverij bespreekt en een warme aanbeveling geeft van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, die ook hem onder hare leden telt. Wij wisten toen niet beter te doen, dan het bovenstaande uit het artikel van Prof. Vissering over te nemen, in het vertrouwen dat zijne woorden, ook buiten den kring der lezers van den Nuts-almanak, menigeen zouden aansporen zich als lid bij onze Vereeniging aan te sluiten.

Het doel van de Vereeniging en de wijze waarop zij dit doel tracht te bereiken, zijn vermeld in de artikelen uit de Statuten, die aan het hoofd van dit blad staan afgedrukt. Het bedrag der jaarlijksche contributie is drie gulden. Wie deze som offert, ontvangt niet alleen zelf dit Maandblad, doch helpt ook mede om een aantal exemplaren er van gratis onder het volk te verspreiden.

De Vereeniging verheugt zich reeds in meer dan

duizend leden, in tal van plaatsen en onder allerlei standen verspreid, zooals uit de bij dit blad gevoegde naamlijst kan blijken. Dit getal is niet klein en grooter dan wij durfden verwachten, toen vier jaar geleden de Vereeniging werd opgericht. Maar het ledental dient toch nog sterk te groeien. Want er is veel geld noodig, indien men met goed gevolg de kwakzalverij zal bestrijden. Zoo als de kwakzalvers de aanbevelingen van hun waren door advertentiën en biljetten bij honderdduizenden verspreiden, zoo dienen ook wij dit Maandblad ter waarschuwing niet zooals thans bij duizenden, maar bij honderdduizende exemplaren te kunnen uitgeven. Ieder, die als lid toetreedt, draagt hiertoe bij.

Om mogelijke bezwaren weg te nemen dienen wij hier met een paar woorden op twee zaken te wijzen.

Ten eersten dat wij in dit blad geenerlei politieke, godsdienstige of kerkelijke richting voorstaan. Wat ook in dit opzicht de overtuiging van de twee redacteurs en van de overige leden van het bestuur der Vereeniging moge zijn, in dit blad zal men daarvan niets vernemen. Personen van allerlei richting kunnen dus zonder bezwaar de lezing van ons blad aanbevelen, zooals ook reeds daaruit blijkt dat personen van de meest uiteenlopende richting tot de leden der Vereeniging behooren.

Ten tweede: dat men zich door de toetreding als lid financieel tot niets meer verbindt dan tot de betaling van eene jaarlijksche contributie van drie gulden. Wel kunnen de uitgaven onzer Vereeniging stijgen, mede door processen waarin zij gewikkeld is, en kan het zijn dat de gewone jaarlijksche inkomsten (de contributiën met de vrijwillige extra bijdragen) niet voldoende zijn tot bestrijding der uitgaven. De algemeene vergadering kan dan tot het heffen van eene buitengewone bijdrage (niet hooger dan f 5.) van elk der leden besluiten, doch dit besluit moet voor 1 November aan de leden worden bekend gemaakt en tot 1 December daaraanvolgende hebben zij, die geen extra-bedrage willen storten, dan nog gelegenheid te bedanken. Ieder weet precies waartoe hij zich verbindt.

Er zijn vele kwakzalvers tegen wie gewaarschuwd moet worden; er zijn velen die zich door hun bedriegelijke woorden laten vangen en die dus een waarschuwing behoeven. Als er nu ook velen zijn die dit met ons inzien en hiertoe willen bijdragen, dan kan er wat goeds gebeuren.

Wij vragen met vertrouwen: Wie helpt mede?

Berichten.

Wij hebben ditmaal de Herhaalde Waarschuwingen, die wij gewoonlijk op de laatste bladzijde plaatsen, op een bijzondere wijze ingericht. 't Is een proef. Misschien dat wij, door nu eens op de wijze der kwakzalvers groote letters, uitroptekens enz., te gebruiken meer indruk maken dan anders. Dat wij daar op de vierde pagina „lachende de waarheid zeggen”, zal hopen wij,

niets afdoen aan den ernst, waarmede die waarheid dient ter harte genomen te worden.

Van den *Nederlandschen Journalistenkring* ontving het bestuur onzer Vereeniging een uitvoerig antwoord op haar verzoek, om te trachten het plaatsen van kwakzalversadvertentien in de nieuwsbladen zoo veel mogelijk te beperken. Later hopen wij dit antwoord in zijn geheel onder de oogen van de leden onzer Vereeniging te brengen. Wij moeten nu echter reeds mededeelen dat op het verzoek afwijzend werd beschikt, maar dat er toch hoop bestaat dat door bemiddeling van den kring de hulp, die de nieuwsbladen reeds nu verleen tot het bestrijden der kwakzalverij, in het vervolg nog meer zal verleend worden.

In het antwoord dat wij ontvingen wordt toch o.a. gezegd: „Waarop de derde of vierde pagina een schadelijke zaak wordt aangeprezen geeft ieder redactie aan uwe vereeniging zeker gaarne verlof om op de eerste of tweede aan te toonen, waarom deze zaak afkeuring verdient. Gaarne zelfs treedt de kring met uwe vereeniging in overleg, omtrent maatregelen, waardoor dergelijke waarschuwingen het doelmatigst zouden kunnen worden.”

Aan het slot van het schrijven geeft de Journalistenkring te kennen dat, naar zijn oordeel, het goede en natuurlijke verloop niet is, dat men den kwakzalvers een der wegen sluit, waarlangs ze tot hun publiek komen, maar dat men ze hun publiek zelf ontneemt, door juiste begrippen te verspreiden. Aan al wat daartoe bevorderlijk wezen kan, vooral wanneer het gebeurt namens en door onze vereeniging, derhalve door erkende deskundigen, verklaart daarna de kring gaarne te willen medewerken.

Al is dus nog geen positief resultaat verkregen, wij nemen met blijdschap van deze zeer welwillende stemming ten opzichte van onze Vereeniging kennis.

De uitgever van het *Nederl. Tijdschrift van Geneeskunde* deelt mede, dat, te beginnen met den nieuwen jaargang, gelegenheid zal bestaan op den omslag daarvan te adverteeren. *Advertenties van geheime geneesmiddelen*, zoo wordt daarbij bericht, *zullen in geen geval worden opgenomen*. Dit spreekt van zelf, zal menigen denken, toch is dit niet het geval. In het buitenland ontzien de uitgevers, der meest wetenschappelijke medische tijdschriften, zich niet de grofste kwakzalvers een plaats af te staan op een of meer bladzijden achter iedere aflevering.

De bovenaangegeven weigering mogen wij dus als een verblijdende uitzondering voor Nederland begroeten.

In het no. van 16 Dec. van het *Nieuwsblad van den boekhandel* wordt iets medegedeeld over het groote Engelsche blad de *Times*. Daarin trof ons de volgende passage:

„De contrôle over de advertentiën is zeer streng, niet alleen voor den vorm, maar veel meer over den inhoud, het onderwerp der advertentiën. Om een voorbeeld te noemen: nooit zal men in de *Times* vinden een aanbod: Een kroeg te koop!”

Wij weten niet of dit zelfde blad kwakzalversadvertentiën opneemt, doch zoo al, dan zou dit blad door zijn, zoo het schijnt, zeer nauwkeurige contrôle in staat zijn ze te weren.

Wij zijn in de gelegenheid geweest ook tijdens het feest van den goeden Sint iets te doen ter bevordering van het doel der Vereeniging. Een der studenten te Utrecht had ons eenige blaadjes gevraagd, ter verspreiding op dien dag, als hij een kwakzalver zou voorstellen en op een wagen de stad zou rondrijden. De kas liet niet toe afzonderlijke blaadjes te laten drukken, zooals wij bij een vorige gelegenheid hadden gedaan, maar wij zonden wat er nog in voorraad was en zoo 't schijnt is het op goede wijze gebruikt.

In de *Vragen des Tijds* van December j.l. geeft Prof. Dr. C. A. PEKELHARING een wenk, die ter harte mag genomen worden door allen, die geneigd zijn het nu en dan eens met krantenmiddeltjes te probeeren. Vele, hoewel lang niet alle, der geadverteerde middeltjes, bevatten niets schadelijks en dan heeft men dikwijls het stopwoord gereed „baat het niet, dan schaadt het niet.” Men meent dat men, als het niet helpt, altijd daarna nog wel hulp kan inroepen.

„Maar juist daar” — zegt Prof. PEKELHARING — „is de schaduwzijde. Wie zal zeggen hoe menige ziekte, hoe menig langdurig, ja noodlottig lijden voorkomen had kunnen worden door tijdig ingrijpen. Het is volstrekt onwaar dat de tegenwoordige geneeskunde zich tot een afwachtinge behandeling heeft te bepalen, en, zoo zij wat doet, slechts in den blinde rondtast. Ongelukkig degene, wien het zelfverwijt treffen moet dat hij, door zucht naar het geheimzinnige, door tegenzin in wat men officieele wetenschap noemt, gedreven, onherroepelijk nadeel heeft aangericht door waanwijs handelen!”

De *Geneesk. Courant* heeft ons artikel over *Ziekfondsen van Staatswege* overgenomen. Zij is het er echter niet mede eens en betoogt in een uitvoerig stuk, dat niet op die wijze, door meerdere Staatsbemoeiing, in gebrek aan geneeskundige hulp ten platte lande kan worden voorzien. Dit laatste is naar hare meening alleen mogelijk door terugkeer tot den vroegeren toestand, toen er verschillende standen van geneeskunsttoefenaren bestonden, met verschillende opleiding en verschillende bevoegdheid.

De kwakzalverij, zoo meent dit weekblad, zou bij vermeerdering van geneeskundige hulp ook geen vermindering ondergaan. Wij kunnen op deze plaats over dit onderwerp niet verder uitweiden, doch als nieuwe voorbeelden van de ingekankerde zucht tot kwakzalverij, nemen wij het volgende over:

„Al ware het koopen van kwakzalversmiddelen al eene zuinigheid (wat de schr. trouwens zoo beslist mogelijk ontke t), „dan zoude men dit minstens niet „verwachten a) bij personen die dagelijks goede en „goedkoop (soms gratis) geneeskundige hulp kunnen „verkrijgen, en b) bij de rijken in den lande, die over „zoo veel geneesheeren en professoren kunnen beschikken, als ze goedvinden. En toch zijn het juist de „rijken, die het meest door kwakzalverij geëxploiteerd „worden, ja er niet zelden de handlangers van zijn. „En toch zijn ons voorbeelden bekend, dat armen, die „gratis bediend kunnen worden van geneeskundige „hulp, eene som opbedalen, of er hun kerkboek voor „verpauwen, om zich het bedriegelijk panacée aan te „schaffen, dat geneezing belooft van de meest onge„neeslijke kwalen.”

Door de *Nederl. Maatschappij tot bevordering der geneeskunst* is thans, ter voldoening aan het besluit harer algemeene vergadering, een crediet van f 25 op hare begrooting voor 1885 uitgetrokken voor de *Vereeniging tegen de Kwakzalverij*.

Hoe voorzichtig men moet omgaan met de „Oprechte Haarlemmer olie.”

Mej. B., eene flinke gezonde, vijftigjarige vrouw waterde sedert drie weken bloed.

Eenige dagen voordat zij mij bezocht, nam dit zoo toe en ging het met zooveel lendenpijn gepaard, dat zij zich ongerust maakte en mijn hulp inriep. Haar liefhebberij voor geheimmiddelen kennende, vatte ik al aanstonds argwaan op en bekende zij mij dan ook, na lang en scherp ondervragen, dat zij sedert vier weken, op advies eener intieme vriendin, dagelijks eene groote hoeveelheid (ik meen 60 droppels of meer) Haarlemmerolie gebruikte.

Een natuurlijk, maandelijks verschijnsel, dat zij meende op haar leeftijd reeds te moeten missen, wilde zij daardoor onderdrukken.

Het kostte mij eenige moeite om haar te doen begrijpen, dat het bloedwateren zonder twijfel veroorzaakt werd door het gebruik der olie en het verder voortzetten er van voor haar noodlottig zou kunnen worden.

Schoorvoetend volgde zij mijn raad op, maar helaas reeds te laat. De scherpe olie had de nieren reeds zoodanig aangedaan, dat een slepend ziekteproces er het gevolg van was.

De vroeger gezonde vrouw begon te sukkelen en ruim een jaar later, na een allertreurigst ziekbed, bezweek zij.

De terpentijnolie, in de geneeskunde gerangschikt onder de scherpe middelen, wordt, om haar sterke werking op de urinewegen, zelden en dan slechts voorzichtig in kleine hoeveelheden inwendig toegediend.

Als men nu weet, dat de Haarlemmerolie grotendeels bestaat uit terpentijnolie — en wel liefst ongezuiverde — vermengd met raapolie en zwavel, dan is het duidelijk hoe schadelijk het ruim gebruik er van moet zijn.

Men staat dan ook verwonderd over de hardnekkigheid waarmede het publiek, trots herhaalde waarschuwingen, hecht aan de geneeskraft van dit vuil en gevaarlijk knoeisel en over het blind vertrouwen waarmede het gebruikt wordt, als ware het de onschuldigste stof der wereld!

Zij dit een leerzaam voorbeeld voor velen!
Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich immers zacht!

DR. DE BRUIN.

Delfshaven, Nov. 1884.

Arabishe Gom-ballen.

Het is met de aanbeveling van onfeilbare mideltjes tegenwoordig zoo erg, dat men ze zelf aflevert, ja opdringt, aan personen die ze niet noodig hebben en er niet naar vragen. Onlang liet iemand tegen een lichte verkoudheid eenig stukjes arabische gom halen bij zijn apotheker doch de dienstbode kwam terug met een doosje waarop aan de eene zijde het volgende te lezen was

Arabishe Gom-ballen, uitvinder W. STUPPEL te Alpirsbach, Wurtemberg. Goedgekeurd door verschillende geneeskundige collegiën, aanbevolen door de beroemdste binnen- en buitenlandse geneesheeren, tegen Hoest, Borst Kwalen, Heeschheid, Gezwollen Keel, Verslijming de Long, enz.

De keerzijde bevatte een nog sterker aanprijzing in den vorm van een certificaat, afgegeven door een zich noemend „consulteerd geneesheer en oogarts van Z. M. den Koning der Nederlanden.” Het luidt in zijn geheel aldus:

CERTIFICAAT.

Mijn oordeel omtrent bovenstaand middel ingewonnen zijnde vereenig ik mij, na nauwkeurig ingesteld onderzoek geheel met de daaromtrent door geachte Buitenlandsche Geneesheeren afgelegde *gunstige verklaring*. Ik betuig mitsdien bij deze naar waarheid: niet alléén, dat dit, uitsluitend uit voortbrengselen van het plantenrijk zamengesteld middel, generlei voor den mensch schadelijke bestanddeelen bevat, maar dat het bestaat uit eene zeer gelukkig gekozen bijeenvoeging van zoodanige grondstoffen die allen de eigenschappen bezitten, *bedarend en verzachtend* te werken op de *geprikkelde slijmvliezen der ademhalingswerktuigen*. Redenen, waarom ik gerustelijk kan bevestigen, dat deze Stuppelsche compositie een uitmuntend middel is tegen versche en verouderde zinkingachtige aandoeningen van keel, luchtpijpen en longen; tegen longverslijming, heeschheid, kramp en kinkhoest; tegen bemoeijelykte slijmlozing, benauwdheid der borst, asthmatische bezwaren en tegen angineuse ontsteking der keel, huig en mandelen. Gegeven te Amsterdam, op den 1 Augustus 1870.

Dr. W. HEENDRIKSZ.

Consulteerd Geneesheer en Oogarts van Z. M. de Koning der Nederlanden.

Wat dunkt u van zulk een attest? — Wij kennen dezen attestgever niet en weten niet of hij nog leeft, evenmin of hij 14 jaar geleden de zelfde „Arabishe Gom-ballen” bedoeld heeft als nu met deze aanbeveling er bij nog voortdurend verkocht worden. Doch zeker is de uitkomst van het onderzoek door den heer D. v. D. WEERD onlangs voor onze Vereeniging van de bewuste Gom-ballen ingesteld, geheel in strijd met hetgeen hier verteld wordt.

De heer v. D. WEERD toch vond dat deze door de „beroemdste binnen- en buitenlandse geneesheeren aanbevolen” gom-ballen, uit niets anders bestaan dan uit *suiker* en *gom*, met een weinig bruine kleurstof (kermesbessen). Hierop moeten dus de woorden toepasselijk zijn dat het is „een zeer gelukkig gekozen bijeenvoeging van zoodanige grondstoffen” als in bovenstaand certificaat wordt uiteengezet!

Menigen zal ons tegenwerpen dat gom en suiker toch geen kwaad doen bij keelaandoeningen. Och neen, en niemand zal er nadeel van ondervinden, als hij in voorkomende gevallen in plaats van stukjes gom of suikerbonbons deze Gom-ballen gebruikt; maar wel waarschuwen wij hem niet te gelooven, wat op de doosjes gedrukt staat en keuren wij het in den fabrikant en de depôthouders af, dat zij zulke waar met gebruikmaking van zooveel leugens debiteeren.

Genezingen per brief.

Een paar jaren geleden vestigden wij de aandacht op een duitsche courant: *Fliegender Rathgeber für Haus und Familie* die enkel en alleen werd uitgegeven ten behoeve der bepaalde kwakzalversindustrie van zekeren BECKER te Berlijn.

Uit een nieuw nummer, dat ons wordt toegezonden blijkt, dat zij nog altijd voortbestaan blijft en tienmaal per jaar verschijnt.

Volgens opgaaf, die men natuurlijk wijs doet niet te gelooven, omdat zij van den kwakzalver-uitgever zelf komt, zouden er niet minder dan 250 duizend exemplaren van ieder nummer gedrukt worden.

Evenals in het nummer, dat ons vroeger onder de oogen kwam, is ook thans de eerste bladzijde gevuld met niet ongepaste raadgevingen in sommige ziekten en eenige anekdoten.

De drie volgende dicht bedrukte bladzijden bevatten echter niets anders dan aanbevelingen en zoogenaamde attesten voor de *Natuurgenezing* van Becker, eindigende met een slot, dat wij hier verkort willen mededeelen, om nogmaals te doen zien

met welk een arglist gespeculeerd wordt op de hebberigheid van, helaas! zeer vele patienten, om altijd hunne gedachten bezig te houden met hunne ware of vermeende kwalen.

Door de volgende drogredenen betoogt namelijk de kwakzalver het groote voordeel van een behandeling, waarbij de dokter den patient niet bezoekt, maar alles per brief (per correspondentie zooals het in de advertenties heet), afgedaan wordt.

„Onder 't publiek, zoo zegt deze kwakzalver, heerscht nog veel te veel de meening, als zou een geneeskundig consult per brief weinig beteekenen. Integendeel het verdient in slepende ziekten juist de voorkeur. Terwijl een gewoon geneesheer met eenigszins drukke praktijk, in den regel slechts weinig oogenblikken kan besteden om iederen patient aan te hooren en kennis te nemen van al 't geen deze over zijne ongesteldheid meent te moeten mededeelen, heeft de geneesheer, dien men per brief om raad vraagt, al den tijd zich geheel daaraan te wijden.

„De patient zelf kan alles opteekenen, wat hij belangrijk acht, desnoods iederen dag en van uur tot uur. Terwijl een gewoon geneesheer, ook al luisterde hij naar dat alles, onmogelijk alle details van zulk eene ziektebeschrijving in zijn geheugen kan bewaren, blijven de bijeenv, die men geschreven heeft, allen bewaard en kunnen zij telkens als 't noodig is, opnieuw worden geraadpleegd.”

Men ziet, het komt er volgens dezen kwakzalver volstrekt niet op aan of de geneesheer door eigen oogen aanschouwt of hij door hooren, voelen, tasten, vergelijken, tot een juist inzicht der ziekte tracht te komen; — 't is volgens dezen brieven-dokter genoeg als hij slechts weet wat de patient zelf zegt of vermeent te zien en te voelen.

Honderdmalen hebben wij de onwaarheid hiervan reeds betoogd, doch doen 't hier op nieuw. Een leek, die 't verband van gevolg en oorzaak bij de verrichtingen van 't menschelijk lichaam niet kent, kan zich van zijn ongesteldheid geen voorstelling maken. Hij zal pijn voelen in 't een of ander lidmaat, doch weet niet, en de dokter kan op een stand dit evenmin nagaan, of de oorzaak der pijn zit in dit deel of in een der inwendige organen. Hij zal den brieven-dokter, wien hij wil raadplegen, schrijven dat hij drukking heeft „op het hart” en in werkelijkheid zou 't den geneesheer bij onderzoek spoedig blijken, dat het opgezetheid in de maag is.

Een ander zal per brief een middel vragen tegen oorpijn of tic douloureux, waarvan elk geneesheer dikwijls op 't eerste gezicht de oorzaak zal herkennen en wegnemen door een aangestoken kies, terwijl een volgende keer de dokter op een afstand onmogelijk uit den brief van zijn patient zal kunnen waarnemen of deze, die klaagt over hoofdpijn, lijdt aan bloedeloosheid of bloedaandrang, of hij dus versterkend of verzwakkend zal moeten ingrijpen.

En zoo gaat het in honderde gevallen. Wij weten het, onder de overigens als ontwikkelden bekend staande patienten, geschiedt dit „dokteren per brief” nog lang niet zelden.

Welnu, over welk gebied zich hunne zoogenaamde ontwikkeling ook moge uitstrekken, wij ontleenen aan het gemeenschappelijk gevoelen, van alle deskundigen het recht hen te rangschikken op dezelfde lijn als de domste bewoner van een achterhoek, dien men gewoon is uit te lachen om zijn onnoozelheid en bijgeloof.

De genesmethode van J. J. Schmitz te Aken.

In sommige bladen, vooral die in de provincie Limburg verschijnen, treft men in den laatsten tijd herhaaldelijk advertenties aan, waarin zekeren J. J. SCHMITZ te AKEN als genezer van allerlei kwalen werd aanbevolen. De advertenties zijn in den vorm van dankbetuigingen voor gelukkig volbrachte genezingen. Zie hier een er van:

Attentie. Frans Peter Kröckeler te Warden, bij Nijmegen, maakt bekend, dat zijne dochter 5 maanden lang door eene verkoudheid zeer ziek werd, en door den heer J. J. Schmitz, Kleinmarschierstrasse 7, Aken binnen de 5 dagen volkomen genezen werd, zonder dat dezelve haar persoonlijk had gezien.

Men spreekt Hollandsch en Duitsch.

Zoo waren er andere advertenties, waarin andere genezingen verhaald werden, zeer uitlokkend om 't eens te beproeven.

Iemand schreef aan dezen Heer Schmitz dat hij sinds eenige jaren lijdende was aan niets minder dan long-, maag- en nierziekte waarbij zware hoofdpijn, en vroeg of de Heer Schmitz hem daar af kon helpen. Spoedig kwam het volgende antwoord, dat wij hier letterlijk afdrukken:

AACHEN, den 6t Novemb. '84.

Mein Heer.

Ihre Krankheit nämlich der kurze Athem, Uebelkeit am Herzen und die Kopfschmerzen sind sicher zu heilen, und werden wir unser möglichste thunen.

Die Consultation wobei für ein Monat Mittel gartis beigegeben wird, kostet vier Mk., werden die Sachen geschickt dann is Porto und Verpackung eine Mk. eztra. Bitte uns gutigst zu schreiben ob Sie Mittel für Ihre Krankheit zugschickt haben wollen, worauf wir für obigen Betrag Post verschus erheben.

Achtungsvoll Grüst

J. J. SCHMITZ.

De bestelling werd daarop gedaan en de patient ontving een pakje, waarvoor hij f 3 moest betalen. Het bevatte, behalve een paar gedrukte briefjes, waarin opnieuw wonderlijke genezingen verhaald werden, een doosje met een aantal kleine als poeders gevouwen papiertjes, waarin kleine witte korreltjes, benevens een klein glazen fleschje, eveneens met witte korreltjes. De poeders waren genommers en op een afzonderlijk briefje waren ook eenige nummers geschreven, die echter niet met die op de poeders overeenstemden.

Bovendien was er een geschreven briefje bij, in een dergelijke taal als in het vorige schrijven gebruikt, een taal die misschien Hollandsch moet verbeelden en leert, dat al mocht „men”, zooals in de advertentie staat, Hollandsch spreken, „men” het toch niet schrijft. Zie hier dit briefje:

De Puder wede genomme wie op der Zettel stet, alle 2 dag eme, um an de dag wo gene Puder genomme wed 10 Kugelchens ant dat Patelesge wat de bei is, ur dürfst gene Win trenke en net to kaut trenke, net te sur en net te gesaute ette.

Nog dient vermeld dat op het doosje gedrukt staat: *Krankheiten aller Art werden homoöpathisch geheilt.*

Ziedaar de feiten, waarvan ieder kan kennis nemen, die f 3 aan de zaak wil besteden. Wij hebben er slechts één feit bij te vermelden, namelijk den uitslag van het scheikundig onderzoek. Het lid der Vereeniging de Heer H. VAN GELDER, militair-apotheker te Leeuwarden, heeft de witte korreltjes onderzocht en de uitkomst was dat zij bestonden uit *suiker*, NIETS DAN SUIKER.

Hier kunnen wij eindigen, want het schijnt ons toe dat zelfs hij, die het hardnekkigst op de in de advertenties aanbevolen middeljes vertrouwt, toch wel zal gelooven dat door kleine korreltjes, die uit niets anders dan gewone suiker bestaan, geen genezingen kunnen tot stand komen.

Hoe men dan die getuigschriften van genezen lijders moet verklaren? Wel, wij zeiden het reeds zoo dikwijls: zoo zij niet valsch zijn, zijn ze afgegeven door personen die meenden dat de *na* het innemen der korreltjes opgetreden genezing, door die korreltjes veroorzaakt was. Bij de honderte patienten die, gelokt door de advertenties, de suikerkorreltjes als iets zeer merkwaardigs slikken, zullen natuurlijk altijd enkelen zijn die niet gelijk blijven, en ook niet sterven, maar wier toestand verbetert. Een van deze drie toch moet gebeuren, en zij, met wie het laatste geschiedt, zij dikwijls bereid een attest af te geven, waarin zij, zonder eenigen grond, verklaren door de suiker genezen te zijn.

Indien de man echter er bij adverteerde dat zijn geneesmiddel zoodanig is, dat niemand er iets anders dan suiker in zou kunnen vinden . . . zouden zeker al zeer weinig personen hem hun drie guldens afstaan.

Kleine Mededeelingen.

Zes jonge dames als reclame.

Van de Noord- tot Zuidoepool

Is alles kool!

zong Huydecoper in zijn tijd. In letterlijken zin zou men thans als variant mogen dichten:

In Noord en Zuid bloeit frank en vrij

Kwakzalverij!

Een onzer lezers zond ons „de Zuid-Afrikaan” van 9 Sept. j.l. met verwijzing naar eene advertentie van „Hope's great Hair-Restorer”, waarbij zelfs de zes dochters van den fabri-

kant, niet in afbeelding, maar in levenden lijve als reclame dienst moeten doen, blijktens 't hieronder volgende:

„Voor het herstellen van het haar tot een Gezonden, Krachtigen en Weelderige Groei, voortbrengende eene natuurlijken Glans, prachtiger en standhoudender dan de kunst van de bekwaamste parfumeerder kan ten uitvoer brengen, verhindert het uitvallen van het Haar, Geneest en voorkomt Schilvers.

„Dit wonderlijke middel was uitgevonden door Dr. THEOPHILUS HOPE, Genees- en Heelkundige (Mr. T. HOPE's Grootvader), in het jaar 1760, en als een familiegeheim bewaard tot op dezen tijd.

„Bereid en opgemaakt door zijn kleinzoon Mr. T. HOPE, het weelderige haar van wiens zes dochters, in de Kaapstad en omstreken bekend, ten bewijze verstrekt van derzelve wonderlijke eigenschappen.

„In het kleinver kocht bij alle Chemisten en Parfumeerders.

„Prijis 6s. per groote bottel.

„Het pamflet aan den binnenkant van den omslag geeft de geschiedenis van deze uitvinding.”

Trouwens de inhoud dezer advertentie is niet 't eenige opmerkelijke. In den tekst der courant, onder 't redactie-gedeelte, komt bovendien nog eene aanbeveling voor, waarin o. a. wordt aangeraden dit middel, omdat het in tegenstelling met andere onschadelijk is, te gebruiken bij „kleine kinderen.”

Vroeger wezen wij er op, dat vele haarmiddel-fabrikanten de renommée van hun middel danken aan de omstandigheid, dat het zeer veel wordt aangewend door personen, die na hevige ziekten, als typhus, roodvonk enz. hun haren zien uitvallen. Juist zulke lijders krijgen echter meest altijd van zelf hun haar terug, vaak dichter en schooner dan zij vroeger hadden. Hebben zij nu 't een of ander groeimiddel gebruikt dan wijten zij daaraan 't herstel.

't Spreekt echter van zelf dat hetzelfde haarmiddel ook door anderen zal gebruikt worden en die hun haar dan niet terug krijgen; de verkoopers kunnen dus altijd slechts wijzen op een gedeelte hunner klanten, die na 't gebruik een flinken haarbos hebben gekregen.

Onze Afrikaan heeft dit beter ingezien; hij raadt de moeders aan de kale hoofdjes hunner kleine hevelingen met zijn haarwater te besmeren. Zeker en gewis maakt bij hen allen het dons der eerste weken langzamerhand plaats voor beter haar; 't is dus ook zeker dat de fabrikant later van al de kinderen, bij wie van zijn middel is gebruik gemaakt, kan zeggen dat zij *na* dit gebruik een bol met haar gekregen hebben. De slimme Afrikaan kan onze Europeesche kwakzalvers nog iets leeren!

Correspondentie.

— Dit nummer is een paar dagen later dan gewoonlijk verzonden.

— Leden die nog exemplaren van dit nummer ter verspreiden verlangen geheven *spoedig*, met opgave van het juiste getal, aan te vragen bij den uitgever. Indien niet aan 't verzoek voldaan wordt kan men rekenen dat de voorraad is uitgeput.

— Wij herinneren dat in den regel de reeds vooraf aangevraagde exemplaren ter verspreiding enkele dagen later dan de gewone exemplaren verzonden worden.

— De leden die gedurende 1884 uitgaven voor rekening der Vereeniging hebben gedaan die nog niet vergoed zijn, verzoeken wij het bedrag daarvan nog in deze maand op te geven aan den secretaris-penningmeester.

— Wij ontvangen weder een paar anoyne briefkaarten en brieven. Op nieuw herinneren wij dat, wie ons iets schrijft, niet bang behoeft te zijn dat wij, zonder zijn w.i., zijn naam in het Maandblad zouden vermelden. Het mededeelen van den naam *aan ons* is echter noodig, indien men van het schrijven eenig gevolg wil zien. Vooral indien men bedenkingen tegen iets van het door ons geschreven heeft. Anders is er kans dat wij den schrijver hoeden voor een der personen tegen wien wij strijd voeren. Zoo is het bijna zeker dat het schotschriftje tegen ons, waarvan gemeld wordt dat er zelfs een tweede druk van verschenen is, van de hand is van een der eerste kwakzalvers, doch natuurlijk zonder dat hij zijn naam er bij vermeld heeft.

— Ook ons zelf komt men weer eens aan boord met de beschuldiging van anonymiteit, omdat bijna alle stukken in het Maandblad niet ondertekend zijn. Op nieuw berichten wij dus, dat voor de niet-ondertekende stukken de beide aan het hoofd van het blad genoemde redacteurs verantwoordelijk zijn en dat het even goed is alsof beider namen telkens onder al die stukken geschreven stonden.

— J. W. B. te A. Neen, wij hebben niet geschreven „dat het onderzoeken der urine en daarna middelen toedienen kwakzalverij is”. Elk geneesheer kan in sommige gevallen een onderzoek der urine noodig achten en daarna de keuze der aan te wenden middelen regelen. Maar indien het bij dat onderzoek zoo toegaat als bij den „zeedokter uit de Raamskooi”, over wien wij in 't vorige nummer spraken en bovendien de patient zelf niet onderzocht wordt, dan is het kwakzalverij. Indien de man die u behandelde *zoo* te werk ging, dan zijt gij in handen van een kwakzalver geweest en is een onderzoek der ons toegezonden pillen niet noodig om dit te constateeren.

— P. te A. Wij meenen, dat nu boven elk nummer een inhoudsopgave voorkomt, een dergelijke voor den geheelen jaargang minder noodig is. Misschien geven wij later eens een register op al de verschenen jaargangen.

— Dr V te H. Zeker ligt dit onderzoek op den weg der Vereeniging. Wil uw patient het middel ons zenden, anders moeten wij 't zelf aanschaffen.

— E. te W. Wij zullen trachten het middel te onderzoeken.

— P. J. R. te V. Zoodat gij ziet hebben wij op andere wijze er gebruik van gemaakt.

— R. te H. Dat kinkhoestmiddel is ons thans nog niet bekend.

— N. te S. Uw brief ontvangen.

— Kr. te D. Over die pillen in een der volgende nummers.

— v. L. te A. De samenwerking in 't kwakzalven van Schinkelenberg en F. A. Richteren Co. bespraken wij in No. 2 van den vorigen jaargang — De losse blaadjes zijn op en de Vereeniging heeft thans geen geld om nieuwe te laten drukken.

— Mvr. . . te 'sG. Het onderzoek van het haarmiddel is nog niet afgevoerd.

— v. L. H. te A. misschien in een volgend nummer.

— Veel moet wegens plaatsgebrek blijven liggen.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

BELANGRIJK VOOR OUDERS!!!

De Electromotorische Tandhalsbandjes

welke, volgens Deskundigen, nimmer in een enkel geval bij het tanden krijgen der kinderen tot vermindering van pijn **eenige diensten** bewezen hebben of zullen kunnen bewijzen, worden aan elk, die zoo dwaas is om de verzekering van den fabrikant te gelooven, franco verzonden na ontvangst van **90 cent** per postwissel

door **ROBERT HOLTZ,**

te **WAGENINGEN** in de zoogenaamde **Chemische Fabriek.**

Het fabrieksmerk is wettelijk gedeponereerd, 't geen natuurlijk niets beteekent. Nagemaakten zijn even goed en even slecht, d. i. even onwerkzaam als deze. Want deze voddige dingen bestaan uit niets anders dan een strookje zwart fluweel met een paar zijden lintjes om het vast te strikken en daarbinnen een viertal strookjes katoen met zwavel bedekt. (3506)

THEOPHILE's ontwikkelingsbalsem!

Voor f2 krijgt men onder dezen naam een flesch met een fraai etiket, rood met goud, en gevuld met *Eau de Cologne*. Doch dit is niet alles; in deze *Eau de Cologne* is wat gewoon *keukenzout* opgelost! Nog meer, ook een beetje *vliegende geest* is er bij. Nog niet alles; het vocht is ook een weinig bruin gekleurd!

Voor zoo iets zou een gewoon mensch een of twee kwartjes vragen. Niets daarvan. — CHARLES THEOPHILE MAGNERAT, ex-steendrukker te Amsterdam, vraagt en krijgt twee gulden voor zulk een flesch, omdat hij er het sprookje bij adverteert dat deze balsem het haar doet groeien, waar anders niets zou te voorschijn komen. Maar let dan ook op de gevolgen! Alweer een getuigschrift!

ALWEER EEN!!!

No. 382569.

Harlingen, November 1880.

De ondergeteekende, Scheepsgezagvoerder, wonende te Harlingen, op middelbaren leeftijd door gedurig uitvallen van het hoofdhaar enigzins kalen schedel bekommende, heeft getracht door het *haar-middel van Theophile* te Amsterdam den groei van het haar te bevorderen, daarbij zorgvuldig nakomende alle voorschriften door genoemden Heer Theophile gegeven.

Hij verklaart bij dezen dat het middel hem in den vollen zin des woords niets heeft gebaat.

(3512)

J. J. ALTA.

Wilt gij hulp verleen

aan personen, die verslaafd zijn aan het misbruik van kwakzalverswaren, wordt dan lid van de *Vereeniging tegen de Kwakzalverij*.

Tegen f 3 — contributie per jaar ontvangt gij elke maand verscheidene blaadjes die gij aan de ongelukkigen kunt uitreiken en die zeker tot de

GENEZING

zullen bijdragen. (3510)

Dr. P. HOCTIN, vroeger te *Bor-meer*, acht zich verplicht openlijk bekend te maken, dat hij reeds lang overleden is en dus niets kan verklaren omtrent *Urbanuspillen*, die op zijn naam worden verkocht en in de couranten worden aangekondigd.

Deze pillen, die tegenwoordig vervaardigd worden door een looier te *Boxmeer*, bestaan in hoofdzaak uit aloë en kunnen dus geen bijzondere heilzame werking hebben, zooals beweerd wordt.

De doosjes zijn verzegeld met doorschijnend lichtbruin lak, waarop afgedrukt staat **P. HOCTIN te Boxmeer**, wordende bij elk doosje afgegeven een *bijet*, voorzien met den naam **P. HOCTIN**.

Winkeliers of andere Belanghebbenden, die den verkoop van deze of andere aloë-houdende Pillen op zich nemen, stellen zich bloot aan vervolging en veroordeeling tot eene boete van f 10 tot f 200.

Ingeval van herhaling kan die boete tot f 500 gebracht en daarenboven eene gevangenisstraf opgelegd worden van drie dagen tot één jaar. (3508)

IK VERKOOP NIETS ZONDER GARANTIE.

Zes weken geleden kocht men bij mij een flacon tinctuur. Op de gebruiksaanwijzing staat: „helpt de tinctuur niet binnen vier weken, dan staat het iedereen vrij zijn geld terug te eischen.” Het middel had niet gebaat....

Men kwam geld terug eischen... Hoe dwaas, van terug betalen had ik immers niet gesproken.

Dr. EISENBARTH.

N.B. Volgende koopers gelieven er dus op te letten dat ik niets verkoop zonder deze garantie. (3507)

Aan den Heer **RICHARD BRANDT.**

Fabrikant van de Zwitsersche Pillen.

Vroeger stoker in een gasfabriek had ik vooral in de maanden Juli en Augustus, gedurende mijn werk veel last van warmte en een gevoel van droogte in de keel; sedert één jaar slechts gebruik ik uwe *Zwitsersche Pillen* en ben ik knecht geworden in een ijskelder; dank zij uw overtreffelijk geneesmiddel plaagt mij gedurende mijne bezigheden de drukkende warmte nimmermeer.

A. J.— (3509)

Voor 1 cent daags

kan men lid worden van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij en zoo mede helpen om zijne medemenschen er toe te brengen hun genezing niet te zoeken, daar waar men het alleen op hun geld toelgt.

P.S. Zon- en feestdagen behoeft men niet te betalen. (3504)

TEERKAPSULES VAN GUYOT.

Verkoudheid, Bronchites, Asthma, Catarrh en zelfs Tering zegt de fabrikant hiermee te kunnen genezen. — Eerst maakte hij de kapsules *zwart*, nu *wit*, misschien later *grasgroen*. Ook zijn handtekening

E. Guyot

vindt men in drie kleuren op het etiket. Maar och, al de kleuren van den regenboog zullen 's manleugens niet kunnen bedekken.

Zie hier wat wij reeds vroeger van deze kapsules hebben gezegd en nu opnieuw aanbieden

TER WAARSCHUWING.

„Nadat de geneeskunde vroeger nog al gebruik van teer en teerwater had gemaakt heeft zij deze tegenwoordig grootendeels laten varen, daar andere stoffen beter de vereischte werking te weeg brengen, al kunnen de voorbereidingen somtijds eenig nut doen. Indien de geneesheer tegenwoordig nog teer of teeraftreksel wil laten gebruiken, kan hij bij iederen apotheker dit tot teerpillen laten verwerken. De kapsules bestaan uit teer met een laagje gelatine omgeven. Bij een geringe verkoudheid, die echter ook zonder geneesmiddelen, indien men een goeden leefregel volgt, gemakkelijk geneest, kan het gebruik van enkele kapsules geen kwaad. Veel heil verwachte men echter niet van teer en niet ieder ga op goed geluk aan 't slikken. Men zij met 't gebruik voorzichtig. Teer is in 't geheel niet een zoo onschadelijke stof als het door GUYOT en zijn opvolgers genoemd wordt. Terwijl sommige menschen verscheidene teerkapsules zonder scha schijnen te kunnen gebruiken, zijn ons meerdere gevallen voorgekomen waarin het gebruik, zelfs van een of twee stuks, onpasselijkheid te weeg bracht. In één geval zelfs bleef de hartnekkige braking nog den volgenden dag voortduren. Men zij dus gewaarschuwd, vooral ook omdat de teerkapsules door vele zwakke borstlijders worden gebruikt. Bij een teringlijders in 't laatste tijdperk zagen wij een hartnekkige braking van tijd tot tijd telkens terugkeeren. Bij onderzoek bleek, dat 't meisje, op aanraden van een der familieleden, steeds volhield buiten weten van haar geneesheer twee teerkapsules 's morgens te nemen. 't Gevolg was, dat de maag het zoo hoog noodige voedsel nog eerdig afgerde, dan de aard van het longlijden meebracht.

„Een langdurig voortgezet gebruik schaaft zeker zoowel de maag als de beurs.”

PILLEN HOLLOWAY

De vriend van iedereen? Onwaar, doch wel in menig huisgezin binnengedrongen, dikwijls tot groot nadeel van man, vrouw en kinderen.

Known in all parts of the world, dat is: bekend in alle deelen der wereld, helaas bijna geheel waar, dank zij het verbazende adverteeren, doch de bekendheid is ook dikwijls niets anders dan een treurige beruchtheid.

Here's our remedy. Hier is ons geneesmiddel zoo roepen duizend ongelukkigen, die zich aan deze pillen verslaafd hebben en wier ingewanden thans altijd door dezen onnatuurlijken prikkel verlangen.

Deze Hollowaypillen verdienen eenvoudig den naam van *purgeerpillen* want zijn niets anders.

Hetzelfde geldt van *Urbanuspillen*, *Slijm- en Maagpillen*, *Zwitsersche pillen*, *Brillmanspillen*, en tal van anderen.

Onder welken naam deze ook verkocht worden, hoe de fabrikanten tegen elkaar beweren dat zij elk voor zich het **echte recept** hebben, al die pillen bestaan of alleen uit aloë, of uit aloë met wat rhabarber of een weinig van iets anders er bij, doch het **sterkwerkende purgeermiddel** aloë is in allen de hoofdzak. Daarvan worden dus in de advertenties en gebruiksaanwijzingen al die wonderen verteld; die stof heet dus allerlei ziekten en kwalen te kunnen genezen, van die wordt gezegd dat ook de schroomvalligsten en zwaksten haar gerust kunnen gebruiken.

Elk geneeskundige weet dat dit onwaar is. Aloë kan in sommige gevallen eenig nut doen, doch een reeks ziekten en kwalen genezen kan het niet. Bovendien is het lang geen onschadelijke stof en door het veelvuldig gebruik zal men zeker zijn ingewanden bederven. En juist het voortdurende gebruik wordt door de kwakzalvers aangeraden. Geen wonder, want hen is het slechts om het geld te doen en langzamerhand gewent de patient zijn ingewanden zoo aan het sterke purgeermiddel, dat zij zonder dat hunne werking niet meer kunnen uitoefenen. De persoon, die door een tijdige gepaste geneeskundige behandeling had kunnen gered worden, sleept dan jaren lang zijn lijdend bestaan voort om ten slotte te bezwijken. Wij hebben meermalen voorbeelden hiervan medegedeeld. (3516)

Genezing gewaarborgd.

Zoo wordt e geadvverteerd door velen, die allen evenmin te vertrouwen zijn. Iemand, die zich *Medicinaalraa* Dr. MÜLLER noemt, zegt het van zijn **Miraculo-praeparaten**. Ge-loof het niet, want die miraculo praeparaten zijn niets anders dan wat spiritus om mee te wasschen en een ijzermiddeltje om in te nemen.

Een ander zegt het van zijn **Biscuits ollivier**; een leugen want zij bevatten alleen een kwik zilververbinding, die men met groote voorzichtigheid moet gebruiken en slechts in enkele gevallen goede uitwerking heeft.

Een derde roept eveneens: *Genezing gewaarborgd* en prijst da mede zijn **Injection Brou** a die bestaat uit zinkvitriool loodsuiker met een beetje opisaffraan en catechu. Men zij voorzichtig.

Van geen enkel middel kan o gezegd worden **genezing gewaarborgd** en allerminst van de middelen der kwakzalvers. (3518)

Allen die genezing zoeken

van hun zucht om het eene kran tenmiddeltje na het andere te beproeven, kunnen daartoe een **geschikt middel** vinden in het *Maana blad tegen de Kwakzalverij*.

Wie zich hierop abonneert tege f 1.25 per jaar, ontvangt elk maand een dosis, die voor verscheidene dagen voldoende is.

den Uitgever H. VAN BELKUM te Leeuwardene (3511)

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 30 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden,
Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1069.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No. 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:
Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Homoeopathie.

Berichten: Lankmoedigheid tegenover een kwakzalver. — Een zonderling nut van de advertenties der kwakzalvers. — Een voorstel tot bestrijding der kwakzalverij in Rumenië. — Een attest voor het haarwater van Cames.

Grootere artikelen: Palatinophile, een zoogenaamd nieuw middel tegen asthma en bronchitis. — Een leugenachtige aanbeveling van Teerpillen. — De laatste groote advertentie van Hoff.

Ingezonden stukken: Kwakzalversattesten.

Kleine mededeelingen: Rossetter's Hair-restorer. — Hoe Richard Brandt aan getuigschriften komt. Correspondentie: o. a. over Revalenta en over Bitterzoet.

Herhaalde waarschuwingen (in advertentie-vorm) tegen: Zickenheimer Borsthoig. — Electromotorische tandhalsbandjes. — Revalenta Arabica. — De Kwakzalverij van Prof. Albert en Dr. Bela. — Kacahout der Arabieren. — Elfvergif- en haarmiddelen. — Huste Nicht.

Homoeopathie.

In den laatsten tijd is bij herhaling in de Amsterdamsche nieuwsbladen eene advertentie geplaatst, waarbij belanghebbenden werden opgeroepen om in vereeniging met elkaar te trachten een homoeopathisch geneesheer over te halen zich in Amsterdam te komen vestigen.

Van wie de advertentie uitging is niet bekend, doch het bleek bij de tweede oproeping, dat het oog reeds in 't bijzonder gevestigd was op een Nederlander, die thans nog zijne studiën heet voort te zetten in het buitenland.

Wij beschouwen de homoeopathie als eene ontzaglijke dwaling op genees- en natuurkundig gebied. Haar beginsel mist zoo geheel en al elken wetenschappelijken steun, hare methode van onderzoek en zoogenaamde ervaringsleer zijn zoo bij uitstek subjectief en zijn noodwendig de oorzaak van zooveel misgrepen en onzin, dat het waarlijk verwondering verdient hoe dit stelsel zich bijna eene eeuw heeft kunnen staande houden.

Op zich zelf is zij echter geene kwakzalverij; de uitvinder en vele zijner navolgers waren vrij zeker ter goeder trouw en enkelen kunnen het nog heden zijn. De bedoelde eigenaardige behandeling van ziekte is echter zoo dikwijls de al te gereede oorzaak van het grootste bedrog en de grofste kwakzalverij, dat wij in de bovenaangewezen advertenties der laatste dagen eene aanleiding meenen te zien om een kort woord aan deze homoeopathie te wijden; elk die zich daarna aan haar wil overgeven, wete dan ten minste, waartoe hij besluit en late zich niet meeslepen door het onbestemde, het geheimzinnige dat dit stelsel nog voor velen omringt en waarin juist voor niet weinigen het aantrekkelijke schijnt gelegen te zijn.

Homoeopathie is volgens de beteekenis van het woord en ook volgens den zin, daaraan gehecht door den uitvinder HAHNEMANN, genezen door het gelijke, in tegenstelling van Allopathie, de benaming aan de gewone geneeswijze gegeven.

Terwijl de laatste op het oog heeft, ziekteve-

schijnselen te bestrijden door middelen, waarvan verwacht mag worden, dat zij eene met de oorzaak dezer verschijnselen tegenovergestelde werking in het lichaam zullen te weeg brengen, gaat de *Homoeopathie* van de stelling uit dat genezing kan en daarom moet verkregen worden door middelen, die op het gezonde lichaam toegepast daarin min of meer duidelijke aandoeningen te voorschijn roepen, overeenkomende met de ziekte, welke men wenschte te bestrijden.

Gebruikt de homoeopaath *chinine* tegen koorts, dan doet hij dit, omdat hij meent waargenomen te hebben, dat dit geneesmiddel, gebruikt door iemand zonder koorts, bij dezen, zij 't ook in zeer lichten graad, iets als een koortsaanval verwekt; geeft hij *opium* bij zenuwopgewektheid of slapeloosheid, dan geschiedt dit, omdat het in geringe hoeveelheden bij gezonde personen opwekkend werkt.

Om tot de juiste kennis der geneesmiddelen te komen, hebben HAHNEMANN en zijne volgelingen alle bekende en bovendien vele mingebruikelijke geneeskrachtige zelfstandigheden laten gebruiken door verschillende, niet zieke personen en opgeteekend de verschijnselen, die zij waarnamen of meenden te ondervinden.

Op die wijze gelukte het een gansche reeks, soms vrij zonderlinge en niet zelden tegenstrijdige werkingen te ontdekken bij geneesmiddelen, die tot dien tijd als zoodanig onbekend waren of waarbij nooit iemand zooveel verschillende werkingen op den mensch had vermoed. Zoo oefent b.v. het *lycopodium*, eene plantaardige stof, die de andere geneeskundigen als zóó onwerkzaam beschouwen, dat zij 't evenals poeder van zoethout gebruiken, om pillen mee te bedekken, volgens HAHNEMANN 890 onderscheidene werkingen uit op den gezonden mensch, waartoe behooren als verschijnsel no. 102, bij guur weer loopt het water uit de oogen, no. 189, het tandvleesch bloedt bij 't poetsen der tanden, no. 290 een gevoel van zwaarte na 't eten, no. 862 gevoel van verveling, enz.

Andere, zij 't dan ook als geneesmiddel meer bekende zelfstandigheden, verheugen zich volgens de onderzoekingen der *Hahnemannsche* school in nog veel meer werkingen; *zuivel* b.v. heeft er 1040, plantaardige kool 930, phosphorus 1025 en zoo vervolgens.

Dit hoofdbeginsel, het gelijke door het gelijke te genezen, zou konsekwent doorgevoerd tot de meest zonderlinge handelingen moeten voeren; iemand die b.v. zijn been gebroken had door van een trap te vallen, zou men minstens even van zijn stoel moeten stooten en een dronkaard trachten te ontuchtteren door een borrel.

Doch *il y a des accommodements* en de hardnekkigste homoeopaath zal het nooit zoo ver laten komen.

Nog een tweede bijzonderheid is aan de homoeopa-

thie eigen; — de geneesmiddelen worden volgens hun leer toegediend in uiterst kleine hoeveelheden; als regel zelfs zoo klein en zoo verdund, dat er eigenlijk geen sprake meer kan zijn van min of meer, en de scheikunde in gebreke blijft ze met hare nauwkeurigste proefnemingen aan te toonen.

Er bestaat een bepaalde reden, waarom op deze wijze wordt behandeld. De gewone geneeskundigen achten het bewezen, dat de natuur- en kunstproducten, die als geneesmiddelen hunne aanwending vinden, op het lichaam werken door de chemische of physische werking der samenstellende deelen, wel somwijlen eigenaardiger en heviger, doch overigens op dezelfde wijze als genot- en voedingsmiddelen.

Brood en vleesch voeden en water lescht den dorst niet omdat in de eerste een voedende en in de laatste een dorststillende *kracht* aanwezig is, maar omdat brood en vleesch en water stoffen bevatten, die in staat zijn in het lichaam de bestanddeelen te herstellen, die door de stofwisseling zijn verloren gegaan en wier gemis het gevoel van honger of dorst te weeg brengt.

Op overeenkomstige wijze werken alle stoffen, die in het lichaam worden gebracht; hetzij dan dat zij verloren gegane bestanddeelen kunnen herstellen, hetzij dat zij oplossend of vernietigend werken op sommige vochten en weefsels; zij doen dit door de bestanddeelen waaruit zij zelve bestaan; onverschillig of zij den naam van geneesmiddel dragen of niet.

De homoeopathen oordeelen anders; volgens hen zijn in de verschillende geneesmiddelen bijzondere krachten aanwezig, wel verbonden aan de stoffen, waaruit zij zijn samengesteld, maar niet uit het wezen der stoffen alleen voortvloeiende. 't Zijn specifieke, ziekteverende en genezende eigenschappen. De ruwe zelfstandigheden, waaraan deze krachten gebonden zijn, hebben echter volgens hen bijna altijd eene nevenwerking op het lichaam, zoo al niet schadelijk voor de gezondheid dan toch minder gewenscht.

Om deze nevenwerking te vermijden, wordt het geneesmiddel, de stof, die slechts als drager van de genezende kracht beschouwd wordt, in zoo gering mogelijke hoeveelheid gegeven. De kracht zelve, het eigenlijk genezend beginsel, blijft toch — meenen de homoeopathen — even goed aanwezig en wordt, volgens hen, niet vermeerderd of verminderd door vermeerdering of vermindering der materie, waaraan het verbonden is.

Verdunnen, verdunnen en nogmaals verdunnen is daarom de leus der homoeopathen; tijdens dit verdunnen moet echter het geneesmiddel sterk bewogen worden om hierdoor — zooals zij zeggen — de eigenlijke kracht vrijer te maken en daardoor te versterken.

Hierbij moet evenwel volgens eene bepaalde methode te werk gegaan worden en wel als volgt.

Men neemt 1 grein (65 milligram) van de te

gebruiken zelfstandigheid; hierbij voegt men 100 grein melksuiker in drie keeren. Ieder keer dat men er een derde gedeelte bij doet, wrijft men 6 minuten en schraapt gedurende 4 minuten het poeder bij elkaar.

Van dit mengsel wordt één grein op dezelfde wijze geroerd met 100 grein melksuiker en men heeft op die wijze de tienduizendste verdunning; hiervan wordt weder op dezelfde manier één grein onder 100 grein melksuiker gemengd, waardoor men de millioenste verdunning heeft verkregen.

Nu is verder wrijven onnoodig; men neemt één grein van dit poeder en lost het op in 100 druppels verdunnen alcohol; door schudden bevordert men dat oplossen en verhoogt daardoor de kracht van 't geneesmiddel; eerst meende HAHNEMANN bij dit schudden tien slagen te moeten doen, doch toen hij bespeurde — zoo zegt hij — dat de werking van 't middel dan te hevig was, verminderde hij die tot twee.

Alweer neemt men dan één grein of één druppel dezer vloeistof en mengt ze met 100 druppels verdunnen alcohol en dan nog eens en nog eens, de werking wordt — naar de homoeopathische leer — steeds krachtiger.

De dertigste maal heeft men reeds een decillienste verdunning, en juist omdat er dan zeker al heel weinig van de oorspronkelijke stof zal overgebleven zijn, gebruiken de homoeopathen heel vaak deze verdunning, want de kracht die eens aanwezig was, kan niet verdwijnen, meenen zij.

Enkelen gaan nog verder en klimmen op tot eene zesduizendmalige verdunning van één op honderd droppels; het cijfer dat den graad dezer verdunning uitdrukt zou eenige bladzijden vullen.

Wij weten wel, dat vele jongere voorstanders der homoeopathie van zulke duizelingwekkende verdunningen weinig gebruik maken en zelden hooger gaan dan tot de 30ste macht of de decillioenste verdunning of daar beneden blijven, doch juist daardoor worden ze het beginsel van HAHNEMANN ontrouw, terwijl het inderdaad niet eens veel verschil oplevert of men het geneesmiddel aanwendt in de verhouding van een druppel op een regenbak of een druppel op een vischvijver.

Enkele homoeopathen ontzien zich ook niet om, waar zij te doen hebben met eene al te duidelijk kenbare ziekte, de gewone hoeveelheden van geneesmiddelen voor te schrijven, deze handelwijze door de eene of andere schijfrenedering verdedigende.

Zoo raadde HAHNEMANN zelf kamfer aan bij cholera en geven anderen chinine op de gewone wijze, schoon in zeer kleine pilletjes, bij tusschenpoozende koorts.

Dat deze laatsten de beschuldiging van kwakzalverij verdienen is duidelijk en eveneens de geneesheer, die aanbiedt zijne patienten homoeopathisch, of, desverkiezende, ook wel zoogenaamd allopathisch d. i. volgens de gebruikelijke geneeswijze te willen behandelen. Een kleine twintig jaren geleden hadden in eene provinciestad van ons land insgelijks eenige burgers een geneesheer overgehaald om zich aldaar te komen vestigen en de homoeopathie toe te passen. Daar gekomen ontzag hij zich niet zijne wetenschap op zulk eene dubbelzinnige wijze beschikbaar te stellen.

Behalve de bovengenoemde inkonsequenties zijn er nog verschillende omstandigheden, die het beginsel der homoeopathie aantasten. Om slechts een enkel te noemen: HAHNEMANN wist als elk geneesheer reeds in zijn tijd, dat *Kina* de koorts tegengaaf en dit geschiedt, zoo meende hij waargenomen te hebben, omdat *Kina* door een gezonden mensch gebruikt, bij dezen koorts verwekt. Juist deze vermeende waarneming was het eerste begin van zijn geheele stelsel; maar ook juist dit feit is lang bewezen geheel onwaar te zijn. Op zijn hoogst kan 't innemen van *Kina*-aftreksel bij een gezonden persoon een onaangenaam gevoel te voorschijn roepen en ook bij koorts gevoelt de mensch zich niet lekker, maar van al de andere verschijnselen van koorts, zooals het overwegend kenmerk, de verhooging der lichaamstemperatuur, kan niets worden bespeurd.

En toch niet tegenstaande hare onmogelijke en onbewezen stellingen vindt de homoeopathie onder de leeken, zelfs overigens geen lichtgeloovigen, vaak ijverige voorstanders; de boven geciteerde oproepingen getuigen het opnieuw!

De reden is niet zoo heel moeielijk te vinden. 't Is de lust tot zelfpraktiseeren, die door de homoeopathie tot deugdelijke methode is verheven.

't Valt velen, wier stem in hun zaken of in de maatschappij vaak van eenig gewicht is, hard om bij hunne gewoonlijk totale onbekendheid met alles wat betrekking heeft op de samenstelling en de inwendige verrichtingen van 't menschelijk lichaam, zich geheel en al en blindelings te moeten overgeven aan het oordeel en de beslissing van hun geneesheer.

Anderen hoog ingenomen met zich zelf, en alles wat hun eigen lichaam of persoonlijk gevoel aangaat van 't hoogste belang achtend, stuit het tegen de borst van hun geneesheer somwijlen te vernemen, dat sommige hunner subjectieve aandoeningen van geen gewicht zijn. Weder anderen zijn er trotsch op, voor zich zelf en tegenover derden, om met een handboek en een huisapothek, evenals de knapste professor, vrienden en burens geneeskundig te kunnen behandelen.

Bij deze allen komt nog het heirleger van zieken, wie de gewone geneeswijze geen of geen voldoende baat kan verschaffen of die zich laten verleiden door het gemak, de goedkoopte en niet het minst de geheimzinnigheid der homoeopathische methode.

Maar, zal allicht iemand tegenwerpen, de wetenschap moge de homoeopathie onzinnig, inkonsequent, onmogelijk verklaren, zij kan toch wijzen op eene reeks van allerhande genezingen!

Vooreerst kunnen de desbetreffende statistieken, zonder controle, alleen door voorstanders opgemaakt, niet als bewijzen gelden; bovendien, 't is honderdmaal gezegd, de natuur, geneest veel, zelfs zeer ernstige ongesteldheden, vooral als zij bijgestaan wordt door gezondheidsmaatregelen en gepasten leefregel.

't Is onzes inziens juist de eenige verdienste van HAHNEMANN en vooral van zijne volgelingen, dat zij den nadruk hebben gelegd op deze laatste hulpmiddelen bij iedere geneeskundige behandeling.

Terwijl eene zieke en zijne omgeving maar al te zeer geneigd zijn om te denken, als zij een drankje, wat pillen of poeders hebben en deze getrouw innemen, het overige er niet zoo bijzonder op aan komt, leggen de jongere homoeopathen den klemtoon op den levensregel en 't is of de patienten het gewicht daarvan beter beseffen, onbewust gevoelende dat het zoogenaamde geneesmiddel, dat zij tevens ontvangen, toch eigenlijk niets is.

Berichten.

In het verslag van de laatste Vergadering van den Geneeskundigen Raad van Gelderland en Utrecht, in de *Arnh. Ct.* leest men:

„Van twee leden van den Geneeskundigen Raad werd bericht ontvangen, dat zij eene waarschuwing hadden gezonden aan M. A. E. LEMMEN te Arnhem, die volgens eene advertentie in de *Arnhemse Courant*, Zwitsersche pillen verkoopt, waartoe hij onbevoegd is, daar de pillen kleine hoeveelheden aloë bevatten. Van die waarschuwing werd afschrift gezonden aan den commissaris van politie te Arnhem, met verzoek die wetsovertreding tegen te gaan.”

Wij weten niet of de commissaris van politie redenen heeft gehad om op te treden, of dat de ontvangen waarschuwing voldoende geweest is om den verkooper met het overtreden der wet te doen ophouden. Doch wij moeten, bij het mededeelen van het bovenstaande, er op wijzen met welk een verbaazende lankmoedigheid men hier is te werk gegaan. De wet, waarbij o. a. de verkoop van aloë bevattende pillen enz. verboden wordt, is nu toch al bijna 20 jaar oud en nog meent men onbekendheid daarmee te moeten veronderstellen; een andere reden kunnen wij voor dat waarschuwen tenminste niet vinden.

Men wachte zich er voor de uitdrukking „kleine hoeveelheden aloë” verkeerd te begrijpen. Het onderzoek heeft geleerd dat, tenminste in den laatsten tijd, deze pillen bijna geheel uit aloë bestaan.

Enkele weken geleden kwam in het *Utrechtsche Dagblad* een lang artikel voor, waarvan eene der conclusies luidde, „dat het in het belang der Vereeniging tegen de kwakzalverij is, dat kwakzalvers-annonces, niet uit de dagbladen verbannen worden.”

Werd hiermede bedoeld dat, indien de kwakzalvers niet meer konden adverteeren, hun bedrijf zoo weinig zou slagen, dat wij onze Vereeniging wel konden opdoeken . . . dan zouden wij dit grootendeels toegeven. Het geheele streven onzer Vereeniging is om ten slotte de Vereeniging onnoodig te maken.

Maar de schrijver in het *Utr. Dagbl.* bedoelde i anders. Op de wijze waarop men wel eens het n van het steek der vlooiën kan hooren betoogen, of dat men anders de aanwezigheid, van de diertjes ni zou bespeuren, . . . zoo wordt ook bewezen dat b adverteeren der kwakzalvers nuttig is, voor hen, d de kwakzalverij willen bestrijden, omdat er anders „i stiltē” met circulairez enz. zou gewerkt worden en me het dus niet zou bemerken!

Wij willen den schrijver verzekeren, dat zoo hij een blad kent, dat *durom* de kwakzalvers-advertentie opneemt, hij het gerast kan uitnoodigen, die menschlievende handelwijze te staken. Wij zullen zonder dat wel te weten komen, wat er in de kwakzalverswereld omgaat.

Dr. GRIGORESCU, Primararzt van 't District Bucharest, sprak in de eerste algemeene Vergadering der Rumanische geneesheeren, veeartsen en pharmaceuten, te Bucharest in Oct. 1884, over de geheimmiddel-zweldarij in Rumenië.

Uit zijn voordracht en de daarop gevolgde discussie bleek, dat jaarlijks voor vier millioen francs z. g. geheimmiddelen en specialité's, meest uit Frankrijk, werden ingevoerd, waaronder nauwelijks voor 200,000 francs geneeskundige praeparaten, die men in 't land zelf niet kon bereiden.

Onder anderen werd op deze vergadering besloten aan de Regeering eene wet te vragen om hieraan paal en perk te stellen.

In het *Nieuwsblad, gewijd aan de belangen van den Hoekschen Waard, IJselmonde, Kralingen en Vlaardingen* kwam dezer dagen eene advertentie voor, waarin zekere Hein Ruleveld, te 's Gravenmoer, verklaart, dat hij door het gebruik van het haarwater van den heer Comes, Paviljoensgracht, te 's Gravenhage, een prachtigen haardos heeft teruggekregen.

Uit 's Gravenmoer meldt men ons nu, dat er in die gemeente geen Ruleveld bestaat, en zoover men kan nagaan ook nooit een Ruleveld is geweest. (N. R.)

Palatinophile.

Een zoogenaamd nieuw middel tegen Asthma en Bronchitis.

Wanneer eens iemand een proef wilde nemen om te zien hoever de lichtgeloovigheid op het gebied der kwakzalverij met geneesmiddelen zich uitstrekt, en daartoe een onbeduidend middel met een voor 't grootste gedeelte van het publiek onverstaanbaren naam met de onmisbare reclame in de couranten wilde aanbevelen, dan zou hij op een gelukkigen inval gekomen zijn, indien hij bovengenoemd middel en zijn benaming had gekozen.

Dwazer titel dan dezen, vooral wanneer men let op de ziekten, waartegen het middel dienen moet, kan men moeilijk bedenken. Palatinophile, samengesteld uit een Latijnsch en een Grieksch woord, kan men vertalen als een keizerlijken vriend, of, wanneer men denkt aan het Latijnsche Palatum, luidt de vertaling een vriend van 't gehemelte. Hoe men het ook neme, de onzin blijft dezelfde, en het woord eenvoudig een verzinsel van hem, die zijn middel aldus doopte.

En welk middel?

De heer AD. COTILS de fabrikant te Antwerpen noemt het eene nieuwe geneeskundige ontdekking, waardoor radicaal en met een verwonderlijke snelheid hardnekkige Asthma's (?) en Chronische Bronchitis worden genezen. Het is alsof een lijder aan een dezer ziekten het middel slechts behoeft in zijn neusgaten te spuiten, gelijk de gebruiksaanwijzing leidt, om 's avonds nog door benauwdheid en hoest gekweld, 's morgens te ontwaken zoo frisch en gezond als iemand, die nooit eenigen hinder van die kwalen heeft gehad.

Met zulk een verwonderlijke snelheid gaat het intuschen niet, want de kuur duurt een maand. Daarom zeker bestaat het middel uit drie fleschjes no. 1, 2 en 3. Helpt no. 1 toevallig niet, dan moet men no. 2 gebruiken, en als dat ook niet helpt, dan eindelijk no. 3.

Helpt geen van drieën, iets wat meer dan waarschijnlijk is, dan is toch zeker iemand er door geholpen, namelijk de heer COTILS zelf, die voor elk fleschje maar 18 francs, of, als men ze alle drie tegelijk heeft genomen, 50 francs heeft gerekend. Derhalve ongeveer negen Hollandsche guldens voor één of bijna vijf en twintig voor de drie fleschjes van dat medicament!

Bij de reclame in de couranten wordt de prijs van het dure middel niet vermeld, en niet zonder

n. Men moet nu wel beginnen met zich tot Antwerpschen apotheker te wenden, om nadere lingen te bekomen, en alsdan zoo veel goeds het middel vernemende, schrikt men wel een je van den prijs, maar eenmaal aan het lijntje zijnde en hakende naar bevrijding der voortende kwellingen van een benauwde borst, belt men — wellicht uit een schrale beurs — de vraagde som, vol vertrouwen op het arcanum, later te ontwaren, dat men op de gruwelijkste ze misleid is.

Verschillende apothekers te Antwerpen hebben middel onderzocht, en bevonden, dat de drie schjes 250 gram van een donker bruin gekleurd bitter, samentrekkend vocht bevatten, dat niets anders is dan een spiritueuse oplossing van Cachou een weinig aluin. Onderling verschillen zij van ander alleen door de hoeveelheden der genoemde offen. No. 2 is iets sterker dan no. 1, terwijl n. 3 de grootste hoeveelheden er van bevat.

Die nieuwe geneeskundige ontdekking van Palanophile bestaat, zoo als men ziet, alleen in het vein van een kwakzalver, die op de onverantwoordelijkste wijze een oud en bekend volksmiddel gen hoest, zij het dan ook in den ongewonen orm van een inspuiting, tegen een buitensporig oogen prijs tracht te verkoopen, en nog wel aan n, wier ziekte veelal van ongeneeslijken aard is.

Cachou, bijna aan iedereen is het bekend, wordt met suiker tot tabletjes gemaakt, of ook wel als odanig in kleine stukjes bij verkoudheid en vooral tegen het hoesten gebruikt, en kan in die gevallen oor zijne samentrekkende werking op de slijmvliezen vel eens eenigen dienst doen. Maar hardnekkig Asthma of Chronische Bronchitis met verwonderlijke snelheid genezen, dat vermag Cachou zeker niet; al doet men er ook zoo als de heer Ad. COTILS en beetje aluin bij.

ti Het zij mij veroorloofd ten slotte met een paar regels uit het opstel van Prof. VISSERING in den Volks-almanak van de Maatschappij tot Nut van t Algemeen voor 1885, en een vraag te eindigen: z „De kwakzalverij beoogt niet altijd voorbedachtelijk en moedwillig bedrog, maar zij vindt toch haar besten steun in de spreuk *mundus vult decipi*, „de wereld wil bedrogen worden.” Het *decipiatur ergo*, „zij worde derhalve bedrogen”, volgt dan van zelf.

„Evenwel, er zijn ook hierbij graden en schakeeringen waar te nemen tusschen de gemoedelijke schier onbewuste zelfmisleiding, als het ééne uiterste, en het misdadig opzet om te bedriegen, als het andere uiterste.”

Tot welk uiterste behoort naar het oordeel van den lezer de aanbieding van het middel van Ad. COTILS?

o Amsterdam, Januari 1885.

P. KRUYSSSE.

Een leugenachtige aanbeveling van Teerpillen.

Niettegenstaande de Vereeniging tegen de Kwakzalverij reeds het vijfde jaar van haar bestaan is ingetreden en hare bedoelingen en drijfveeren van tijd tot tijd opnieuw duidelijk werden in 't licht gesteld, zijn er nog altijd personen, die haar eigentlijk karakter niet willen of kunnen vatten.

Nog onlangs werd weder geïnsinueerd, dat zij strijd voerde tegen de kwakzalverij om de apothekers te bevoordeelen.

Nogmaals zij daarom herhaald dat de Vereeniging met het belang van apothekers en doctoren niets te maken heeft; mocht zij zijdelings er toe medewerken dat de positie van beide en vooral der eersten in Nederland in waardeering bij 't publiek meer in overeenstemming worde gebracht met de wetenschappelijke eischen, die hun van staatswege worden gesteld en de apothekers het karakter van kruideniers of winkeliers in geneesmiddelen meer en meer verliezen; — het zal ons aangenaam zijn, doch *doel of nevenbedoeling* der Vereeniging is dit in geen enkel opzicht.

Wij brandmerken de kwakzalverij waar wij ze vinden, hetzij ze door apothekers, door geneeskundigen of door „onbevoegden” wordt bedreven.

Zie hier den inhoud, van een biljet zooals door den daarin genoemden apotheker wordt afgeleverd bij de door hem gefabriceerde pillen. Men zal zien

dat hij nog sterker in zijn uitdrukkingen is dan Guyot.

TEERPILLEN.

Deze heilzame Pillen gebruikt men met het beste gevolg tegen BORSTAANDOENINGEN, als *Kramphoest, vastgezette Verkoudheid, korte Ademhaling, Slijmhoest, Schorheid in de keel*. Liederen, welke jaren aan Borstziekten leden, hebben hun herstel aan deze Pillen te danken.

Alle soorten HUIDZIEKTEN worden er door genezen. In bovengenoemde ongesteldheden worden zij door de beroemdste Geneesheeren aanbevolen.

Volwassen personen gebruiken 4 tot 10 Pillen daags, minstens één uur vóór den maaltijd; kinderen nemen van 2 tot 6 Pillen per dag.

Prijs per flacon met 60 Pillen 45 cents.

Verkrijgbaar bij F. E. NUMAN, Apotheker en Fabrikant te SCHIEDAM.

Wij kunnen voor onze getrouwe lezers met weinige woorden volstaan om aan te toonen dat hier een kwakzalver aan 't woord is.

Daargelaten dat een apotheker niet kan en mag beoordeelen, in welke ongesteldheden zijne medicamenten heilzaam zijn of gebruikt moeten worden, wordt hier de leugen zoo duidelijk mogelijk te baat genomen om de pillen aan den man te brengen.

't Kan nog waar zijn, dat „men” de pillen gebruikt tegen allerlei borstaandoeningen, doch dat ooit iemand er beterschap door heeft ondervonden, bestaat slechts in de verbeelding, nog veel minder dat zij hun herstel er aan te danken zouden hebben.

Doch vooral is het kenmerk van kwakzalverij aanwezig in de bewering: *Alle soorten huidziekten worden er door genezen*.

Niemand kan hier de leugen miskennen en 't zal dan ook niemand verwonderen, dat wij den hier genoemden apotheker, die, zonderling genoeg, lid onzer Vereeniging was, van de lijst der leden geschrapt hebben, zoodra zijne handelwijze ons bekend werd.

De laatste, groote advertentie van Hoff.

't Is niet anders; een leugen zoogenaamd om best-wil vindt bijna overal verschooning, al wordt dat „best-wil” vaak wat al te ruim opgevat.

Maar wat te denken van de kwakzalvers en hunne helpers, die dag aan dag voortgaan een serie leugens eerst bedaard neer te schrijven en dan te laten drukken en onder de oogen van 't publiek te brengen, met het eenig en uitsluitend doel er voor zich geld uit te slaan.

Men is over 't algemeen niet gewoon diep na te denken over de laaghartigheid van zulk eene handelwijze, doch eens de aandacht er op gevestigd, zullen velen het met ons eens zijn, dat vele overtredingen en misdrijven, door de omstandigheden veroorzaakt of door de menschelijke hartstochten in 't leven geroepen, eerder verontschuldiging verdienen dan zulk geregeld en bedaard „liegen”, den eenen dag voor en den anderen dag na.

Een voorbeeld doet dezer dagen weer de rondte in de nieuwsbladen. Eene nieuwe groote advertentie van 't *Hoffsche Malz-extract*, is de wereld ingezonden. Tot nog toe had men uit Nederland weinig of geen getuigschriften voor dit praeperaat kunnen bijeen brengen.

Om nu toch iets, wat daarop gelijkt te publiceren, heeft men thans het volgende in deze advertenties laten drukken:

„De JOHANN HOFF'sche Malz-praeparaten werden in Amsterdam, 's Gravenhage, Leiden en Utrecht in de Gasthuizen gebruikt.”

Dit staat hier op deze wijze om de goê-gemeente in 't geloof te brengen, alsof de uitnemende geneesheeren aan 't hoofd dezer inrichtingen hunne patienten het *mout-aftreksel* (want dat is het Malz-extract) van den Duitschen kwakzalver te gebruiken gaven.

Niets is minder waar. De fabrikanten van zoogenaamde nieuwe geheimmiddelen of voedingsstoffen hebben de gewoonte om aan ziekenhuizen en hospitalen van tijd tot tijd eene hoeveelheid hunner waren toe te zenden met „vriendelijk verzoek er de „proef van te nemen.” Niet zelden laat het bestuur zich door een gevoel van beleefdheid verleiden de kennisgeving van den ontvangst te doen vergezeld gaan van eene min of meer oppervlakkige dankbetuiging.

't Doel van den kwakzalver is op die manier bereikt. Men heeft een antwoord van dezen of

genen geneesheer in zijn bezit en uit diens schrijven kan allicht een attest worden gedistilleerd. Eene nauwkeurige beschouwing en ontleding van de series gewone attesten verraden gemakkelijk zulk een oorsprong.

Ook aan sommige ziekeninrichtingen in ons land geschiedde indertijd zulk eene toezending van *Hoffs Malz-extract* en — men ziet het uit de bovenaangehaalde zinsnede der advertentie — thans moet die omstandigheid dienst doen om te beweren dat het daar in *de* (d. i. in *alle*) Gasthuizen werd gebruikt.

Deze algemeene bewering wordt gevolgd door eene duidelijke aanwijzing van een bepaalde inrichting in dezelfde groote advertentie. Zij luidt:

„Hiernevens eene mand met ledige flesschen en verzoeken volgens gewoonte dezelve gevuld met volle, spoedig onder rembours terug te zenden.

's Gravenhage, De Directie van het „16 October 1884. Sint Nicolaas-Gasthuis.”

Het briefje zegt niets, doch hier moet den indruk gemaakt worden, alsof het Malz-extract officieel werd aangewend in 't Nicolaas Gasthuis te 's Hage. Alweer geheel onwaar.

De directie heeft er niets mee te maken; een onderzoek heeft ons geleerd, dat eene juffrouw, geheel in haar *privé* een paar malen voor zich dit extract heeft laten komen en dat thans haar bestellingbriefje geheel tegen haar zin en misschien niet eens letterlijk wordt afgedrukt.

Wij laten het aan ieder over, wat te gelooven van de nitheemsche attesten van beroemde geleerden en gekroonde hoofden, waarop in dezelfde advertentie wordt gewezen, indien er zoo weinig overblijft van de zoogenaamde getuigschriften uit onze nabijheid.

Ingezonden stukken.

Onder de groote advertenties van Johann Hoff's Malz-preparaten, die dezer dagen in vele nieuwsbladen prijken, komt ook een voor met een attest, gedateerd uit Amsterdam 7 Jan. j.l. van den volgenden inhoud:

„De ondergeteekende verklaart hierdoor gaarne dat hij door het gebruik van de Johann Hoff'sche Malz Bonbons van eene vijftienjarige hoestkwaal is genezen.”

Eier onder las men in de advertenties de ondertekening: J. Hendriks, Leer. Mod. Talen.

Tengevolge hiervan ontvingen wij het volgende stuk, dat wij hier gaarne een plaats geven.

RED.

Kwakzalvers-attesten.

Voor eenige dagen heeft de zoogenaamde Dépôthouder der Johann Hoff'sche Malz-Borstbonbons (N. Z. Voorburgwal 250, Amsterdam) bij wijze van advertentiën met veel ophef het publiek trachten te dupeeren, als zou ondergeteekende zijn toestemming gegeven hebben tot aanbeveling van het Hoff'sche fabricaat in dag- of weekbladen.

Om der waarheid hulde te doen, gevoel ik mij echter genoopt tegen diens handelwijze te protesteeren en zults pertinent te ontkennen. Mijn naam stel ik niet disponibel, *tot geen prijs*, om daarmede reclame te willen maken in couranten.

In het algemeen belang is het dus, dat *al de bladen*, waarin dezer dagen de bedoelde annonce opgenomen is, bij wijze van rectificatie nota nemen van mijn protest, in plaats van kwakzalversbedrog in hun advertentieokken op te nemen.

Ik zie hier nog meer bijzonderheden kunnen mededeelen, over het misbruik dat zij te baat nemen om hun attesten wereldkundig te maken, doch voor heden genoeg.

J. HENDRIKX.

Amsterdam, 18 Januari 1885.

Kleine Mededeelingen.

Rossetter's Hair-restorer.

Dit haarkleurmiddel, dat ook hier te lande nog al gebruikt schijnt te worden en dat ons onlangs werd toegezonden met het verzoek het te willen onderzoeken, bestaat volgens het lid onzer Vereeniging, den heer VAN DIJK, apotheker te Groningen, in hoofdzaak uit eene vrij sterke waterige, parfumeerde oplossing van *azijnzuur loodoxyde*, d. i. de bekende *loodsuiker*. Weder dus een *vergiftig* haarwater, waarvan het gebruik ten sterkste moet worden afgeraden.

Bovendien is het een leugen, dat dit water „aan de haren de oorspronkelijke kleur zou teruggeven,” zooals in de gebruiksaanwijzing staat, „dat het het uitvallen van 't haar zou tegengaan en de wortels versterken,” zooals men er verder in leest.

't Verwt de grijze haren ietwat donker, dat is alles wat men van 't gebruik kan verwachten, doch elk zij herinnerd, dat hij of zij het gebruik misschien zal moeten beeten met langzame loodvergiftiging.

Hoe Richard Brandt aan getuigschriften komt.

Deze fabrikant van de Zwitsersche pillen (aloë) deed onlangs in vele Duitsche bladen een getuigschrift opnemen, waarboven hij liet drukken: *Het oordeel van een predikant.* Daarin verklaarde zekere predikant M. P. POVIARIUS uit Schleswig-Holstein, dat hij na tien jaar gesukkeld te hebben aan een wonde in de voet, door de Zwitsersche pillen vermindering van pijn had verkregen. Hij verzocht tevens hem nog 200 doosjes pillen te zenden, opdat hij die aan de armen in zijn gemeente kon uitdeelen.

Aan iemand die over dit getuigschrift navraag deed bij den pastoor, bleek, dat deze 7 of 8 jaar geleden eenmaal de pillen gebruikt had en nooit zulk een brief had geschreven. Wel meende hij dat zijn pijn in de voet toen door de pillen wat verminderd was en ook had hij nog een nabestelling van pillen gedaan, doch niet van 200 doosjes maar slechts van 2 of 3.

Uit den duim gezogen was het getuigschrift dus niet, maar onvervalscht kan men het toch ook niet noemen.

Correspondentie.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende 26 nieuwe leden tot de Vereeniging toegetreden:

- Amsterdam:* D. Henriques de Castro Dz., Apotheker.
F. de Haas, Apotheker.
Bolsward: K. van Ringh.
Bunnschoten: F. J. Spruijt, Geneesheer.
Goes: G. Krol van der Hoek, Apotheker.
's Gravenhage: H. A. L. Koenaart, Tandarts.
O. Plantenga Bz.
W. J. B. F. Terlaak, Onderwijzer.
Dr. H. J. Vinkhuysen.
Groningen: Mr. H. L. Drucker, Hoogleeraar.
Dr. S. B. Raneft.
Harlingen: R. van Drooge.
Hengelo: Dr. P. van Delden.
Kampen: Mr. F. O. van der Dussen, Adv. en Proc.
J. C. Ramaer, Ingenieur Waterst.
C. Rippling, Arts, chef v. h. Milit. Hospitaal.
W. J. Treshing, Apotheker.
R. van der Veer, Off. v. Gez. 2e kl.
Maastricht: Dr. Emile Schreinemacher.
Mil: Verstraaten & Co., Sigarenfabrikanten.
Sloterdijk: W. B. de Bruyn, Rijks-ontvanger.
Rotterdam: R. van Eck, Apotheker.
Utrecht: J. H. Duyvis, Med. Stud.
Dr. C. Lens.
G. J. Teljer, Med. Cand.
Dr. A. J. van der Weijde.

Hierdoor is het geheele getal leden gebracht van 1043 op 1069.

— De leden ontvangen met dit nummer een postwissel-

formulier, met beleefd verzoek die te willen gebruiken tot betaling der contributie voor 1885. Zooals men weet is deze contributie f3.—. Wie een hooger bedrag voor de goede zaak kan missen, zal natuurlijk de Vereeniging zeer bevoor- deelen door iets meer te zenden. Men gelieve er vooral op te letten *den naam* en de *woonplaats* volledig en duidelijk op den postwissel te vermelden. Een paar leden zonden ons *postbewijzen*. Mochten meerderen dit willen doen (ofschoon, indien men niet tevens een brief heeft te verzenden, het minder goedkoop is) dan moeten wij er aan herinneren dat daarop geen plaats voor de vermelding van den naam van den afzender beschikbaar is, zoodat wij verzoeken dien ter zijde aan te teekenen. Het liefst ontvangen wij echter al de contributiën door middel van den bijgaanden post- wissel. Desnoods kan men de vijf cent voor het frankeren van het bedrag afhouden.

De uitgever zendt tevens aan de bij hem geabonneerden postwissel-formulieren ter betaling van het bedrag á f1.25.

— v. R. te H. Gij hebt goed gezien; wij veroordeelen alleen wat verkeerd is en onthouden ons er van wat goed is aan te bevelen. Ons werk bestaat dus bijna alleen daarin dat wij de menschen zeggen wat ze niet moeten doen. Wilt gij dit half werk noemen, ons wel; wij volstaan dan met deze helte van het werk en hebben er ruim genoeg aan. De andere helft vormt zeker ook een zeer nuttig werk; dit wordt echter verricht door de geneeskundigen, wanneer men hen om raad vraagt, door de populair-geneeskundige werken die zij geschreven hebben en door enkele tijdschriften waarin de gezondheidsleer behandeld wordt. Komt er een nieuw werkje over gezondheidsleer of populair-geneeskunde uit, dan deelen wij dat altijd mede. Voor het door u aangehaalde voorbeeld kan dienen het vroeger door ons besproken boekje van Dr. J. PRINGS, hoogleeraar te Berlin, in het Nederlandsch vertaald onder den titel *Haarziekten en haarverpleging*.

— Zooals wij herhaaldelijk hebben medegedeeld, is de z.g. *Revalenta arabica* niets anders dan *linzenmeel*. Reeds gaven wij in vorige nummers enkele adressen op, waar dit in sommige gevallen aanbevelenswaardige voedsel te verkrijgen is, namelijk bij Zaadnoordijk te Leeuwarden, Mortier te Vlissingen en Sanders te Renkum. Als nieuw adres kunnen wij thans hier nog bijvoegen C. BOUWES, Weesper- straat no. 68, bij de Kerkstraat, te Amsterdam, waar mede dit linzenmeel tegen billijken prijs verkrijgbaar is.

— Dr. W. (?) te T. Evenmin als andere natuurlijke mine- raalwateren is *Frans Joseph bitterwater* op zich zelf geen kwakzalverij. Wordt het echter, wat wij niet weten, maar uit uw schrijven meenen te moeten opmaken, als onfeilbaar middel aanbevolen tegen deze of gene ongesteldheid, dan krijgt de verkoop dit karakter, omdat het aan die belofte onmogelijk zal kunnen voldoen en dus menig koper nood- wendig bedrogen moet uitkomen.

— F. te G. Zeker, dank voor de toezending. Bespre- king in een volgend nummer.

— B. te D. Over dat *Silphium Cyrenaicum* in een vol- gend nummer.

— E. te R. De stelen, eigenlijk de stengels van *Bitterzoet (Solanum Dulcamara)* werden, evenals het extract dat er uit getrokken wordt, in vroegeren tijd gebruikt bij slepende luchtbuisverkoudheden en andere aandoeningen der borst- organen. Niet omdat het kwakzalverij is, maar omdat men heeft ingezien dat de werking weinig te beteekenen heeft, wordt het door de geneeskundigen niet dikwijls meer aan- gewend. Bij het volk heeft het echter, zooals met zeer vele dergelijke middelen het geval is, zijne reputatie be- waard. Hoewel gij terecht aanmerkt, dat vele planten tot de *Solanaceën* of *Nachtschaden* behoorende, min of meer verdovende eigenschappen bezitten, wordt dit bij het *Bitterzoet* juist en op goede gronden betwijfeld. In allen geval is het kauwen van deze stelen veel minder bedenke- lijk dan b.v. het pruimen van tabak. Als geneesmiddel van Asthma, zooals gij vraagt, zal niemand er echter baat bij vinden.

Mevr. M. te B. Elk geneesheer moet er rekening mee houden of zijne behandeling van een ziekte of gebrek ook de schoonheid of bruikbaarheid van eenig lichaamsdeel kan schaden en daarnaar zijne keuze bepalen. 't Is echter zelden mogelijk voor „andere doctoren,” die de oorspron- kelijke kwaal niet zagen, om stellig te verzekeken dat door den eersten geneeskundige anders had kunnen gehandeld worden. Zoo ook in uw geval. Men heeft somwijlen beproefd een geneesheer strafrechterlijk te doen veroordeelen voor vermeend nadeel door zijne behandeling te weeg gebracht, slechts zelden echter met goeden uitslag. Beter kans ware er misschien voor een civielen eisch tot schadevergoeding wegens misvorming of verlies van schoonheid. Met kwak- zalverij heeft uw geval echter niets te maken; onhandig- heid, onkunde of achteloosheid moge er bij in 't spel zijn, opzet om zijn patient te benadeelen kan toch niet worden verondersteld. En juist dat „boos opzet” is hetgeen wij den kwakzalvers verwijten.

— L. V. H. te V. Dank. Volgend nummer.

— B. Rijksveearts te B. Wij begrijpen uwe bedoeling niet. Onderzoekingen voor particulieren, waarvoor de ver- schillende bureaux van chemische onderzoekingen bestemd zijn, doen wij niet. Betreft het een onderzoek waardoor het algemeen belang gebaat zou kunnen worden, dan dienen wij eerst met alle omstandigheden bekend te zijn en indien het ons nuttig voorkomt verricht een van de leden der Vereeniging het onderzoek, en dan gratis.

— V. d. M. te S. Wij weten dat het middel reeds onder- zocht wordt, zij het ook niet van wege onze Vereeniging. Zoodra dat onderzoek afgevoerd is en er publiciteit aan mag worden gegeven, meer er over.

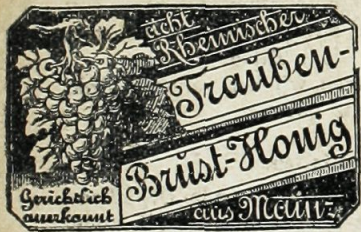
— v. d. H. te M. In antwoord op uw briefk. diene dat in no. 6, jaarg. IV, laatste bladzij iets over *Abshaubbins Anti-Rhumatische Watten* voorkomt.

— N. Q. te A. Behalve hier en daar mededeelingen over rechtszaken, die daar op betrekking hebben, vindt gij groo- tere artikelen over *Somnambulisme*, o.a. in no's. 4, 5 en 7. Jaarg. III en no. 3, Jaarg. IV.

— Veel moest wegens glaatsgebrek blijven liggen.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Suiker, Suiker, Suiker!

Dit is het goud van den Kwakzalver. Suiker, suiker, suiker, op honderd manieren is er geld uit te slaan. Maar vóór alles, geef een anderen naam er aan. Noem het wonderpoeder of sacharum mirabile; of los het op in water en doop het dan kinder- stroop of borsthonig, het succes — het geldverdienen — is verzekerd, zoo gij maar met krasse woorden beweerd dat het een: **uitstekend geneesmiddel is voor vele kwalen.**

ATTEST VAN NIET-GENEZING!

H., 1 October 1880.

Ofschoon volstrekt tegen 't gebruik van alle in de bladen bij ad- vertentie aanbevolen middelstjes, was ik eenigen tijd geleden dwaas genoeg mij aan te schaffen een flacon *Zickenheimer Borsthonig*, hopende daardoor een hardnekkige hoest mijner Echtgenoot te genezen, of daardoor ten minste eenige verzachting aan te brengen. Bij 't ge- bruik geloofden we reeds, dat deze honig slechts uit suiker bestond, en het resultaat was gelijk nul.

(3514)

R. v. D.

COMPAGNON GEVRAAGD.

Iemand die geen geweten tot zijn last heeft en jaren lang is werk- zaam geweest op de kantoren van de meest beruchte kwakzalvers, wenscht zelf eene zaak te beginnen. Hij vraagt daarvoor een per- soon, mede niet geplaagd door een conscientie, die eenig kapitaal kan aanbrengen voor het aankopen van fleschjes en kurken, voor het laten drukken van etiketten, aanbevelingen en attesten van ge- nezen lijders en voor het plaatsen van advertenties in 100 der meest gelezen nieuwsbladen.

Voor het middel zelf is geen kapitaal benodigd.

De helft in de winst (geschat op minsten 850 percent) wordt verzekerd.

Brieven franko onder letters **W. IJ. Z.** aan **U. L. LENZEF** te **OPPEN.**

(3502)

1000

Gulden belooning voor hem, die bewijzen kan dat ooit eenige resultaten zijn verkregen door de **Electromotorische TANDHALSBANDJES**. Bij gebruik daarvan geschiedt het tanden krijgen der kinderen juist zooals anders.

Weggeworpen dus is elke Postwissel ad **90 Cent** gezonden naar **WAGENINGEN, Chemische Fabriek, ROBERT HOLTZ.**

ATTENTIE. Deze bandjes bestaan alleen uit strookjes fluweel met een paar zijden bandjes en stukjes katoen met zwavel bedekt. Men lette er op dat de namaaksels geen werking hebben, en de echte evenmin.

(3522)

Leeuwarden — Coöperatieve Handelsdrukkerij.

Aan allen die gebruik willen maken van de **REVALENTA ARABICA**, het meel dat met zoo vele leugens geadverteerd wordt.

Vraagt bij elken grutter en kruidenier naar

LINZENMEEL,

want dit is precies hetzelfde als *Revalenta*. Het is geen genees- middel (evenmin als de *Revalenta*, al wordt dit in de adver- tenties gezegd) maar een goed voedingsmiddel, dat in sommige gevallen zeer aan te bevelen is.

Het Linzenmeel koopt men voor een vierde of een vijfde van den prijs, die men voor *Revalenta* moet betalen.

Gebruiksaanwijzing. Men late het Linzenmeel eerst gedurende eenigen tijd met water weeken en koke het dan met melk gedurende een kwartier. Na toevoeging van een voldoende hoeveelheid zout en naar omstandigheden boter en suiker, is het een smakelijke spijs. (3517).

BELANGRIJK. ALLENDE ZIEKTE, Krampen, Kinderstuipen, Zenuwen,

worden in het geheel niet genezen door de handelwijze van

Prof. Dr. ALBERT te Parijs.

Slechts een oplossing van **broomkalium** zendt hij aan alle lijders, en die moet terstond bij de ontvangst met veel geld betaald worden.

ATTENTIE. Meen niet dat *Prof. Dr. Albert* werkelijk professor is, of *Dr.* Hij is geen van beide en heet zelfs niet eens *Albert*. Hij is een Duitsch boekverkooper die te Parijs op deze wijze aan den kost zoekt te komen. **Men zij op zijn hoede!**

NB. Nog iets. Ook onder den naam *Dr. BELLA* drijft dezelfde zijn bedrog.

Rachout der Arabieren, van *Dr. DE LANGRENIER* te Parijs. Aan- bevolen als een zeer versterkend voedsel voor kinderen en personen met borst- en maagkwalen.

Volgens het onderzoek bestaat het uit 4 deelen cacao, 20 deelen suiker, 8 deelen zetmeel en een weinig (1/2 deel) salet, welriekend gemaakt door een siertje vanielje.

't Wordt voor een verbazend hoogen prijs verkocht en is toch niets anders dan chocolaad met meel en suiker!

Wilt gij,

niettegenstaande de herhaalde waarschuwingen, voortgaan u aan gevaar van vergiftiging bloot te stellen door

haarmiddelen,

kies dan een van de volgende elf kleurmiddelen, die steeds in de nieuwsbladen geadverteneerd worden.

Eau des Feés.

Allen's Haarhersteller.

Melrose.

Het Nieuwe haarmiddel (Ver- koopshuis.)

De Nieuwe London haarher- steller.

Eau de Zenobie

Royal Windsor haarhersteller.

Eau Hamilton.

Ayers Haarversterker.

Eau d'Amérique

Rossetters Hair Restorer.

Want al dezen bevatten lood- suiker en kunnen bij langdurig gebruik hoogst nadeelige uitwer- king hebben. (3521)

Huste Nicht of in het Neder- landsch gezegd: *Hoest niet*, maar als gij het toch doet, dan zult gij weinig baat vinden bij de waar, die voor hoogen prijs onder dezen naam verkocht wordt.

Het **Huste Nicht** van de firma **L. H. PIETSCH EN CO.** te *Breslau* is niets dan **mout-aftreksel met honig.**

Daarvan wordt gezegd dat het 't enige ware en beste genees- middel is tegen alle keel- en borstaandoeningen, zelfs tegen *longtering!*

Ongelukkig de arme, die er zijn hoop op vestigt.

Men zij gewaarschuwd.

Voortdurend

kan men zich nog aanmelden om lid te worden van de *Vereeniging tegen de Kwakzalverij*, bij den Secretaris-Pen- ningmeester te Leeuwarden.

De contributie is slechts f3.— per jaar. Het nieuwe vereenigingsjaar is 1 Januari begonnen.

Wie meê wil helpen om de Kwakzal- verij te bestrijden, melde zich aan.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteuren Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 30 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.
 Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.
 P. KRUYSSSE, Apotheker „ Amsterdam.
 Mr. J. C. MELJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.
 Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden,
 Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1084.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

INHOUD:

Berichten: De 44 corporaties die lid der Vereeniging zijn. — De beteekenis van het waarborgen van het fabrieksmerk. — Grootte publiciteit der kwakzalvers. — Een voordracht te Groningen. — Weer een weekblad zonder kwakzalversadvertenties. — De voorspelling van een kwakzalver. — Een verordening te Trier.

Rechtszaken: De veroordeelingen wegens onbevoegden verkoop van geneesmiddelen in 1883, volgens het verslag van het Geneesk. Staatstoezicht. — Het proces van Prof. Masoin.

Groote artikelen: Clarke's bloedreinigingsmiddelen. — Het vonnis over een kwakzalver in 1844. — Een zondringse Vereeniging voor de gezondheid te Dresden. — Middelen tegen bleekzucht. — Nog iets over homoeopathie.

Kleine mededeelingen: Hoe goedkoop de kwakzalversmiddelen zijn. — De kwakzalver William Becker.

Correspondentie. — *Herhaalde waarschuwingen* [in advertentie-vorm] De palatinophile van Antwerpen. — Haarlemmerolie. — Teercapsules van Guyot. — Waerseggers en zijne breukbanden. — Zalf van Holloway. — Zwitsersche pillen. — Powell's balsem van anijszaad. — Chantomelanus oogwater.

Berichten.

Bij de beoordeeling van het getal leden der Vereeniging, hoewel op zich zelf vrij aanzienlijk is, dient men nog in aanmerking te nemen dat dit getal niet den juisten maatstaf aangeeft van de sympathie, waarin zich de Vereeniging mag verheugen.

Tot deze leden toch behooren verschillende corporaties, die ieder voor zich een meer of minder groot aantal personen vertegenwoordigen, waarvan mag aangenomen worden, dat de meerderheid genegen is onze Vereeniging te steunen; zonder dat zouden zij geen besluit tot toetreding hebben kunnen nemen.

In de laatste naamlijst tellen wij van zulke corporaties vier en veertig, zeer verschillend van aard en beteekenis, die echter onder de volgende rubrieken kunnen worden gerangschikt.

<i>Medische en Pharmaceutische Vereenigingen en Leesgezelschappen</i>	15
<i>Gezondheidscommissiën</i>	8
<i>Volksvereenigingen</i>	4
<i>Departementen van 't Nut van 't Algemeen</i>	4
<i>Gewone leesgezelschappen en Societeiten</i>	4
<i>Loges</i>	3
<i>Natuurkundige Genootschappen</i>	2
<i>Onderwijzersgezelschap</i>	1
<i>Gemeentebestuur</i>	1
<i>Plaatse ijke schoolcommissie</i>	1
<i>Gymnastiek Vereeniging</i>	1
Samen	44

Wij kunnen niet nalaten aan deze opgave eene aansporing toe te voegen aan overeenkomstige corporaties deze voorbeelden te volgen. De uitgaaf van f 3 per jaar is voor zulke vereenigingen van personen gering en 't is eene gemakkelijke manier om de lezing van 't Maandblad over wijde kringen uit te breiden.

Slechts hopen wij dat de leden dier vereenigingen, die het kunnen doen, zich niet zullen laten terughouden om ook voor zich zelf lid te worden.

Fabrieksmerk gewaarborgd. Meer en meer begint men gebruik te maken van de Wet van

25 Mei 1880 om handels- en fabrieksmerken ter griffie van de rechtbanken in te zenden en zich zoo het uitsluitend gebruik van die merken te waarborgen. Dit is voor den gezonden, eerlijken handel een uitstekende zaak, doch ook de kwakzalvers maken er druk gebruik van. Daar die handelsmerken in de *Staats-courant* moeten bekend gemaakt worden, vindt men dit officieel orgaan dikwijls overvuld met allerlei prentjes, zooals de kwakzalvers in hunne advertenties gebruiken, in sommige gevallen met opgave van de kwalen waartegen de middeltjes heeten te moeten dienen.

Zoodra die inzending aan de een of andere rechtbank heeft plaats gehad, adverteeren de kwakzalvers bij hun waar: „fabrieksmerk gewaarborgd door de wet”, of „fabrieksmerk gedeponneerd bij de arrondissementrechtbank.” Menigeen, niet voldoende met de zaak bekend, ziet daarin eenigen waarborg voor de verkochte waar zelf. Wij herinneren er daarom aan dat dit in geen deele het geval is; dat de rechtbank met de waar die onder dat merk zal verkocht worden niets te maken heeft en voor een kwakzalver, die het schandelijkst bedrog beoogt, even goed het fabrieksmerk gewaarborgd wordt, als voor een eerlijken koopman. Zelfs wanneer een vergiftige stof als iets heilzaams in den handel gebracht wordt, kan het fabrieksmerk officieel gedeponneerd worden. Wij willen niet zeggen dat dit anders zou moeten of kunnen zijn, doch het publiek dient een en ander te weten, om zich niet te laten misleiden.

De *Staats-courant* bestempelt de waren, die wij hier bedoelen, vergoelijkend met den naam „pharmaceutische artikelen.”

Nu en dan krijgen wij door een enkele omstandigheid een heilzame herinnering, dat wij van het nut, dat door dit Maandblad gedaan wordt, niet te hooge gedachten moeten hebben. Het vorig nummer was voor een deel „gewijd” aan de attesten van Johan Hoff. Een onderzoek te 's Gravenhage ingesteld had ons geleerd, dat de directie van het St. Nicolaas Gasthuis aldaar, het Malz-extract niet had besteld; tevens gaf de heer J. Hendriks te Amsterdam een weerlegging van hetgeen hem in zake het gebruik van Malz-extract wordt toegedicht. — Wat baat nu echter zulk een publicatie in ons blad, dat in een getal van 7 à 8 duizend exemplaren gedrukt wordt, tegenover het feit, dat Hoff eenvoudig doorgaat, diezelfde twee getuigschriften dag aan dag in tal van groote bladen te adverteeren?

Onze Vereeniging zou wel 10 maal zoo veel leden moeten hebben, om eenigszins de enorme publiciteit, die de kwakzalvers kunnen geven, op den voet te volgen.

Uit Groningen bericht men ons, dat daar onlangs in de Vereeniging *Pharmaciae Sacrum* de Heer A. J. Wynne, apotheker, een boeiende rede hield over het doel, en het streven der Vereeniging tegen de Kwakzalverij. Spr. wakte alle aanwezigen op, om dat doel te steunen en de beginselen dier Vereeniging te verbreiden. De rede vond zeer veel instemming.

Het antwoord van den *Ned. Journalistenkring*, aan onze Vereeniging, waarvan wij in ons Januari-nummer een gedeelte mededeelden, wordt thans ook in de

Nieuwsbladen vermeld. Om plaats te besparen zullen wij het nu maar niet in zijn geheel afdrukken; maar eerst later bij de behandeling op de algemeene vergadering.

Zoals vele onzer lezers zullen weten, eindigt dit antwoord met de conclusie, dat de kring zijne medewerking niet kan verleenen om de uitgevers der bladen over te halen het opnemen van kwakzalversadvertenties te staken, overigens onze Vereeniging gaarne alle hulp toezeggende om op de eerste bladzijden hunner couranten het nadeel te bestrijden, 't welk het publiek door de publicaties der vierde pagina mocht worden aangedaan.

Wij stellen ons voor ter gelegener tijd op deze bereidwilligheid een beroep te doen, doch kunnen niet nalaten er op te wijzen, dat niet alle redacties het besluit van den *Journalistenkring* goedkeuren; althans wij vinden aan 't hoofd van de *Amsterdamsche Figaro* van 14 Februari j.l. de onderstaande zeker niet dubbelzinnige aankondiging:

De directie van het weekblad *Amsterdamsche Figaro*, gezien hebbende het besluit van den *Nederlandsche-Journalistenkring*, dat zij alles behalve: *fink, doortastend en afdoende* vindt, heeft besloten: *Om in geen geval Kwakzalvers-Advertenties, in hare kolommen op te nemen.*

De Directie.

Er zijn meer bladen, welke een dergelijk besluit reeds vroeger hebben genomen en de meeste hunner namen deelden wij vroeger mede. Gaarne zouden wij echter eene volledige lijst in ons bezit hebben en die in ons blad publiceeren. Wij verzoeken daarom alle uitgevers of redacties van couranten en tijdschriften, die het openen van kwakzalversadvertenties weigeren ons de titels hunner uitgaven op te geven. Zij van wie wij reeds vroeger zulk eene mededeeling ontvingen, worden uitgenoodigd die te herhalen.

Omtrent het zoo even genoemde weekblad moeten wij opmerken dat het bedoelde besluit sedert is overgegaan op een ander, daar uit voortgesproten blad, waarvan nog slechts het eerste no. verscheen, nl. de *Hollandsche Figaro* (Amsterdam, Sweluckstr. 14).

Het volgende verhaal werd ons dezer dagen van zeer geloofwaardige zijde toegezonden en deelen wij mede als een curieus, maar tegelijk droevig staaltje van onnoozel vertrouwen in de kunst van een kwakzalver.

Een meisje kwam onlangs in den winkel van een dorps-manufacturier en vroeg om drie el wit katoen. Op de vraag, waarvoor het moest dienen, werd geantwoord: „voor een lijkkleed voor vader,” en na een tweede vraag, of vader dan dood was, werd er bijgevoegd, neen! maar moeder was met het water van vader naar den dokter van een naburige plaats (bekend als waterkijker in den geheelen omtrek) geweest en deze had gezegd, dat vader nog precies drie dagen kon leven.

Onze brieveschrijver vraagt of dit geen kwakzalverij is. Na al hetgeen wij meermalen over waterkijkerij geschreven hebben, is het antwoord niet moeilijk.

Het onderzoek van het water van een patient is somwijlen een niet te versmaden en noodig hulpmiddel tot het onderkennen van den aard en den loop der ziekte. Daarvoor moet dit onderzoek echter geschieden

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 30 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1084.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:
Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

INHOUD:

Berichten: De 44 corporaties die lid der Vereeniging zijn. — De beteekenis van het waarborgen van het fabrieksmerk. — Grootè publiciteit der kwakzalvers. — Een voordracht te Groningen. — Weer een weekblad zonder kwakzalversadvertenties. — De voorspelling van een kwakzalver. — Een verordening te Trier.

Rechtszaken: De veroordeelingen wegens onbevoegden verkoop van geneesmiddelen in 1883, volgens het verslag van het Geneesk. Staatstoezicht. — Het proces van Prof. Masoin.

Groote artikelen: Clarke's bloedreinigingsmiddelen. — Het vonnis over een kwakzalver in 1544. — Een zondlinge Vereeniging voor de gezondheid te Dresden. — Midelen tegen bleekzucht. — Nog iets over homoeopathie.

Kleine mededeelingen: Hoe goedkoop de kwakzalversmiddelen zijn. — De kwakzalver William Becker.

Correspondentie. — *Herhaalde waarschuwingen* [in advertentie-vorm] De palatinophile van Antwerpen. — Haarlemmerolie. — Teercapsules van Guyot. — Waersegers en zijne breukbanden. — Zalf van Holloway. — Zwitsersche pillen. — Powell's balsem van anjisaad. — Chantomelanus oogwater.

Berichten.

Bij de beoordeeling van het getal leden der Vereeniging, hoewel op zich zelf vrij aanzienlijk is, dient men nog in aanmerking te nemen dat dit getal niet den juisten maatstaf aangeeft van de sympathie, waarin zich de Vereeniging mag verheugen.

Tot deze leden toch behooren verschillende corporaties, die ieder voor zich een meer of minder groot aantal personen vertegenwoordigen, waarvan mag aangenomen worden, dat de meerderheid genegen is onze Vereeniging te steunen; zonder dat zouden zij geen besluit tot toetreding hebben kunnen nemen.

In de laatste naamlijst tellen wij van zulke corporaties vier en veertig, zeer verschillend van aard en beteekenis, die echter onder de volgende rubrieken kunnen worden gerangschikt.

Medische en Pharmaceutische Vereenigingen en Leesgezelschappen	15
Gezondheidscommissien	8
Volkvereenigingen	4
Departementen van 't Nut van 't Algemeen	4
Gewone leesgezelschappen en Societeiten	4
Loges	3
Natuurkundige Genootschappen	2
Onderwijzersgezelschap	1
Gemeentebestuur	1
Plautse ijke schoolcommissie	1
Gymnastiek Vereeniging	1
Samen	44

Wij kunnen niet ralaten aan deze opgave eene aansporing toe te voegen aan overeenkomstige corporaties deze voorbeelden te volgen. De uitgaaf van f 3 per jaar is voor zulke vereenigingen van personen gering en 't is eene gemakkelijke manier om de lezing van 't Maandblad over wijde kringen uit te breiden.

Slechts hopen wij dat de leden dier vereenigingen, die het kunnen doen, zich niet zullen laten terughouden om ook voor zich zelf lid te worden.

Fabrieksmerk gewaarborgd. Meer en meer begint men gebruik te maken van de Wet van

25 Mei 1880 om handels- en fabrieksmerken ter griffie van de rechtbanken in te zenden en zich zoo het uitsluitend gebruik van die merken te waarborgen. Dit is voor den gezonden, eerlijken handel een uitstekende zaak, doch ook de kwakzalvers maken er druk gebruik van. Daar die handelsmerken in de *Staats-courant* moeten bekend gemaakt worden, vindt men dit officieele orgaan dikwijls overvuld met allerlei prentjes, zooals de kwakzalvers in hunne advertenties gebruiken, in sommige gevallen met opgave van de kwalen waartegen de middeltjes heeten te moeten dienen.

Zoodra die inzending aan de een of andere rechtbank heeft plaats gehad, adverteeren de kwakzalvers bij hun waar: „fabrieksmerk gewaarborgd door de wet”, of „fabrieksmerk gedeponeerd bij de arrondissementsrechtbank.” Menigeen, niet voldoende met de zaak bekend, ziet daarin eenigen waarborg voor de verkochte waar zelf. Wij herinneren er daarom aan dat dit in geenen deele het geval is; dat de rechtbank met de waar die onder dat merk zal verkocht worden niets te maken heeft en voor een kwakzalver, die het schandelijkst bedrog beoogt, even goed het fabrieksmerk gewaarborgd wordt, als voor een eerlijken koopman. Zelfs wanneer een vergiftige stof als iets heilzaams in den handel gebracht wordt, kan het fabrieksmerk officieel gedeponeerd worden. Wij willen niet zeggen dat dit anders zou moeten of kunnen zijn, doch het publiek dient een en ander te weten, om zich niet te laten misleiden.

De *Staats-courant* bestempelt de waren, die wij hier bedoelen, vergoelijkend met den naam „pharmaceutische artikelen.”

Nu en dan krijgen wij door een enkele omstandigheid een heilzame herinnering, dat wij van het nut, dat door dit Maandblad gedaan wordt, niet te hooge gedachten moeten hebben. Het vorig nummer was voor een deel „gewijd” aan de attesten van Johan Hoff. Een onderzoek te 's Gravenhage ingesteld had ons geleerd, dat de directie van het St. Nicolaas Gasthuis aldaar, het Malz-extract niet had besteld; tevens gaf de heer J. Hendriks te Amsterdam een weerlegging van hetgeen hem in zake het gebruik van Malz-extract wordt toegedicht. — Wat baat nu echter zulk een publicatie in ons blad, dat in een getal van 7 à 8 duizend exemplaren gedrukt wordt, tegenover het feit, dat Hoff eenvoudig doorgaat, diezelfde twee getuigschriften dag aan dag in tal van groote bladen te adverteeren?

Onze Vereeniging zou wel 10 maal zoo veel leden moeten hebben, om eenigszins de enorme publiciteit, die de kwakzalvers kunnen geven, op den voet te volgen.

Uit Groningen bericht men ons, dat daar onlangs in de Vereeniging *Pharmaciae Sacrum* de Heer A. J. Wynne, apotheker, een boeiende rede hield over het doel, en het streven der Vereeniging tegen de Kwakzalverij. Spr. wakte alle aanwezigen op, om dat doel te steunen en de beginselen dier Vereeniging te verbreiden. De rede vond zeer veel instemming.

Het antwoord van den *Ned. Journalistenkring*, aan onze Vereeniging, waarvan wij in ons Januari-nummer een gedeelte mededeelden, wordt thans ook in de

Nieuwsbladen vermeld. Om plaats te besparen zullen wij het nu maar niet in zijn geheel afdrukken; maar eerst later bij de behandeling op de algemeene vergadering.

Zoals vele onzer lezers zullen weten, eindigt dit antwoord met de conclusie, dat de kring zijne medewerking niet kan verleenen om de uitgevers der bladen over te halen het opnemen van kwakzalversadvertenties te staken, overigens onze Vereeniging gaarne alle hulp toezeggende om op de eerste bladzijden hunner couranten het nadeel te bestrijden, 't welk het publiek door de publicaties der vierde pagina mocht worden aangedaan.

Wij stellen ons voor ter gelegener tijd op deze bereidwilligheid een beroep te doen, doch kunnen niet nalaten er op te wijzen, dat niet alle redacties het besluit van den *Journalistenkring* goedkeuren; althans wij vinden aan 't hoofd van de *Amsterdamsche Figaro* van 14 Februari j.l. de onderstaande zeker niet dubbelzinnige aankondiging:

De directie van het weekblad *Amsterdamsche Figaro*, gezien hebbende het besluit van den *Nederlandsche-Journalistenkring*, dat zij alles behalve: *flink, doortastend en afdoende* vindt, heeft besloten: *Om in geen geval Kwakzalvers-Advertenties, in hare kolommen op te nemen.*

De Directie.

Er zijn meer bladen, welke een dergelijk besluit reeds vroeger hebben genomen en de meeste hunner namen deelden wij vroeger mede. Gaarne zouden wij echter eene volledige lijst in ons bezit hebben en die in ons blad publiceeren. Wij verzoeken daarom alle uitgevers of redacties van couranten en tijdschriften, die het openen van kwakzalversadvertenties weigeren om de titels hunner uitgaven op te geven. Zij van wie wij reeds vroeger zulk eene mededeeling ontvingen, worden uitgenoodigd die te herhalen.

Omtrent het zoo even genoemde weekblad moeten wij opmerken dat het bedoelde besluit sedert is overgegaan op een ander, daar uit voortgesproten blad, waarvan nog slechts het eerste no. verscheen, nl. de *Hollandsche Figaro* (Amsterdam, Sweluckstr. 14).

Het volgende verhaal werd ons dezer dagen van zeer geloofwaardige zijde toegezonden en deelen wij mede als een curieus, maar tegelijk droevig staaltje van onnoozel vertrouwen in de kunst van een kwakzalver.

Een meisje kwam onlangs in den winkel van een dorps-manufacturier en vroeg om drie el wit katoen. Op de vraag, waarvoor het moest dienen, werd geantwoord: „voor een lijkkleed voor vader,” en na een tweede vraag, of vader dan dood was, werd er bijgevoegd, neen! maar moeder was met het water van vader naar den dokter van een naburige plaats (bekend als waterkijker in den geheelen omtrek) geweest en deze had gezegd, dat vader nog precies drie dagen kon leven.

Onze brieveschrijver vraagt of dit geen kwakzalverij is. Na al hetgeen wij meermalen over waterkijkerij geschreven hebben, is het antwoord niet moeielijk.

Het onderzoek van het water van een patient is somwijlen een niet te versmaden en noodig hulpmiddel tot het onderkennen van den aard en den loop der ziekte. Daarvoor moet dit onderzoek echter geschieden

met nauwkeurigheid, langs scheikundigen weg en ver- eischt niet geringe zorg en kennis. Bovendien moet dan echter altijd de lijder zelf onderzocht worden.

Op het gezicht van het water alleen zonder den pa- tient te zien, zooals de dokter uit dit verhaal, is het onmogelijk ooit iets, ook maar bij benadering, te voor- spellen omtrent den aard der ziekte of den vermoede- lijken afloop.

Reeds meermalen hebben wij voorbeelden aangehaald, hoe in 't buitenland van overheidswege beproefd wordt een dam op te werpen tegen den vloed der geheim- middelen.

Een nieuw bewijs kwam ons dezer dagen onder de oogden in de: *Verordening der Koninkl. Regeering te Trier, betreffende de aankondiging van geheimmiddelen, uitgevaardigd 24 Jan. 1862, opnieuw afgekondigd 7 Maart 1881*, en nog heden van kracht:

Art. 1. De openlijke aankondiging van geheimmid- delen is verboden.

Art. 2. Overtreding dezer politieverordening wordt gestraft met eene geldboete van 5 tot 10 Thaler. (9 tot 18 gulden).

Rechtszaken.

Volgens het pas verschenen *Verslag aan den Koning van de Bevindingen en handelingen van het geneeskun- dig Staatstoezicht in het jaar 1883* werden gedurende dat tijdperk de volgende veroordeelingen in ons land uitgesproken, wegens het verkoopen door onbevoegden van geneesmiddelen, beneden de door de wet bepaalde hoeveelheid.

In *Z. Holland*:

H. v. D. WERDEN, winkeljuffrouw te Nieuwkoop, eene boete van f 0.50, subsidiair één dag gevangenisstraf.

J. C. v. POETEREN, droogist te 'Gravenhage, twee boeten van f 10 ieder en de kosten van 't geding, subsidiair één dag gevangenisstraf voor elke boete.

W. F. LAMMERS, winkelier en J. H. A. v. SANTEN, kapper, beiden te Rotterdam, elk eene boete van f 10 en de kosten, subsidiair 3 dagen gevangenisstraf.

In *N. Holland*:

Zes winkeliers elk eene boete van f 10 en een zevende eene boete van f 25.

Een huisbediende, eene boete van f 25.

Een winkelier, eene boete van f 25.

Een winkelier, eene boete van f 15, een andere twee boeten van f 10 elk.

Een koopman eene boete van f 23 en drie boeten van f 10 elk.

In *Zeeland*:

Acht personen te Zierikzee, boeten van f 0.50 tot f 3.—

In *Friesland*:

Iemand te Leeuwarden eene boete van f 10, subsidiair 3 dagen gevangenisstraf.

Wanneer men nagaat dat overeenkomstige overtredingen, als waarvoor de bovenaangehaalde personen veroordeeld werden, dagelijks worden gepleegd in iedere plaats van Nederland, dan blijkt 't getal veroordeelingen al bij uitstek gering te zijn.

Waarom is dit te wijten? Moge ook vroeger de aandacht minder op deze wetsovertredingen gevestigd geweest zijn, tegenwoordig zijn de ambtenaren van politie en justitie er genoegzaam mede bekend en ook het geneeskundig Staatstoezicht is er voldoende van op de hoogte. Het bezwaar echter is gelegen in de moeielijkheid om de overtreding te constateren; daartoe moeten de verboden artikelen door den ambtenaar zelf gekocht worden en 't is niet voldoende, dat de winkelier deze voorwerpen *ten verkoop in voorraad* houdt. Behalve de moeielijkheid om op die wijze te slagen, ligt er voor vele ambtenaren iets zeer onaangenaams in, om den verkoper der verboden geneesmiddelen er als 't ware te laten inloopen, door eerst deze koopwaar te vragen en bij levering proces-verbaal op te maken.

Ten einde aan dezen onhoudbaren toestand een einde te maken, is aanvulling van het betrokken wetsartikel met de bepaling, dat ook strafbaar wordt gesteld het *ten verkoop in voorraad houden* van geneesmiddelen dringend noodig.

't Zal dan voor 't Geneeskundig Staatstoezicht of voor de politie gemakkelijk genoeg zijn, om hier en daar in 't groot eene opruiming te houden, die spoedig andere overtreders zal afschrikken.

Men kan niet meer volstaan de zaak *en bagatelle* te beschouwen, zooals meermalen is beproefd; wij hebben vroeger aangetoond, dat door ons volk per jaar aan dezen clandestienen verkoop van *Urbanus- en Schreuders- pillen* alleen meer dan *honderd duizend* gulden wordt geofferd. Maar bovendien, nog daargelaten dat eene wet, die niet wordt of niet kan worden gehandhaafd, eene bespottelijkheid is, werkt zij demoraliserend. Men verandere ze of schaffe ze af.

Uit de bovenstaande opgave blijkt dat van de 4 provincien, waar veroordeelingen voorkwamen, men slecht's *veel* de namen der veroordeelden publiceerte. Waarom dit ook niet voor de andere provin- cien geschiedde is ons niet duidelijk.

Dezer dagen werd in bijna alle nieuwsbladen weder melding gemaakt van een aanklacht van prof. Masoin tegen de beide redacteurs en den uitgever van dit blad.

Wij achten het noodig aan de leden onzer Vereeniging en onze lezers te herinneren, dat dit reeds eene zeer oude kwestie is en dagteekent van 't jaar 1882, doch waarover eerst kort geleden de pleidooien zijn gevoerd en die daardoor opnieuw de aandacht heeft getrokken.

Het geincrimineerde artikel werd indertijd door de *Stichtsche Courant* overgenomen en met eenige bijvoegingen verscherpt. Ook tegen den uitgever van dat blad werd een eisch van schadevergoeding wegens hoon en laster ingesteld, die echter zooals wij een paar maanden geleden in staat waren mede te deelen, door de rechtbank te Utrecht niet werd toegewezen.

Naar aanleiding van enkele kantteekeningen, die wij hier en daar aantreffen bij het bovenbedoelde bericht over dit proces, schijnt het ons niet overbodig er op te wijzen, dat zulk eene aanklacht op zich zelf niets beteekent en niet het minste *bewijs* oplevert dat „de schrijvers in hunnen ijver te ver zijn gegaan” — zooals een blad schreef — of aan „de waarheid te kort hebben gedaan” — zooals een ander blad meende. —

Elk die zich beleedigd *acht*, kan eene aanklacht in- dienen. Reeds meer dan een half dozijn keereu is dit geschied of zijn wij er mee bedreigd, vooral in de eerste twee jaren van de uitgaaf van 't Maandblad, toen het publiek nog minder gewoon was aan de vrijmoedigheid, waarwee daarin sommige zaken en personen bij hunnen rechten en slechten naam werden genoemd, doch nimmer heeft een officier van justitie termen gevonden aan zulk eene aanklacht gehoor te verlenen.

Dat enkele dezer klagers alsdan trachtten zich door eene civiele rechtsvordering voldoening te verschaffen, is te begrijpen doch bewijst, zooals wij zeiden, in geen enkel opzicht dat wij te ver zijn gegaan.

De uitspraak in deze reeds zoo lang hangende zaak met prof. Masoin is bepaald op 30 April a.s.

De pleidooien in de zaak tegen Oidtmán zullen 31 Maart a.s. voor het Hof te 's Bosch worden gevoerd.

Clarke's Bloedreinigingsmiddel.

Niet zelden wordt ook door leden der vereeniging de aanmerking gemaakt, dat in den strijd tegen de kwakzalverij ten onrechte sommige middelen worden begrepen, die werkelijk goed zijn en waarvan het gebruik wel eens door de doctoren wordt aanbevolen.

Als voorbeelden noemt men alsdan Quina Laroche, Fer Bravais, Pastilles van Dethan, het IJzermiddel van Leras en zoovele anderen, die dagelijks in de couranten voorkomen. En behalve deze, nog tal van middelen, die zelden of nooit geadverteerd worden, maar hun weg vinden door de aanbeveling van hen, die zelf of wier bekenden dit of dat middel met meer of minder goed gevolg hebben gebruikt en daarom niet kunnen nalaten soortgelijke lijders er opmerkzaam op te maken. — Meestal behooren deze tot de treurige rubriek van hen, die aan moeielijk of geheel onge- neeslijke ziekten lijdende zijn en na vruchteloos hulp gezocht te hebben bij een of meer doctoren, er toe overgaan om een kwakzalver te raadplegen of de middelen te gebruiken, waaraan A of B meenen het herstel hunner gezondheid te moeten danken.

Het heeft aldus wel eenigen schijn alsof behalve de geneeskundigen, die na jaren van studie tot de praktijk zijn toegelaten en wier kennis door ervaring steeds is vermeerderd, nog een andere soort bestaat, die de eerste ver overtreft, en door wier zoogenaamde speciale behandeling de meest geschokte gezondheid door frissche levenskracht wordt vervangen. De geneesmiddelen, die zulke wonderen doen, behooren — zoo wordt er beweerd — dan ook niet tot de gewone, die men in de apotheken aantreft, maar zoo ze al niet uit verre streken afkomstig, het geheim zijn van den gelukkige, die toevallig hunne krachten leerde kennen, hebben zij hunne bijzondere samenstelling aan verbazend moeielijke studie te danken, terwijl hunne onfeilbaarheid door een niet minder verbazend aantal waarnemingen immer heet bevestigd te worden.

Maar, zegt men, er worden toch nog al goede dingen onder aangetroffen en er zijn toch voor- beelden van dat de hulp van een kwakzalver niet vruchteloos werd ingeroepen. Wie zal het ontkennen? Evenmin ontkent men dat er voorbeelden zijn van lieden, die door het spelen in een loterij rijk zijn geworden of tot meer welstand geraakten.

Geen verstandig mensch zal echter op dien grond

aan iemand, die schade heeft geleden aan zijn gel- delijk vermogen, den raad geven te beproeven op die manier zijn verlies te herstellen.

Hetzelfde geldt voor de kwakzalverij.

Tegenover enkelen, die er baat bij gevonden heb- ben, staat het overgroot aantal dergenen, wier kwalen niet werden genezen, zoo ze al niet in erger toestand geraakten, hetgeen volstrekt niet tot de zeldzaamheden behoort. Men vergeet of denkt er niet aan, dat onder de kwakzalvers dikwijls mislukte geneeskundigen worden aangetroffen, dat de zoogenaamde speciale behandeling niet veel meer is dan een uithangbord en de geneesmiddelen der kwak- zalversmarkt, en dan nog wel die werkelijk goed mogen genoemd worden, in elke apotheek te vinden zijn. Quina Laroche is onder den naam van kina- wijn te bekomen; Fer Bravais onder den minder bekenden naam van gedialyseerde ijzeroplossing; Pastilles Dethan zijn niet anders dan gekleurde koekjes van chloorzure potasch, terwijl het ijzer- middel van Leras tot de gebruikelijke geneesmid- delen behoort. Zoo kan men zich van het grootst aantal dier middelen in elke apotheek voorzien en in den regel veel goedkooper en zeker beter ge- waarborgd voor hunne deugdzaamheid.

Onder de middelen, die niet in onze dagbladen aanbevolen worden behoort Clarke's wereldvermaard bloedreinigingsmiddel (Blood-mixture.)

Volgens de hollandsche vertaling, die de brochure vergezelt, welke even als die van moeder Seigel-stroop in de meeste vreemde, zelfs in de arabische en perzische talen geschreven is, geneest dit gegarandeerd en onfeilbaar geneesmiddel alle ziekten van het bloed en de huid, geen enkele uitgezonderd. Dat inder- daad het gebruik van het middel bij genoemde ziekten nuttig kan zijn, zal niemand ontkennen, wanneer men weet, waaruit het bestaat. Het wordt afgeleverd in flesschen van 200 gram inhoud, op wier eene zijde als gewoonlijk de naam en het gebruik vermeld zijn. Het hoofbestanddeel is Ioodkalium, waarvan het 3 gram in water op- gelost bevat, dat vooraf met chloroformeo is ge- schud en daarvan den eigenaardigen reuk en smaak bezit, veel meer niet, omdat slechts een uiterst ge- ringe hoeveelheid dier stof in water oplosbaar is. Verder is het middel door een of andere bruine, suiker bevattende zelfstandigheid gekleurd.

Nu behoort Ioodkalium tot de uitstekendste genees- middelen, maar tevens ook tot die soort, die niet anders gebruikt mogen worden, dan op gezag van een bevoegd geneesheer terwijl het zeker niet als een volksmiddel in de handen van iedereen mag voor- komen.

Behalve dat Ioodkalium evenmin als enig ander geneesmiddel onfeilbaar genoemd mag worden in al de gevallen, waarin het door de geneeskunde wordt aangewend, kan het ontijdig of ongepast gebruik er van schaden en op bedenkelijke wijze den toe- stand van den patient verergeren.

Daarom blijve ook het gebruik van deze stof alleen aan het oordeel van den geneeskundige on- derworpen.

Amsterdam, Dec. 1884.

P. KRUYSSSE.

Het vonnis over een kwakzalver in het jaar 1544.

Van geachte zijde wordt ons het volgende von- nis gezonden. Het is afkomstig uit de oude Crimi- neele Registers der stad Veere en komt voor in een klein boekje, in 1827 door Mr. S. DE WIND uitgegeven onder den titel: *Bijzonderheden uit de geschiedenis van het strafregt in de Nederlanden*.

Om dieswille dat Aelbert Henriden van Dockum, metselaer, hem vervordert heeft zich hier binnen der stad van der Vere vut te gheven voor een medicyn, cyrurgyn polstaster, seggende en maekende den simpele lieden wys in de zwarte schoole school gegaen te hebben daer de Duvel zyn meester was, hem vermetende den simpelen lieden te zeggen wat henlieden noch in toecomende tijden zal geschien, ook hem vervorderende wateren te bezien en dranken te maeken niet tegen- staende dat hij naderhand zelve geconfesseerd heeft in gheen conste van medicyn of cyrurgyn geleerd of ge- practiseerd te zijn, ende heeft zulex met abuys, met loogenen en cluften, de schamele simpele lieden heur- lieder gelt gecregen; zoe is dat dezelve Aelbert bij aen'egge en conclusie van mynbeer den Bailliu by Vonisse Van B.B. en S.S. gecondempneerd es, gestelt te worden hier openbaerlyck op een schavot een half

uur lanck, behangen met Urinablen en Urinaalcorven, ende wachte hem van gelyke meer te doen op zwaerder correctie, ende wordt voorts scherpecliek verboden een ygelijke dat zy hem wachte tot zulke Wychelaers of Waerseggers te gaen en heurlieder geloove daerin te stellen op gelycke correctie.

Actum 22 Januari 1544.

Eene zonderlinge Vereeniging voor de gezondheid te Dresden.

't Moet gezegd worden, de kwakzalvers zijn vindingrijk en weten hunne bakens te verzetten, naarmate het getij verloopt.

Konden zij vroeger volstaan met eenvoudig allerlei verhalen op te dischen van wonderbaarlijke genezingen, thans zorgen zij er voor aan hunne verzekeringen een tintje van wetenschappelijkheid mede te deelen, begrijpende, dat in den tegenwoordigen tijd halve kennis en halve wetenschap onder vele personen verspreid zijn en dezen zich, mits op eigenaardige wijze aangevat, even gemakkelijk laat beet nemen als de domme menigte.

't Boekje en de firma, die wij hier moeten bespreken, leveren er een voorbeeld van.

De titel van het zeer fraai gedrukte en met enkele afbeeldingen voorzien werkje luidt, uit het Duitsch vertaald, aldus:

De grondregels der lichamelijke schoonheid, eene praktische handleiding voor allen, die de frisheid der jeugd tot in hoogen ouderdom wenschen te bewaren en zich tegen schadelijke invloeden willen behoeden, inzonderheit met betrekking tot het behoud en de verpleging van de huid, de haren, de tanden en de nagels. Uitgegeven door het hygienische gezelschap BLAU EN Co. te Dresden 1884.

Op dezen titel volgt eene Voorrede, waarin gezegd wordt, dat tegenwoordig een ware zondvloed van allerlei geneesmiddelen aan de markt wordt gebracht, die op alleroverdrevenste wijze opgehield worden en genezing beloven van alle mogelijke ziekten en gebreken.

Daaronder, zoo gaat deze inleiding verder, zijn vele die onmogelijk kunnen bewerkstelligen, hetgeen van hen beweerd wordt, enkele zijn zelfs schadelijk voor de gezondheid.

Met den meesten nadruk wil daarom dit hygienisch gezelschap te Dresden waarschuwen tegen soortgelijke preparaten, mogen zij van Duitsche, Fransche, Engelsche of Amerikaansche oorsprong zijn en wier kracht grootendeels gelegen is in de geheimzinnigheid.

Werkelijk wordt men door de eerste bladzijden van het boekje niet teleurgesteld in de verwachting, die men na zulk een titel en deze inleiding mag koesteren.

Door de afbeelding eener doorsnede verduidelijkt, wordt eene goede beschrijving gegeven van den bouw en de verrichtingen van de menschelijke huid, hoe zij door verschillende oorzaken kan ziek worden en ontaarden en door goede zorg en reiniging hare goede eigenschappen en gezondheid kan behouden, enz.

Maar bovenal, en aan het betoog daarvan is het tweede en grootste gedeelte van dit eerste hoofdstuk gewijd, moet men met voorbijgaan van alle meer of min aangeprezen schoonheidsmiddelen ijverig gebruik maken van

1° het *Waschessenz*, 2° de *Kosmetische Melkzeep*, 3° de *Regenerations-Azijn*, 4° de *Kosmetische Melk-cream*, 5° de *Zimocca-spons*, 6° het *Geneeskrachtige Amandelzant*, terwijl men al naar verkiezing of naar omstandigheden *Rijstmeelblanketsel* of *Incarnat* neemt, om aan de huid de gewenschte kleur mede te deelen.

Al deze middelen, zoo wordt met nadruk telkens verzekerd, zijn allen deugdelijk te verkrijgen bij de firma BLAU EN Co. te Dresden, door wie het boekje werd toegezonden.

Om de bestelling gemakkelijk te maken is daaraan toegevoegd, een enveloppe met gedrukt adres der firma, een dito briefkaart en een postwissel formulier.

Nadat de *huid* op de boven aangewezen manier is behandeld, wordt in een tweede hoofdstuk het *haar* en in een derde de *tanden* en de *mondholte* besproken, telkens aan 't slot waarschuwend tegen al de door anderen aangeprezen middelen en daarvoor in de plaats stellende eene reeks van eigen fabriekaten der firma BLAU EN Co.

Opmerking verdient nog, dat de firma vooral afgeeft op allerhande kwakzalversmiddelen, omdat hunne bereidingswijze en samenstelling met den „sluier der geheimzinnigheid wordt bedekt gehouden,” terwijl zij zelf zegt de recepten harer middelen voor elk openbaar te maken.

Daartoe verwijst zij in den tekst van 't boekje gedurig naar een Aanhangsel, waar de bereidingswijze zoogenaamd vermeld is. En wat vindt men daar? Behalve prijsopgaven, bijna geen andere mededeelingen als b.v.:

„Deze *wasch-essenz* bestaat in hoofdzaak uit de fijnste, oostersche harzen, olies en essenzen.”

„Dit *wasch-poeder* maakt door zijne samenstelling het water week en zacht.”

„Deze kosmetische *melkzeep* bevat de fijnste ingrediënten.”

Om een zonderling bewijs te leveren, dat eene zaak, waarvan het begin en het einde goed zijn, daarom zelf nog niet altijd deugt, eindigt ten slotte het boekje met enkele zeer goede bladzijden, bevattende: *Eenige praktische raadgevingen voor de eerste hulp bij plotselinge ongevallen, tot de aankomst van den geneesheer, die men terstond moet laten halen.*

Hebben wij geen gelijk, het *practica est multiplex* op de hedendaagsche kwakzalvers toe te passen?

Ook psychologische kennis kan men hun niet ontzeggen; men kan zich toch heel goed een ruimen kring van lezers voorstellen, waarop de gewone advertenties geen vat hebben en die zich door reclames, als in het besproken boekje, laten meeslepen, zich verbeeldende, dat zij beoefenaars zijn van populaire geneeskunst.

Middelen tegen Bleekzucht.

Op sommige plaatsen in Duitschland worden zoogenaamde *Bleichsucht-pillen* uit de *Schwanen-Apotheke* van L. STEFANI te *Crefeld* bijna als mode-artikel aan de dames aanbevolen tegen bleekzucht, bloedarmoede en dergelijke ongesteldheden.

Hare reputatie heeft zich reeds tot in Nederland uitgebreid en nu ons een monster der pillen werd toegezonden, met bijvoeging tevens van een zakje kruiden, die er bij gebruikt moeten worden, achten wij 't allicht voor enkelen nuttig het resultaat mede te deelen van 't onderzoek, ingesteld door den heer D. VAN DER WERLD, apotheker te Kampen en lid onzer vereeniging.

De pillen bevatten als eenig werkzaam bestanddeel een ijzerpreparaat en wel in een vorm zooals het algemeen bekend is als een aftreksel van ijzer op kweepeerensap (*extractum ferri pomatum*.)

Al naar omstandigheden gebruiken de geneeskundigen dit of een ander ijzerpreparaat bij sommige vormen van bleekzucht en bloedarmoede, doch het feit dat de genees- en de artsennijbereidkunde steeds weer naar nieuwe verbindingen van ijzer zoeken, leert genoegzaam dat dit oude en overbekende aftreksel niet aan de verwachtingen beantwoord heeft en meermalen in den steek laat.

Bij 't koopen der pillen in de *Schwanen-Apotheke* krijgt men nog een klein zakje met kruiden, waarvan men een aftreksel moet maken en ineens opdrinken.

Zij bestaan uit fijngesneden *Malva-bloemen*, *Zoethout* en *Sennebladen* met klontjes *suiker*.

Wat deze kruiden, die alleen een zacht purgeerende werking kunnen hebben, bij bleekzucht enz. moeten nitrichten, zal wel voor elk een raadsel zijn, tenzij het afleveren van twee soorten van geneesmiddelen, als middel wordt aangegrepen, om grooter prijs te kunnen berekenen of den schijn in 't leven te roepen, alsof de kuur min of meer gecompliceerd ware.

INGEZONDEN STUKKEN.

Nog iets over homoeopathie.

Mijnheer de Redacteur!

Niet weinigen ongetwijfeld zullen Uw stuk over de Homoeopathie in 't Februari-nummer met graagte hebben gelezen. Doodjammer is het echter, dat U deze demonstratie per absurdum niet de kroon hebt opgezet door aan te halen, tot welk uiterste Hannemann eindelijk door de onverbiddele kracht der logica werd gedreven!

Of is het niet waar, dat volgens den patriarch dezer geneesmethode (!) het voor den homoeopathischen dokter voldoende is, verschillende soorten van globules in flacons geborgen bij zich te dragen om (bij den zieken

gekomen) deze eenvoudig te deboucheren, den zieken er aan te laten *ruiken* — eventjes maar en niet te dikwijls hoor! om alle ongelukken voor te komen — en hem zóó cito, tute et jucunde te genezen!! Tot wat een nonsens een overigens uitstekend verstand al niet vervallen kan, is ongelooflijk, zag men het niet voor zijn oogen! Voor hen, die er aan twifelen, schrijf ik hier de eigen woorden van den Profeet af, voorkomende op bl. 279 van het boek: *Exposition de la Doctrine médicale Homoeopatique etc. par S. Hannemann traduit de l'Allemand par L. Simon père etc.*

Ik lees daar in de noot 2:

C'est surtout sous forme vaporeuse que les médicaments hom., agissent le plus sûrement. Il faut pour cela aspirer les émanations d'un globule imbibé d'une dissolution très active (30e) et renfermé sez dans un petit flacon. L'homoeopathe, après avoir débouché le flacon, met l'orifice sous l'une des narines du malade etc. De cette manière, si le médecin le veut, il n'a pas besoin de pharmacien pour accomplir ses guérisons. Un globule, dont dix à vingt pèsent un grain, — conserve sa pleine efficacité pendant au moins *Dix-huit à Vingt ans!!!* et il n'en perd rien, quand bien même le flacon aurait été ouvert mille fois etc. —

Nu, dit laatste wil ik gaarne aannemen: die niets heeft, kan niets verliezen — dus! Maar te moeten denken, dat zulk een nonsens serieus is geleerd, geloofd en toegepast en Hanneman serieus er bij voegt: «C'ette inspiration est le plus sur moyen de guérir par l'homoeopathie.»

Is het waarlijk om te gelooven, had men het niet gedrukt vóór zich liggen?

Hoogachtend
X.

Kleine Mededeelingen.

Hoe goedkoop de kwakzalversmiddelen zijn!!

Zekere P. F. W. BARELLA te Berlijn, wiens naam wij ook vroeger reeds hebben genoemd, biedt tegenwoordig te koop een *Universeel-Maagpoeder*, onder bijvoeging eener gedrukte gebruiksaanwijzing.

Het bestaat enkel en alleen uit *dubbeltkoolzure natron* (Natrium bicarbonaat); tegen toezending van 10 M. (f6.—) ontvangt men 4 gram en bij toezending van 24 M. (f14.40) 12 gram in een doosje.

Voor een dubbeltje koopt men evenveel bij een apotheker.

De kwakzalver William Becker.

Tegen *William Becker*, de kwakzalver te Berlijn, vroeger te Dresden, die zooals wij in 't vorig nummer mededeelden, van tijd tot tijd een geheele courant ten bate zijner industrie uitgeeft, wordt thans weder gewaarschuwd door den burgemeester van Karlsruhe door middel eener officieele publicatie.

Daarin wordt gezegd, dat de man geen geneeskundige is, maar oorspronkelijk boterkooper; dat hij vooral z. g. geslachtslijders exploiteert en voor alle ongesteldheden niets anders geeft als eenige purgeerkruiden.

Verder wordt nog bekend gemaakt, dat deze *Becker* in drie jaren tijds reeds acht veroordeelingen in Duitschland heeft ondergaan.

Correspondentie.

— P. te Z. Zoals gij ziet, is uw stukje niet geplaatst. Ongetwijfeld bestaat er buiten het door ons betreden terrein nog veel kwakzalverij, doch niet alles wat, ook op geneeskundig gebied, met uwe of onze opinies in strijd is, verdient dien naam. 't Verwondert ons u er aan te moeten herinneren, dat de kwade trouw, de arglist moet aanwezig zijn en het streven om zich daardoor te bevoordeelen, zal er sprake kunnen zijn van kwakzalverij. Omdat uwe appreciatie van feiten en omstandigheden afwijkt van de opvatting van anderen, worden hunne handelingen niet lakenswaard.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende 15 nieuwe leden tot de Vereeniging toegetreden waardoor het totaal 1084 is.

Amsterdam: J. L. Hertstein, Apotheker.
Apeldoorn: J. Vlaanderen Cz. Oud-Offic. v. Gez.
Dordrecht: H. F. Beijerman, Ingen. v. d. Waterst.
„ J. M. v. Elk, Apotheker.
„ D. H. Ulrich, Commissaris v. Politie.
Groningen: Dr. M. Bolt
„ Ch. Ali Cohen, med. docts.
Leeuwarden: Dr. H. A. Middelburg.
Oostzaan: H. Boom, Arts.
Monnickendam: Dr. A. G. Degenaar.
Rotterdam: K. Schraver, Gep. 1e Luit. Pl. Adj.
Utrecht: Dr. T. Abrahamsz, Off. v. Gez. bij de Marine.
„ G. te Boekhorst, Hotel Bellevue.
„ Herm. v. d. Linde, Med. cand.
Vechel: Dr. H. P. van den Bergh.

— Van vele leden is het bedrag der contributie à f3 per postwissel ontvangen. Van eenige leden mochten wij bovendien een extra bijdrage ontvangen.

Wij verzoeken de overige leden dringend nu *deze maand* nog hunne contributie per postwissel aan den Secretarispenningmeester te Leeuwarden te zenden.

De volgende maand zal over de dan nog niet betaalde contributie per postquintantie worden beschikt, wat echter aan de Vereeniging meerdere kosten veroorzaakt.

— J. te 's G. zie over het door u bedoelde haarmiddel no. 12. Jaarg. IV. Over Gelauffs pillen later.

— Aan de leden te *Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht*, die min of meer groote getallen van het Maandblad ter verspreiding ontvangen, herinneren wij, dat deze pakketten, om aan de Vereeniging kosten te besparen, bezorgd worden door de welwillende en belanglooze hulp van de volgende leden onzer Vereeniging: te Amsterdam de heer P. Kruijsse, Apotheker, te Rotterdam de heer J. de Groot id., te

Gravenhage de heer A. C. v. d. Bijlaardt, id en te Utrecht de heer J. C. Th. Marius, Agent in wetensch. apparaten. Mocht iemand zijn pakket een enkele keer niet ontvangen, dan zal men zeker goed doen, voor men ons schrijft, eerst even bij een dezer heeren er naar te informeren.

— De dephouder van Johann Hoff's kwakzalverijen te Amsterdam, zendt ons een schrijven over de twee artikelen die in het vorig nummer voorkwamen, waarin de wijze, waarop hij aan attesten komt en die publiceert, wordt in 't licht gesteld. Hij verzoekt, dat van zijn schrijven „goede nota” zal worden genomen en dat wij in 't Maanblad van zijn tegenpraak iets zullen vermelden. — Hij, die in honderd Nederlandsche couranten adverteert, meent dus dat wij een gedeelte van dit kleine Maanblad zullen gebruiken voor hetgeen hij te zeggen heeft. Laat de man in een van zijne vele advertenties, die hij de wereld inzendt, zeggen wat hij te zeggen heeft; dan komt het, helaas, veel meer menschen onder de oogen, dan door plaatsing in ons Maanblad, doch hij betaalt dan zelf de kosten. Aan de kwakzalvers kunnen wij geen ruimte in ons blad afstaan.

— Een belangstellend lezer schrijft ons, dat de heer Dr. W. Hendriks, die een certificaat voor de Arabische gombalen zou gegeven hebben (zie 't Januari-nummer van het Maanblad) dezelfde is, die ongeveer 40 jaar geleden op 't buitengoed „Zuiderburg” onder Voorburg, bij den Haag, een

genees- en heilkundige inrichting had, waar destijds vele zieken behandeld en belangrijke operaties verricht werden. Toen deze inrichting is opgeheven, vestigde hij zich te Amsterdam, maar is reeds sedert vele jaren overleden. Of hij dezelfde gomballen bedoeld heeft, die tegenwoordig met zijn naam verkocht worden, zou onze correspondent niet zoo geheel zeker durven zeggen.

— v. E. te D. Wij hebben die manier om dat middelste aan den man te brengen, reeds vroeger besproken (zie no. 2, Jaargang IV.)

— J. A. te H., (Finland.) Het door u gevraagde voorschrift voor de *Quina Laroche Amstelodamensis*, zooals dat eenige jaren geleden door een commissie uit het departement Amsterdam, van de Maatschappij voor Pharmacie is gegeven, luidt woordelijk als volgt:

- R. Cort. cinch. Succirubrae jav. 50.
- Aq. Depuratae 1000.
- Vin. Hispanici 1000.
- Spiritus 50°/₁₀₀ 500.
- Sachari albi 800.

Infundatur lege artis; fiat vinum.
Overgebracht in het Nederlandsch is dit:
Kinabast (en wel van de Javaansche soort *Succirubra*) 50 deelen, *Gezuiverd water* 1000, *Spaansche wijn* 1000, *Spiritus* van 50 perc 500, *Witte suiker* 800, volgens de regelen der kunst getrokken en tot een wijn gemaakt.

De staalhoudende of kinawijn met ijzer wordt verkre^{gen} door er in op te lossen 1 perc. Ferripyro-phosphaat met ammonium citraat (pyrophosphas ferricus cum citrate ammonico).

— Lid S. te L. vraagt of ook iemand hem ter completeering kan helpen aan de uitverkochte nummers 1 en 2, Jaarg. I en no. 11 Jaarg. II, benevens de bij de deze twee jaargangen behorende ledenlijsten.

— Mevr. C. H. geb. U. te ? Het opnieuw bewerkte, voortreffelijke werk van Dr. Bock, „Het boek van den gezonden en zieken mensch,” werd door ons zeer aanbevolen, in 't Maanblad van Mei 1882.

Ook over S. verkeert gij in dwaling. Hij is geen Dr. en geneesheer; zijn eerste werkje, eigenaardig tot zijne bevoegdheid behoorende, is met lof vermeld in 't Meinummer van 1881 van dit blad.

— B. te O. Tot nu vonden wij noch *Moffats Ammoniophone* noch de *Electropathic Belt* bij ons gebruik en evennu in de Nederlandsche bladen geannonceerd. Wij zullen dus voorhands over deze beide Engelsche kwakzalvers producten nog maar zwijgen.

— O, grutter te K. Gij vergist u, het is *linzenmeel* dat wij hebben aanbevolen. Indien gij, evenals de in het vorig nummer genoemde personen, dat gaat verkoopen, zult gij velen, die nu de bespottelijk dure en met schandelijke leugens aanbevolen *Revalenta* gebruiken, een dienst bewijzen

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Gewichtige waarheden, waarop men in het bijzonder te letten heeft bij het lezen der

INGEZONDEN MEDEDEELINGEN

die door de meeste bladen opgenomen worden tegen
VIJFTIG CENT DE REGEL.

De ondergeteekende verklaart gaarne dat de **echte teercapsules van Guyot**, zoowel als alle **namaaksels**, voor zwakke borstlijders zeer gevaarlijk kunnen zijn, zoodat hij hun het gebruik sterk moet ontraden.

S.

Dr. B.

Wij vestigen de aandacht op de hoogst gevaarlijke werking die **Haarlemmerolie** somtijds kan hebben en waarvan in het Maanblad no. 1 van dezen jaargang een treffend voorbeeld is medegedeeld.

De zoogenaamd **NIEUWE GENEESKUNDIGE ONTDEKKING**, genaamd de palatinophile, van **Ad. Cotils**, te **Antwerpen**, geneest niet radicaal en niet met eene verwonderlijke snelheid hardnekkige **asthma's** en **chronische bronchites**.

Want zooals in het vorig nummer uitvoerig is besproken is deze **palatinophile** niets anders dan een oplossing in spiritus van **eachou** met een beetje **aluin**. Voor elk fleschje moet 18 francs betaald worden, voor 3 te zamen, die alleen in de sterkte van de oplossing verschillen, 50 francs. — Past op uw neuzen.

Belangrijk bericht over

Waerseggers en zijne breukbanden.

Naast Holloway adverteert deze breukbanden-fabrikant het meest in de Nederlandsche bladen. Met vele uitgevers van kleine bladen heeft hij een overeenkomst aangegaan, waardoor dezelfde advertentie wekelijks eenmaal, telkens voor een kwartje ongeveer, geplaatst wordt.

Doordat hij aankondigt in alle gevallen te zullen genezen, trekt hij veel breuklijders tot zich. Deze belofte is echter een leugen. Hij noemt zich uitvinder van de *bandage regulateur*; ook dit is niet waar. Gelijks soortige banden worden ook te Parijs en elders vervaardigd en de eigenaardige inrichting om het uiteinde van den band, de zoogenaamde pop, meer of minder vast aan te drukken door de omkleede plaatjes, waaruit deze pop bestaat, met een schroefje van elkaar te verwijderen, deze uitvinding is al zeer oud.

Eene breuk is in 't algemeen eene gedeelte van de ingewanden, dat door eene opening in den buikwand uit zijne gewone ligplaats naar buiten is getreden, dan nog alleen bedekt door de huid.

Een breukband sluit deze opening, in zooverre dat hij de ingewanden belet daardoor naar buiten te komen. Gelukt het de wanden van deze opening, of het kanaaltje dat zich in den buikwand gevormd heeft, aan elkaar te doen kleven en te doen vastgroeien dan heeft er genezing plaats.

Vele gewone breukbanden doen niet veel meer dan deze opening afsluiten en worden daarom des te gemakkelijker gedragen; anderen en daaronder die van Waerseggers trachten het kanaaltje dicht te drukken en daardoor vergroeiing tot stand te brengen. Zij zijn echter zoo straf, dat zeer vele personen ze onmogelijk kunnen blijven dragen, en aangezien Waerseggers dit dragen natuurlijk als voorwaarde stelt, heeft hij een gemakkelijk excuus als de met ophef en in alle gevallen beloofde genezing niet plaats heeft.

Trouwens ook bij hen die zijn band bleven dragen, is de genezing uiterst gering. Waerseggers drukt in zijn boekjes verklaringen af van zoogenaamde genezen lijders; van 1864 tot 1882 staan daarin opgeteekend uit Nederland slechts twaalf. Een onderzoek heeft ons geleerd, dat slechts vier van deze attesten vertrouwen verdienen; vijf personen waren nergens te vinden en drie waren niet genezen of nimmer bij W. geweest.

Waerseggers laat zijn banden schreeuwend duur betalen, als hij er kans op ziet. Hij versiert zijn jas met allerlei denkbeeldige ordelintjes en zijn naam met het voorvoegsel van Dr. Hij is echter evenmin dokter als zijn hond, toch durft hij allerlei geneesmiddelen, tincturen en zalven voor te schrijven. Ook zegt hij den lijder niet persoonlijk te behoeven te onderzoeken.

Dit laatste is niet alleen een echte kwakzalvers-manoeuvre, maar er op te vertrouwen bovendien gevaarlijk.

Mogen zijne banden een enkele maal met nut kunnen worden aangewend, voor de hier te lande het meest voorkomende, zoogenaamde scrobaalbreuken, deugen zij volstrekt niet.

VERDIENSTE f 100 per week.

Bovenstaande verdiensde, en misschien bij gebleken geschiktheid nog meer, wordt verzekerd aan een ieder die het onderneemt de een of andere waar, hetzij suiker, teer, aloë, olie en was of wat ook aan het publiek als een **ONFEILBAAR GENEESMIDDEL** aan te bevelen.

Brieven om nadere inlichtingen te adresseeren aan de Erven Holloway te Londen, Erven Guyot te Parijs, Zickenheimer te Mainz, Gimborn te Emmerik, Richard Brandt te Schaffhausen, Snabilié te 's Gravenhage, Erven Groote te Amsterdam, Erven v. d. Goorbergh te Breda, Cleban te Amsterdam en vele anderen. (3503)

ZALF HOLLOWAY

Onder dit prentje en met de schandelijkste leugen tot opschrift „genezing voor iedereen” brengen de erfgenamen van Holloway hun bedrog en hun smeersel de wereld in. Deze Holloway Zalf bestaat uit olijfolie, was, reuzel en hars, soms heeft men er ook nog een weinig walschot, (spermaceti) en wat terpentijn in gevonden. Een klein potje (100 gram) kost f 1.60. Als fabrieksproduct zou het nog met behoorlijke winst voor *een tiende* van dezen prijs te leveren zijn. Bijzondere geneeskraft heeft de zalf niet, maar zij kan in sommige gevallen eenige verzachting aanbrengen. Dat Holloway door den hoogen prijs duizenden in hun beurs bedriegt, is nog minder erg dan dat hij ook duizenden ongelukkig maakt door zijn zalf voor alle wonden en kwalen aan te bevelen, en daardoor maar al te dikwijls den lijder er toe brengt om het inroepen van geneeskundige hulp uit te stellen tot het te laat is. Een der advertentiën van deze zalf draagt schandelijk wijze tot opschrift: *Het mes afgeschapt* en daarin wordt betoogd dat operaties bij het gebruik dezer zalf geheel onnoodig zijn. Hoe menigeen is hierdoor misschien ongelukkig geworden, die door een heilkundige operatie (die zelfs dikwijls pijnloos geschiedt) had kunnen geholpen worden. Men wachte zich voor schade. (3501).

Iedereen, die tot zijn hoogste jaren zonder bril wil werken, zal daarvoor geen hulp vinden in het gebruik van

Dr. Chantomelanus Oogenwater,

want na een lange proefneming zal hij van de heilzame gevolgen van dit veel geadverteerde Oogenwater toch niets bespeuren.

Ter overweging.

Het onderzoek heeft geleerd dat dit *Chantomelanus Oogwater* niets anders is dan een zwak aftreksel van *Lavendelbloemen* door middel van verdunden wijngeest, waarbij een weinig *Lavendelicie* is gevoegd.

Hiervan wordt in de gedrukte papieren die bij het middel verkocht worden, verzekerd dat het onfeilbaar is om de oogen te onderhouden, versterken en verhelderen, en om allerlei oogkwalen te genezen.

Als men nu weet dat het water aan de *oogbol*, het eigenlijke gezichtsorgaan, niets kan veranderen, maar hoogstens een weinig verfrisning aan ontstoken oogleden kan geven; dat de oorzaak van blindheid en zwak gezicht juist in gebreken van den oogbol is gelegen, dan weet men hoe schandelijk hier weer gelogen wordt.

Niet alleen dat hierdoor menigeen te vergeefs hulp bij dit oogwater zal zoeken en dus geld wegwerpen, maar hoevelen zullen door op dit oogwater te vertrouwen een *ongesteldheid van het oog*, die mogelijk in den aanvang nog te verhelpen ware, laten voortwoekeren tot het te laat is?

Hoe dikwijls dit geschildert leert ons Dr. DE HAAS, directeur van de Inrichting voor ooglijders te Rotterdam, waar hij in een zijner jaarverslagen niet aarzelt te getuigen:

„Ter eere van wetenschap en kunst mogen wij veilig aannemen, dat het merendeel van alle onherstelbare blinden of bijna blinden hun ongeluk zich zelf te wijten hebben door niet vroegtijdig genoeg deskundigen raad te vragen of door niet op den aangewezen tijd den gegeven raad op te volgen.”

De onbeholpen taal van de gebruiksaanwijzing van het *Chantomelanus oogwater* komt het fraaist uit in den zin: „Dit onwaardig Oogenwater bezit het zeldzame voorrecht om alle oogen, zelfs ook wanneer deze gezond zijn, in dien staat te onderhouden.” Zonder het te willen spreken de fabrikant hier waarheid. Het water zal alle oogen, en vooral de zieke oogen, in dien staat onderhouden, maar daarvoor behoefde men geen 60 cent per fleschje er voor te betalen. Gewoon zuiver regenwater doet dezelfde dienst. (3519)

Gevraagd:

eenige attesten van genezing door de **Zwitsersche Pillen**.

Prijs naarmate van den inhoud en de waarde der onderteekening.

POWELL'S BALSEM

VAN

ANIJSZAAD

wordt voortdurend geadverteerd tegen **hoest, bronchitis, asthma, koudevattingen, sterke verkoudheden, enz.**

Een paar leden der Vereeniging tegen de Kwakzalverij hebben dit vocht onderzocht. En wat is het resultaat?

Ziet hier!

Deze hooggeroemde *Powell's anijsbalsem*, waarvan getuigd wordt *geen pen is in staat om de wonderen te beschrijven door dit onfeilbaar middel voortgesproten*, eigenlijk is het . . . men durft het bijna niet zeggen tegenover iemand die, zooals ook op het biljet te lezen, met *toestemming van hare Koninklijke achtbare zegel-beambten* werkt, maar eigenlijk is deze allermerkwaardigste balsem niets anders dan . . . dropwater.

Men krijgt voor 80 cent een klein fleschje (ruim 30 gram inhoudende) van een braine vloeistof, met een zoeten smaak en een reuk naar anijs. Het bleek te zijn *water met wat spiritus*, waarin wat gewoon *drop* (extract van zoethout) was opgelost en een weinig *anijsolie*. Niets anders was er in te vinden.

Een ieder kan zich dus deze hooggeroemde *Powell's anijsbalsem* voor enkele centen zelf maken, door een weinig anijsdrop met water te schudden; het drop lost dan op, en voegt men er daarna nog een klein scheutje brandewijn bij, dan krijgt men juist het zelfde bruine vocht, als waarvoor bij den fabrikant 80 cent wordt betaald en nu voor 4 of 5 centen.

Met 2 Centen

daags kan men zijn lichaam inwendig op volkomen wijze bederven en daardoor een heirleger van ziekten veroorzaken, ontstaan door verstoringen in de voedings- en verteringsorganen. — Wij bevelen het gebruik der **Zwitsersche pillen** van R. BRANDT.

Zij bestaan voornamelijk uit *aloë*, eene stof, die bij eenig langdurig gebruik eigenaardige *verlammingsverschijnselen* der ingewanden te weeg brengt.

Verkrijgbaar in geen enkele fatsoenlijke apotheek in Nederland.

WIE ZICH HAAST

om toe te treden tot de *Vereeniging tegen de Kwakzalverij*, kan ook de reeds dit jaar verschenen nummers van het Maanblad nog ontvangen. De Contributie is *drie gulden* per jaar. Aan te melden bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden.

Leeuwarden.

Coöperatieve Handelsdrukkerij.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 30 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abeoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ Amsterdam.

Mr. J. C. MELJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1089.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No. 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

Inhoud.

Hoofdartikel: De vergiftigingen met Haarlemmerolie te Haarlem.

Rechtszaken: Een behandeling voor de rechtbank te Steenwijk.

Grootere artikelen: Het antwoord van den Nederlandschen Journalistenkring. — Wat één kwakzalver vermag.

Boekbeoordeling.

Ingezonden stukken.

Kleine mededeelingen: Ayer's Haarversterker of Hair Vigor. — Een kwakzalver met veel namen. — Onkruid — Een klank als lokmiddel. — Illustratie bij onze nagemaakte advertentie's.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: De kwakzalver Rumler. — Zwitsersche pillen. — Teercapsules van Guyot.

De vergiftigingen met Haarlemmer Olie te Haarlem.

Dezer dagen bevatte de *Haarlemmer Courant* de volgende waarschuwing, die sedert door vele nieuwsbladen is overgenomen:

„In de vergadering van 17 Maart ll. van de afdeeling Haarlem en Omstreken der „Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst”, werd door eenige leden mededeeling gedaan van verscheiden gevallen van vergiftiging, waarvan twee met doodelyken afloop, die in den laatsten tijd voorgekomen waren door het gebruik van *Haarlemmer olie*. De Afdeeling rekent het zich tot plicht, dit in rumeren kring bekend te maken en er aan te herinneren, dat *Haarlemmer olie* bestanddeelen bevat, die bij gebruik gevaarlijke ziekten, ja, den dood kunnen veroorzaken.

„Zij meent derhalve, en ieder het gebruik van *Haarlemmer olie* ten sterkste te moeten ontraden.

„Namens de Afdeeling voornoemd:

„DE BROUWER, Voorzitter.

„DR. VAN LINDEN v. D. HEUVELL, Secretaris.

„Haarlem, 19 Maart 1885.”

Hoezeer wij het betreuen, dat opnieuw die *Haarlemmer Olie* van zulke ernstige vergiftigingsgevallen oorzaak is geweest, doet het ons genoeg, dat zulk een krachtige waarschuwing tot het publiek wordt gericht.

Om het publiek nog beter in te lichten over het gevaar, waaraan het zich door het gebruiken van die olie blootstelt, verzochten wij den Secretaris van de afdeeling, waarvan de waarschuwing uitging, tevens lid onzer vereeniging, om eenige nadere mededeelingen over de voorgekomen vergiftigingen.

Het met de meeste bereidwilligheid ons onder dagteekening van 24 Maart toegezonden antwoord van Dr. VAN LINDEN v. D. HEUVELL luidt in hoofdzaak als volgt:

„In de vorige maand praktiseerde ik in een gezin, waar plotseling 3 kinderen tegelijk door een hevige nierontsteking werden aangetast. Het *gelijktijdig* ziek worden der kinderen aan dezelfde ziekte, wekte mijn bevreemding op, daar ik roodvonk (zoo dikwijls oorzaak van nephritis) kon uitsluiten, aangezien ik reeds 14 dagen dagelijks in huis kwam voor een andere patient en er in den laatsten tijd vóór dien datum volstrekt geen zieken geweest waren.

„Dat we hier niet een vergiftiging te doen hadden, stond bij mij vast; den aard kon ik echter niet ontdekken; met geverfd speelgoed hadden de kinderen niet gespeeld, geen gekleurd suikergoed gegeten enz. Het drinkwater liet ik chemisch onderzoeken, ook met negatief resultaat. Eindelijk kwam ik op het idee, of hier de *Haarlemmer olie* soms in het spel kon zijn. En wat bleek nu? Dat de kinderen geregeld dat venijn gebruikten. Een der patiëntjes, een lieve jongen van 4 jaar, bezweek aan de ziekte; de twee anderen mocht ik gisteren gezond verlaten.

„Hierdoor wakker geschud, was ik natuurlijk er op uit, of ik nog meer gegevens kon verzamelen, om nogmaals officieel tegen dat volksmiddel te waarschuwen; en werkelijk constateerde ik nog twee gevallen, die beide nog onder behandeling zijn; de eene patient is een meisje van 3 jaar (nichtje van de drie andere) en het tweede geval betreft een arme patiënt 6 jaar oud; beiden hoop ik echter zullen nog herstellen.

Ik meende dit in de vergadering van geneeskundigen te moeten mededeelen; die vergadering was toevallig niet best bezocht, slechts 10 leden waren tegenwoordig, maar van die tien deelden vijf leden gevallen meê ter illustratie van de mijne. Eén geval verliep ook *doodelyk*. Er werden besproken (inclusief mijn mededeeling) 12 gevallen in de laatste 18 maanden voorgekomen, terwijl twee andere collega's getuigden ook verscheidene gevallen geconstateerd te hebben.

„Men ziet dus dat de *Haarlemmers* het op prijs stellen, dat zoo'n kostbaar product naar hun stad genoemd wordt. Wij waarschuwen de menschen, maar zal het baten? Volgens mijn idee is er maar één afdoend middel, nl. de verkoopers en fabriekanten van dit vuile goed streng te straffen en hun heele fabricage in beslag te nemen.”

Tot zoover den brief uit Haarlem. Bedenkt men dat hier uit blijkt hoe in anderhalf jaar tijds, door 5 geneeskundigen 12 gevallen van vergiftiging door die olie werden opgemerkt, waarvan 2 met doodelyken afloop, en dat niet alleen in Haarlem, maar *bijna in elke plaats in ons land* *Haarlemmer olie* een algemeen gebruikt huismiddel is, dan kan men hieruit afleiden hoe menig offer er valt als een gevolg van de zucht om zich met dit verderfelijke middel te helpen.

In het Januari-nummer van ons blad heeft onlangs Dr. DE BRUYN van Delfshaven eveneens een vergiftiging door deze olie vermeld. Daar was het eene vijftigjarige vrouw, die er door bezweek. Indien alle geneeskundigen aan hunne waarnemingen openbaarheid gaven, zou zeker een groote reeks van ziekte- en sterfgevallen ter waarschuwing aan het publiek kunnen worden voorgehouden.

De olie bestaat uit raapolie en terpentijnolie, waarin zwavel is opgelost, en het is vooral de *terpentijn-*

olie die de hevige werking, voornamelijk op de nieren uitoefent.

Bedroevend is het die duizende fleschjes uit tal van fabrieken dagelijks de wereld te zien ingezonden, vergezeld van gedrukte bladen papier waarin de olie als *onschadelijk* en vooral ook als *geschikt voor kinderen* wordt aanbevolen.

„Dit medicament” — zoo leest men in elke gebruiksaanwijzing van de *Haarlemmer olie* — „geneest allerlei koorts, velerlei maag-, long- en leverkwaal, benauwde borst en hoest, verbetert alle vochten en geeft het aangezicht een gezonde kleur; drijft scheurbuik en waterzucht uit, Engelsche ziekte en wormen. Al dit bovenstaande wordt genezen met 15 druppelen om den anderen dag ingenomen en kinderen zooveel druppelen als zij jaren oud zijn.”

Deze lengens worden dagelijks onder de oogen van de gebruikers gebracht. Zelfs wordt voor buikpijn een nog grootere gift, namelijk 30 druppels, aangeraden. Bovendien schamen zich de fabriekanten niet te laten drukken dat het scherpe vocht ook goed is voor zuigelingen en kraamvrouwen. „Jonggeboren kinderen” — zoo leest men in de gebruiksaanwijzingen — „zijn met één druppel à 2 aanstonds geholpen, zoo zij door pijn in de ingewanden veel schreeuwen. Kraamvrouwen, die atgemat zijn, of eenig ongemak behouden, worden ook door dit medicament getroost.”

„Zoo er iemand” — zoo leest men ten slotte, met het doel om het gebruik zoo algemeen mogelijk te maken — „dit medicament in huis heeft en hem iets overkomt, dat hier niet genoemd is, kan het zonder gevaar probeeren.”

Ziedaar, wat nog voortdurend aan het publiek als waarheid wordt opgedischt, hoe vaak het reeds als een schandelijke leugen is uitgemaakt.

Wij hebben vrijheid van drukpers en genieten handelsvrijheid.

Er zijn gewetenlooze bedriegers die er gebruik van maken om *vergif* te verkoopen en het als *iets heilzaams* aan te bevelen.

Tal van ellenden zijn er in deze wereld, reeksen ziekten en kwalen, waartegen, helaas, de mensch weinig of niets vermag. De ellende door de kwakzalverij veroorzaakt is niet onvermijdelijk.

Wie mee wil helpen om iets van het groote nadeel, dat er door kan ontstaan, te voorkomen, geve meerdere bekendheid aan het bovenstaande.

RECHTSZAKEN.

In de terechtzitting van de Rechtbank te Steenwijk van Donderdag 5 Maart j.l. stond terecht Sjoerdje A. V., 64 jr., Wed. M. v. d. V., onder *Wolvega*, beschuldigd van het onbevoegd verlenen van geneeskundigen raad of bijstand.

Als eerste getuige wordt gehoord Jan Yben, landbouwer te *Noordcoâlde*. Yben zegt: „Ik had al zoo lang met mijne vrouw gedokterd, was zelfs al met haar naar *Groningen*

geweest, maar 't baatte allemaal niets. Zij had de tering, geloof ik. Toen hoorde ik dat aan de Blesbrugge eene vrouw woonde, die bekwaam was in vele zaken. Ik wilde niets onbeproofd laten, het mocht eens hulp kunnen brengen. Wij gingen naar haar toe, ik en mijne vrouw. Ik vertelde haar dat mijne vrouw eene verkeerde kwaal had; zij vroeg daarop naar het een en ander en zei toen: „O, dat is niet zoo slim, dat zullen wij wel spoedig weder in orde krijgen.” Zij gaf mij een doosje wit en bruin goed mede en als dat op was moest ik maar weer komen. Ik ben er driemaal geweest. De kosten waren elke keer een gulden. In 't eerst leek het dat mijne vrouw een weinig opfleurede, doch het heeft toch niet geholpen. Mijne vrouw is later overleden.

Habel Hoogeveen en zijne vrouw hadden bekl. ook eens aangetroffen. Vrouw Hoogeveen had dikwijls last van maagpijn. Bekl. gaf te kennen dat zij wel een weinig verstand had van maagziekten. Het remedie, dat zij gaf, was een doosje met wit mosterdzaad, dat gebruikte ze zelf ook altijd. En de kosten? „Och, wat zal ik er al veel voor nemen, ik heb er zelf een dubbeltje voor gegeven, geef dat dus ook maar.” Vrouw Hoogeveen had er slechts weinig van gebruikt. Was de ziekte door dat weinigje dan reeds genezen? „Och neen, maar de vrouw zag wel in dat niet of al innemen in dezen dezelfde uitwerking zou hebben.

Bekl. stond dan heden terecht wegens bovengenoemde feiten. Zij bekl. ze, maar zij was er niet op uitgegaan, maar er toe verzocht. Zij zegt: „Yben kwam bij mij en vroeg raad. „Ik mag het bepaald niet doen.” gaf ik ten antwoord. maar hij zei: „Och, geef het mij maar, och asjeblijft.” Toen heb ik dan op 't laatst maar toegegeven. Het geneesmiddel dat ik hem gaf bestond uit kaneel, suiker, zuiveringszout en kinine. „Wat zijn de kosten?” vroeg hij. Ik zei „niets.” „Neen je moet altijd wat hebben.” „Nu als je dan volstrekt wat geven wilt, geef dan een gulden aan dien ongelukkigen jongen.” Ik doelde op mijn zoon, die daar in den hoek zat met een lammen arm. Toen heeft Yben hem een gulden gegeven en de beide volgende keeren ook.”

Yben ontkent dit; bekl. had hem een gulden afgevraagd en dien ook zelf in ontvangst genomen. Eisch 14 dagen celstraf.

N. Adr. v. H.

Het antwoord van den Nederlandschen Journalistenkring.

Dit antwoord, waarvan wij reeds in het Januari-nummer melding maakten, en dat ook reeds in enkele nieuwsbladen gepubliceerd is, dachten wij eerst slechts te drukken tegen den tijd van de algemeene vergadering der Vereeniging, wanneer deze zaak weer ter sprake zal komen. Daar wij er nu plaats voor hebben, en een ingezonden stuk ontvingen, hierover handelende, drukken wij het in dit nom. af.

AMSTERDAM, 13 December 1884.

Aan de Vereeniging tegen de Kwakzalverij in Nederland.

Met de meeste belangstelling heeft de Nederl. Journalistenkring kennis genomen van het adres hem door uwe vereeniging toegezonden. Bekend is trouwens, en in bedoelde stuk wordt dit waardeerd berinnerd, dat de Nederl. Journalisten gaarne uwe goede pogingen ondersteunen.

De zaak heeft intusschen andere moeilijkheden, dan door U worden ondersteld. Wij zullen dit enigszins uitvoerig moeten uiteenzetten, omdat, naar het ons voorkomt, het misverstand ontspruit uit een onjuist begrip, omtrent de eischen, waaraan dagbladen kunnen voldoen. In uw adres straalt min of meer de meening door, dat door de dagbladen meer in de goede richting zou kunnen worden gedaan, indien niet belangen der uitgevers of van anderen, daarbij in den weg stonden.

Vergun ons allereerst aan te toonen, dat dit vraagstuk van het belang geheel op den achtergrond kan blijven.

In den regel zullen de belangen van redactien en uitgevers samen gaan. Beiden kunnen er slechts bij worden gebaat, indien de zaak, waaraan zij hunne krachten wijden, in gezonden zin bloeit. In uwe theorie zou er soms tusschen beider belangen strijd kunnen zijn. De redactie zou eensbalve maatregelen kunnen voorstaan, die tot rechtstreeksch gevolg hadden tijdelijke vermindering van inkomsten. Nu is 't zeer zeker waar, dat door het opnemen van eene bepaalde rubriek van advertentien te weigeren, een zeker aantal advertentieregels wordt gemist. Oogenschenlijk is dit een verlies en zou dus het belang van den uitgever tegen zulke uitsluiting zich moeten verzetten. Zoo eenvoudig echter is wezenlijk de zaak niet.

Een blad, dat zekere advertentien geregeld weigert, kan juist daardoor winnen in aanzien en derhalve abonnementen en andere advertentien bekomen, die het zonder deze weigering niet zou hebben gehad. In den regel verstaan ook onze nederl. uitgevers zeer goed dat al wat het prestige van het blad verhoogt, in het belang is van den bloei der zaak en voor zooveel wij weten zal dan ook geen nederl. uitgever weigeren maatregelen goed te keuren, in dat welbegrepen belang voorgesteld. Bovendien houde men in het oog, dat velstrekt niet de bloei eener zaak in rechte verhouding staat tot het aantal advertentieregels. Zoodra dit aantal boven eene zekere maat komt, kunnen de toememende advertentien eene bron worden van tijdelijk verlies, evenals het eene aanleiding wordt van verlies, wanneer de ondernemer eener diligence genoodzaakt is voor enkele bijkomende passagiers een bijwagen te nemen. Eerst wanneer de bijwagen geregeld kan me-

degaan en altijd is gevuld, worden de toestanden weder normaal.

Er zou dus soms veel meer belang kunnen wezen bij het weigeren van advertentien als bij het opnemen en in het algemeen kan omtrent onze Nederlandsche dagbladen gerust worden gezegd, dat de vermeende geldelijke belangen van uitgevers of anderen met de zaak weinig hebben te maken. De eenige vraag is wat de dagbladen doen kunnen, met het oog op het publiek belang en zonder te komen op een zeer bedenkelijken weg. Voor zooveel ons bekend is beschouwt geen enkele redactie de advertentiekolommen eenvoudig als publiek domein, waarmede zij zich niet heeft in te laten. Algemeen is de overtuiging, dat men ook voor dit gedeelte van een blad, in zekere mate verantwoordelijk moet worden geacht. Maar even algemeen zal ook wel het besef wezen, dat men niet dan met groote omzichtigheid bij deze keuring kan te werk gaan, opdat niet wellicht grooter onheil ontsta, dan men door strenge censuur zou meenen te voorkomen.

Iedere redactie zal wel, om eenige voorbeelden te noemen, advertentien weeren, waardoor personen worden aangerand. Evenzoo zullen wel bij ieder blad uit de zoogenaamde kwakzalvers advertentien, alle uitdrukkingen worden geschiapt, die kwetsend of ook maar eenvoudig vies en wansmakelijk zijn. Verder weet iedere redactie, waar eenige ondervinding is, hoe voorzichtig men wezen moet, met het plaatsnemen van huwelijks-, geboorte en verlovingsberichten, vooral in groote plaatsen of uit den vreemde. In den regel zal men van de inzenders eenigen waarborg omtrent de juistheid eischen. Dat soms een enkele maal eene bedenkelijke annonce doorglipt, zal niemand bevreemden, die eenig denkbeeld heeft van de werkzaamheden aan een groot blad. Niettegenstaande alle voorzorgen kan een bericht aller aandacht ontgaan.

Er zijn echter ookannoncen, die men gaarne zou weeren en toch opneemt, om grooter kwaad te voorkomen, mits ze maar bescheiden en niet al te duidelijk zijn gesteld. Menige redactie zal bijvoorbeeld huiverenannoncen te weigeren betreffende herstel van vrouwen. Zij zal het beter achten, dat de gelegenheid bekend zij tot natuurlijk verloop, dan dat ongelukkigen tot noodlottige uittersten worden gedreven. Evenzoo is 't beter, datannoncen betreffende genezing van zekere ziekten in dagbladen worden opgenomen, dan dat zij op andere wijze worde verspreid, wat toch zou gebeuren. De redactie toch heeft het altijd in hare hand voorwaarden te stellen: bijvoorbeeld duidelijke opgaaf te eischen van den naam en het adres van den medicus. Zoo voorkomt men althans de noodzakelijkheid van briefwisseling en mogelijke chantage en blijven de zaken onder het oog van het geneeskundig staatsbezoek. En gemakkelijker is het voor zoodanigeannoncen vormen te vinden, die niemand kwetsen en dus niet verhinderen, dat het blad onder aller oogen kan komen.

Trouwens geen fatsoenlijk man zal willens en wetens ergernis geven en wij gelooven niet, dat de redactie van eenig Nederlandsch blad, wat genoemd worden mag, ter wille van dan zeker zeer verkeerd begrepen belangen, zaken zou opnemen, strijdig met de goede zeden of kwetsend voor godsdienstige begrippen.

Wat de zoogenaamde kwakzalversannoncen betreft, zou het zeer stellig verkeerd zijn, ze voor te trekken boven anderen, door het geven van rabbat.

Wij gelooven echter niet dat dit gebeurt, behalve voor zoover de inbrengers gelijk staan met anderen aan wien bij sommige administratie rabat wordt gegeven, wegens het leveren van een bepaald aantal regels. Indien echter aan zulkeannoncen rabat gegeven wordt, alleen omdat het zoogenaamde kwakzalvers zijn, zou dit zeer zeker moeten worden afgekeurd. Dezeannoncen eenvoudig te weeren, gelijk door uwe vereeniging wordt begeert, zou, dunkt ons verder gaan, dan eene redactie op hare verantwoordelijkheid kan nemen. Ze zouden dan telkens hebben te beslissen wat al dan niet kwakzalversmiddelen zijn. Wel biedt de vereeniging aan, daarbij behulpzaam te wezen, maar inderdaad zou dit bij omvangrijke bladen groot bezwaar geven. De vereeniging zou vermoedelijk geen kans zien, dagelijks een harer leden te detachteren bij het advertentiebureau van ieder groot blad. Het hoofdbezwaar echter is, dat men aldus zou komen op een zeer bedenkelijken weg.

Er zijn allerlei soort vanannoncen, spoorweg- en andere leeningen, dienstaanbiedingen, aanprijzingen van koopwaren, boeken en levensmiddelen, kortom van honderde zaken voor de beurzen, zielen en lichamen van onnoozelen misschien even gevaarlijk als de ergste kwakzalversmiddelen.

Zal men nu geene enkele dezerannoncen plaatsen, zonder zich eerst te hebben vergewist van de deugdelijkheid der aangeboden waar? Zal men, waar eigen kennis eindigt over al deze zaken, commissien van toezicht en controle inroepen en bijvoorbeeld aan eene bankiersvereeniging vragen, welke leeningsannoncen bedenkelijk kunnen worden genoemd en welke andere

niet? Men zou dan wel eens van den wal in den sloot kunnen komen.

Inderdaad blijkt het geval dus niet zoo eenvoudig te wezen als uwe vereeniging het zich voorstelt, of liever het blijft dit slechts, wanneer men de zaken haar natuurlijken loop laat.

Kwakzalvers zullen, juist omdat zij kwakzalvers zijn, niets onbeproofd laten om hunne waar aan den man te brengen, zoolang hun man er maar is. Weigeren de fatsoenlijke bladen, ze zullen onfatsoenlijke vinden of scheppen, desnoods bij strooibriefjes werken. Met andere woorden ze zullen gaan, waar men ze niet meer bereiken kan.

Blijven ze adverteeren op de gewone wijze, de dagbladen hebben het althans in hunne hand te eischen, dat dit op oorbare wijze geschiedde en bovendien kunnen ze naast het kwaad telkens het geneesmiddel geven. Waarop de derde of vierde pagina een schadelijke zaak wordt aangeprezen geeft iedere redactie aan uwe vereeniging zeker gaarne verlot om op de eerste of tweede aan te toonen, waarom deze zaak afkeuring verdient. Gaarne zelfs treedt de kring met uwe vereeniging in overleg, omtrent maatregelen, waardoor dergelijke waarschuwingen het doelmatigst zouden kunnen worden.

Kortom, onzes inziens is het goede en natuurlijke verloop niet, dat men den kwakzalvers een der wegen sluit, waarlangs ze tot hun publiek komen, maar dat men ze hun publiek zelf ontnemt, door juiste begrippen te verspreiden. Aan al wat daartoe bevorderlijk wezen kan, vooral wanneer het gebeurt namens en door uwe vereeniging, derhalve door erkende deskundigen werkt gaarne mede,

Uw dw. Dienaar,

De Nederlandsche Journalistenkring
A. C. VAN DUIJL, *President.*
W. M. DER KINDEREN, *Secretaris.*

Wat één kwakzalver vermag.

De ouderen van ons geslacht zullen zich herinneren, dat er niet zoo heel veel jaren geleden vooral één universeel middel de aandacht trok, nl., de *Goldberger-kettingen*.

Bij de toenmaals nog meer beperkte publiciteit door de dagbladen en de meerdere kosten, verbonden aan 't plaatsen van groote advertentien, waren het vooral ook strooibiljetten en kleine brochures, waardoor de lof dezer geheimzinnige kettingen werd verkondigd en de zeldzame genezingen werden bekend gemaakt.

Ook menig ernstig nieuwsblad of wetenschappelijk tijdschrift, dat er thans — en wij mogen dit als een gelukkig teeken van vooruitgang aantekenen — niet meer aan zouden denken zoo iets op te nemen, plaatste toen ter tijde rechtstreeksche of zijdelingsche aanbevelingen, van GOLDBERGER zelf of zijne talrijke agenten afkomstig.

Bovendien had GOLDBERGER met de bladen, waarin hij adverteerde, overeenkomsten gesloten, dat zij nimmer, zelfs in de advertentie-kolommen, iets zouden opnemen, wat het publiek tegen zijne kettingen kon waarschuwen. Verder zorgde hij er voor in de kleinste plaatsen agenten of dephouders aan te stellen, die 50 tot 75 pct. winst genoten.

Men weet het, de bewaste kettingen bestonden uit schakeltjes, afwisselend van koper en zink, ten laatste eindigende in een klein glazen cylindertje, al of niet gevuld met keukenzout.

Koper en zink, onder bepaalde omstandigheden met elkaar in aanraking gebracht, wekken een electricischen stroom op. Al de eigenschappen dezer electriciteit waren, en zijn thans nog niet bekend en hare werking heeft vaak iets geheimzinnigs.

De groote menigte had daarvan gehoord, doch wist er verder niet veel van. Juist zoo iets heeft een kwakzalver noodig en GOLDBERGER was er de man naar om er gebruik van te maken.

Niettegenstaande vrij spoedig na zijne zoogenaamde uitvinding à priori werd bewezen, dat in de kettingen onmogelijk een electricische stroom zich kon ontwikkelen en à posteriori ook duidelijk werd aangetoond, dat dit geenszins het geval was, het hielp niemandal.

Bij duizenden en miljoenen verspreidden zich de kettingen uit de fabriek van GOLDBERGER te Berlijn over de wereld en van wijd en zijd kwamen de attesten in van de meest merkwaardige genezingen van ongesteldheden van allerlei aard en omvang.

De wijze waarop deze verkregen werden was brutaal, maar doeltreffend. GOLDBERGER gaf aan elk zijner agenten of dephouders verlot voor ieder

attest van een „onbeschaafd” persoon, keukenmeid of zoo iets, drie gulden uit te betalen, voor een uit de beschaafde klasse der maatschappij vijf gulden en tien gulden voor het getuigschrift van een geneeskundige.

Wat deze agenten voornamelijk ijverig deed zijn in het opsporen en verzamelen van zulke attesten was het voordeel, 't welk hun werd vergund om dit bedrag geheel of gedeeltelijk voor zich te behouden, indien zij de getuigschriften voor minderen prijs konden verkrijgen. Ook was 't hun geoorloofd den tekst zelf te schrijven en behoefden zij slechts eene onderteekening daaronder te doen plaatsen.

Door al deze kunstgrepen gelukte het de reputatie der Goldberger-kettingen door de geheele wereld te verspreiden en dienovereenkomstig een kolossaal debiet te verschaffen zoodat een artikel dat slechts een handelswaarde van enkele stuivers bezat, bij honderduizenden kan worden verkocht tegen een prijs van drie tot zeven gulden.

Eindelijk en bijna plotseling hielden de aanvraag en de verkoop op. De „praktische zin” of „het natuurlijk gezond verstand” van het volk hadden gezegevierd, zou men wanen of wel de Regeeringen hadden zich met deze zwendelarij bemoeid? Niets van dat alles; GOLDBERGER had eenvoudig zijn fabriek gesloten. In enkele jaren tijds had hij voor zich zelf een paar millioen gulden overgehouden en tienmaal zooveel uitgegeven aan circulaire, brochures, advertenties, getuigschriften enz.

Velen hebben getracht met meer of minder succes het voetspoor van GOLDBERGER te volgen, en overeenkomstige kettingen met allerlei vormveranderingen zijn in den handel gebracht. Niemand echter kon of durfde de zaak op zulk eene groote schaal of met zulk eene schijnbaar roekelooze vrijgevigheid en geldverspilling aan te vatten.

Al deze navolgingen leefden dan ook slechts korten tijd; den meesten naam nog maakten de zoogenaamde *Sichtkettingen met stroomafleiding* van zekeren SIEMENS te Berlijn, die wij enkele jaren geleden hebben besproken in dit *Maandblad* (Jaarg. I No. 1).

Behalve dat de uitvinder (?) door den naam SIEMENS te gebruiken de wetenschappelijke reputatie van een naamgenoot, die echter niets met deze zwendelarij gemeens had, zich wist dienstbaar te maken, maakte hij de goedgehoovigen diets dat zijne kettingen alleen over dag mochten en moesten gedragen worden, terwijl zij 's nachts door ze op te hangen aan den wand, in de gelegenheid moesten worden gesteld de gedurende den dag uit het lichaam opgezamelde jicht- en rhumatiekstoffen weder uit te stralen.

Ten slotte moge het volgende staaltje bewijzen met welk eene hardnekkigheid het geloof aan de wonderkracht van soortgelijke instrumenten zich in het brein van sommige menschen vasthecht.

Kort geleden ontmoetten wij eene dame uit den beschaafden stand, goed ontwikkeld en in de dingen van het dagelijksch leven overvloedig blijk gevende van gezond verstand.

Sedert vijf en twintig jaren droeg zij een „echte” GOLDBERGER ketting, tegen zoogenaamde jichtpijnen. Het prullige ding was alle oogenblikken stuk en bijna de helft der schakels waren reeds vast aan elkaar gesoldeerd, terwijl het holle glazen cilindertje, sinds lang was vervangen door een massief glazen staafje.

Met angst dacht zij aan het oogenblik dat de instrumentmaker haar bij een volgend ongeval zou laten weten dat de breuk onherstelbaar was, want zij zou zich dan niet weten te redden.

De „echten” waren nergens meer te krijgen en vruchteloos had zij reeds allerlei andere soorten van kettingen beproefd, doch als zij de hare langer dan twee dagen durfde afdragen, kwamen de jichtpijnen telkens terug. Toch was het heele toestel door al die reparaties totaal veranderd en beantwoorde in geen enkel opzicht meer aan de voorschriften, die GOLDBERGER in zijn tijd voor de vervaardiging had gegeven.

„Wat één kwakzalver *vermag*” schreven wij boven dit artikel. Er zal een tijd komen, dat de geschiedenis van zulk een man met verbazing wordt aangehoord, evenals wij verwonderd luisteren naar de verhalen der „goudmakers” in de middeleeuwen en de ontdekkers van den „steen der wijzen”, die door

hunne leugens en kunsten duizenden wisten te bedriegen en zich schatten verwierven.

Voor 't oogenblik evenwel hebben wij nog geen recht tot lachen en moesten wij daarom in ons opschrift spreken in den tegenwoordigen tijd.

Wat brutaliteit, veel gewetenloosheid, eenig kapitaal dat men durft wagen en dezelfde zaak zal nog heden gelukken, gelijk zij aan GOLDBERGER is gelukt.

Agenten en dephouders zullen zich aanbieden om hunne procenten te verdienen, de attesten zullen toestroomen van onbeschaafden en ook die van beschaafde personen zullen niet ontbreken.

Boekbeoordeeling.

De zenuwachtigheid door Dr. PAUL JULIUS MÖBIUS, arts voor zenuwlijders te Leipzig. Bewerkt door C. P. TER KUILE, Med. Dr. te Enschede. Groningen, NOORDHOFF en SMIT. 191 blz., prijs f1.25.

Zoo er eene ziekte is, die met hare gestadig wisselende vormen, de hedendaagsche beschaving vergezelt, dan is het voorzeker die, wier naam als titel aan dit boekje is gegeven.

Zooals de schrijver zelf zegt, is het voornamelijk voor leeken geschreven, omdat de geneezing het meest van dezen zelf moet uitgaan. De arts moet er zich veel-tijds toe bepalen de oorzaken dezer ziekte zoo duidelijk mogelijk aan te wijzen, zoowel in bijzondere gevallen, als in 't algemeen.

De zenuwachtigheid toch is eene groote sociale kwaal, alleen wanneer de maatschappij in haar geheel de beteekenis daarvan inziet en haar door gemeenschappelijke maatregelen tracht tegen te gaan, zal het mogelijk zijn, haar met goed gevolg te bestrijden.

Na in de Inleiding duidelijk te hebben uiteengezet wat zenuwachtigheid is en hoe zij onder verschillende vormen voorkomt, worden in drie hoofdstukken, *de oorzaken, de verschijnselen en de behandeling* der zenuwachtigheid besproken.

De erfelijkheid, de beschaving, de stand, de lichamelijke en geestelijke overspanning en meer andere oorzaken worden afzonderlijk behandeld en bij de geneezing vooral nadruk gelogd op de voortehoedende maatregelen, die te pas komen bij de opvoeding, het sociale leven en de leefwijze in 't algemeen, terwijl aan het slot de meer bijzondere behandeling, zoewel door geestelijke (psychische) als lichamelijke (physische) middelen een plaats vindt.

Hoe gevaarlijk het somwijlen ook kan zijn dat iemand te veel leest over de kwalen, waaraan hij meent te lijden, juist omdat hij ze dan niet zelden zal vermeerderen met de ziekte in dit boekje beschreven; wij twijfelen niet of velen, die gekweld worden door den een of anderen vorm van zenuwachtigheid zullen dit werk met vrucht raadplegen en nog meer zullen de huisgenooten van dergelijke personen nut daaruit trekken.

De eenvoudige stijl van den Nederlandschen bewerker en de nette druk van den uitgever maken de lezing gemakkelijk, terwijl de prijs niemand zal behoeven terug te houden.

Ingezonden stukken.

Iets over de bezwaren van den Journalistenkring.

M. de R.!

Met aandacht heb ik het antwoord gelezen van den *Ned. Journalistenkring* aan onze Vereeniging, zoodat ik is bekend gemaakt door verschillende nieuwsbladen.

Mij dunkt ieder onbevooroordeeld lezer moet evenals ik tot een van de twee volgende conclusies geraken.

Of de meerderheid der journalisten, die leden zijn van den kring, koesteren een oprechten wensch en een ernstigen wil om van hunne zijde alles aan te wenden tot verwijdering uit de nieuwsbladen van de compromitterende kwakzalversadvertenties, doch zij hebben bij de bespreking der middelen, die tot het gewenschte doel konden leiden, zeer tegen hun zin moeten bukken voor de overstelpende kracht der bezwaren;

of de overtuiging, dat deze advertenties hen zelf en hunne bladen schade doen in de oogen van 't publiek en volstrekt geweerd dienen te worden, is bij de meesten hunner niet zoo sterk uitgedrukt, als onze Vereeniging had gehoopt en zij hebben het daarom niet roodig geacht handelend op te treden, zich maar al te gemakkelijk vergenoegende door nogmaals de bezwaren in herinnering te brengen, die ook onze Vereeniging niet ontkent, dat verbonden kunnen zijn aan de uitvoering van het door haar voorgestelde plan.

Is dit laatste overeenkomstig den werkelijken toestand dan valt er vooreerst niet veel aan te doen.

Mocht echter, en bekendheid met enkele leden van den *Journalistenkring* doen mij tot deze meening overhellen, de eerste conclusie het gevoelen der meeste leden uitdrukken, dan zij 't mij vergund even op de aangegeven bezwaren terug te komen.

Eene financiële kwestie bestaat niet volgens den *Journalistenkring*, en wij moeten hem op het woord gelooven, „de vermeende geldelijke belangen van uitgevers of anderen hebben met de zaak weinig te maken,” integendeel er zou soms veel „belang kunnen wezen bij het weigeren der advertentiën.”

Dit punt kan dus verder buiten beschouwing blijven en er blijft ten slotte niet anders over dan de vraag, zoodat zij ook in het besproken antwoord is geformuleerd: „wat de dagbladen doen kunnen, met het oog op het „publiek belang en zonder te komen op een zeer „denklijken weg?” waarbij ten slotte gewezen wordt op de moeielijkheid eener schifting der advertenties, bijna aangroeiende tot onmogelijkheid.

Een wedervraag zij daarbij geoorloofd! Welk publiek belang, welk belang van eerlijken handel of niet te schromen industrie is er gemeed bij 't niet opnemen van advertenties van geneesmiddelen? Met opzet vermijd ik hier de kwalificatie kwakzalversmiddelen of kwakzalversadvertenties.

Of wanneer, hetgeen bewezen is, minstens negen van de tien advertenties van geneesmiddelen, afkomstig zijn van kwakzalvers, kwakzalverij aanmoedigen of er op zijn ingericht om de eenvoudige lezers door kwakzalverij te bedriegen, welk „publiek belang” eischt dan om der wille van de tiende mogelijk niet af te keuren advertentie ook de negen anderen te plaatsen, die men zelf erkent garne te wenschen en te willen verwijderen?

De vakbladen toch blijven openstaan voor deze aankondiging en de belanghebbenden, de koopers dezer aangekondigde geneesmiddelen, zullen toch onder de deskundige lezers dier bladen moeten worden gevonden.

Welnu de gewone nieuwsbladen weigeren dan in 't vervolg de advertenties over geneesmiddelen in 't algemeen! Zij zullen dan niet noodig hebben de voorlichting van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, zij zullen geene eenzijdigheid plegen door de schifting, niet door de weigering van de eene aankondiging eene andere die opgenomen wordt, bijzondere aanbeveling verleenen en in 't algemeen „de redactiën” zullen niet, waarvoor zij te recht terugdeinzen, „telkens behoeven te beslissen, wat al dan niet kwakzalversmiddelen zijn.”

Met bescheidenheid verzoek ik voor deze opmerkingen een plaatsje in uw blad om elk, wien de zaak wezenlijk ernst is, te doen zien dat ook hier, zoodat meest altijd, waar de wil is ook het middel kan gevonden worden.

N. N.

Kleine Mededeelingen.

Ayer's Haar Versterker of Hair Vigor.

Onder dezen naam wordt thans weêr eens een haarmiddel geadverteneerd, dat het non plus ultra van alle haarmiddelen heet te zijn. In de advertentie, die met de beeltenis van een langlokkige dame versierd is, wordt van dit middel gezegd: „Het is eene cosmetieke preparatie die de pracht en frisheid der jeugd aan grijze of verwelkte haren terug geeft en tegelijkertijd een rijke kleur, hetzij kastanje bruin donker zwart, naar begeeren.” „Door zijn gebruik — zoo luidt het verder — kan licht of rood haar verdonkerd, dun haar dikker gemaakt en kaalheid dikwijls, doch niet altijd, genezen worden.” „Het voorkomt en geneest — zoo heet het ten slotte — roof en roos en geneest bijna elke ziekte waaraan de schedel onderhevig is.”

Wie meenen mocht dat wij hier iets anders hebben dan de schadelijke loodhoudende middeltjes die in zulk een groot aantal geadverteneerd worden, vergist zich zeer. Dit Amerikaanse middeltje, dat al zeer oud is, is volgens de vroeger in Duitschland gedane onderzoekingen, in hoofdzaak hetzelfde als de vele andere kleurmiddelen voor het haar die men hier verkoopt, namelijk een oplossing van *loodsuiker*. Een ieder wachte zich voor schade.

Een kwakzalver met veel namen.

De man zich noemende en schrijvende Prof. ALBERT, Prof. PARLAGHY, (vroeger ook Dr. SYLVIVS BOAS), Dr. BELA firma BRACHFELD en Co., te Parijs woonachtig, en die de Nederlandsche nieuwsbladen heeft bij den neus gehad door ze bijna allen zijne in 't oog vallende advertenties en vele hunner bovendien eene reclame „voor 50 cts. de regel” eenige maanden lang gratis te doen opnemen, dat heer heeft nog een laatste middel bedacht om de slachtoffers, die door deze advertenties verlokt in zijne handen vielen, geld af te persen.

Hij schrijft namelijk aan de personen, met wie hij vroeger in correspondentie was en die hem zijne zoogenaamde geneesmiddelen, waarbij zij natuurlijk geen baat hoegenaamd hebben ondervonden, behoorlijk bij rembours hebben betaald om hem zoo spoedig mogelijk, de nog verschuldigde gelden (f10.—) toe te zenden, de noodige bedreigingen aan deze aanmaningen toevoegende.

Wanneer men in 't oog houdt, dat de meeste personen, die zich aan dezen kwakzalver toevertrouwen, lijders zijn aan ware of vermeende geslachtsziekten en die zich aan zijne behandeling overgaven, omdat verkeerde schaamte hen terughield een fatsoenlijk geneesheer in hunne nabijheid te raadplegen, dan is het te begrijpen, dat diezelfde vrees voor ontdekking allicht enkele dier ongelukkigen zal overhalen ook dat laatste offer van tien gulden te brengen, zoo zij hopen, ter bescherming van hun geheim.

Niemand make zich echter ongerust, de kwakzalver met het half dozijn valsche namen zal zich wel wachten zijne bedreigingen ten uitvoer te brengen.

Voor het groot aantal uitgevers van bladen, die nog een

nieuwe poging zouden willen wagen om hunne vorderingen voor het plaatsen van aankondigingen, betaald te krijgen, zij herinnerd, dat hun schuldenaar voor den storm van de duizende wissels, die hem werden gepresenteerd, natuurlijk uit Parijs is gevlucht en dat de laatste naam van den kwakzalver thans weer is Dr. BELA PARLAGHY, Professor en zijne woonplaats St. Adresse (Seine-Intérieure.)

Onkruid.

't Schijnt dat de kwakzalvers in Duitschland hoe langer hoe meer zich er op toeleegen het gewone onkruid ten bate hunner industrie te exploiteren.

't Is dan ook nog gemakkelijker eenige overal verspreide planten of kruiden te verzamelen, dan de een of ander tinctuur te brouwen of pillen te maken.

Onlangs vermeldden wij, dat het bekende *varkensgras* (*Polygonum aviculare*) onder den nieuwen naam van *Homeriana* als onfeilbaar middel tegen *tering* op groote schaal werd verkocht.

Thans heeft zekere TUNKE, te Berlijn, als een bijzonder middel tegen alle soort van borst- en longziekten een kruid in den handel gebracht, dat hij den titel geeft van: *Specifiek geneeskrachtig plantenpoeder*.

't Blijkt niet anders te zijn als gedroogd *duizendblad* (*Achillea millefolium*), een plant die overal, ook bij ons in 't wild groeit.

Voor 250 gram moet men f 1.80 betalen, terwijl elk die wil het voor niemandal kan krijgen, doch dan zou het waarschijnlijk niet helpen.

Een klank als lokmiddel.

Als 't ziekten of geneesmiddelen geldt is alle onzin in staat de menigte te lokken, een woord, een klank is haar voldoende.

Ontelbare malen hebben wij dit gezien met de namen van *Electriciteit*, *Galvanisme*, enz. Wanneer bij de eene of andere behandelingswijze deze woorden slechts te pas kunnen worden gebracht, zal men zeker zijn een volgzzaam gehoor te vinden.

Op 't oogeblik behoeft een kwakzalver slechts iets te vertellen van *bacteriën* en *bacillen*, als oorzaak van ziekten en het publiek zal hem zijn offers brengen.

Ook *carbol* en *carbolzuur* zijn zulke klanken. Wat het is, wat het doet, het publiek weet er niets van, maar toch heeft het gehoord, dat het een stof is, die gebezigd wordt in verband met besmetting.

Dit is genoeg om een snugger koopman op de gedachte te brengen eene advertentie samen te stellen als volgt:

CARBOL-ZEEP.

buitengewoon goed middel tegen besmettelijke ziekten.

Eenig Depôt Apoth. JANSEN, Schapenmarkt, 's Bosch.

Of er nu werkelijk *carbolzuur* bij de bereiding dezer zeep gebruikt is, of dit in 't gunstigste geval ooit iets zal kunnen uitwerken, *tegen besmettelijke ziekten* of op welke wijze en door welke aanwending dit zou moeten geschieden, 't doet er niet toe. 't Is meer dan waarschijnlijk dat de klank de koopers zal lokken, waardoor 't doel van den steller der advertentie bereikt is.

Illustratie bij onze nagemaakte Advertentie's.

Bij de „Herhaalde Waarschuwingen” in advertentieverm, waarmede wij de vierde bladzijde onzer laatste drie nummers hebben gevuld, werd o. a. de gelegenheid aangeboden om f 100 per week te verdienen voor ieder, die het onderneemt de eene of andere, geheel onverschillig welke stof, als geneesmiddel aan den man te brengen.

In eene andere advertentie werd een compagnon gevraagd die eenig kapitaal kan aanbrengen, voor den verkoop van flesschen, het drukken van mooie etiketten, enz. Voor de stof zelf, die als geneesmiddel verkocht zou worden, was geen geld noodig.

Een eigenaardig voorbeeld ter illustratie dezer beide advertentie's kwam ons juist dezer dagen voor het eerst onder de oogen.

Zekere apotheker PURGLEITNER te Graz noemde zich uitvinder van en verkocht het zoogenaamde „*Steiersche kruidensap*”, volgens zijne opgaafe een vocht getrokken uit verschillende planten, van de Steiersche Alpen afkomstig.

Het sap heette heilzaam bij alle keel- en borstziekten niet alleen, maar ook uitermate geschikt om eene heldere zangstem te verwerven of te bewaren. Zijn debiet was zeer groot en hij was op weg om binnenkort alleen met dezen verkoop een rijk man te worden.

Door toevallige omstandigheden bleek het dat het vocht geheel alleen en uitsluitend bestond uit „*gewone aardappelstroop*”.

Wanneer de vaten met deze stroop in de werkplaats van PURGLEITNER aankwamen, werden zij, zonder eenige toevoeging of nadere bereiding hoegenaamd, afgetapt in geslepen flesschen met eene gekleurde etikette voorzien en veranderd als „*Steiersche kruidensap*” afgeleverd.

Correspondentie.

— Leden die meerdere exemplaren van dit nummer wenschen te verspreiden, voornamelijk met het oog op het hoofdartikel, worden verzocht spoedig aan te vragen. Wordt aan aanvragen niet voldaan, dan is de oorzaak dat de voorraad is uitgeput. Behalve aan bekende gebruikers ware het goed aan sommige verkoopers van Haarlemmerlied dit nummer te zenden, om zoo misschien een enkele er toe te brengen den verkoop te staken. Wil men niet zelfaan die verkoopers zenden, dan kan men ons de adressen opgeven.

— Met dit nummer wordt *aan de leden* verzonden het jaarverslag en de rekening over 1884.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende 5 nieuwe leden toetgetreden:

Amsterdam, Dr. H. C. Möller.

Koog a.d. Zaan, J. S. Duyvis, fabrikant.

Loenen, Dr. H. J. Planten.

Middelburg, Mr. N. J. C. Snouck Hurgronje, lid van Ged. St.

Vechel, W. Janssen, Veearts.

Hierdoor is het getal leden tot 1089 gestegen

— Het lijstje van nieuwsbladen die geen kwakzalversadvertenties plaatsen is nog niet volledig. Wij bevelen ons aan voor meerdere opgaven en publiceren die dan gezamenlijk later.

— B. te K. Onder Herhaalde Waarschuwingen vindt gij thans iets over dien kwakzalver.

— X te *Magelang*. Een *Zalf* en een *Inspuiting* die leugenachtig als die van het *Roode Kruis* gedebiteerd worden, kennen wij wel, en daartegen hebben wij vroeger gewaarschuwd, maar dit in het Indische blad geannonceerde nieuwe bedrog onder den naam *Pillen van het Roode Kruis* is ons geheel onbekend. Hier hebben wij dezen nooit geadverteerd gezien.

— N. N. te A. Zeker zullen wij over beide processen later uitvoerige mededeelingen in dit blad opnemen, maar eerst dan wanneer zij tot in hoogste instantie beslist zijn.

— J. M. v. E. te D. Wij zullen wel bij gelegenheid ook eens tegen die kwakzalverij waarschuwen, maar er een eind aan maken kunnen wij niet. Tegen het verkoopen van suiker, meel en dergelijke stoffen, als waren het uitstekende geneesmiddelen, bevatten de geneeskundige wetten geen bepalingen, en voor zoo ver ons bekend is er geen rechtbank die zoo iets, afgescheiden van alle overtreding der geneeskundige wetten, als gewoon bedrog beschouwt. Er ware echter aile reden voor.

Van uwe andere opmerking dat ge in 't vorig nummer per abuis apotheker zijt genoemd, zullen wij bij 't drukken van de nieuwe naamlijst van leden gebruik maken.

— H. C. te A. en anderen. Over *Maltine* en over *Leguminose* waarschijnlijk iets in een volgend nummer.

— V. & Co. te M. 't Kwam ons het meest doelmatig voor de bevoegde autoriteiten met deze wetsovertreding in kennis te stellen, teneinde eene vervolging te kunnen instellen. In verband daarmede is 't geraden er in 't Maandblad niet of nu nog niet over te spreken.

— J. A. te G., F. M. te M., J. S. te A. Uwe toezendingen ontvangen. Denklijk later te bespreken.

Herhaalde waarschuwingen.

De kwakzalver Rumler. Iemand zich schrijvende Dr. RUMLER, vroeger te Berlijn, thans te Londen woonachtig, blijft van tijd tot tijd adverteeren in Ned. bladen en, blijkens correspondenten in onze handen, gelukt het hem nog steeds slachtoffers te vinden onder ware of vermeende lijdens aan geslachtsziekten of verzwakkingen.

Reeds een jaar of vier geleden hebben wij tegen hem gewaarschuwd, (*Maandbl.* Sept. 1881) en duidelijk aangevoerd waarom hij een der ergste kwakzalvers moet genoemd worden.

Hij biedt gratis een boekje aan waarin hij de gevolgen van misstappen in de jeugd met de schrilste kleuren afschildert, om de ongelukkigen, die er zich aan overgaven, als 't ware wanhopend te maken.

Daarna keurt hij de behandelingswijze van andere geneeskundigen ten zeerste af en ijvert tegen de boekjes van „*allerlei kwakzalvers*,” die slechts ten doel hebben de lijdens door verkeerde hulp en geldafpersing nog ongelukkiger te maken.

Terwijl hij ten slotte mededeelt dat slechts iemand zoals hij, die in 't binnen- en buitenland heeft gezocht en onbekende geneesmiddelen uit allerlei werelddelen heeft bijeen verzameld en die daarbij de kostbaarste proeven genomen heeft, in staat is dergelijke ziekten te genezen.

Wanneer de ondervinding ons niet herhaaldelijk had doen zien dat zulke marktshreuerijen als ze in een boekje gedrukt staan, toch altijd weer in staat zijn zelfs min of meer ontwikkelde lieden te overbluffen, zou men wanen dat juist het overdreven van deze afkeuring van anderen en van de aanprijzing van eigen kunde de lezers moest doen terugschrikken. Dit is niet het geval, menigeen zendt zijne kostbare dubbeltjes thans nog aan dezen RUMLER, die geen Dr. en niet eens geneesheer is en waarschijnlijk om uit handen der politie te blijven van Berlijn naar Londen is verhuisd.

De burgemeester van Karlsruhe heeft nog kort geleden, door publicaties in de dagbladen, weer openlijk tegen hem gewaarschuwd.

Hoe gevaarlijk het is zich over te geven aan dezen kwakzalver, leere 't volgende.

Een gefingeerde zieke schreef aan RUMLER, dat hij leed van *Syphilis* in ergen graad en dat hij om bijzondere reden (een rijk huwelijk) binnen tien à veertien dagen graag *totaal* zou zijn genezen, het kwam er niet op aan wat het zou kosten.

RUMLER antwoordde dat, nu het geld geen beletsel was, hij in dit geval in staat was het allerbeste aan te wenden en dat hij zich de grootste inspanning zou getroosten en dan ook niet twijfelde of de genezing zou binnen den aangewezen termijn verkregen worden.

De lijder werd echter verzocht eerst een honorarium te zenden van *honderd gulden*. Wij laten nu daar het bewijs van afzetterij, 't welk in dit aanbod gelegen is, maar wijzen vooral op de onverantwoordelijkheid om een lijder aan *Syphilis*, wiens ziekte men alleen per naam kent, in slaap te sussen en zoo de kwaal met zekerheid te doen voortwoekeren en ongeneesbaar te maken.

Zwitserse pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men enkele jaren geleden begonnen in ons land te exploiteren, met een verbazenden ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter alweer een zeer oud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek

heeft ons geleerd dat het hoofbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zoo veel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange „ingezonden mededeelingen” en advertenties in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: „zware en gevaarlijke ziekten.”

Dr. Fr. Dornbluth zeide onlangs het volgende van deze Zwitserse pillen, waarmee wij ons geheel kunnen vereenigen en dat ook voor alle andere aloë-houdende pillen geldt, zooals Holloway-pillen, Urbanus- en Schreuders-pillen, slijm- en maagpillen enz.

„De pillen prikkelen zeer sterk den darm, zooals alle aloë-houdende middelen dit doen, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b. v. alle gezwellen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hämorrhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Ik zelf — zoo gaat Dr. Dornbluth voort — heb in twee gevallen, waarin wegens verstopping Zwitserse pillen waren gebruikt, braken en diarrhee met hevige pijnen en bloedige ontlasting, gelijkende op buikloop gezien, wat geen andere oorzaak had als die pillen. Hier waren ook de personen geen oogenblik in twijfel, dat de afgescheiden stoffen „ziekte stoffen” of „onreine vochten” zouden wezen, maar slechts producten der darmprickeling door de veel geroemde Zwitserse pillen.

„Dat deze en andere dergelijke laxerpillen — zoo eindigt de schrijver — niet altijd zulke duidelijke nadeelige uitwerking hebben, en zij dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel ingenomen kunnen worden, is bij het groote verschil in gevoeligheid der spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeielijkst te verteeren zaken in massa's kan gebruiken, terwijl de ander reeds door het voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking uitoeft. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen veroorzaakt worden, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot weefselontarding en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerknobbels, kunnen leiden.”

Teercapsules van Guyot. Nadat de geneeskunde vroeger nog al gebruik van teer en teerwater had gemaakt, heeft zij deze tegenwoordig grotendeels laten varen, daar andere stoffen beter de vereischte werking te weeg brengen, al kunnen de teerbereiding n somtijds eenig nut doen. Indien de geneesheer tegenwoordig nog teer of teeraftreksel wil laten gebruiken, kan hij bij ieder n apotheker dit tot teerpillen laten verwerken. De capsules bestaan uit teer met een laagje gelatine omgeven. Bij een geringe verkoudheid, die echter ook zonder geneesmiddelen, indien men een goeden leefregel volgt, gemakkelijk geneest, kan het gebruik van enkele capsules geen kwaad. Veel heil verwachtte men echter niet van teer en niet ieder ga op goed geluk aan 't slikken. Men zij met 't gebruik voorzichtig. Teer is in 't geheel niet een zoo onschadelijke stof als het door Guyot en zijn opvolgers genoemd wordt. Terwijl sommige menschen verscheidene teercapsules zonder schijn te kunnen gebruiken, zijn ons verscheidene gevallen voorgekomen waarin het gebruik, zelfs van een of twee stuks, onpasselijkheid te weeg bracht.

In een geval zelfs bleef de hardnekkige braking nog den volgende dag voortduren. Men zij dus gewaarschuwd, vooral ook omdat de teercapsules door vele zwakke borstlijders worden gebruikt. Bij een teringlijders in 't laatste tijdperk zagen wij een hardnekkige braking van tijd tot tijd telkens terugkeeren. Bij onderzoek bleek, dat het meisje, op aanraden van een der familieleden, steeds volhield buiten weten van haar geneesheer twee of drie teercapsules 's morgens te nemen. 't Gevolg was, dat de maag het zoo hoogst noodige voedsel nog eerder weigerde, dan de aard van het longlijden meebracht.

Een langdurig voortgezet gebruik schaaft zeker altijd zoowel de maag als de beurs. De 60 capsules kosten f 1.25 eu zouden, fabriekmatig bereid, nog met behoorlijke winst voor f 0.30 te leveren zijn. Op een voorschrift van den geneesheer bij den apotheker gereed gemaakt, zouden 60 teerpillen of teerlikeurpillen hoogstens f 0.60 kosten.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen terverspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 30 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December.

Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.b. Gymnasium te Leeuwarden,
Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1093.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

Inhoud.

Hoofdartikel: De vergiftigingen met Haarlemmerolie.

Berichten: Een waarschuwing op de gemeente-aanplakborden. — De groote steun aan onze Vereeniging van niet-geneeskundigen. — Een maatregel van een advertentie-bureau. — Een voordeel van Rusland boven Nederland. — Een schandelijke vernomming.

Rechtszaken: Een brutaal magnetiseur. — Een vonnis wegens den verkoop van Hop-Bitter en van Gelauffpillen. — Vrijspraak inzake het proces Prof. Masoin. — Wonderdokter te Wageningen en te Krommenie.

Grootere artikelen: Varia over Haarlemmerolie. — Aan de Nederlandsche apothekers. — Middelen tegen jicht en reumatiek van Prof. Bunzick.

Kleine Mededeelingen: Kentekenen van verkeerde advertenties. — Liqueur de Pearson, Elixer d'Yvon, Vin de Colombo.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Theophiles ontwikkelingsbalsem. — Wijn Dufrot van Tartenson. — Hartzema's Rhu-matiek middel.

De vergiftigingen door Haarlemmerolie.

Met genoegen kunnen wij er op wijzen, dat onze meer uitvoerige mededeeling, over de vergiftigingsgevallen door 't gebruik van Haarlemmerolie, door vele nieuwsbladen is overgenomen en daardoor gebracht onder de oogen van duizenden lezers; — allicht zullen er enkelen eindelijk voor goed de oogen zijn opengegaan.

Verscheidene bladen hebben de eene of andere kantteekening aan de mededeeling toegevoegd. Daaronder zijn er, die willen dat de Regeering zich met dezen, zooals blijkt, gevaarlijken verkoop ga bemoeien en er verbod tegen uitvaardige.

Dit is echter niet noodig. Op honderde plaatsen van ons land en door duizende winkeliers geschiedt de verkoop, jaar in jaar uit, onder de oogen der bevoegde macht en toch is hij niet geoorloofd maar door de wet strafbaar gesteld.

Eenmaal slechts, in 't jaar 1882, is te Vlissingen procesverbaal opgemaakt, hetwelk geëindigd is met eene veroordeeling van de betrokken winkeliers.

Hetzelfde zou iederen dag overal kunnen geschieden en 't zou met deze kwakzalverij spoedig bij het volk zijn zooals met vele andere dingen: uit het oog, uit het hart; want, zoo de wet enigszins geregeld en gestreng werd toegepast, zou geen winkelier, al ware bij eerste veroordeeling de boete ook gering, den verkoop hardnekkig durven voortzetten, daar art. 31 der Wet van 1 Juni 1865 (Stbl. 61) duidelijk zegt, dat bij herhaling der overtreding eene boete van f 500 en daarenboven gevangenisstraf van drie dagen tot één jaar kan worden toegepast.

Men ziet het, de mogelijkheid tot vervolging bestaat dus en toch het is . . . onmogelijk.

Om behoorlijk proces-verbaal op te maken, moet een agent van politie, onkenbaar gemaakt, of een onbekend lid van den geneeskundigen raad een fleschje Haarlemmerolie zelf te koop vragen en aan zich doen afleveren tegen betaling. Moge dit ook al een enkele maal kunnen gelukken, meestal

zal de winkelier den verdachten koper ontdekken en de aflevering weigeren en er valt in allen geval niet aan te denken om zulk eene omslachtige manier in eenige duizende winkels toe te passen en te herhalen.

De wet bestaat dus wel, doch wij hebben hier te doen met een toestand, waarop volkomen past hetgeen de Min. van B. Z. onlangs bij de discussiën over de drankwet zeide: „Als de overtredingen zoo menigvuldig mochten zijn, dat eene wet niet te handhaven is, kan men haar werkeloos noemen.”

In andere bladen is er door ingezonden stukken en correspondentie op gewezen, dat de bewuste vergiftigingen 't gevolg zouden zijn niet van de Haarlemmerolie als zoodanig, maar van onechte, nagemaakte of vervalschte. Wij wijzen er op, dat de schadelijke gevolgen van het gebruik zich juist hebben voorgedaan te Haarlem en dat zoo ergens dan daar ter stede toch zeker „de echte” wel zal worden gebruikt.

Doch welke is de echte en welke niet? Ons bekend zijn er, waren er althans niet lang geleden, te Haarlem vier fabrieken van Haarlemschen olie. Vroeger was er slechts één, die van de firma *Klaas Tillij en Koning*, welke de uitvinders van 't praeparaat heette te zijn. De afstammelingen van Tillij en die van Koning hebben later elk eene afzonderlijke fabriek opgericht en daarna is een meesterknecht van Tillij en ook een meesterknecht van Koning op eigen handje met de fabriekatie begonnen. Bovendien heeft men nog de bekende fabriek te Dinteloord (Princeland) in N.-Brabant.

Welke dezer huizen levert nu de „echte” Haarlemmerolie? En al mocht de eene op dien naam al meer recht hebben dan de andere, welke waarborgen hoegenaamd bestaan er, dat deze niet knoeit met onzuivere grondstoffen en de anderen wel?

Want wij ontkennen niet, dat in deze onzuiverheid eene oorzaak van schadelijke gevolgen kan gelegen zijn. Een der hoofdbestanddeelen van den olie is zwavel; deze bevat in ruwen toestand niet zelden *arsenicum* (rattekruid) en 't kan dus zijn, dat door niet genoegzame zuivering der gebezigde zwavel dit hevig vergift in het fabriekaat voorkomt.

Doch daargelaten deze mogelijkheid, die men zich trouwens wel wachte niet te gering te achten, oefent de terpentijnolie op zichzelf altijd eene prikkelende werking uit op de nieren en zal vooral dikwijls nadeel aanbrengen, daar, zooals een der bladen, die 't geval bespreekt, opmerkt, de Haarlemmerolie bij voorkeur ook bij kleine kinderen wordt aangewend, iets wat wij uit eigen ervaring kunnen bevestigen.

Ten slotte vragen wij in gemoede aan allen, wien het aangaat, is het toch werkelijk niet al te dwaas bij allerlei in- en uitwendige ziekten en

gebreken vertrouwen te hechten aan zulk een produkt, alleen en uitsluitend omdat de deugden en heilzame werking worden aanbevolen op een stuk papier, blijkens den inhoud nagedrukt van eene circulaire minstens eene eeuw oud, zonder dat ooit een deskundige of iemand, door kennis en onderzoek tot oordeelen bevoegd, de wonderen der genezingen, die verhaald worden, heeft bevestigd?

't Moge ruw klinken, maar 't is waarlijk niet onverdiend, wat wij bij deze gelegenheid in een onzer bladen vonden als:

„Reclame voor zeker geneesmiddel. — Iemands ezels was ziek. De eigenaar vroeg een vriend, of er geen raad voor het beest zou zijn.”

„Wel zeker” was het antwoord, „geef het Haarlemmerolie, dat nemen de meeste ezels als ze ziek zijn.”

Berichten.

Onder de vele aanvragen om exemplaren van het vorig nummer, ten einde meerdere bekendheid te geven aan de daarin opgenomen waarschuwing tegen Haarlemmerolie, was er eene die ons bijzonder genoegen deed. Het was de aanvraag om eenige exemplaren die ons gedaan werd door een burgemeester, ten einde het Maandblad te doen aanplakken op de gemeente-aanplakborden, omdat het gebruik van de Haarlemmerolie in zijne gemeente nog al sterk was.

Om deze laatste reden zou zeker bijna elke burgemeester hetzelfde verzoek hebben kunnen doen. Voor zoover de voorraad strekt voldoen wij natuurlijk gaarne aan dergelijke aanvragen.

Tot vervelens toe moesten wij dezer dagen bij zekere gelegenheid, waarover wij later zullen schrijven, opnieuw hooren, dat onze Vereeniging alleen bestaat door en voor geneeskundigen en apothekers.

Wij hebben ons daarom de moeite getroost nogmaals eene telling te doen der leden, met inachtneming hunner kwaliteit.

Daaruit bleek, dat onder een getal van 1086 leden, die het laatste nummer opgaf, 421 waren *rechtsgeleerden*, *ambtenaren*, *officieren*, *kooplieden*, *industrielen*, *particulieren*, kortom personen van allerlei stand en betrekking, die hoegenaamd niets te maken hebben met de geneeskundige of pharmaceutische wetenschappen.

In 't geheel dus nagenoeg 40 pct., juist dezelfde verhouding die bij 't begin van 't vorige jaar bestond, toen 't aantal leden een paar honderd minder bedroeg.

Uit zulk eene constante verhouding putten wij dus het recht dergelijke insinuatie in 't vervolg als lasterlijke aantijging te beschouwen.

Vele der kwakzalversmiddelen hebben betrekking op ziekten der geslachtsorganen en de wijze waarop die middelen geadverteerd worden is dikwijls zoodanig, dat dit alleen een reden moest zijn om de kranten er toe te brengen die advertentie's niet onder de oogen van al haar lezers en lezeressen te brengen.

Onlangs werd een schandelijk model van een dergelijke advertentie aangeboden door het bureau van

ADOLF STEINER te Hamburg en eenige couranten plaatsten haar onmiddellijk. Anderen echter schenen bezwaar te maken en daarop kwam het bericht dat men de advertentie iets veranderd had, „doordien de platte woorden daaruit verwijderd zijn.”

Jammer dat de advertentie wat de zaak betrof, even leugenachtig gebleven was en er in 3 à 4 dagen genezingen beloofd werden, die zelfs door den bekwaamsten geneesheer niet in zoo vele weken kunnen worden tot stand gebracht.

In Rusland bestaan zoo als men weet, bijzondere voorwaarden, waaraan de geneesmiddelen, die men van het buitenland wensch in te voeren, moeten voldoen. Het gevolg is, dat de meeste middeljes die bij ons in de kranten worden aanbevolen en die hier in tal van plaatsen te krijgen zijn, daar worden geweerd. Zoo is bij de jongste beslissing der Russische geneeskundige commissie, die met het onderzoek belast is, het in den handel brengen van de hier zoo druk geadverteerde *Zwitsersche pillen* verboden.

Dit is dus voor de Russen één oorzaak minder om hun ingewanden te bederven.

De kwakzalvers worden hoe langer hoe brutaler in het gebruik van bedriegelijke middelen. Bij de kwakzalvers die zich *Hygiënisch Gesellschaft Blau en Co. te Dresden* noemen, (zie ons voorlaatst no.) komt een ander die op dergelijke wijze zich vermoot en reeds in de Nederlandsche bladen adverteert.

Wij vonden namelijk dezer dagen een advertentie van de *Deutsche Gesundheitscompagnie* te Berlijn, waarin voor 15 Frs. *Versterkingspastilles* werden aangeboden, onder allerlei fraaie beloften.

Het publiek dient te weten, dat nooit eenige echte gezondheidsvereniging of commissie middeljes in den handel brengt.

Rechtszaken.

In het vorig jaar werd schipper Ouweel van Streefkerk, op de hoogte van Bolnes, bij mistig weer, door eene schroefboot overvaren, met het ongelukkig gevolg, dat zijn schip zonk, en de zoon van den schipper een been brak en aan een vinger gekneusd werd. Bij een ingezetene van Bolnes werd de gekwetste jongeling opgenomen en door een geneeskundige van IJselmonde behandeld.

Op zekere dag kwam daar iemand, die vroeger te Bolnes kastelein was geweest, maar sedert naar Rotterdam verhuisd was. Deze persoon kwam in kennis met den gekwetste, en ziende dat zijn vinger gespalkt was, vroeg hij, wat daaraan mankeerde. Met deze vraag nam hij den vinger in de hand, trok het verband er af, merkte op dat de vinger stijf zou worden, en begon meteen den vinger te wrijven.

Zijn bezoek aan den patient werd later nog eenige malen herhaald, waarbij hij zich op gelijke wijze gedienstig betoonde.

De patient geraakte weer op de been, en nu kwam de aap uit den mouw.

De vader van den jongeman ontving eene rekening van den ex-kastelein, ten bedrage van f 102.—, en het bleek nu, dat de ex-kastelein patent genomen had als magnetiseur en als zoodanig het jonge mensch had behandeld.

De vader maakte de opmerking, dat de diensten van den man niet eens gevraagd waren, dat hij of zijn zoon bovendien niet eens wisten dat hij magnetiseur was, enz. Dit hielp er niets aan, merkte de magnetiseur op, de krachten die in hem waren, waren niet met goud te betalen. Om kort te gaan, het gevolg was, dat schipper Ouweel gedagvaard werd voor 't kanton-gerecht te Sliedrecht. Hier werd op 9 en 16 April j.l. door getuigen bovenstaande toedracht der zaak medegedeeld. De uitspraak deelen wij later mede.”

Tot zoover het verslag van de bedoelde zitting van het kantongerecht in de *N. R. Ct.*

't Is waarlijk haast ongelooflijk dat hier niet de kwakzalver terecht stond, maar zijn slachtoffer. Dat dus de „magnetiseur” den moed had om voor den rechter op betaling aan te dringen.

De zonderlinge patentwet die het mogelijk maakt dat een patent kan worden uitgereikt voor een „bedrijf” dat eigenlijk niet zonder wetsovertreding kan worden uitgeoefend, speelt hier weer een groote rol.

Als laatste naklank op de beruchte *Hop-bitter* invasie in ons land, vinden wij in de pas verschenen *Stukken betreffende het geneeskundig Staatstoezicht* de volgende mededeeling in den geneesk. Raad voor Z.-Holland.

De apotheker M. CLOOS te Rotterdam, vervolgd ten gevolge van een proces-verbaal, opgemakt bij het onderzoek van zijne apotheek door de leden van den geneeskundigen Raad, SNIJDERS en HUIJSMAN, werd den 25 October 1884 door de rechtbank te Rotterdam veroordeeld tot eene boete van f 10, en subsidiair één dag gevangenis wegens:

het als apotheker in zijne apotheek geneesmiddelen, niet in de *Pharmacopoea* vermeld, in voorraad hebben, zonder dat op de voorwerpen waarin zij bewaard worden, het voorschrift waarnaar zij zijn zamengesteld, is aangeduid.”

't Geval betrof een flesch Hop-bitter, waar op de etiquette wel de naam, niet de samenstelling was aangegeven.

Het gewezen vonnis wijst opnieuw den weg waarlangs het aanwezig zijn in de apotheken van bijna alle geheimmiddelen en specialités kan worden vervolgd en gestraft.

In dezelfde *Stukken* wordt nader besproken de veroordeeling van H. F. V. B., koopman en winkelier te Aalsmeer, wegens het verkoopen van zoogenaamde Gelaufs-pillen.

Volgens het deskundig onderzoek bestonden deze pillen uit *aloë*, vermengd met rhabarber en guttegom.

Ter terechtzitting voerde de leklaagde tot zijne verontschuldiging aan: „niet geweten te hebben, dat hij zich door dezen verkoop schuldig maakte aan eene strafbare handeling en dat hij tal van jaren die pillen had verkocht zonder dat hij ooit opmerkzaam gemaakt is dat hij zulks niet mocht doen.”

Der rechtbank kwam deze bewering niet onaannemelijk voor en veroordeelde daarom den beschuldigde tot eene minimumboete van f 3 en in de kosten van het rechtsgeding.

Wij gunnen den man, die als groote uitzondering tegenover duizende medevertreders werd vervolgd, zijn genadig vonnis „eene straf minder dan de wet in het algemeen bedreigt,” zooals het officieel luidt, maar 't is toch wel wat erg, terwijl bij andere gelegenheden steeds als eersten regel geldt, dat elk burger verondersteld wordt de wetten te kennen, bij inbreuken op de geneeskundige wetten zoo menigmaal rekening wordt gehouden met beweerde onbekendheid der overtreders daarmede; — en dat, niettegenstaande op allerlei wijze en honderde malen reeds is bekend gemaakt, dat de verkoop van zulke geneesmiddelen verboden is.

Trouwens de goede trouw dier verkoopers is tegenwoordig volstrekt niet meer zoo boven verdenking verheven, als zij zich den schijn weaschen te geven.

Met zekerheid is ons bekend dat er tal van winkeliers zijn, die ongestoord voortgaan met den verkoop der verboden artikelen, omdat zij wel weten, dat „ze er toch niets tegen doen,” terwijl enkele angstvalligen met eene gelijkkluidende verzekering door de agenten der fabrikanten worden gerustgesteld.

In al die gevallen is dus de beweerde onwetendheid van het strafbare hunner handeling een wassen neus, waarmede de „onschuldige” winkelier de rechters versiert, als hij 't noodig heeft.

Doch ter goeder trouw of niet, allen verkoopers van *Urbanus*, *Holloway*, *Gimborn*, *Zwitsersche*, *Brilmans*, *Schreuderspillen*, en hoe zij verder mogen noemen, wordt nogmaals door de bovenstaande veroordeeling in herinnering gebracht, dat zij alle ogenblikken bloot staan aan een zelfde lot en moge de drie gulden boete niet veel schijnen, wij geven hun de verzekering, dat „de kosten van het rechtsgeding,” die zij mede moeten betalen, niet altijd onbeduidend zijn.

Heden 30 April, op den dag waarop dit blad wordt afgedrukt, heeft de Arrondissements Rechtbank te Leeuwarden, bij breed gemotiveerd vonnis, professor Masoin te Leuven ontvankelijk verklaard in zijn eisch tot schadeloosstelling, maar hem dien eisch ontzegd, op grond dat het oogmerk om te beleedigen niet aanwezig was, en den eis cher veroordeeld in alle kosten van het proces.

Aan den commissaris van politie te Wageningen is het gelukt op heeterdaad den bekenden wonderdokter Sirie te betrappen, zoodat proces-verbaal tegen hem kon worden opgemaakt wegens onbevoegd uitoefenen der geneeskunst.

Bedoelde Sirie moet in den laatsten tijd weer tal van patienten hebben behandeld, uit verschillende oorden des lands. Vroeger heeft hij voor dezelfde overtreding reeds gevangenisstraf ondergaan. (*N. R.*)

Ons was deze „Sirie” tot nu toe onbekend. Trouwens de bekendheid van zulke grootheden is meest zeer plaatselijk. De algemeen bekende namen op dit gebied zijn de kwakzalvers, die jaarlijks honderde gulden aan advertenties uitgeven.

Naar de Nieuwsbladen melden heeft de politie te Krommenie de hand gelegd op een man en eene vrouw omtrent wier verblijfplaats in het *Politieblad* door den officier van justitie te Alkmaar bericht was verzocht. Het zijn W. Planke en M. A. D. Labaije, reizende kooplieden in fleschjes medicijnen, die hun, zooals zij voorgegeven, verstrekt worden door de vereeniging *Het*

Roode Kruis. Zij worden verdacht van diefstaf van een juweelen slot en van bedriegelijke oplichting te Oude-Niedorp op 15 en 16 Maart j.l. gepleegd.

Tot zoover het bericht. Het voorwendsel dat de middelen van de vereeniging *Het Roode Kruis* afkomstig zijn is, zoo als men weet, niet nieuw. Er zijn andere kwakzalvers die, zonder dat de vereeniging er iets aan schijnt te kunnen doen, haar naam als uithangbord gebruiken.

Varia over Haarlemmerolie.

De heer W. R. HAUFF te Amsterdam schrijft in het *N. v. d. D.* van 13 April j.l. o. a. het volgende:

„Als vrouw van der Linden een massa menschen vergiftigt door operment, moet ze terechtstaan, en door geneeskundigen geconstateerde vergiftingen door Haarlemmer-olie, waarouder ook met doodlijken afloop, schijnen voorsnog niet onder het bereik der Justitie te liggen.

„Vergun mij daarom een paar inlichtingen te mogen geven, nu dr. v. L. v. d. Heuvel met *feiten* voor den dag komt.

„Of dat goedje ook nog in Haarlem wordt klaargemaakt, weet ik niet, maar

„*feit* is het, dat in Amsterdam Haarlemmer-olie op zeer groote schaal wordt vervaardigd;

„*feit* is het, dat de etiquetten enz. te Amsterdam worden gedrukt;

„*feit*, dat er nochtans onder de (ik mag wel zeggen: miljoenen) afdrucken, die naar het buitenland gaan, gedrukt staat: Printed bij John Enschede & Sohn in Haarlem, of voor 't binnenland: gedrukt bij Joh. Enschede en Zoon te Baarlem;

„*feit*, dat dit alles gedaan wordt door menschen, die zich niet ontzien — en dat voert zeker de goddeloosheid ten top — op die gedrukte dingen den Drie-eenigen God aan te roepen en gebruik te maken van teksten als deze: In Jezus Christus zijn alle gaven der gezondmaking eaz.”

Dat er te Haarlem wel 4 fabrieken van die olie zijn, vermeldden wij reeds elders. Een te Amsterdam kenden wij tot nu toe niet en nadere berichten daarover zouden ons inderdaad zeer aangenaam zijn, eveneens ook of er nog meerdere fabrieken op andere plaatsen in ons land bestaan.

Een ander Amsterdamsch blad, het *Nieuwsblad van Nederland*, van 15 April bespreekt mede de vergiftigingen met Haarlemmer-olie. Het zegt o.a.:

„Wij verheugen ons in het bestaan eener commissie van keurmeesters voor de levensmiddelen, die — getuige de herhaaldelijk openbaar gemaakte verslagen — uitstekend werkt en reeds menigmaal artikelen afkeurde, waarvan anders verschillende personen ontegenzeggelijk de schadelijke gevolgen zouden hebben ondervonden. Met die resultaten voor oogen, mag men zich afvragen waarom er niet evengoed keurmeesters worden aangesteld om het toezicht te houden op al die heelen geneesmiddelen, welke dagelijks met de groote trom worden aanbevolen, waarvan duizenden en duizenden fleschjes en doosjes naar alle hoeken van het land worden gestuurd, en welke steeds maar al te gretige koopers vinden.

„Als de stemmen van die, door de regeering aangestelde, keurmeesters zich van tijd tot tijd waarschuwend lieten hooren, dat zou dit wellicht meer ten goede kunnen uitoefenen, dan alle waarschuwingen der geneesheeren te zamen — niet omdat deze laatste minder waarde hebben, maar omdat het publiek helaas maar al te gewillig is om daarbij aan nevenbedoelingen te denken.

„Daarbij vergete men niet dat het met bijna bijgeloovigen ernst is waarmede al die huismiddeltjes worden toegepast, en dat vele menschen die — ondanks alle waarschuwingen — als onfeilbaar zijn gaan beschouwen. Het kwaad zal dus niet gemakkelijk uit te roeien zijn. — Maar als alle weldenkenden de handen flink in één slaan en door aanbuden op het aanbeeld te kloppen, het groote publiek met de gevaren bekend maken, dan zal er zeker nog heel wat onheil voorkomen kunnen worden.”

Zeer waar en de laatste woorden mogen tevens dienen tot een opwekking om zich bij onze Vereeniging aan te sluiten. — Zooals het met deze olie is, is 't met tal van middeljes; door voldoende waarschuwing kan veel nadeel voorkomen worden.

Ook de *Nieuwe Rotterd. Ct.* deed nog iets meer dan de hoofdzaak van ons artikel overnemen.

Uit *Noordwijkerhout* werd aan dit blad het volgende geschreven:

„Wie met het platteland niet bekend is, kan zich

moeielijk voorstellen, wat een veelvuldig gebruik door eene dorpsbevolking van de Haarlemmerolie wordt gemaakt. Welke ongesteldheid een minkundige daar ook overvalt, bij of zij zal (zoo drukt men zich uit) „van avond maar eens wat Haarlemmerolie innemen”. En zooals de groote menschen zich zelf behandelen, zoo springen zij ook met hunne kinderen om. Vandaar dat menige huismoeder in deze streek dan ook altijd een fleschje Haarlemmerolie in voorraad heeft, en bij iedere gelegenheid gebruikt; een kleine jongen heeft b.v. zijne hand bezeerd — er in gesneden, of haar geklemd — aanstonds wordt het bloed gestelpt, en moeder doet er een doekje met Haarlemmerolie om; wratten op de hand worden met Haarlemmerolie ingewreven; tegen verkoudheid, kiespijn, buikpijn en tegen nog zooveel andere, ook wel niet-noembare ongemakken van het kleine volk wordt hun Haarlemmerolie ingegeven. Er zijn kinderen, die watten met Haarlemmerolie in de ooren dragen, die Haarlemmerolie aan het hoofd, aan de handen en in de maag hebben, en dan zijn er ook nog, die zoowel in- als uitwendig met Haarlemmerolie gesmeerd worden.

„Nu zijn er op ieder dorp ook wel menschen, die, hier en daar, het gebruik van Haarlemmerolie ontraden. Maar hetgeen zij daartegen vermogen, is niet afdoende genoeg, om de Haarlemmerolie algemeen te weren. Daarom zou ik de Vereeniging tegen de Kwakzalverij wel willen aanbevelen, afdrucken van hare artikelen tegen het gebruik van de Haarlemmerolie op de dorpen te laten verspreiden, of een exemplaar daarvan, ter plaatse waar, na werktijd, doorgaans veel volk bijeen is, te laten aanplakken. Hoogstwaarschijnlijk zou zij dat van menig Gemeentebestuur wel kosteloos gedaan krijgen.”

Dit laatste is zeker een zeer goede raad en wij trachten daaraan reeds zooveel mogelijk te voldoen. De meesten van ons duizendtal leden, die over het geheele land verspreid wonen, ontvangen op hun verzoek voortdurend verscheidene exemplaren van het Maandblad, die zij in hun kring ronddeelen; en van het vorig nummer was de oplaag groter dan gewoonlijk.

Er kon echter veel meer wordengedaan; in alle gemeenten van ons land moesten exemplaren van het Maandblad of afdrucken van enkele artikelen bij honderden verspreid worden; overal waar er slechts een plaats voor was, moesten de waarschuwingen worden aangeplakt, enz. enz.

Wij zouden zeker gaarne de daaraan vereischte moeite willen aanwenden, maar het ontbreekt aan geld. Zooals de Vereeniging nu werkt, met elke maand een oplaag van 6000 à 7000 exemplaren, die meest gratis worden verzonden, kan zij nauwelijks hare uitgaven dekken.

Zijn er dus die het eens zijn met den correspondent van de *N. R. Crt.* — en wij hopen dat dit met velen het geval is — laten zij dan trachten door het aanwerven van nieuwe leden onze inkomsten te vermeerderen.

Of is er eens iemand die voor een bijzonder geval een gift van enkele honderde guldens wil storten om, nu eens de aandacht op de hoogst nadeelige werking van Haarlemmerolie gevestigd is, het ijzer te smeden terwijl het heet is en op uitgebreide schaal waarschuwingen daartegen te verspreiden.

Maar men bedenke, dat deze olie niet het eenige gevaarlijke middeltje is, dat in elke stad en in elk dorp zijn verderfelijke werking uitoefent. Er zijn vele van dien aard. Om slechts drie te noemen: Urbanus- en Hollowaypillen en vooral de tegenwoordig op zoo schandelijke wijze aanbevolen Zwitsersche pillen doen weinig minder kwaad.

Als onze Vereeniging rijk was, zou zij boekjes met waarschuwingen tegen tal van kwakzalversmiddelen bij honderdduizenden gratis uitreiken. Nu moet zij wel op meer bescheidene wijs werken, vertrouwend dat zij zoo tenminste toch eenig nut doet.

Doch wij willen ook eens een andere stem laten hooren. Een onzer lezers zendt ons het oordeel van het weekblad *De Vriend van Oud en Jong*, dat te *Leiden* verschijnt. Ziehier hoe dit blad de zaak bespreekt. Wij moeten daarbij opmerken dat het blad geen Uilenspiegel of zoo iets is, maar in allen ernst het volgende te lezen aanbiedt. Vooral om het eigenaardige slot van het artikeltje, dat aan de ezels herinnert, waarmede wij op de eerste bladzijde eindigden, is het zeker wel noodig te zeggen, dat hier geen ironie aan het woord is.

Het bedoelde uit het weekblad *De Vriend van Oud en Jong* luidt letterlijk aldus:

„De geneeskundige commissie te Haarlem heeft een grooten bluf geslagen, door te waarschuwen tegen het gebruik van Haarlemmerolie. Zij zegt, dat er schadelijke bestanddeelen in zijn, welke aan twee personen het leven gekost heeft.

„Wat nu die schadelijke bestanddeelen zijn? Terpentin, olie en zwavel.

„Misbruik is altijd schadelijk, zoo ook het misbruik van de Haarlemmerolie. Zoo had o. a. eene vrouw van 60 jaren iederen avond 60 druppels ingenomen. Geen wonder, dat dit misbruik schadelijk heeft gewerkt.

„Wij raden onzen lezers, om zich door dien bluf van de geneesheeren niet te laten vervaard maken. Het is, zooals het opschrift luidt: „door de genade een heilzaam geneesmiddel.“ Zij, die aan bloedarmoede lijden, moeten wij er echter tegen waarschuwen; voor hen is het gebruik schadelijk. Tevens wacht u voor namaak.

„Wij hebben de gezegende uitkomsten van de Haarlemmerolie zelf ondervonden en bij anderea gezien. Ook waren wij er bij tegenwoordig, dat een rund aan hevige buikpijn leed; het ingeven van de Haarlemmerolie bracht dadelijk genezing aan. Het gebruik is dus heilzaam voor mensch en dier.“

Het schijnt dat men hier dus een geval heeft, waarbij de godsdienstige aanhef van de gebruiksaanwijzing, die bij de fleschjes verkocht wordt, zijn gewenschte uitwerking heeft gehad. Die aanhef van het lange relaas, dat men bij de pakjes fleschjes voegt, (in zijn geheel opgenomen in ons nummer van Maart '83) luidt aldus:

KRACHT EN WERKING VAN HET MEDICAMENTUM
GRATIA PRÖBATUM.

In Jezus Christus zijn verborgen alle schatten der Gezondmaking, zoo des Geestes als des vleesches; alle Krachten der Medicijnen, en alle wijze Behandelingen der voorzichtige Medicijnmeester is uit Hem, door Hem, en tot Hem: Hem zij de Eer en Heerlijkheid in der Eeuwigheid. Amen.

Dit Medicament is een wonder voor de goedwillige; in hetzelfde laat zich de Genade des Allerhoogsten wonderlijk ondervinden.

Dit medicament ingenomen, en in het Geil van de Maag vereenigd zijnde, is als een snellen Mercurius, of gezwinde Bode die geene opklimmende Dampen laat gaan, zonder zich daarin te vermengen; het laat geen Vochten in de Aderen of Zenuwen vlieten, die het alle vergezelschap, zelfs tot uittocht van alle Zweetgaten; het deelt zich krachtig mede, en behoudende zijn kracht, als het door Waterloozing en Stoelgang wordt uitgedreven, enz. enz.

Voor het geval er meerderen mochten zijn die meenen, dat het misbruik alleen de schuld heeft van de vergiftigingen, moeten wij er op wijzen dat de gebruiksaanwijzing niet alleen voor geen misbruik waarschuwt, maar duidelijk te kennen geeft dat men het altijd gerust kan gebruiken. De zoo wél gemeente raad van *De Vriend van Oud en Jong*, dat lijders aan bloedarmoede het niet moeten gebruiken, want dat het voor hen schadelijk is, komt zelfs in het stuk van de firma de Koning Tilly en al hare navolgers niet voor. Daarin worden tal van kwalen opgenoemd, waartegen de olie zou heeten te helpen, en ten slotte gezegd dat zoo iemand iets overkomt, wat niet op de lijst genoemd is, hij het zonder gevaar (zoo staat er woordelijk) kan probeeren. Giften van 25 en 30 druppels worden in die gebruiksaanwijzingen genoemd en nergens staat met een enkel woord dat eenige druppels meer zouden kunnen schaden.

Wij hopen dat het weekblaadje, dat zich de vriend van *Oud en Jong* noemt, tot inkeer zal komen, en met het oog op de drie slachtoffers die in korten tijd gevallen zijn (twee kinderen te Haarlem en een vrouw te Delfshaven) zijn lezers, oud en jong, op het gevaar van het gebruik zal wijzen.

Een ander staaltje van curieuse redeneertrant vonden we van een inzender J. C. M. in het *Haarlem's Dagblad* van 18 April. Deze meent de beweerde schadelijkheid in sommige gevallen van Haarlemmerolie te kunnen weerleggen door de grappige mededeeling, „dat hij sedert enkele jaren geregeld des middags 5 druppels Haarlemmerolie in zijn middagglasje gebruikt en zich er volkomen goed bij bevindt en tot heden (38-jarigen leeftijd) heeft hij, Gode zij dank, nog geen dokter of iets uit de apotheek noodig gehad.”

„Niet dat hij — zoo gaat deze schrijver in zijn zonderlinge taal voort — zulks aan de Haarlemmerolie toeschrijft, maar wil hiermede meer te kennen geven, dat het gebruik van de Haarlemmerolie toch zeker niet zoo schadelijk is, als er den laatsten tijd over geschreven wordt.”

Wij kunnen den schrijver, die zoo'n observatie

voor bewijs wil laten doorgaan, de verzekering geven, dat er personen zijn waargenomen, die maanden lang op dezelfde wijze rattenkruid hebben gebruikt.

Zouden wij de verzekering van dezen nu ook moeten aannemen, dat dit vergift zeker niet zoo schadelijk is, als er over geschreven wordt?”

Aan de Nederlandsche Apothekers.

Zeer vele apotheken in het buitenland, in sommige landen zelfs de meeste, zijn niet veel meer dan een ander soort van komenijswinkels. In ons land hebben zij dat karakter, met eene enkele uitzondering mischien, nooit in die mate bezeten en vooral in de laatste jaren hoe langer hoe meer verloren.

De tijd, nadert hopen wij, dat alle gelijkenis zal verdwenen zijn. Inderdaad dit moet het noodzakelijk gevolg worden van de richting door de regeering gegeven aan de opleiding tot apotheker.

De omvang zijner studiën is heden ten dage niet geringer dan die van rechtsgeleerden, officieren en tal van andere eervolle betrekkingen; evenals de aanstaande geneesheer kan het bijna niet anders of de aanstaande apotheker moet een onzer universiteiten gaan bezoeken. Dit alles kan hem op den duur geen vrede doen hebben met de positie van winkelier in geneesmiddelen en ware dit in de toekomst zijn aangewezen werkkring, de Staat had beter gedaan hem minder hooge eischen te stellen, ten einde meer personen in staat te stellen in zulk een handel een bestaan te vinden.

Ten einde den rang, die hem toekomt, te verwerven, beginne de apotheker echter zelf te doen, wat daaraan passende is en na te laten al hetgeen daaraan niet overeenkomstig moet worden geacht.

Vele Nederlandsche pharmaceuten hebben dit ingezien en langzamerhand uit hunne apotheek verwijderd al de geheimmiddelen, de zoogenaamde spècialité's en in 't algemeen die artikelen, waarvan de bereiding niet door hunne eigen handen gaat of de samenstelling niet op wetenschappelijke wijze kan worden onderzocht.

Nog menig produkt van dien aard is echter hier en daar achtergebleven en wordt op aanvraag afgeleverd. De in dit nummer meer in 't bijzonder besproken Haarlemmerolie behoort daaronder. Gelukkig niet alle, maar toch vele apothekers verkoopen Haarlemmerolie.

Laten die apothekers eens voor goed alle nevenconsideraties ter zijde stellen en inzien, dat zoo'n artikel in hunne apotheken niet past.

't Gaat niet op te beweren: 't publiek wil het en 't moet het dan toch ergens kunnen verkrijgen.

't Publiek wil ook hazardspelen, speelbanken, vuile prentjes en vuile lectuur; althans wanneer aan het publiek de gelegenheid tot het verkrijgen daarvan wordt aangeboden, maakt het er gebruik van. In andere landen wil het publiek ook Hopbitter, Seigelstroop en allerlei andere kwakzalverijen, waar het hier best zonder kan; het leere zich eveneens te schikken buiten de Haarlemmerolie, vooral nu 't opnieuw gebleken is, dat het vrije gebruik somwijlen zeer nadeelig kan zijn.

Wij weten, dat wij dit schrijvende den wensch uitdrukken van verscheidene Nederl. pharmaceuten. Welnu, laten ze de handen ineen slaan en zoo algemeen mogelijk het publiek doen weten, dat bij hen in 't vervolg deze Hollandsche kwakzalverij niet meer te verkrijgen is.

De regeering en de handhavers der wet zullen zeker vrij wat liever hunne medewerking verleenen om den verkoop bij niet-bevoegden tegen te gaan, indien zij overtuigd zijn daardoor het debiet bij de apothekers niet te bevorderen.

Middel tegen Jicht en Rheumatiek van Professor Bunzinck.

„Wie heeft niet van dezen Professor hooren spreken, en wie heeft niet zijn uitstekend middel tegen bovengenoemde kwalen hooren roemen, ook heilzaam voor ruggijn, arm- en beenverstuiking?”

Met deze vraag vangt een advertentie aan die wij herhaaldelijk onder de oogen krijgen en telkens moeten wij bij het lezen ervan tot de bekentenis komen dat wij de vraag ontkennend moeten beantwoorden.

De genoemde Professor Bunzinck is ons volkomen

onbekend en zoo eenig middel tegen jicht en rheumatiek van hem afkomstig is, dan hebben wij het nooit hooren prijzen behalve door den Apotheker J. A. Ledel te Franeker.

Van deze laatste is de bedoelde advertentie afkomstig. Zij luidt na het bovenaangehaalde verder:

„Wem, dat heilzaam middel, hetwelk bijna in ieder huisgezin van het buitenland gevonden wordt, is thans ook in Nederland verkrijgbaar gesteld. Draad dus niet langer gij Lijders aan Rheumatiek en laat u geen middel meer aanraden, dat eerder uwe kwalen zou verergeren dan genezen, doch bestel door toezending van een postwissel à f 1.25 bij J. A. LEDEL, Apotheker te Franeker, een flacon van dat onovertreffend middel en terstond zult ge van de echtheid overtuigd zijn.”

Ofschoon gelukkig niet onder de bedoelde „lijders” behorende, hebben wij toch een flacon aangeschaft en het lid der Vereeniging de Heer G. B. Schmidt was zoo goed het te onderzoeken.

Men krijgt voor f 1,25 een driekante flesch van blauw glas van bijna een maatje inhoud (90 c.c.); de eene zijde van de flesch is voorzien met horizontaal loopende ribben in het glas; een tweede zijde heeft in het glas de woorden *Ausserliche Arznei* en de derde is beplakt met een rood etiket waarop in het Duitsch en met Deutsche schrijffletters een aanbeveling van het middel te lezen is. Op de kurk vindt men nog een rood papiertje geplakt waarop, ditmaal in het Hollandsch, te lezen staat: *Prof. Bunzinek, heilmiddel voor rhumatiek en jicht.*

De zoo toegeruste flesch bevat een eenigszins gele vloeistof. Het onderzoek leerde dat deze vloeistof bevat zeep opgelost in alcohol waarbij wat vliegende geest (ammonia liquida) en wat lavendelolie is gevoegd. Zoo er ook nog kamfer in is, wat echter niet is uitgemaakt, dan komt het vocht overeen met de *Sapo aromaticus* uit de apotheken, die door geneeskundigen wel wordt voorgeschreven en gewoonlijk bekend is onder den naam *Balsem Opodeldoch* of, zooals het volk zegt, *Oppeledok*. In ieder geval is dit smeermiddel niets bijzonders en kan het niets meer doen dan het laatstgenoemde goedkope huismiddel.

Verbazend zijn daarentegen de wonderen die het middel volgens den depothouder te Franeker kan uitwerken. Behalve de bovenaangehaalde advertentie wordt nu en dan ook de volgende geplaatst

GEEN

Rheumatiek en Jicht meer.

Prof BUNZINCK.

Vertrouwt U toe aan bovengenoemden Professor gij lijders aan Jicht en Rheumatiek. Duizenden zijn onder zijne behandeling radicaal genezen en nog dagelijks, zoowel hier als in het buitenland, hoort men van de menigvuldige en spoedige genezingen, door middel van zijn uitstekend Middel, dat tevens zeer aan te bevelen is voor Rugpijn, Arm- en Beenversteking.

Men zou meenen dat hier nog al aardig de lof-trompet over dat weinig beduidende middeltje geblazen werd, doch volgens het papier dat bij het middel wordt afgeleverd is dit toch niet de bedoeling.

„Het is onze bedoeling niet — zoo lezen wij daar — dit uitstekend middel allerlei lofspraken toe te zwaaien, de spoedige genezingen zullen genoegzaam van zijne onfeilbaarheid en geneeskracht getuigen. Geneesmiddelen als deze, — zoo heet het dan verder — hebben het gezag van dagblad of tijdschrift niet noodig om waardeering bij het binnen- en buitenlandsch publiek te vinden. Wij bepalen ons derhalve — zoo besluit de Heer J. A. Ledel zijn betoog — om het geachte publiek dit heilzame middel aan te raden en houden ons overtuigd dat na het gebruik van ééne enkele flacon, die bijna onherstelbare kwalen geheel en al genezen zullen zijn.”

Als de overtuiging van den verkooper een bewijs ware zouden zeker alle rheumatiek- en jichtlijders hem een standbeeld mogen oprichten. Door met dit middel te wrijven geheel en al genezen, en dat door één enkele flacon. . . . Ongelukkig heeft bijna elk lijder aan rheumatiek, reeds zonder dit middel te beproeven, bespeurt dat deze woorden eenvoudig bombast zijn. Want bijna ieder dier lijders heeft zich wel eens met *Opodeldoch* gewreven en bespeurt, dat al krijgt hij daardoor soms tijdelijk wat verlichting, er van geheel en al genezen geen sprake is.

Wonderlijk is het hoe de eenige ons bekende reeds genoemde verkooper van het middel, die het denkelijk zelf ook bereidt en de eenige persoon is van wien de verkoop uitgaat, zijn best doet, om zich als „depothouder” voor te doen. Dit is voor een kwakzalver, die weet hoe verzet het publiek is op buitenlandsche middeltjes, inderdaad niet kwaad gezien. Maar onze charlatan had het wel beter kunnen aanleggen. Het volgende etiket toch, dat op de flesch prijkt, geeft al dadelijk zeer veel waarschijnlijkheid dat de steller geen Duitscher is maar een Nederlander, die zijn Duitsch nu juist niet bijzonder goed machtig is. Het etiket, in Duitsch schrift, luidt aldus:

Ausserordentlich gutes Mittel wider Gicht, Rheumatismus, Arm- und Beinverrückungen und wird auch anbefohlen wider Ruckenschmerz. Es ist bereitet nach dem Recepte von dem verstorbenen Professor Bunzinek aus Wien der Seinen Namen wegen Seiner vielfaltigen Genesungen beinahe unsterblich gemacht hat.

Flacon f 1.25.

Ook dit toevoegsel *Flacon f 1.25* is in een Duitsch stuk nog al zonderling.

Wij hebben hier dus waarschijnlijk het geval dat een Nederlander, een Nederlandsch Apotheker nog wel, het middel, waarmee hij kwakzalverij drijft, op rekening stelt van een Duitsch Professor, die misschien nooit bestaan heeft, terwijl hij zich daarbij zeer nederig voor doet als „depothouder,” ofschoon hem toch inderdaad de verdienste zou toekomen geheel alleen deze kwakzalverij te hebben bedacht en uitgevoerd.

Kleine Mededeelingen.

Kenteeken van verkeerde Advertenties.

Als zeer geschikt kenteeken om kwakzalvers-advertenties te herkennen, hebben wij indertijd gewezen op het noemen van de namen der ziekten, waartegen het een of ander middel heet te zullen helpen.

’t Blijkt dat ook elders er zoo over wordt gedacht. Door Allerhoogst Keizerlijk Besluit van 18 Augustus 1816 werd in Oostenrijk verboden geneesmiddelen in de couranten aan te kondigen of aan te prijzen. In vergetelheid geraakt, werd bij Ministerieele beschikking van 10 Maart 1866 dit verbod in herinnering gebracht en gehandhaafd, wat betreft de aankondiging van belangrijke geneesmiddelen, terwijl wat betreft het adverteeren van minder belangrijke geneesmiddelen werd verboden daarbij mededeeling te doen „van de ziekten of ongesteldheden, waarbij zij beweerd worden te zullen helpen.”

Liqueur de Pearson.—Elixer d'Yvon. Vin de Colombo.

Onze collega het *Maandblad tegen de vervalsching van levensmiddelen en handelsartikelen*, dat evenals wij tegen bedrog optreedt, zegt in zijn nummer van April j.l. het volgende:

„Wij hadden onlangs gelegenheid, kennis te maken met een drietal geheimmiddelen, en wel:

„1o *Liqueur de Pearson*. Deze bleek te bestaan uit . . . water met een spoortje magnesia-zouten bedeed.

„2o *Elixer d'Yvon*. Dit middel bevatte 13½ % keukenzout, verder een weinig alcohol en tolbalsam.

„3o *Vin de Colombo*. Deze (gewone zuidelijke spaansche wijn) bevatte een extractgehalte van 206 % een aschgehalte van 0.78 % en een alcaloid, hetwelk de reactien van narcotie vertoonde. Men deelde ons mede, dat deze middelen tegen zenuwlijden aanbevelen, en door een Parijschen „Professor“ voor enorme prijzen verkocht werden.”

Correspondentie.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende leden tot de Vereeniging toegetreden:

Amsterdam, J. C. Hertstein, Arts.

De Tweede Nederl. Vrije Loge.

Groningen, L. J. De Sonnaville, Sectie-Ingenieur bij de Staatsspoorwegen.

Samarang, Dr. A. A. Pronk, officier van gez. 2e kl.

Utrecht, E. G. Duyvis Jz., Fabrikant.

Ook dient nog onder de leden vermeld:

Piqua, Ohio, U. S. A., C. R. Birnbach,

die reeds meerdere jaren lid is maar per abuis niet op de laatste naamlijst is genoemd.

Daarentegen behoort een in het vorig nummer genoemd lid, W. Janssen, veerats te *Vechel*, te vervallen.

Het getal leden is hierdoor thans 1093.

— Ph. E. C. te A. De door Uw bedoelde *Hartensteinsche Leguminose* is een mengsel van verschillende meelsoorten.

Het lid der Vereeniging de Heer M. L. Q. Van Ledden Hulsebosch te Amsterdam, heeft het eenigen tijd geleden onderzocht en er *tarwe, rogge, boonen- en erwtenmeel* in gevonden. Het monster dat ons toen was toegezonden, bleek na de bereiding een zeer onaangename reuk en smaak te bezitten, doch wij weten niet in hoeverre dit een standvastig gebrek is. Mocht het intengedeel goed van smaak zijn, dan kan het een goed voedingsmiddel zijn, maar f 1 per ½ kilo is veel te duur.

— P. te Semarang. Uw postwissel nog niet ontvangen. Den vorigen jaargang kunt gij tegen toezending van f 3 nog krijgen.

— R. te D. Over Theophiles middeltje iets onder Herhaalde Waarschuwingen.

— De leden die hun contributie nog niet per postwissel zonden, verzoeken wij dit *nog deze week* te doen. Op 10 Mei a.s. zenden wij postquittanties voor degenen die dan nog niet betaald hebben.

Herhaalde Waarschuwingen.

Theophile's ontwikkelingsbalsem. Dit wondervocht is bij onderzoek gebleken te zijn water met *Eau de cologne*, waarin wat *keukenzout* is opgelost en waarbij een beetje *vliegende geest* is gevoegd, met een kleurseltje bedeed, waarschijnlijk aftreksel van *Bardana wortel*.

Veel bijzonders is het dus niet, behalve in den prijs, want de flesch kost f 2, terwijl ieder ze gemakkelijk voor 25 cent zou kunnen maken en als fabrieksprodukt de prijs nog veel lager zou kunnen zijn.

Bij zeer vele dagelijks voorkomende, ernstige ongesteldheden, zooals typhus, roodvonk, balroos en vele anderen, valt het haar uit. Gewoonlijk heeft dit plaats als het eigenlijke ziekteproces reeds is afgelopen en het tijdperk van herstelling is ingetreden. De patient grijpt naar 't een of ander „zeker en onfeilbaar” haarmiddel. In werkelijkheid krijgt hij ook langzamerhand zijn vroegeren baartooi terug; dit is echter een zeer gewoon verschijnsel en in den regel het geval; zelfs bij personen, die reeds op eenigszins gevorderden leeftijd verkeerden. Ondertusschen krijgt Theophile of een zijner collega's een getuigschrift, terwijl de eer alleen aan de natuur toekomt.

En dat ook alleen moeder natuur de eer verdient, ofschoon Theophile de duiten krijgt, als een jongeling man wordende, na het smeeren met het onschuldige mengseltje, niet van baard verstoken blijft, behoeft zeker niet gezegd. De merkwaardige logica van Theophile, in de boekjes die zij verspreidt, luidt woordelijk: „Men zal mijn vinding schamper beoordeelen doch 't is dwaas zulks te doen, want waarom zou de baard niet ontwikkeld kunnen worden, even goed als de boomkweker zijn planten ontwikkelt, dus wij moeten aannemen dat de baard ook te ontwikkelen is!”

Intusschen moeten wij het nog prijzen dat Theophile niet, zoo als vele anderen, een vergiftig mengsel aan den man brengt. Zijn vocht doet wel geen goed, maar 't zal toch ook — voor zover wij kunnen nagaan — geen kwaad doen.

Wijn Dufflot van Dr. Tartenson wordt tegenwoordig druk geadverteerd ter genezing van *jicht en rheumatiek* en uit brieven van lijders aan deze kwalen weten wij, dat menigeen het voor iets zeer bijzonders houdt, dat aan onze geneeskundigen en apothekers onbekend zou zijn. Nogthans is het eenvoudig een praeparaat van *vinum scillae* (wijn van Zeeajuin) een zeer bekend geneesmiddel, dat door alle geneesheeren van tijd tot tijd wordt voorgeschreven tegen rheumatische aandoeningen; wel is waar heeft het somwijlen goede diensten bewezen, maar nog vaker laat het in den steek, doch waarschijnlijk is er geen lijder aan eenigszins slepend rheumatisme of zijn gewone dokter heeft het hem eenigen tijd laten gebruiken.

De *vinum scillae* is echter een sterk werkende stof, die voorkomt op de lijst van *vergiften*, door onze regeering vastgesteld. Daarom begrijpt ieder hoe gevaarlijk het is voor den leek om op eigen gezag tot het gebruik over te gaan en dat het bij *dezen* kwakzalver behalve een aanslag op de beurs wel degelijk een aanslag is op de gezondheid en het leven, is duidelijk als hij aan het hoofd zijner circulaire aan het publiek zegt: De Antirhumatische Wijn bevat geen vergift; men kan er dus *met alle gerustheid* dagelijks gebruik van maken.

Hartzema's rhumatiekmiddel. HARTZEMA, wiens eigenlijke naam BEREND HARTZEMA ENUMA is, onderscheidt zich van zijn collega-kwakzalvers door den wetenschappelijke klank dien hij aan zijn aanbevelingen tracht te geven, waarin hij spreekt van *eindproducten van onvolledige stofwisseling, concrementen van urinezuur, oplosvend vermogen van het bloed* en meer fraais. Ook is het merkwaardig dat deze zoogenaamde HARTZEMA zich zelf als een proefstuk aan het publiek voorstelt, want de voornaamste aanbeveling van zijn vocht is dat hij zelf, hij Hartzema, door zijn waar van rhumatiek en jicht is genezen!

De heeren professoren J. W. GUNNING en J. H. VAN 'T HOFF te Amsterdam, hebben op verzoek van de rechtbank aldaar het mengsel onderzocht en de hoofdbestanddeelen bleken te zijn *Salicylzuur* en *ijzer*, stoffen die elke geneeskundige kent en in de gevallen waarin hij ze noodig acht doet gebruiken. Natuurlijk vraagt hij hiervoor een prijs ver boven de waarde van het vocht.

Voor den deskundigen lezer zij hier aangestipt dat blijkens een onderzoek van den heer KRUIJSSE men een volkomen gelijk vocht krijgt door de *Sol. Chlor. Ferrica* der Pharm. met water verdund, door *Natrium hydroxyde* te praecipiteeren en, zonder verwijdering van het gevormde *Chlor Natrium*, onder verwarming er wijnsteen zuur bij te voegen tot het praecipitaat is opgelost, en daarna het in een weinig spiritus opgeloste salicylzuur er aan toe te voegen, zoo dat er 1 gram *Salicylzuur* op 300 gram vloeistof komt. Bij de rechterlijke instructie heeft H. de samenstelling vermeld, die hiermede overeenkwam behoudens een spoor salicylolie.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 30 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1117.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: De beide processen der Vereeniging.

Berichten: Volksgeneesmiddelen in de pharmacopoea. — Een kwakzalversboek met 300 percent winst. — Middelen tegen zwaarlijvigheid. — Het nut van het adverteeren voor de kwakzalvers. — Bestrijding der kwakzalverij te Berlijn. — Een wonderdokter uit Steenwijkerveld.

Rechtzaken: Een kwakzalver door de rechtbank te Arnhem tot 6 maanden gevangenis veroordeeld. — Een ander door de rechtbank te Utrecht tot 2 maanden celstraf.

Grootere artikelen: Pillen van J. P. G. Gelauff. — Een Zeloot voor . . . dropwater. — De 's Heerenberger.

Kleine mededeelingen: Morrisons pillen. — Het gevaar van geheimmiddelen.

Correspondentie. Herhaalde Waarschuwingen: Powell's Anijsbalsem.

De beide processen der Vereeniging.

Zooals velen onzer lezers allicht bekend is, zijn in de twee burgerlijke rechtsgedingen, waarin de Vereeniging tegen de Kwakzalverij door haar *Maandblad* betrokken was, in de laatste weken gewichtige beslissingen gevallen.

Herhaaldelijk is ons gevraagd over deze twee processen wat uitvoeriger mededeelingen in dit blad te geven, daar de beide zaken reeds van 1882 dagteekenen en vele lezers niet weten wat er aanleiding toe gaf.

De heer MASOIN, hoogleeraar in de physiologie te Leuven, in consult groepen bij eene lijderes aan suikertering te Utrecht, beweerde een eigenaardig middel tegen deze ziekte te gebruiken dat in Nederland door de apothekers niet kon worden gereed gemaakt en daarom door hem uit Antwerpen werd toegezonden.

Hij weigerde den gewonen geneesheer bekend te maken met dit middel, niettegenstaande deze strikte geheimhouding beloofde en niettegenstaande hij kon weten dat er voor de lijderes ernstig nadeel kon voortvloeien uit deze weigering, daar haar geneesheer verklaarde in geen geval tusschentijds haar te kunnen behandelen, indien hem het hoofdmiddel, dat zij gebruikte op aanraden van Prof. MASOIN, niet bekend was.

Al spoedig ondervondt de lijderes de nadeelige gevolgen; zij had zeer dringend nadere geneeskundige hulp noodig, doch ook nu bleef Prof. MASOIN bij zijne weigering, om het middel te noemen, volhardten en liever dan zijn zoogenaamd geheim recept te verraden, gaf hij, zonder de lijderes verder te zien, uit de verte geneeskundigen raad, daarbij op hoogst onvoorzichtige wijze aan leeken zulke hevig werkende geneesmiddelen aanradende, dat ware zijn telegrafisch voorschrift door dezen opgevolgd, onvermijdelijk noodlottige gevolgen zouden hebben plaats gevonden.

Bij later onderzoek van het toegezonden middel van wege de Vereeniging tegen de Kwakzalverij bleek dat het niet was eene bijzondere uitvinding van Prof. MASOIN, dat het niets nieuws bevatte en dat, wel verre van niet verkrijgbaar te zijn in Neder-

land, het middel door elk apotheker aldaar kon afgeleverd worden.

Uit deze feiten meenden wij de conclusie te mogen trekken, dat nu het belang der wetenschap niet eischte geheimhouding, daarentegen het belang van de patiente de openbaring althans aan den behandelenden geneesheer zeer dringend vorderde, slechts het belang van den hoogleeraar zelf de drijfveer kon zijn zijner geheimzinnige handelingen, welk laatste belang bij hem zelfs hooger scheen te staan dan het mogelijk gevaar, waaraan hij zijn patiente bloot stelde; om die redenen meenden wij het publiek tegen hem te moeten waarschuwen als tegen een kwakzalver.

Het stuk hierover geschreven in het *Maandblad* van November 1882 werd, wat den inhoud betreft, overgenomen door de toen te Utrecht verschijnende *Stichtsche Courant* en daarbij nog met eenige kantteekeningen voorzien, zoodat het in dit blad geschrevene als eene zelfstandige bewerking kon worden aangemerkt.

Door Prof MASOIN werd daarop te Utrecht tegen de *Stichtsche Courant* eene eisch van f 1000 en f 2000 schadevergoeding ingesteld en bij de rechtbank te Leeuwarden eene vordering van f 5000 en f 10000 tegen de redacteurs en den uitgever van het *Maandblad*, wegens hoon en laster, nadat eerst te vergeefs beproefd was de zaak bij den strafrechter aanhangig te maken.

Zooals wij reeds vroeger hebben medegedeeld is de eisch door de rechtbank te Utrecht ontzegd, uit overweging vooral dat het doel om te beledigen niet aanwezig was.

De rechtbank te Leeuwarden besliste in gelijken zin bij vonnis van 30 April j.l.

Zij heeft aangenomen, dat om sommige uitdrukkingen in het geïncrimineerde artikel in het *Maandblad* tot eene onrechtmatige daad te maken er moet bestaan het oogmerk om te lasteren, te hoonen of te beledigen.

Dat de redacteurs van het *Maandblad* kennelijk de bedoeling hadden het publiek te waarschuwen, en daartoe een noodzakelijk vereischte was, dat tot afschrik voor anderen in bijzonderheden een bepaald voorval werd medegedeeld; dat de vorm, waarin die mededeeling werd gedaan, niet anders kan worden beschouwd dan als eene, al is het dan ook scherpe kritiek van handelingen, die niet geheel ten onrechte als kwakzalverij worden gequalificeerd; „terwijl niet mag worden uit het oog verloren, dat de redacteurs geheel belangeloos de „wel niet aangename, maar zeker nuttige taak „hebben aanvaard, de kwakzalverij met geneesmiddelen in Nederland te keer te gaan, meenende „alleen door krachtige waarschuwingen hunne medemenschen voor de gevaren, daaraan verbonden, „te kunnen behoeden, en tenzij het tegendeel „volkomen worde bewezen, mag worden aangenomen dat zij ook in dezen met dit geoorloofd

„inzicht hebben gehandeld, te meer daar de persoon „des eischers hun geheel onbekend is.”

De Rechtbank te Leeuwarden heeft daarom aangenomen, dat de gedaagde redacteurs het oogmerk hebben gehad om eene maatschappelijke kwaal te bestrijden en dat daarvan wel het noodzakelijk gevolg was dat den eischer feiten en ondeugden zijn verweten zooals die bij laster, hoon en belediging voorkomen, maar dat de gedaagden door het publiek, dat daarbij het grootste belang had, te waarschuwen tegen grove misbruiken, niet kunnen geacht worden te hebben gehandeld met het oogmerk om den eischer te beledigen.

Tot juist inzicht in de zaak dient nog opgemerkt dat door den advocaat van Prof. Masoin over 't algemeen met waardeering werd gesproken van het doel der Vereeniging tegen de Kwakzalverij even als over haar orgaan, doch alleen werd betoogd, dat het *Maandblad* bij deze bespreking te ver was gegaan.

Geheel anders zijn de loop en de uitslag geweest van het tweede proces.

Wat aan den hoogleeraar te Leuven niet is gelukt, mocht wel gelukken aan den plattelandshoofdmeester OIDTMANN te Maastricht. Aan deze is onlangs van zijn eisch tot schadeloosstelling van f 12000 door het Hof te 's Hertogenbosch een bedrag van f 3000 toegekend. Ofschoon wij dezen Heer OIDTMANN persoonlijk evenmin kennen als den professor uit Leuven, en ons doel bij de bespreking van beide zaken geheel hetzelfde was, werden hier onze goede inzichten geheel onaannemelijk verklaard.

Wij kunnen over deze zaak echter niet meer zeggen, omdat wij nog slechts een uittreksel uit het vonnis, niet het vonnis zelf bezitten. Hier over dus nader in het volgend nummer.

Berichten.

Blijkens mededeeling van het Hoofdbestuur der *Maatschappij tot bevordering der geneeskunst* is door een der afdelingen dier Maatschappij (Amsterdam) voorgesteld om, bij de herziening der *Pharmacopoea Neerlandica* daarin ook op te nemen zoogenaamde *volksgeneesmiddelen*, meer bepaaldelijk met het doel om de kwakzalverij te weren en tot zekere hoogte onschadelijk te maken, een doel dat men door het tegelijkertijd opnemen van den *volksnaam* wenscht te bevorderen.

Door de afdeling Utrecht wordt met hetzelfde doel aanbevolen een bepaald voorschrift voor *laxerpillen* in dit apothekerswetboek op te nemen. De wenschelijkheid daarvan is ook door ons eenigen tijd geleden betoogd en wij blijven dit gevoelen om verschillende redenen toegedaan.

Vele apothekers bereiden ook heden purgeerpillen volgens een eigen recept en leveren ze op aanvraag af. Dit is niet geheel volgens de wet; zij mogen zonder recept van een geneesheer niets afleveren dan hetgeen gevraagd wordt „met bepaalde aanduiding van het verlangde geneesmiddel.”

De vraag in 't algemeen naar purgeerpillen is zulk eene bepaalde aanduiding tegenwoordig niet, doch zou het wel wezen, indien in de pharmacopoea daarvoor een wettig voorschrift was opgenomen.

't Is ook begrijpelijk, dat de geneesheeren aandrigen op zulk eene maatregel, daar 't hen ontslaat van de moeite een gedetailleerd recept te schrijven, wanneer zij hunne patiënten gewone purgeerpillen willen laten gebruiken, even als zij thans reeds purgeerkruiden en purgeerwater volgens bepaalde samenstelling in de apotheek voorhanden vinden.

Doch de hoofdzaak is het nut, 't welk het publiek zou ondervinden. De purgeerpillen uit de apotheek zouden steeds van onveranderlijke samenstelling zijn en van deugdelijke zelfstandigheden bereid. Thans maar al te gretig ter markt gaande bij allerlei winkeliers, heeft de koper hoegenaamd geen waarborg dat geene waardevolle of schadelijke stoffen bij de bereiding zijn bezigd.

En natuurlijk door middel van vele leugens zouden die pillen niet worden aanbevolen.

Een merkwaardigheid van de kwakzalvers is, dat zij somtijds voor hun reclamemaken, adverteeren enz. niet eens behoeven te betalen, maar daarvoor op zich zelf nog geld verkrijgen.

Dit is het geval met die kwakzalvers, die boekjes uitgeven, welke voor niets anders dienen dan voor de aanprijzing van hun middeltjes, maar die zij toch, als hadden zij eenige waarde, zich laten betalen als een gewoon boekwerk.

Een ander voordeel bij die handelwijze is nog, dat menig kwakzalver op die wijze zich de hulp van een geheel stand van personen verzekert, om hun reclames de wereld in te brengen. Wij meenen de boekverkoopers, die, misschien somtijds onwetend, nu en dan de schandelijkste kwakzalverswerken helpen aan den man brengen.

Dikwijls wordt dit laatste bevorderd door een verbazend hooge winst, die den boekverkoopers wordt aangeboden. Zoo kregen wij onlangs een aanbieding van een Duitsch kwakzalversproduct dat voor 2 Mark kon worden verkocht, maar waarvoor de boekverkoopers slechts 50 Pfennige behoefde te betalen.

Dus een winst van 300 percent! — Doch natuurlijk, bij de kwakzalvers kan het er op staan. Hun eigen winst is altijd nog veel hooger.

Van tijd tot tijd vindt men onder de kwakzalvers-advertenties, vooral uit het buitenland, aanbevelingen van zoogenaamde middelen tegen zwaarlijvigheid.

't Heeft daarom ook voor leeken zijn nut te vernemen, dat onlangs door Prof. EBSTEIN uit Göttingen, een man, algemeen wat dit onderwerp betreft, als autoriteit erkend, eene verhandeling is gehouden op het vierde congres voor invendige geneeskunst te Wiesbaden, waarbij hij o. a. de stelling verdedigde:

„Bij de behandeling der zwaarlijvigheid (vetzucht), zijn geneesmiddelen voor 't minst overbodig en zonder eenige nuttige werking, niet zelden echter gevaarlijk voor gezondheid en leven.”

Dikwijls reeds hebben wij 't gezegd en door voorbeelden bewezen, dat niet de innerlijke waarde van eenig zoogenaamd geneesmiddel of de werkelijke behoefte daaraan de groote menigte tot koopert verlokken, maar eenig en uitsluitend het dagelijks en altijd weer herhaaldelijk voor de oogen hebben der aanbevelingen en advertenties.

Geheel daarmee in overeenstemming antwoordde onlangs iemand, die ten behoeve zijner zaak in Duitschland op groote schaal adverteerde en tegenover wien een ander de meening uitsprak, dat de kosten daarvan op den duur al te hoog liepen:

„Als ik 10 tot 25 gulden aan advertenties uitgeef, is 't weggegooid geld; als ik 300 tot 500 gulden besteed, verdien ik daarmee een gelijke som; ben ik echter in staat een halve ton voor advertenties en reclames aan te wenden, dan verdien ik millioenen, 't artikel moge zoo weinig waard zijn, als 't maar kan.”

Het „Königl. Polizei-präsidium" te Berlijn bestrijdt in den laatsten tijd de zwendelarij in geheime middelen op krachtige wijze, doordien het die op wetenschappelijke wijze laat onderzoeken, teneinde bestanddeelen en samenstelling ervan te weten te komen. De resultaten van dit onderzoek worden publiek gemaakt.

Een onderzoek van twee, door zekeren Max Falkenberg (in de Rosenthalerstrasse 20, te Berlijn woonachtig) in den handel gebrachte middelen tegen verslaafdheid aan den drank, bracht aan het licht dat de bus waarin het eene zich bevond, 313 grammen poeder van gentiaan-wortel bevatte, terwijl de tweede bus 68 grammen poeder van kalmoes-wortel inhield.

De middelen die door den kwakzalver in de dagbladen ten eerste werden aangeprezen, kostten te zamen tien mark en zijn in werkelijkheid slechts een en zestig pfennige waard. Bovendien bezitten de beide middelen

hoegenaamd geen geneeskraft tegen verslaafdheid aan sterken drank.

(Amst.)

Uit *Steenwijkerwold* schrijft men aan de *Asser Ct.*: Door den brigade-kommandant der rijksveldwacht van Hien, gestationeerd te *Steenwijk*, is proces-verbaal opgemaakt tegen MEINDERT PRINS RIENZEZOON, timmerknecht te *Wanneperveen*, onlangs ontslagen uit het Rijksgesticht te *Veenhuizen*, thans zwervende, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde bij onderscheidene ingezetenen onder deze gemeente.

De in beslag genomen recepten zijn o. a.: Voor een open wond aan een voet: »U neemt karnemelk. Laat die 3 uur koken, leg daarin flokken van lange turf, leg die flokken morgens over de wond en Avonds er af.” (Kosten f 0.75.) Voor een borstkwaal: »Het wit van 4 kippeijeren, meng dat door de Gember (voor 10 cent) en de Peper (voor 10 cent), leg dat op de Pleister van Hennep, leg dat op de borst.” (Kosten f 1.—). Voor rheumathiek: » $\frac{1}{2}$ oord Annijs, 5 Cent Duiveldrek, laat dat trekken door elkander, daags 5 ijlepels.” Betaald met 25 cent.

Deze zwerveling schijnt zich ook te hebben voorgedaan onder den naam van E. STOKER, wonderdokter te *Benedenknijpe* bij *Heerenveen*.

Tot zoover het aangehaalde blad. Voor degenen die deze fraaie recepten mochten willen probeeren moeten wij vooral waarschuwen tegen deze behandeling van open wonden. Zij kan levensgevaarlijk worden.

Rechtszaken.

Zitting van 12 en 19 Mei 1885 der Arrondissements Rechtbank te Arnhem.

Het was een oude bekende van de justitie, die reeds meermalen als overtreders van art. 1 der Wet van 1 Juni 1865 (Stbl. no. 60), regelende de uitoefening der geneeskunst, had terechtgestaan. Mensch en dier knapte hij op, en niet alleen in den omtrek van zijn woonplaats had hij renommée, maar zelfs van heinde en ver zocht men dien man op; sommigen noemden hem doctor, en anderen, die door een paardenmiddel een spoediger genezing ondervonden, betitelden hem als professor.

Hoewel na zijn laatste veroordeeling dat bedrijf weer lang goed was gegaan, liep hij toch op curieuze wijze wederom in de val.

Door Wageningen straten dwaalde 24 April jl. een vreemdeling, die aan een hem tegenkomenden persoon vroeg, waar of dr. Serie woonde. Voor dien gewaanden dokter kon het al niet ongelukkiger; want die persoon was . . . de commissaris van politie! Deze was uiterst beleeft tegen den vreemdeling, en wees hem niet alleen den weg, maar vergezeld hem ook tot op eenige passen van de woning; hij zag hem daarin gaan, wachtte nog eenige minuten, klopte toen zelf aan, en werd door den dokter binnengelaten. Het scheen, dat hij den commissaris niet herkende, hetgeen daaraan was toe te schrijven, dat die ambtenaar, den zomer (!) in het hoofd, een paar dagen vroeger zijn baard had afgeschoren. „Is u ziek, of een manquement?" vroeg Serie, waarop de commissaris „ja!" antwoordde. „Nu, ga dan maar zitten," en, hem aanzieende, zeide hij: „Ik zal maar weer met dezen persoon beginnen; ik had het weggeloopt, omdat ik niet wist, wie er klopte." Hij haalde toen van onder de tafel twee fleschjes, zooals in het discours bleek, met urine gevuld, en die thans ter terechtzitting ook als stukken van overtuiging op de groene tafel prijken, te voorschijn; en, na de eene flesch voor het raam aanschouwd, geschud en bekeken te hebben, zeide hij tegen den vreemdeling: „Uw broeder heeft het aan zijn longen, en zou bepaald de tering gekregen hebben, dat kan ik aan het water zien, zoo je niet bij mij gekomen was; nu is er nog hoop, en zal hij wel spoedig weer klaar zijn." Nadat de vreemdeling hem had medegedeeld, dat zijn broeder 's morgens spek gebruikte en veel melk dronk, zeide de dokter: „Nu, met spek eten moet hij doorgaan; maar geen melk meer drinken; want dat zet slijm aan;" onderwijl was hij steeds met dat fleschje aan het schudden en bekijken, en ging voort: „Uw broeder moet klevan gebruiken; ik heb het niet op voldoende hoogte in mijn tuin; gij moet het op de heide zoeken, op water zetten, goed laten trekken, en daarna uitdrukken; je broeder moet daarvan van tijd tot tijd innemen." Vervolgens het tweede fleschje in handen nemende, zeide hij tegen dien heer: „Dat is water van uw moeder, niet waar?" en kreeg ten antwoord: „Ja." — „Nu, uw moeder is niet erg ziek; zij is van binnen erg vuil; zij behoeft niets anders te doen, dan rauwe karnemelk, vermengd met stroop, te drinken; dan is zij spoedig weer beter." — En wat scheelt jou, vriendje?" zeide hij tegen den commissaris. „Zóó! erge maagpijn! en nog niet onder dokters handen geweest? Koop voor vijf centen alssem, doe dat in een halve flesch klare; laat het 24 uren trekken, en neem dan een derde glaasje op de nuchtere maag; over acht dagen, dat verzeker ik, zijt gij weer klaar." — Onderwijl schonk de wonderdokter een rondje jenever, en dronk op aller beterschap; hij liet den vreemdeling voor het consult tachtig cents betalen, en verklaarde nog, verschillende patiënten genezen te hebben, die door professoren waren opgegeven.

Onverwachts trad de quasi maagpijnlijder in qualiteit op, en maakte zich bekend als hoofd der politie. Tableau! Proces-verbaal werd opgemaakt, fleschjes en andere dingen werden in beslag genomen, en den vreemdeling verzocht mede naar het politiebureau te gaan, om als getuige nog nadere inlichtingen te geven.

Na onderzoek bleek ook nog, dat den 4 en 24 Januari iemand ten huize van beklagde hem over een ongemak was komen raadplegen, wiens urine hij bekeek, en tot wiens genezing hij voorschreef een mengsel van bier en honig, terwijl hij hem eenmaal een fleschje medicijn ten gebruikte medegaf; hij had hem veertig cents voor het kijken, en tachtig cents voor de medicijnen in rekening gebracht, waarop maar zestig cents werd afbetaald.

Vervolgens werd voorlezing gedaan van een missive van dr. A. E. Post, adjunct-inspecteur van het geneeskundig

staatstoezicht, de verklaring inhoudende, dat beklagde niet voorkomt op de lijst van wettig erkende geneeskundigen, tandmeesters, apothekers, drogisten en vroedvrouwen, gevestigd in de provincie Gelderland, en van het ambtseedig proces-verbaal, door den commissaris van politie te Wageningen opgemaakt. Alleen deze getuige werd gehoord; van het hooren der beide andere gedagvaarde getuigen zag de rechtbank af.

Beklaagde, op de verschillende punten der aanklacht nader door den voorzitter ondervraagd, ontkende, dat den 4 en 24 Januari iemand om raad bij hem was geweest; wat den 24 April gebeurd was in zijn woning, was in hoofdzaak waar; maar strafbaar was hij geenszins; wel was hij vroeger veroordeeld, doch dat was voor het dokteren, maar vooral voor het in betaling nemen van geld voor klaargemaakte drankjes. Nu was hij slechts als raadgever opgetreden, en het kijken en schudden van eens andermands urine werd nergens gestraft, zelfs niet als men zich voor die moeite laat betalen; hij had geen medicijnen voorgeschreven, veelmin die verstrekt en daar geld voor aangegomen; alleen had hij den menschen een huismiddeltje aan de hand gedaan, wat zooveel doen.

Het Openbaar Ministerie was het met die redeneering volstrekt niet eens. Wat op 24 April ten huize van den beklagde gebeurd is, is wel degelijk het uitoefenen der geneeskunde geweest. Hij onderzocht, verstrekte raad, gaf mondeling recepten, zonder daartoe eenig vereischte te bezitten. Hetgeen in Januari voorgevallen is, was niet voldoende bewezen, en daarvoor vroeg het O. M. vrijpraak; maar het andere feit was rechtens behoorlijk aangetoond. Op grond van een en ander requireerde spreker, volgens art. 18 van bovengenoemde Wet en art. 463 Wetb. v. Strafrecht, een gevangenisstraf van één maand.

De rechtbank heeft zich volstrekt niet vereenigd met het gevoelen van het O. M., maar heeft beklagde, als verstoekt recidivist, veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf.

Van deze uitspraak is door beklagde appel aangezetkend. (Paleis van Justitie.)

Door de rechtbank te Utrecht werd Maandag 18 Mei uitspraak gedaan in de zaak tegen Joh. Van Kleef, schipper te Utrecht, beklagd van oplichting, te Westbroek gepleegd. De Nieuwsbladen bevatten hierover het volgende:

De rechtbank nam als bewezen aan, dat beklagde in den loop van dit jaar den veehouder J. Baas, te Westbroek, — die aan rheumatiek op de borst leed, en aan wien hij verteld had, dat hij een zevende zoon was met een dubbelen kruishelm geboren en daardoor macht bezat, menschen te genezen, — herhaaldelijk onder het uitspreken eener formule over de kleederen heeft gestroken en dien persoon daarbij heeft voorgeschreven, zich met een zoogenaamd „heilich water" (volgens beklagde's eigen erkentenis wijwater) te wrijven: dat bekl. daardoor Baas heeft doen gelooven aan zijn niet bestaande macht, om hem te genezen, althans bij dezen de hoop heeft opgewekt, door dat strijken en het gebruik van dat water te zullen genezen; dat hij aan Baas voor dat strijken f 3 heeft gevraagd, voorgevende, voor dat geld voor diens genezing te zullen laten bidden; dat Baas hen dat geld heeft ter hand gesteld, hetwelk hij, zooals hij zelf aan den rijksveldwachter Van Woerdekom, blijkens een door dien ambtenaar opgemaakt ambtseedig proces-verbaal, heeft bekend, ten eigen bate heeft aangewend.

De rechtbank verklaarde den beklagde deswege schuldig aan oplichting en veroordeelde hem tot twee maanden celstraf.

Ziehier twee gevallen van kwakzalvers die voorbeeldig gestraft worden. Een tot zes maanden en een tot twee maanden!

Wij willen er niets tegen inbrengen, maar de verzuchting moet ons van het hart: Och ware een dergelijke straf nu eens uitgesproken over een der groote, der dag aan dag adverteerende kwakzalvers, die ontzaglijk veel meer kwaad doen!

Pillen van J. P. G. Gelauff.

't Is wonderlijk hoe er met purgeermiddelen kwakzalverij gedreven wordt. Een reeks van middelen, vooral pillen, hebben we zoo voor en na genoemd, die hun „succes" — wij bedoelen het goed resultaat van den verkoop voor den verkooper — aan niets anders danken dan aan de purgeerende werking. Dit geldt voor de *Holloway pillen*, de *Urbanus pillen*, de *Maag- en Slijmpillen*, de *Brillmans pillen*, de *Zwitserse pillen van Richard Brandt* en tal van anderen. Mede geldt dit voor de bovengenoemde pillen, onder den naam van *Gelauff's pillen* bekend.

Wij willen niet zeggen dat het bevorderen van de ontlasting nu en dan niet zeer nuttig kan zijn, maar men zal dit, zoo noodig, licht door de inrichting van het dieet (versche sappige vruchten, gestoofde pruimen enz.), of door het een of ander purgeerend werkend mineraalwater, of door een weinig Engelsch zout (magnesium-sulfaat) of door eenig ander middel door den geneesheer voorgeschreven. Het voortdurend gebruiken van de door de kwakzalvers aanbevolen pillen kan groot nadeel veroorzaken. Al die pillen bevatten *aloë*, *rhabarber*, *guttegom*, of *podophylline*, soms ook twee of meer

dezer stoffen gezamenlijk en reeds meermalen hebben wij op het gevaarlijke daarvan gewezen.

De *Gelauff's pillen* bestaan uit drie der genoemde stoffen, *aloë*, *rhabarber* en *guttegom*, zooals gebleken is bij het onderzoek, dat in 1883 is ingesteld op verzoek van de rechtbank. Zij kunnen dus zeker purgeerende werking uitoefenen, maar bezitten ook al het gevaarlijke dat aan *Holloway pillen*, *Zwitserse pillen* enz. eigen is.

Terwijl wij zouden kunnen volstaan met deze waarschuwing, willen wij hier het een en ander aan toevoegen over de wijze waarop deze pillen, die in ons land veel schijnen gebruikt te worden, aan den man gebracht worden. Dit geschiedt, voor zoover wij weten, niet met behulp van advertenties, maar door de verspreiding van een boekje, vol krasse aanbevelingen van deze pillen. De eerste bladzijde van dit boekje, de titel, is zoo curieus dat wij die hier in zijn geheel afdrucken. Men moet zich hierbij, boven de twee smalle kolommen, een paar kleine afbeeldingen denken.

De zieken zitten voor den Tempel van Isis om den raad der voorbijgangers en de voorschriften der priesters in te winnen; ingeboren zelfsliefde was de bron om pijnen en kwalen te verzachten.

De geneeskunde mag met regt een schuld des tijdelijken geluks van den mensch genoemd worden, daar zij gezondheid aanbrengt, de grootste schat, waarin alle mogelijke genoegens zich bevinden.

Esculaap roept den lijder toe: maak ook gebruik van de PILLEN en BALSEM van den Geneesheer GELAUFF, die dezelve door langdurige ervaring ondersteund zijnde, tot heil en nut der Lijders, in Januarij 1863 in algemeen gebruik heeft gebracht, waardoor dit Etablissement is opgesteld.

BERICHT

EN

GEBRUIKSAANWIJZING

VAN DE

met roem bekende Gal- en Slijmafvoerende
Maag- en Ingewanden versterkende

PILLEN

van den Geneesheer

J. P. G. GELAUFF,
TE NIEUWER-AMSTEL.

Natuurlijk sloegen wij, dit boekje onder de oogen krijgende, terstond de lijsten van geneeskundigen in ons land op, om dezen geneesheer J. P. G. Gelauff daar te zoeken; maar te vergeefs. Niet te Nieuwer-Amstel en evenmin ergens elders konden wij een geneeskundige genaamd J. P. G. Gelauff vinden. Wel zal er zoo een bestaan hebben, doch hij is dan waarschijnlijk reeds sinds jaren overleden. Eigenaardig is het — en kenmerkend voor dit soort van handel — hoe men het in de genoemde boekjes, die nog steeds herdrukt worden, laat voorkomen alsof deze geneesheer nog leeft. Natuurlijk moest vermeld worden waar de pillen te krijgen zijn en nu men de brieven niet aan eenig heer Gelauff kan adresseeren, wordt een „compagnon” geschapen, aan wien men de brieven moet adresseeren. Ziehier de kennisgeving die aan het slot van het boekje te vinden is:

De pillen zijn in cartonnen dozen en worden niet anders dan met een onderteekende gebruiksaanwijzing verzegeld door de reeds bekende Dépôtouders afgeleverd.

Wanneer men de middelen, om welke redenen ook, niet onmiddellijk kan verkrijgen, of twijfele aan dezelve echtheid, dan wendte men zich met *franco* brief en het bedrag per postwissel aan het adres van den Compagnon, den Heer G. WIARDA, woonplaats mede Overtoom, Wijk K, No. 26, te Nieuwer Amstel, die dezelve door geheel Nederland toezend.

Denkelijk is de hier genoemde „compagnon” de man die de geheele zaak drijft.

Dat men 't nog altijd wil laten voorkomen alsof de heer Gelauff in leven is en zelf de pillen verzendt, wordt ook door een vergelijking van meerdere exemplaren van de boekjes waarschijnlijk gemaakt. De zich noemende genees-, heel- en vroedmeester J. P. G. Gelauff spreekt namenlijk, in verband met de aanprijzing van zijn pillen, van een verandering van standplaats, van Aalsmeer naar Werkendam, en daarbij wordt tweemaal als het jaar waarin die verhuizing geschiedde 1830 genoemd, waaruit zou blijken, dat de geneesheer dan nu reeds een vrij hoogen leeftijd zou bereikt hebben. In een later gedrukt exemplaar van het boekje lezen wij evenwel (— als drukfout? —) beide keeren in plaats van 1830 het jaar 1880!

Dat deze verandering echter niet voldoende is om de feiten 50 jaar later te doen plaats hebben, blijkt op een andere plaats, waar het jaar 1824 als het jaar waarin reeds, zoo het heette, genezingen

door de pillen waren tot stand gebracht, is blijven staan.

Een Zeloot voor dropwater.

Het volgende is een fragment uit een brief van een op zijn gebied zeer ontwikkeld persoon.

Waarde Schoonvader!

Gisteren ochtend ontving ik uw lieven brief, die mij veel genoeg deed; wat ik bevestig door er U dadelijk op te antwoorden. Ik haast mij te meer, zulks te doen, omdat mijn hart me dringt u van uwen hoest te genezen. Op ouzen leeftijd is het onvoorzichtig een hoest te verzuimen. Het middel waarop ik u wijzen wil werkt even zeker als gemakkelijk; wij kennen 't bij ondervinding (sic). 't Is een middel, dat de Docters ons niet zullen aanbevelen, daar 't op slag een einde maakt aan hunne visites. Het is de „*anijsbalsem van Powell*.” — Powell's balsem of aniseed. — Ge vindt het bij de voornaamste Apothekers van Amsterdam (?) Hier kost het fleschje ons 1 sch. 2 d., en met één fleschje kan men twee of drie zware verkoudheden genezen (sic). 't Is een likeurtje dat bijna even aangenaam smaakt als een glas anisette. Hoogstens een theelepel in een wijnglas water, twee of driemaal daags en na twee of drie dagen zijt gij genezen. Ik zou u dit kostelijk geneesmiddel per post hebben toegezonden, indien het vervoer van vloeistoffen niet verboden ware. Kunt gij 't niet bekomen, dan raad ik u aan, iederen avond een glas warme melk te drinken, met eenige lepels anijstroop er in: maar dat zal u meer last veroorzaken. In drie dagen, op zijn langst, zal uw hoest verdwenen zijn, en uw Docter, in de meening dat hij u met zijn kwakzalversmiddel — *nostrum* — genezen heeft, zal zich inbeelden al heel knap te zijn; of misschien wel erg onhandig; door u veel spoediger te hebben hersteld dan hij wenschte (!) Geloof mij, laat uw Docters loopen en volg mijne voorschriften; die niets kosten en die genezen; enz. enz.

Deze vermakelijke, maar zeker van al heel weinig ingenomenheid met Æsculaaps zonen getuigende ophemeling van Powell's welbekenden Balsem van anijzsaad — die vrij onschuldige, ofschoon ietwat dure oplossing van anijzdrop met een scheutje brandewijn er in — is, getrouw vertaald, ontleend aan 't schrijven van iemand, tot den beschaafden stand der maatschappij behoorende; een reeds bedaagd buitenlander, nl., die ten onzent jaren achtereen, als leeraar in de taal- en letterkunde van zijn land, aan eene Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus is werkzaam geweest en thans in Engeland verblijft houdt. De geadresseerde is zijn behuwarder, een mijner vrienden, wien ik de inzage van bedoeld schrijven en tevens de vergunning dank, om er, op discrete wijze, openlijk gebruik van te maken. En ik kon de verzoeking hiertoe niet wederstaan, want het aangehaalde levert opnieuw een *te* sprekend bewijs der enormiteit van den — naar 't schijnt oordeel en geest verblindenden — invloed, door de kwakzalverij met geneesmiddelen op onze hedendaagsche samenleving uitgeoefend, om 't niet in het tijd- en strijdschrift onzer Vereeniging mede te deelen.

Is 't niet even opmerkelijk als onbetwistbaar, dat waar 't artseneijen en hare werking betreft, ondoordachte ingenomenheid met het onbekende, dweepzucht met het geheimzinnige, de meest naïeve lichtgeloovigheid en eene, als 't ware fatale voorbeschiktheid om dupe te worden van allerlei, zelfs van de grofste mystificatie, ook ten onzent zoo velen, helaas! in merg en been zit? En zulks niet enkel onder de massa der eenvoudigen en onwetenden in den lande — zij zijn niet wijzer! — maar ook bij hen, die geacht mogen worden tot het ontwikkelde, tot het nadenkende en onderzoekende gedeelte des volks te behooren.

Hoe velen, die door eigen ondervinding hebben geleerd en dus beseffen moeten: dat kennis en wetenschap, op welk gebied ook, slechts door ernstige, volhardende studie wordt verkregen, hechten juist — zonderling! — waar 't de zaak van leven en gezondheid, waar 't de heden ten dage zoo omvangrijke en hun toch volslagen onbekende kunst en wetenschap geldt, der genezing van menselijke kwalen en gebreken, met kolossaal zelfvertrouwen en in allen ernst meer aan „*eigen* opvatting” — hoe ongemotiveerd en onmotiveerbaar ook — aan „*hun* inzicht” — hoe onbekookt, hoe oppervlakkig en verkeerd dit wezen moge — dan aan de voorzeker feilbare, maar toch met jarenlange geestes-

inspanning gekochte kennis en ervaring van een bekwaam medicus! eene kennis en ervaring, veelal voor menig gewichtig onderdeel van 't uitgebreide geheel der geneeskundige wetenschappen, tegenwoordig slechts volledig door hen te verkrijgen, die zich meer uitsluitend, als specialiteiten, daarop hebben toegelegd. En van hoeverlen dier „beschaafde” dilettanten op medisch gebied, kan 't naar waarheid gezegd worden: „*Que leur crédulité fait toute leur science.*” Hoeverlen van hen laten zich telkens en telkens misleiden en medeslepen door de grove opsnijderij, het tastbare bedrog van een onbeschaamden kwakzalver, van een ongeleerden maar slimmen *money-maker*; hoeverlen van hen worden alzo — met dikwijls vrij wat gevaarlijker „geheim”-middelen dan *dropwater* — niet slechts gevoelig in hunne beurs getroffen; maar allicht ook jammerlijk en onherstelbaar in hunne gezondheid!

Onze taal- en letterkundige dweeper met Powell's z. g. „balsem of aniseed” laat, bij zijne onderhandsche en overigens volmaakt belanglooze reclame, de daarbij geïnteresseerde publieke adverteerders van dit wondermiddel nog verre achter zich. Hij vergenoegt zich bijv. niet met het navolgende certificaat:

„Ik verklaar u dat ik mij, na er slechts éénmaal van gebruikt te hebben, reeds zeer verlicht gevoelde,” of: „Sedert lang leed ik aan een schrikkelijken hoest; balsem van anijzsaad heeft mij in vijf dagen genezen,” maar hij keert in zijn brief zelfs leukweg de rollen en feiten om en verklaart den doctor voor een charletan, een verwaand en oneerlijk winstbejager; terwijl hij diens voorschriften tot kwakzalversmiddelen *dégradeert*: om tegelijk, naast zijne „goedkoope *eigen* voorschriften,” en raadgevingen, het „kostelijke” dropwater van Powell, als eene onwaardeerbare, ongetwijfeld zeker werkende artseneij, hemelhoog te verheffen. Zou dit alles niet eenvoudig bespottelijk zijn, indien 't een op zich zelf staand feit ware? indien 't „*zoo zijn er!*” voor 't minst wat lichtgeloovigheid en betweterij aangaat — hier niet op meerderen, op velen in den lande toepasselijk ware?

Inderdaad, een ietwat ruimer begrip van natuur- en scheikunde, vooral in hare toepassing op het dagelijksche leven, zou die verstandelijk wel eenigzins halfzijdig ontwikkelden, die niet altijd even beleefden of even bescheiden kwakzalversvrienden, tot *hunne* genezing allicht vrij wat beter te stude kunnen komen, dan de beroemdste panacée uit de volledigste artseneijkraam van dat groote bedriegers-gild!

Van degelijk, van zoo algemeen mogelijk gegeven natuurkundig onderwijs, verwachten wij, ten dezen, daarom veel voor de toekomst, maar *en attendant* behoudt onze Vereeniging blijkbaar vrij wel haar reden van bestaan, blijft hare meerdere, veelzijdige uitbreiding in ledental ten hoogste gewenscht. Naast onvermijdbare miskennis, naast ongedachte veroordeeling zal, *kan* 't haar toch, op den duur, niet aan de sympathie van velen, aan de krachtige ondersteuning van allen ontbreken, die een open oog hebben voor 't groote maatschappelijk kwaad door haar bestreden. Al vordert zij slechts langzaam, toch vordert zij op haren weg . . . „Steds druppelende holt de druppel den steen uit!” Dat zal, dat moet ook hier eens waarheid blijken!

's *Gravesande*, Mei 1885.

Dr. C. J. SNIJDERS.

De „s Heerenberger.”

Onder de gewone nieuwstijdingen in 't N. v. d. D. van 30 April jl., lazen wij onlangs:

Als een bewijs, dat de kwakzalverij nog welig tiert, en er nog heel wat mee te verdienen valt, strekke het volgende, ons door een onzer lezers geschreven:

Te 's Heerenberg woont een zekere Roering, in den geheelen achterhoek van Gelderland en ver in Duitschland bekend wegens zijn, waarschijnlijk aangeboren gave(?) om uit een nauwkeurige beschouwing der urine te kunnen afleiden aan welke kwaal men onderhevig is. Vervolgens weet hij hiertegen een onfeilbaar „drankje” uit te reiken.

Hij is zoo edelmoedig voor zijne consulten geen geld in rekening te brengen, men betaalt slechts f 1.50 voor elk „kruikje”. Hij maakt het verder den patiënt zoo aangenaam en gemakkelijk mogelijk; het is volstrekt niet noodzakelijk in persoon te verschijnen, als men slechts een fleschje urine (en het geld) zendt.

Hij houdt zijne zittingen in een herberg, en een vrouw, die bij dien kwakzalver ook was aangeland, heeft mij verzekerd, dat daar manden vol dergelijke fleschjes waren aangekomen.

Zoo zoekt men bij dien weldoener der menschheid genezing tegen maagkwalen, toring, krankzinnigheid, zenuwen, congesties, tandpijn, in één woord tegen alle ziekten. En dat velen zelfs halsstarrig in hun goedgelovigheid zijn, bewijst o. a. een oude vrouw, die al voor de een en tachtigste maal haar daalder offerde!

Maar niet alleen dat de mindere man aan dergelijke kwakzalverij geloof slaat, en het heilbrengend „kruikje” tegen zijne zuurverdiende penningen inwisselt, neen, er zijn ook gevallen bekend, dat zelfs de gegoede burgerman, omtrent de meest uiteenlopende kwalen, dien Roering consulteerde.

Dat die kwakzalver veel vertrouwen wekt, blijkt duidelijk uit het volgende geval:

Een metselaar hier ter stede had hevige maagkrampen. Reeds meermalen had hij, in plaats van den geneesheer te raadplegen, zoo'n kruikje ingenomen. Daar hij volgens den wonderdocter onverpoosd hiermede moest doorgaan, sleepte zijn vrouw, in weerwil van haar verschrikkelijk doorgelopenen voeten, zich op haar sloffen van Doesburg naar 's Heerenberg (een wandeling van minstens vier uur) ten einde weer een kruikje machtig te worden! Zoozeer is die Roering in deze streken bekend, dat men hem niet anders dan den „s Heerenberger” noemt.

Korten tijd na de plaatsing hiervan in het *N.v.d.D.* in het no. van 12 Mei, werd in een ingezonden stuk er op gewezen, dat een persoon als in 't bovenstaande genoemd, te 's Heerenberg niet woonachtig is, doch dat blijkbaar bedoeld werd de heer RODING, Med. doctor, sinds tal van jaren daar ter plaatse gevestigd, doch tevens werd in warme, al te warme woorden verzekerd, dat dit een zeer geacht geneesheer was, die zich met zulke laakbare praktijken niet ophield; in welk stuk aan 't slot den raad werd gegeven, „in naam der menschheid zich met „open vizier te wenden tegen (?) den alom als een „degelijk geneesheer bekenden dokter”, waarbij de inzender niet twijfelde of na een nauwkeurig onderzoek zou men den „s Heerenberger” meer waardeeren.

Aan deze oproeping, door een onhandigen vriend gedaan werd weldra gevolg gegeven, en in't zelfde dagblad van 23 Mei werd het volgende verslag der bevinding opgenomen:

Mijnheer de Redacteur!

In uw geacht nummer van Dinsdag 12 Mei, komt onder de rubriek „Ingezonden” een stukje voor, geteekend met de initialen J. H., en handelende over den 's Heerenberger.

Tevens wordt in dat stukje als schrijver's meening te kennen gegeven, dat genoemde 's Heerenberger geen kwakzalver, maar een zeer ervaren (en gepromoveerd) geneesheer is.

Daar beide meeningen nog al uiteenliepen en het mij, ook om particuliere redenen, interesseerde welk substantief achter 's Heerenberger eigenlijk geplaatst behoorde te worden, heb ik zoo door ondervraging van vertrouwde personen, die dien doctor consulteerden, als door eigen waarneming, getracht achter het fijne der zaak te komen.

Mag ik een plaatsje in het meest gelezen blad verzoeken om mijne opgedane ervaring, op de meest practische wijze, openbaar te maken?

1e. Is de Heer Roding (niet Roering) werkelijk een gepromoveerd doctor.

2e. Van verschillende zijden heb ik vernomen, dat de Heer R. werkelijk geneesmiddelen toedient aan zijne patiënten, enkel en alleen na eene beschouwing der urine.

Ik noem daar het woord *patiënten*; dit is minder juist gekozen, ik had moeten zeggen „consultereerden” daar het niet noodzakelijk is in persoon bij hem te komen.

Op deze wijze behandelt de Heer R. zeer uiteenlopende ziekten. Ik heb tot mijne bevreemding opgemerkt, dat de Heer J. H. in zijn schrijven van 12 Mei die zaak *volstrekt niet aanroert*. Dit was toch de hoofdzak.

Nu mijn eigen ervaring.

Ik heb den Heer R. een fleschje urine doen toekomen van een persoon, die zich in het genot van een *volmaakte gezondheid* mag verheugen.

Die persoon gaf voor: zich gedurende + vijf jaren geheel onwel en lusteloos te gevoelen, geen smaak in eenigerlei spijs te hebben, bij geregelde tusschenpoozen van 8 à 14 dagen veel last van congesties te hebben, en zich zoo zwak te gevoelen dat hij genoodzaakt was te bed te blijven. Nu had ik verwacht dat een doctor, die reeds zoovele honderde personen op deze wijze behandeld heeft, en hun dikwijls geneesmiddelen tegen hunne ziekten heeft uitgereikt, mij zou gezegd hebben, dat ik hem de urine van een volmaakt gezond mensch had gezonden.

Indien men toch niet kan onderscheiden de urine van een geheel gezond, en van een sedert geruimen tijd zwak en *ziek* mensch, dan geloof ik dat het wel aan eenigen twijfel onderhevig is of men na eene beschouwing der urine van werkelijk zieke en gezeene personen met eenigen grond hieruit bepaalde ziekteverschijnselen kan afleiden, en daartegen geneesmiddelen kan geven waar men eenigen baat van mag verwachten.

De heer R. zag kans in eenige der door den gezonden persoon aan hem opgegeven ziekteverschijnselen wellicht beterschap te bewerken, en schreef een soort van levensregel voor.

Van de hem toegezondene f 2 heb ik verder nog niets vernomen.

Met de meeste achting

J. A. FRANKEN,
luit. infanterie.

Wij kunnen aan deze uiteenzetting, die aan duidelijkheid niets te wenschen overlaat, nog toevoegen, dat wij reeds sedert lang bekend waren met het bestaan van dezen waterkijker te 's Heerenberg en meer dan eens zijn aangezocht er iets over mede te deelen.

De overneming van 't bovenstaande ontslaat ons voor 't oogenblik van dien taak. Herinneren wij ons wel dan is het de derde geneeskundige, wiens naam wij om deze onmogelijke wijze van praktijkuitoefening in dit blad hebben genoemd; — het eerste diploma van alle drie dateert van omstreeks het jaar 1840. Er zijn weinig gegevens, die het waarschijnlijk maken, dat hunne handelwijze door het jonger geslacht zal worden overgenomen en dus is er kans op dat dit laakbare genre in Nederland weldra zal zijn uitgestorven.

Kleine Mededeelingen.

Morrisons pillen.

In een nieuwsblad vonden wij onlangs het volgende over deze pillen.

„Het gebeurt niet veel, dat de godsdienst zich de geneeskunde als instrument heeft bemachtigd. Een Duitsche prediker eener oud-Luthersche gemeente, in een klein plaatsje van Australië, hield ook een depôt van Morrisons pillen, die hij als de eenige, door den bijbel voorgeschrevene, medicamenten aanbeval. Zijne argumenten waren even eenvoudig als doeltreffend. De bijbel zegt, dat alle kwaad der zonde uit het bloed voortkomt. Morrisons pillen nu reinigen dat bloed; daarom zijn ze, van een christelijk standpunt beschouwd, dat geneesmiddel, waarvan wij ons bedienen moeten, om niet alleen lichamenlijk, maar ook geestelijk, van alle kwalen genezen te worden.”

De hier bedoelde pillen bevatten een groote hoeveelheid *aloë*, zijn dus zeer sterk purgeerend, en in vele gevallen gevaarlijk. Hetzelfde geldt trouwens van de meeste andere pillen die geadvertent worden, en wil men purgeeren bloedreinening noemen, wat trouwens geheel onjuist is, dan zouden ook HOLLOWAY, RICHARDT BRANDT en vele anderen, die *aloë*-houdende pillen verkoopen, tot het verwijderen van alle kwaad bijdragen.

Doch het is juist andersom. De genoemde kwakzalvers veroorzaken veel kwaad in plaats van dat ze het uitdrijven.

Het gevaar van geheimmiddelen.

Niet alleen dat zoo dikwijls de verbruikers der geheimmiddelen hunne gezondheid langzamerhand ondermijnen, doch ook financieel worden zij niet zelden gevoelig getroffen. Ons werd onlangs van geloofwaardige zijde medegedeeld, dat een buitenlandsch militair, welke zich had laten verlokken om tegen betaling een attest van geheele genezing te onderteekenen na het gebruik van een geheimmiddel, zijn aanspraak op pensioen verloor, daar dit hem juist verstrekt zoude worden op grond van zijn ziekelijke toestand.

Welk een vlucht de geheimmiddel-zwandel ondanks alle waarschuwingen, b.v. in Amerika neemt, kan blijken uit een mededeeling ontleend aan het *Hijg. Fam. Blatt*, volgens welke een fabrikant uit Rochester niet minder dan 7,200 000 fleschen te Philadelphia besteld heeft voor zoogen. patent-medicijnen, waartoe 500 spoorweg-waggonen noodig zijn! (*Maandbl. t. verv. v. levensm.*)

Correspondentie.

De Leden ontvangen tegelijk met dit nummer een circulaire van het bestuur der Vereeniging, waarvoor wij hunne bijzondere aandacht verzoeken.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende 24 nieuwe leden tot de Vereeniging toegetroten.

Amsterdam, B. Nachenius, Commissionair in effecten.

S. Praeger, Muziekonderwijzer.

Dordrecht, H. Bax, Fabrikant.

Hendrik de Jongh, Makelaar.

J. H. Leuret, Fabrikant.

H. F. Onderwater,

D. Vogelzang, Apotheker.

Dubbeldam, F. A. Onderwater, Fabrikant.

Koog a. d. Zaan, P. B. J. Ferf, Burgemeester.

Leiden, E. C. H. Balsem, Jur. Student.

J. E. H. Boschloo, „

Th. Bussemaker, Litt. „

P. Carst, Jur. „

F. W. Craandijk, Litt. „

Th. G. van Eck, Jur. Cand. „

J. G. Van Heuven, Jur. Student. „

J. H. P. Van Kerckhoff, Med. Stud. „

M. K. J. J. Ter Kuile, Jur. Cand. „

C. Metzlar, Med. Stud. „

J. K. A. Wertheim Salomonson, Med. Student.

Leiden, W. N. J. Wilschut, Med. Student.

Th. M. Verster, Jur. Cand.

J. B. D. Tullekens, Jur. Cand.

Zwijndrecht, D. Vliegthart, Wethouder.

Het geheele getal leden is hierdoor tot 1117 gestegen.

— d. G. te S. Het *Wolregime* van Dr. GUSTAV JAEGER, kunnen wij geen kwakzalverij noemen. Er is ongetwijfeld veel goeds in het stelsel, zoowel wat de keus der grondstoffen als wat de snit der kleederen betreft. Al te lang is men hierbij, vooral bij mannen-kleding, te veel naar de sleur te werk gegaan. Thans heeft men, zoowel van boven als onderkleding, modellen die door een wetenschappelijk man, niet door een kleermaker, zijn uitgedacht. Maar wij kunnen niet alles onderschrijven wat JAEGER van zijn stelsel zegt en het schijnt ons toe dat daarin wel wat overdrijving heerscht. Wat bovendien zijn pillen betreft, zijn z.g. haar-pillen, het komt ons voor dat hij hiermede het gebied der kwakzalverij nadert, zoo hij er reeds niet is binnengetreden.

— v. d. W. te K. Uwe bezending in dank ontvangen.

— v. W. & Co. te B. Als gij ons Maandblad nog anders dan uit dat eene nummer kende, zoudt gij weten dat wij nooit onderzoekingen voor particulieren doen en nooit eenige waar van iemand aanbevelen, hoe goed het voedsel of het middel ook moge zijn. Er zijn vele redenen om ons daarvan geheel te onthouden. Slechts hebben wij, ter bestrijding der kwakzalverij met *Revalenta*, in de plaats daarvan het *Linzenmeel* aanbevolen, dat echter niet bij één verkooper in het bijzonder, maar bij tal van grutters en winkeliers te krijgen is. Over de door u in den handel te brengen waar moeten wij dus zwijgen.

— B. te I. Het origineele recept van NAQUET's haarmiddel, zooals hij het ons indertijd zond, luidt als volgt:

Prendre: Bismuth métallique 100 gr., dissolvez dans: Acide azotique de commerce 300 gr., ajoutez à la solution: 1°. Acide tartrique 80 gr., dissous dans: Eau quantité suffisante. 2°. 4 litres d'eau. Jetez sur une toile, filtrez, lavez, jusqu'à ce que l'eau de lavage ne soit pas acide. Détachez le magma avec une spatule, dissolvez-le dans le moins possible d'ammoniaque, ajoutez à la solution: Hyposulfite de soude 80 gr. Quand c'est dissous, filtrez et enfermez dans des flacons biens bouchés. S'humecter les cheveux tous les deux jours, et quand on a abtenu la couleur voulue, entretenir les racines.

— J. te G. Gij hebt gelijk; bijna alle purgeerpillen in ons land gedebiteerd, bevatten *aloë*. Dat de genoemde ook bij u laxeerend hebben gewerkt, betwijfelen we om die reden dan ook volstrekt niet. Maar juist omdat zij als werkzaam bestanddeel alleen *aloë* bevatten, hebben wij 't kwakzalverij genoemd er allerlei genezingen aan toe te schrijven om daarmede lijders aan overeenkomstige ongesteldheden tot koopen te willen verlokken.

Eene dagelijkse, geregelde, goede ontlasting ligt in de natuur van ons lichaam. Wij gelooven dan ook niet met u, dat het dagelijksch gebruik eener pil de natuur heeft in orde gebracht, maar dat uwe gezonde natuur zich heeft staande gehouden, niettegenstaande dit gebruik.

— N. & v. d. H. te U. In Uw eigen belang is het veel beter, nu na meer dan een half jaar, niet op die zaak terug te komen.

— B. te K. Uwe te volgen handelwijze is zeer goed. Het lidmaatschap loopt van 1 Jan. tot 31 Dec.

— T. te R. Dank voor Uwe mededeeling over de Haarlemmeroliefabriek. Wij houden ons voor verdere mededeelingen aanbevolen. Per gerucht hebben wij wel eens vernomen dat er ook in Friesland zulk een fabriek zou zijn, doch zekerheid hebben wij er nooit van kunnen krijgen. In het volgend nummer denklijk meer over Haarlemmer olie.

— W. F. H. te R. De flesch in orde ontvangen. Van het andere hadden wij in 't vorig nummer reeds iets gezegd.

— B. B. te U. Een middel genaamd *Zedlitz Chantcaud* is, voor zoo ver wij weten, niet onderzocht.

— C. R. te U. Gaarne zullen wij ook de door U genoemde haarmiddelen op schadelijke bestanddeelen onderzoeken. Begin met ze ons toe te zenden. Om vroeger opgegeven redenen moet ge echter geen heil verwachten van 't bevorderen van den haargroei.

— Over het boekje van Laville zeker in het volgend nummer.

Herhaalde Waarschuwingen.

Powell's balsam van anijszaad. De advertentie hiervan is sinds jaren een trouw aanhangsel van vele onzer nieuwsbladen. Een in een net gevangen leeuw staat daarbij afgebeeld. Dit vocht heet *onfeilbaar om aan hoest, verkoudheid, heescheid, moeilijke ademhaling, aamborstigheid, onmiddellijk verlichting te geven.*

Een paar leden onzer Vereeniging hebben het vocht onderzocht en wat is het resultaat?

Deze hooggeroemde *Powell's anijsbalsem*, waarvan getuigd wordt *geen pen is in staat om de wonderen te beschrijven, door dit onfeilbaar middel voortgesproten, eigenlijk is het men durft het bijna niet zeggen tegenover iemand die, zooals ook op het billet te lezen, met toestemming van hare Koninklijke achtbare zegelambten werkt, maar eigenlijk is dezo allermerkwaardigste balsem niets anders dan d r o p w a t e r.*

Men krijgt voor 80 cent een klein fleschje (ruim 30 gram inhoudende) van een bruine vloeistof, met een zoeten smaak en een reuk naar anijs. Het bleek te zijn water met wat *spiritus*, waarin wat gewoon *drop* (extract van zoethout) was opgelost en een weinig *anijsolie*. Niets anders was er in te vinden.

Een ieder kan zich dus deze hooggeroemde *Powell's anijsbalsem* voor enkele centen zelf maken, door een weinig anijsdrop met water te schudden; het drop lost dan op, en voegt men er daarna nog een klein scheutje brandewijn bij, dan krijgt men juist het zelfde bruine vocht, als waarvoor bij den fabrikant 80 cent wordt betaald en nu voor 4 of 5 centen.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 30 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abeoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MELJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1129.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:
Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: De beide processen der Vereeniging. II.

Berichten: Een goed besluit van de Maatschappij voor Pharmacie. — Een voorstel om de kwakzalvers te bekeeren. — Holleway's gesticht voor krankzinnigen. — Een bedrieger te Berlijn gearresteerd. — De politie te Berlijn opgetreden tegen Homeriana-thee. — Een Amerikaansche advertentie.

Rechtszaken: Oidtmann en de wet. — Een zaak voor de rechtbank te Maastricht.

Grootere artikelen: De zedelijke waarde en beteekenis onzer veroordeeling. — Twee kwakzalver-lasterprocessen in Duitschland. — Het middel tegen dronkerschap van de Erven wed. Abbring te Amsterdam.

Kleine mededeelingen: Hoe Oidtmann zijn purgatief afzandt. — Weer iets van Richard Brandt.

Correspondentie, Herhaalde Waarschuwingen: Zwitschersche pillen. — Miraculo preparaten.

De beide processen der Vereeniging. II.

Als vervolg op de uiteenzetting in het vorig nummer van het proces MASOIN, deelen wij hier mede een algemeen overzicht van het tweede geding, dat een minder gunstigen uitslag voor ons heeft gehad.

Vooraf zij 't vergund tot goed begrip voor degenen, die met de juiste wetsbepalingen minder goed bekend zijn, het artikel aan te halen uit ons Burgerlijk Wetboek, waarop nagenoeg de geheele zaak draait. Het voornaamste hiervan wordt door ons gecursiveerd.

Art. 1412. De burgerlijke regtsvordering ter zake van laster, hoon of belediging kan niet worden toegewezen, indien niet blijkt van het oogmerk om te beledigen, maar integendeel noodzakelijke verdediging, regtmatige aanklagte, verplichting om getuigenis der waarheid te geven, pligten van ambt, post, bediening of eenige wettige betrekking, of ook andere regtmatige of geoorloofde inzichten, tot de daad, welke anders honend of beledigend zoude zijn, billijken grond en aanleiding hebben gegeven.

Zie hier thans de geschiedenis.

In de eerste maanden van 't jaar 1882 verschenen in vele nieuwsbladen advertenties ter aanbeveling tegen verschillende kwalen van een nieuw geneesmiddel, een *purgatief* dat door middel van een klein klisterspuitje moest worden aangewend.

Kleine en grootere circulaires werden rondgezonden, depôthouders gevraagd en speciaal de apothekers uitgenoodigd als zoodanig te willen optreden.

Uit alles bleek dat men de exploitatie op vrij groote schaal van een nieuw geheimmiddel in ons land wilde beproeven. Als fabrikant trad op iemand zich noemende Dr. OIDTMANN te Maastricht.

De redactie van dit Maandblad liet het middel komen en won eenige inlichtingen in omtrent den persoon, door wien het werd in den handel gebracht.

Nog voor dat de resultaten van 't onderzoek van het geheimmiddel konden worden medegedeeld, meende zij reeds te mogen en moeten waarschu-

wen tegen deze nieuwe industrie, om bij voorbaat depôthouders er van terug te houden zich voor den verkoop aan te bieden en de zieken om het middel te koopen. Bij het toenmalige vrij drukke adverteeren en bij de wetenschap dat juist in den eersten tijd de meeste ongelukkigen zich laten verlokken, en menig kwakzalver daardoor reeds dikwijls zijn slag geslagen heeft, vóór dat het bewijs van de onwaarde van zijn middel algemeen door 't publiek is ontvangen, meenden wij niet een geheele maand te mogen laten voorbijgaan, zonder het publiek nadrukkelijk te hebben toegeroepen, op zijn *qui vive* te zijn.

Niet beter achtten wij dit op dat oogenblik te kunnen doen dan door eenige mededeelingen omtrent den persoon, die het middel exploiteerde en zijne openbare handelingen.

De *officieele* naamlijst van geneeskundigen wees aan, dat hij geen Dr., maar plattelands-heelmeester was, dat hij afwisselend reeds op verschillende standplaatsen en op verschillende wijzen zijn geluk had beproefd. De *handelingen van 't geneeskundig staatstoezicht* brachten enkele andere zonderlinge gedragingen aan 't licht, de advertenties en gebruiksaanwijziging van het middel leverden daarbij, evenals zijn optreden in 't openbaar, eenige stof, waaruit te zamen een schets werd ontworpen om het publiek geen hoogen dunk te doen opvatten van den zoogenaamden ontdekker van het nieuwe geneesmiddel.

Dit artikeltje werd in 't Maandblad van Mei 1882 geschreven als 't ware ter voorbereiding van een meer uitvoerige bespreking van de samenstelling en de werking van 't middel zelf.

Voor dat dit kon geschieden werd echter de rechterlijke macht in de zaak betrokken.

Een blaadje, toen ter tijde in Limburg verschijnende, de *Overmaasche Courant*, had het artikel overgenomen en tegen den uitgever werd een eisch van schadevergoeding ingesteld namens den heer OIDTMANN. 't Artikel was zonder eenige bijvoeging en met vermelding van de bron overgenomen. Zonder dus af te wachten van in vrijwaring te worden geroepen, meende de redactie van dit Maandblad van den beginne af de verantwoordelijkheid van haar schrijven met de gevolgen te moeten op zich nemen.

De oorspronkelijke eisch bedroeg een schadevergoeding van f 12000; de rechtbank te Maastricht wees deze vordering toe tot een bedrag van f 3000, welk vonnis door het Hof te 's Hertogenbosch onlangs in allen deele werd bevestigd.

Verskilde deze uitslag zeer van de uitspraak door de rechtbank te Leeuwarden, het geheele optreden van den eischer leverde een aanmerkelijk verschil op.

Werd het nut der Vereeniging en van het Maandblad door Prof. MASOIN in 't algemeen niet ontkend en zelfs geroemd, de advokaat van Oid-

MANN beschuldigde de redacteurs van *chantage*, noemde in zijn pleidooi het Maandblad een orgaan, waarin tegen betaling van drie gulden 's jaars den eenen collega de gelegenheid wordt aangeboden den anderen aan de kaak te stellen en deed het voorkomen, alsof de geheele zaak niet veel anders ware als eene coalitie van jaloersche geneeskundigen, die eene schoone uitvinding, waarvan zij zelf geen voordeel genoten, op deze manier wilden dooden.

De Vereeniging tegen de Kwakzalverij zelve was volgens zijne voorstelling trouwens niet anders als eene vereeniging ten voordeele van geneesheeren en apothekers. Als een merkwaardig staaltje van de wijze, waarop bewijzen voor deze stelling werden bijeengehaald, het volgende uit het pleidooi te 's Bosch.

Indertijd is door de Maatschappij ter bevordering der geneeskunst eene subsidie verleend aan de Vereeniging tegen de Kwakzalverij; sommige leden der Maatschappij waren daartegen, omdat de Vereeniging tegen de Kwakzalverij zelfs den schijn moest vermijden, als ware zij opgericht ten bate der geneeskundigen. — Zie! zoo werd triomfantelijk voor de balie te 's Bosch uitgesproken; — 't beweerd *publiek* nut heeft niets met de zaak en de Vereeniging te maken, 't is wel en uitsluitend te doen om de belangen der geneesheeren zelf, maar dit moet geheim blijven, men moet dit niet openlijk verklappen, „de schijn moet vermeden worden!”

Wij weten natuurlijk niet of zulke fraaie argumenten het oordeel hebben beslist.

Wij hadden kunnen begrijpen, dat het Hof het bewuste artikel over OIDTMANN beledigend achtende, genee verontschuldiging had willen zien in ons optreden voor 't algemeen belang, omdat zijns erachtens dit algemeen belang zijne natuurlijke verdedigers alleen vindt in officieele personen, wettige corporaties en dergelijke en 't dan ook aan dezen alleen geoorloofd zou zijn daden en feiten publiek te maken, compromitterend voor anderen, doch dat dit beweerd optreden in 't publiek belang nimmer eene verontschuldiging kan uitmaken voor particuliere personen, zij 't ook dat de omstandigheden en de steun van een achtenswaardig deel der burgerij de waarheid en goede trouw hunner beweringen helder in 't licht stellen. Wij zouden ook eene veroordeeling hebben kunnen begrijpen, indien, ook bij aanneming door 't Hof van ons optreden in 't algemeen belang, 't gebleken ware, dat in dit bijzonder geval in den loop van 't proces eenige animositeit onzerzijds ware aan 't licht gekomen, eenig persoonlijk belang, rechtstreeksch of zijdelingsch, eenige nevenbedoeling of wat ook. Van dit alles is echter geen schijn of schaduw aanwezig, de persoon van OIDTMANN is en blijft ons volkomen onbekend en toch vereenigde zich het Hof te 's Bosch geheel met de Rechtbank te Maastricht en was van meening, dat niet blijkt van eenig geoorloofd inzicht onzer-

zijds, maar wel van boosaardig oogmerk om te honen en te beleedigen!

Intusschen zijn wij verplicht op een ander verschil in de twee zaken te wijzen, een verschil dat het onderscheid in de beslissing eenigszins verklaart en ons tevens een aanwijzing geeft, hoe wij in het vervolg tegen lieden als OIDTMANN moeten waarschuwen om vrij van veroordeeling tot schadeloosstelling te blijven.

In de zaak Prof. MASOIN hadden wij in dit Maandblad één feit medegedeeld, zooveel mogelijk met al de omstandigheden er bij, met de uitkomst van het onderzoek van het middel enz. Over dat feit was een oordeel, zij het ook een zeer sterk afkeurend oordeel uitgesproken, en ten gevolge daarvan was er op gewezen dat men zich voor den persoon had te wachten.

Zooals bovengezegd was het artikeltje in dit blad tegen OIDTMANN van geheel anderen aard. Behalve dat het slechts een voorloopige waarschuwing was, werden bovendien in het artikeltje tegen OIDTMANN andere omstandigheden genoemd (zoo als zijn handelwijze om zich een reputatie in het genezen van besmettelijke ziekten te verschaffen), die buiten en behalve zijn verkooperij van het middel, hem in ons oog een kwakzalver maakten, maar die op zich zelf stonden en zeer wel een afzonderlijke behandeling hadden verdiend. Bovendien kwam in ons artikeltje in het Maandblad een en ander voor dat gerust achterwege had kunnen blijven, maar alleen als illustratie een plaatsje had gevonden. Dit was het geval met het houten karretje met een onmogelijk gekleurden schimmel er voor, waarin volgens de berichten de Heer OIDTMANN rondreed, iets wat voor de Rechtbank te Maastricht zoo min als voor het Hof te 's Hertogenbosch wel is waar niet weersproken is, maar wat toch eigenlijk tot de zaak niet afdeed.

Dat wij dit schimmeltje lieten draven is misschien een der oorzaken van het veroordeelend vonnis.

De voornaamste overweging van het Hof is zeker de volgende. Nadat is overwogen dat de Rechtbank in het artikel de strekking heeft gevonden om den persoon te honen en te beleedigen, luidt het verder:

„Overwegende dat dit al aanstonds bij de lezing daarvan in het oog springt; dat immers, terwijl men zou mogen verwachten in dat artikel met het opschrift: „Oidtmann en zijn purgatief” een op wetenschappelijk, althans op eenig onderzoek gegrondde beoordeeling, en, zoo noodig, veroordeeling van dat geneesmiddel aan te treffen, — in stede daarvan, daarin allerlei omstandigheden worden aangehaald en bijgesleept, die op het als een kwakzalversmiddel gequalificeerd, doch destijds nog niet onderzocht purgatief geen betrekking hebben, maar kennelijk daarin zijn opgenomen om den eersten geïntimeerde te krenken, verdacht te maken, en voor een kwakzalver uit te maken; dat zeer zeker, zoo dat artikel zich slechts bepaald had tot eene bespreking en tot eene waarschuwing tegen het gebruik van bedoeld purgatief, er in deze sprake zou kunnen zijn van een niet anders dan regmatig of geoorloofd inzicht, hetwelk echter thans om vermeldde en ook de in het vonnis a quo aangevoerde redenen niet geacht kan worden aanwezig te zijn.”

Wij hebben hier een paar regels cursief gedrukt, omdat het daarin gezegde ons van groot belang toeschijnt. Daardoor toch behoeven wij in het gewezen arrest geen principiële beslissing te zien, waardoor het ons voor het vervolg onmogelijk zou worden het publiek te waarschuwen. Integendeel, het zelfde wat in het Leeuwarder vonnis in beginsel wordt beslist, dat wij wel, mits goed gemotiveerd tegen een kwakzalver mogen waarschuwen, wordt nu hier in het arrest te 's Hertogenbosch zijdelings toegegeven.

Het is om deze reden dat wij meenen dat onze Vereeniging ook in het vervolg nog even goed als tot nu door middel van haar maandblad nuttige waarschuwingen onder het publiek kan verspreiden, zij het ook dat de redactie daarbij op een eenigszins andere wijs zal moeten te werk gaan, dan in het besproken artikel in Mei 1882 het geval was.

Berichten.

Juist terwijl dezer dagen de Vereeniging en haar Maandblad meer dan ooit de aandacht trokken, was er een gelegenheid om beide in een openbaar debat te behandelen. Het was in de Algemeene Vergadering

van de *Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie*, op 18 Juni j.l. te Amsterdam gehouden. De nieuwsbladen hebben zich beijvert van die vergadering min of meer uitvoerige verslagen te geven en wij volstaan dus hier met het resultaat mede te deelen, hierin bestaande, dat genoemde *Maatschappij* ook voor het vervolg lid blijft van onze Vereeniging, terwijl het door haar te contribueeren bedrag op f 25.— is gesteld, doch in verband met den toestand der kas elk jaar opnieuw moet worden vastgesteld.

Enkele weken vóór deze vergadering was in bijna alle dagbladen het bericht opgenomen geweest, dat het *Pharmaceutisch Weekblad* van oordeel was, dat wegens het vele verschil van gevoelen over de wijze waarop onze Vereeniging door haar orgaan haar doel tracht te bereiken de *Maatschappij* zich van deelneming aan het lidmaatschap moest onthouden. Zoo als wij verwachten bleek ons op de vergadering dat dit verschil van gevoelen zoo groot niet was. Want het besluit om bij onze Vereeniging aangesloten te blijven werd genomen met 42 tegen 11 stemmen. Merkwaardig is het dat de tegenstemmende Departementen allen nieuwen waren, die sinds het vorige jaar tot de *Maatschappij* waren toegetroden en dat van de 8 leden van het Hoofdbestuur slechts één tegenstemde, degene die mede eerst sinds het vorige jaar deel van dit bestuur uitmaakt, de heer R. J. OPWYRDA te Nijmegen, de redacteur van het genoemde *Pharmaceutisch Weekblad*.

Hieruit kan, meenen wij, afgeleid worden dat het laatstgenoemde blad, daargelaten het standpunt dat het vroeger heeft ingenomen, tegenwoordig niet meer het gevoelen van de meerderheid der *Nederlandsche Apothekers* uitdrukt, maar integendeel slechts de richting vertegenwoordigt van een kleine minderheid. Zooals men weet hebben dan ook de vele apothekers, die niet met het bedoelde blad meegaan, sinds een paar jaar hun eigen orgaan in het *Weekblad voor Pharmacie*, dat meermalen getoond heeft in den strijd tegen de Kwakzalverij met de redactie van dit Maandblad denzelfden weg te bewandelen.

— Als een aardig voorbeeld van zonderlinge voorlagen ter bestrijding der kwakzalverij wijzen wij op het *Pharmaceutisch Weekblad* van 27 Juni j.l., waarin de redacteur in allen ernst voorstelt, over de kwakzalvers geen banvonnis uit te spreken, hen niet te vernietigen of te verstooten, hen zelfs niet aan minachting bloot te geven, maar hen . . . door zedelijken invloed te verbeteren. — Er wordt ons gewezen op „de hoogste wet der zedeleer”, volgens het blad luidende „dat men moet zijn der zonde vijand, der zondaren vriend” en dat wij daarom de bedrijvers der kwakzalverij op den beteren weg moeten trachten te brengen!

Het is zeker heel braaf en goed gemeend, maar wij zullen deze zendelingenarbeid onder de kwakzalvers aan anderen moeten overlaten, b.v. aan den redacteur van het weekblad dat den raad geeft. Laat hij, om te beginnen, eens de bekeering beproeven van de firma HOLLOWAY, waarvan de zuster van wijlen dezen armen zondaar de hoofdpersoon is. Vervolgens bevelen wij in zijn liefdevollen arbeid aan RICHARD BRANDT, de fabrikant van Zwitsersche pillen, die na den vorige zeker tegenwoordig de meeste menschen met aloë behandelt. Mocht hij echter het bekeeringswerk liever niet in het buitenland aanvangen, dan zijn er eenige firma's in ons land, waarvan het terugbrengen op den goeden weg zeker de moeite zal loonen. Wij wijzen op SABLÉ te 's Gravenhage, de firma v. d. GOORBERGH te Breda, de firma's CLEBAN en GROOTE te Amsterdam. Zoo bedoelde redacteur ééne dezer vier firma's er toe brengt niet langer ons land met allerlei kwakzalverswaren, door leugenachtige advertenties aanbevelen, te overstroomden, dan zullen wij een lofied op hem aanheffen en misschien zelfs zijn methode ook in dit Maandblad gaan volgen.

Maar hij houde het ons ten goede dat wij daarvoor eenig bewijs van de doeltreffendheid dier methode afwachten.

„Met groote plechtigheid is door den prins van Wales het Holloway-Sanatorium voor krankzinnigen te St. Ann's Heath geopend. Ook de prinses van Wales was verschenen met haar drie dochters. De familie Holloway was natuurlijk au grand complet en had de eer de vorstelijke personen aan het luncheon te mogen ontvangen. Algemeen wordt de inrichting geroemd, en men verwacht dat tegen het einde van het jaar alle plaatsen zullen zijn bezet. Ongeneeslijke krankzinnigen worden niet opgenomen. Het gesticht kost f 3.600.000.”

Dit of een soortgelijk bericht kon men onlangs in de nieuwsbladen lezen. Wij vertrouwen dat menigeen zich zal geërgerd hebben over zulk een aanbidding van het succes, als waarvan de Engelsche troonopvolger en zijne familie hier blijk gaf. Een aanbidding van het goud, al zijn de schatten ook door lage kwakzalverij bijeengekomen.

„Zekere chemicus, Krause te Berlijn, die herhaaldelijk wegens bedriegelijke handelingen veroordeeld werd is thans wegens zwendelarij op groote schaal gearresteerd.

Hij annonceerde in buitenlandsche bladen dat zijne firma, de fabriek „van chemisch-technische artikelen voor visscherij en hengel-sport”, eene vloeistof tegen vier mark per flesch verkocht, die de visschen bij geheele scharen aanlokt en ze als blind aan het aas doet bijten of in de netten of totebellen voert.

Hij prees ook een vischaanlokkende lichtschijf aan die, zonder brandstof noodig te hebben, jaren achtereen lichtgevend bleef, een licht uitstraalt dat visschen en kreeften onweerstaanbaar tot zich trekt.

Vele personen zonden geldbedragen aan Krause, die ze ineasseeerde, maar er niet aan dacht den zenders de bestelde en vooruitbetaalde artikelen te doen toekomen.

Aangezien Krause geen laboratorium noch eenige andere inrichting tot het vervaardigen zijner geannonceerde artikelen bezit, werd het bedrog onmiddellijk vermoed.”

Tot zoover een bericht in de nieuwsbladen. Dit is wel geen kwakzalverij met geneesmiddelen, maar wij maken er melding van omdat het schijnt dat de man vooral van zwendelarij beschuldigd werd omdat hij aan de schrijvers op zijn advertenties niets stuurde. — Had hij waardeeloze dingen gezonden, die in het geheel niet aan de beloften beantwoordden, en niets konden uitwerken, misschien liep hij dan nog in de vrije natuur.

Ten minste dit ziet men bij ons. Tallooze personen adverteeren onfeilbare middelen, men zendt hen het geld en ze sturen fleschjes en potjes die niets kunnen uitwerken. Gearresteerd worden die personen niet.

Volgens mededeeling in *De Amst.*, heeft het *Berlijnsche „Polizei-Präsidium”* de volgende bekendmaking openbaar gemaakt.

Zij betreft een kwakzalversmiddel dat men ook hier reeds begonnen is te adverteeren, doch dat gelukkig bij ons nog geen wortel wil schieten. Een uitvoerige bespreking er van gaven wij reeds in no. 6, Jaarg. IV van ons blad. — De bekendmaking van de politie te Berlijn luidt als volgt:

„In de dagbladen wordt tegenwoordig onder den naam „Homeriana-Thee”, een geheimmiddel aangekondigd, dat ten zeerste als geneesmiddel voor long- en keel-lijden en asthma wordt aanbevolen. Het wordt door den agent A. Wolffsky, Alte Jakobstrasse 93, in pakjes van 63 gram, tot een prijs van één mark twintig pfennige, in den handel gebracht.

„Uit een onderzoek, door deskundige ambtenaren ingesteld, bleek dat het middel slechts 5 of 6 pfennige waard is en uit niets anders dan *Vogelduizendknoop* (*Polygonum aviculare*) bestaat, dat aan alle wegen en vaak tusschen de straatsteenen in straten, waar weinig geloopt wordt, groeit.

„Het genoemde kruid heeft hoegenaamd geene genezende kracht en daarom wordt deze mededeeling openbaar gemaakt, ten einde het publiek te waarschuwen.”

Mocht ook bij ons de politie er eens toe overgaan, na voorlichting door deskundigen, tegen de grofste kwakzalverijen te waarschuwen.

„Muziek betoovert en temt zelfs de wilde beesten. Dit is echter niet het geval met die soort van muziek die ons des nachts van ons bed doet opspringen, n.l. het gehuil van kinderen, lijdende door een plotselinge aanval van Kramp coliek, maag- of ingewandpijn. Zoodanig ongeval wordt echter voorkomen, indien Mishlers Herb Bitters in huis aanwezig zijn. Het is een onschatbaar middel”, enz. enz.

Deze Amerikaanse advertentie wordt door *De Standard* aan de vergetelheid ontrukkt, en zij verdient het, maar uit onze kranten zijn niet minder fraaien op te diepen.

Rechtzaken.

Art. 9 der Wet van 1 Juni 1865 (St.bl. no. 60) verbiedt aan elk geneeskundige, gevestigd in eene plaats, waar apotheken zijn, geneesmiddelen af te leveren. Het artikel spreekt van geneesmiddelen in 't algemeen, de meer of mindere hoeveelheid doet niets ter zake. Het verbod is absoluut.

Zooals men weet, levert OIDTMANN tegen betaling geneesmiddelen af aan patienten die er om schrijven. Het voornemen daartoe kondigt hij ten overvloede gedurig aan in de dagbladen; tot heden vernamen wij echter nog niets van vervolging.

Wij vestigen daarom de aandacht der autoriteiten op dit feit en in 't bijzonder die van den *adjunct-inspecteur van 't Geneeskundig Staatstoezicht* in de provincie Limburg en van den *Officier van Justitie* te Maastricht.

Wij begrijpen toch waarlijk niet waarom juist deze Oidtmann verschoond behoef te blijven, waar het een overtreding der Wet betreft.

Voor de arrondissements-rechtbank te Maastricht stond onlangs terecht Catharina Heunders, huisvrouw van Antoon Houben, oud 64 jaren, wonende te Biesland, beklagd van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. Uit de verklaring der getuigen bleek, dat de beschuldigde een aan jicht lijdende persoon had genezen door wat fijn zout met een eierdoijer op den arm te leggen en een ander door een pap, bestaande uit peper, zout, ei en zeep. Voor de toediening dezer middelen had zij van den eersten patiënt f 3 ontvangen, waarvoor zij missen zou laten lezen en kaarsen ontsteken, terwijl zij zich door de tweede patiënt (een meisje) f 1 liet geven voor een gelijk doel. Het O. M. achtte het de beklagde ten laste gelegd feit voldoende bewezen en eischte een veroordeeling tot eene boete van f 25, subs. 7 dagen gevangenisstraf.

De uitspraak werd bepaald op 16 Juni, doch wij hebben er, in het Nieuwsblad waaraan wij dit ontleenen, nog geen melding van zien gemaakt.

De zedelijke waarde en beteekenis onzer veroordeeling.

Van zekere zijde, is onze veroordeeling in 't proces Oidtmann in een verkeerd daglicht geplaatst. Wij achten het daarom noodig, bij hetgeen reeds in ons hoofdartikel gezegd wordt, nog met enkele woorden de beteekenis van onze veroordeeling in hare juiste waarde te doen kennen, ten einde duidelijk te doen uitkomen, dat noch de Vereeniging, noch het Maandblad in 't minst gecompromitteerd zijn door de gevallen beslissing; dat alleen een materieel nadeel is ondervonden, zonder eenige schade aan den goeden naam der Vereeniging toe te brengen.

Vooraf dient opgemerkt, dat het hier geen strafactie gold, dus geen rechterlijke vervolging maar een gewone burgerlijke rechtszaak, waarin de eene staatsburger meent door de handelingen van den ander benadeeld te zijn en daarvoor schadevergoeding vraagt.

Iemand die wederrechtelijk, zij 't ook volkomen ter goeder trouw, een voetpad aanlegt of een gebouw sticht op een andermans grond, kan veroordeeld worden tot schadevergoeding, omdat hij den eigenaar nadeel heeft toegebracht. Evenzoo zijn wij tot betaling eener geldsom veroordeeld, omdat de rechtbank en het Hof hebben gemeend, dat wij door het drukken en verspreiden van het bekend artikel, Oidtmann schade hebben berokkend. Wij willen dit trouwens gaarne gelooven en in zooverre het betreft den verkoop van zijn Purgatief aan 't lichtgeloovig publiek, doet ons die vermindering van debiet zeer veel genoegen en durven wij gerust verzekeren dat dit en niets anders het doel van ons schrijven is geweest.

Slechts hadden wij gemeend, dat op ons geval van toepassing zou wezen de eigenaardige uitzondering, die de wet toelaat voor eene schadevergoeding, geëischt op grond van beweerd „laster, hoon of belediging,” dat zij n.l. niet kan worden toegewezen, indien niet blijkt van het oogmerk om te beledigen of indien geoorloofde inzichten tot de daad, welke anders honend of beledigend zoude zijn, billijken grond en aanleiding hebben gegeven.

't Is nu gebleken, dat de meerderheid van de rechters te Maastricht en van de raadsheeren te 's Hertogenbosch dat gevoelen niet deelen, maar dat wij de schade en het nadeel, toegebracht aan den heer Oidtmann, moeten betalen.

Niets anders en ook niets meer is beslist door het gewezen arrest.

Geen der beide rechtscollegies heeft gezegd, dat wij onwaarheid hebben verkondigd, dat de feiten door ons omtrent Oidtmann medegedeeld, hem niet tot een kwakzalver stempelden, en dit is toch zeker afgezien van elke rechtskwestie de hoofdzak.

Dat trouwens onze opvatting, dat de veroordeelde personen noch zich zelf, noch de Vereeniging hebben gecompromitteerd door het artikel tegen Oidtmann, in 't algemeen wordt gedeeld, blijkt uit de omstandigheid, dat na het verschijnen van het bewuste artikel in het Maandblad, 't getal leden der Vereeniging is toegenomen met meer

dan zes honderd, waaronder mannen van naam en beteekenis in allerlei betrekkingen en standen.

Tijdens den loop van 't geding duurde die toetreding geregeld voort en zelfs nu, na de veroordeeling in appel komen nieuwe leden zich aanmelden.

Al mogen niet allen, misschien de schrijvers zelf niet, het veroordeelde artikel, wat vorm en redactie betreft, boven bedenking achten, wanneer werkelijk daardoor een onschuldige ware getroffen, daarin ware gelasterd, in den zin waarin niet de wet maar het volk dit verstaat, dan zouden voorzeker honderde achtenswaardige mannen zich van de Vereeniging afgescheiden hebben in plaats van tot haar toe te treden.

Twee Kwakzalver-lasterprocessen in Duitschland.

Evenals hier te lande zijn de personen, die in het buitenland de kwakzalvers en hunne industrie bestrijden, somwijlen voor de rechtbank gedaagd.

De *Nürnberger Stadtzeitung* had in een reeks artikelen omstreeks het jaar 1879 de handelingen in 't licht gesteld van de ook hier te lande genoeg bekende en door ons menigmaal besproken firma F. A. RICHTER & Co.

Deze firma heeft toen tegen den redacteur van de genoemde courant, den heer FRIEDRICH MONNINGER, een aanklacht ingediend bij het Kgl. Stadtgericht, omdat zij zich door de openbaringen en mededeelingen in het blad in haar eer aangetast achtte.

In de zitting van 19 Febr. 1879 sprak de rechtbank daarop als haar oordeel uit:

dat inderdaad de woorden, door de redactie van de courant gebezigd, wel geschikt waren om den aanklager in zijn eer te benadeelen, daar zijn bedrijf o. a. genoemd was „eene speculatie op den geldbuidel der dwazen”;

dat echter aan de rechtbank gebleken is, dat de aanklager een aantal stoffen voor bovenmatig hooge prijzen, als geneesmiddelen voor meest alle inwendige ziekten verkoopt, ofschoon deze middelen, zoowel volgens de vaste wetenschappelijke grondslagen, als volgens de door het gebruik verkregen ervaring, de door den verkooper er aan toegeschreven werkingen niet bezitten, waardoor met grond te verwachten is dat niet zelden het koopend publiek in zijn verwachtingen bedrogen en in zijn geld en gezondheid benadeeld zal worden;

dat in het bedrijf van den klager dus eene volkomene wanverhouding bestaat tusschen den gevraagden prijs en de te verkrijgen uitwerking van de te leveren stoffen, en dat de in elk bedrijf geldende verhouding, tusschen prijs en waarde der geleverde koopwaar, slechts uit het oog kan verloren worden door te steunen op de onbepaalde goedgelovigheid van het publiek;

dat daarom het verwijt van „speculatie op den geldbuidel der dwazen” als een gerechtvaardigde kritiek kan beschouwd worden, daar het de roeping der pers is den waren aard van zulk een bedrijf openlijk bekend te maken;

dat dus de beklagde terecht zich er op beroept de bewuste artikelen slechts te hebben geschreven en gepubliceerd in 't besef van zijn plicht als redacteur, om de belangen van het publiek te dienen;

om deze redenen spreekt het Kgl. Stadtgericht de beklagde vrij en veroordeelt F. A. RICHTER in de kosten van het geding.

Belangrijker nog dan het bovenstaande is een tweede proces, dat het volgende jaar werd gevoerd.

't Is bekend dat de gezondheidscommissie te Karlsruhe met niet minder volharding dan onze Vereeniging sedert jaren de kwakzalverij vervolgt en de kwakzalvers aan de kaak stelt.

Zij heeft het voorrecht den ijverigen burgemeester dier plaats tot voorzitter te hebben, die de waarschuwingen, betreffende de kwakzalvers tot het publiek gericht, opneemt onder zijne officiële publicaties.

Enkele jaren geleden had deze gezondheidscommissie de geschiedenis openbaar gemaakt en de ontmaskering gegeven van een der hoofdmannen op 't gebied der kwakzalverij, zich noemende Dr. Hess. Veel krasser dan ooit door ons is geschied waren de handelingen van dezen persoon betiteld met de namen van oplichterij en afzetterij.

Hierop volgde eene aanklacht wegens hoon en belediging tegen den ondertekenaar dezer ont-

hellingen, burgemeester SCHNETZLER en zijne medewerkers.

Het proces, daarover gevoerd, eindigde met vrij-spraak, bij arrest van 10 Augustus 1880.

In het vonnis wordt het volgende merkwaardige oordeel uitgesproken, dat wij, om de oorspronkelijke kracht niet te verzwakken, hier onvertaald willen meedeelen:

... so muss ein Verfahren wie das von Beschuldigten geübt als rechtlich zulässig erscheinen, mit anderen Worten: Es existirt ein gutes Recht, einen Schwindler als ein Schwindler zu bezeichnen, wenn dies zur Verwirklichung eines gemeinnützlichen, auf andere Weise nicht erreichbaren Zweckes und zur Abschaffung eines gemeingefährlicher, vom sittlichen Standpunkte aus zu verurtheilenden Treibens nothwendig ist.

Gelukkig dat wij op een vonnis in ons land kunnen wijzen, dat van de Rechtbank te Leeuwarden d.d. 30 April j.l., waarin een dergelijk standpunt wordt ingenomen.

Het middel tegen dronkenschap van de Erven Wed. Abbring te Amsterdam.

Naar de nieuwsbladen berichten, zal de 12e Algemeene Vergadering van *Het Volksbond*, de *Vereeniging tegen drankmisbruik*, gehouden worden te Dordrecht op 18 Aug. a.s.. — Onder de voorstellen die in behandeling komen, behoort ook het volgende van de Afdeeling *Haarlem*:

„De algemeene vergadering noodige het Hoofdbestuur uit te onderzoeken, welke waarde is te hechten aan eene dikwijls in de dagbladen voorkomende advertentie, waarbij door iemand te Amsterdam wordt aangeboden dronkaards te genezen, en voor het geval dat aan deze aanbieding waarde is te hechten, daaraan onder aanbeveling meerdere bekendheid te geven, of, indien zij bedriegelijk is, het bedrog te ontmaskeren.”

't Is te betreuren, dat er in Haarlem, waar trouwens het getal leden onzer Vereeniging bijzonder gering is, onder de leden van *Het Volksbond* niet iemand was die het Maandblad of een der vroeger uitgegeven boekjes tegen de kwakzalverij kende. In het werkje de *Kwakzalverij met geneesmiddelen*, in 1878 verschenen, hebben wij op bladz. 74 tot 79 uitvoerig over dit middel van de Erven Wed. ABRING te Amsterdam gehandeld en de uitkomsten van een zeer omvangrijk onderzoek medegedeeld. In het Maandblad van *Juli 1884* hebben wij die uitkomst opnieuw beknapt vermeld. Zie hier wat wij toen schreven en wat wij hier nogmaals ter waarschuwing laten drukken:

De firma Erven Wed. ABRING bezit, zooals zij adverteert, het *onfeilbare* middel tegen het misbruik maken van sterken drank. De prijs wordt in de advertentie niet vermeld, doch schrijft men aan de firma dan ontvangt men het bericht dat het vijf en twintig gulden kost. Tevens ontvangt men opnieuw de verzekering dat het middel onfeilbaar is en eenige gedrukte attesten die dit moeten bevestigen. Bovendien worden een aantal namen van personen genoemd, bij wien informatie kunnen worden verkregen van de duurzaamheid en blijvende genezing der van de dronkenschap herstelde lijdens.

Wij hebben vroeger een uitvoerig onderzoek naar deze attesten en namen ingesteld en het resultaat was, in 't kort medegedeeld, aldus:

1o. dat ter aanbeveling tal van namen gebruikt worden van personen, die sinds jaren zijn overleden en waarbij navraag dus onmogelijk is;

2o. dat eveneens namen genoemd worden van personen, die nooit eenigen goeden uitslag hebben verkregen;

3o. dat gevallen van zoo het heet *duurzame* genezing worden vermeld, waarbij, zooals ons uit brieven van de betrokken personen bleek, de genezing slechts zeer tijdelijk was geweest en de „lijder” later weder geheel in zijn kwaal was teruggevallen.

Ten 4den echter bleek, dat ook meer dan één geval was voorgekomen, waarin de dronkaard, na het gebruik van het middel, voor goed van den drank af was, tenminste voor zoo lang als de personen, die ons de inlichtingen gaven, hem hadden kunnen waarnemen.

Dus toch niet geheel en al kwakzalverij, hooren wij uitroepen?

Wij antwoorden: ja, wel degelijk geheel kwakzalverij, want in de gevallen waarin tijdelijke of blijvende genezing werd verkregen, lag de oorzaak van dit verblijvende feit niet in het middel, maar in het bij dat middel gegeven voorschrift om *niet te drinken*.

Het middel is een plantenpoeder, dat men met melk of citroenlimonade moet drinken, en op zich zelf niets of baten, maar het eerste voorschrift dat daarbij gegeven wordt luidt: *gedurende 56 weken geen drank gebruiken.* Wanneer dit gedurende die 13 maanden, *zonder een enkele afwijking wordt volgehouden*, en de patiënt telkens wanneer de trek naar sterken drank boven komt, wat melk of limonade met een weinig van het poeder gebruikt, dan heet het dat voor goed een afschrik van den drank wordt verkregen.

Niemand zal het thans behoeven te verwonderen dat nu en dan wel eens „genezingen” zijn verkregen; wie inderdaad de kuur goed doormaakt, zich aan het voorschrift houdt en meer dan een jaar lang geen druppel drank gebruikt, die is gelukkig op weg tot beterschap. Doch een ieder kan ook inzien dat hetzelfde succes zonder het dure poeder van f 25 had kunnen verkregen worden.

Voor bemiddelde personen maakt het nu geen groot verschil of zij al of niet dat geld offeren, maar zij die op de advertentie schrijven zijn in den regel onbemiddelde personen. Maaktten echter allen die hun f 25 er aan besteden de kuur met ernst door, dan was er toch voor hen die met moeite dat geld bijeen hadden gebracht, voordeel in gelegen, want een dronkaard een jaar lang drankvrij te maken, dat is wel f 25 waard. Doch verreweg de meesten hechten meer aan het middel, aan het poeder, dan aan de gebruiksaanwijzing, en drinken er onder het gebruik op los. Treurige voorbeelden zijn ons bekend van personen die reeds verarmd waren door het aan den drank verslaafd zijn van hun kostwinner, en herhaaldelijk de met veel offering bijeen gekregen gelden besteden aan het poeder, doch zonder het minste resultaat.

Om te zien wat een ellende er uit het zoogenaamde middel tegen dronkenschap kan voortvloeien, leze men nog het volgende. Ook dit is reeds vroeger in dit blad gedrukt (Aug. 1884), maar herhaling kan nuttig zijn.

Het is voorgevallen met iemand uit den gegooden arbeidersstand op een dorp in Friesland. Toen deze man meer en meer aan den drank geraakt was en daardoor zijn werk bijna geheel verzuimde, was hij zoo gelukkig een erfenis te krijgen. Een oud vriend van zijn vader, die hem er van wilde terughouden ook dit geld spoedig in jenever te zien opgaan, deelde hem mede dat er in Amsterdam een middel te krijgen was, dat iemand geheel van de neiging tot drank kon genezen en bood aan dit voor hem te bestellen. De f 25 werden van de erfenis genomen en vol vertrouwen ging de man het poeder gebruiken. Ook het voorschrift, gedurende 56 weken geen drank te gebruiken, begon hij te volgen. Toen hij dit een half jaar had gedaan, wilde hij eens beproeven of het waar was, zoo als de Erven Wed. ABBING schreven, dat de patient door dit onfeilbaar middel voor goed een afschrik van den drank zou krijgen. Vol verwachting over de uitkomst der proef, plaatste hij een glaasje drank voor zich, proefde . . . en dronk het spoedig tot den bodem toe leeg.

Daarmede was 's mans geloof in het middel verdwenen, zijn hoop op het welslagen vernietigd. Hij dronk meer en meer en bespote den vriend die hem f 25 uit den zak had geklopt voor iets dat niets uitwerkte. Eenige jaren later was hij een volslagen dronkaard en doodarm.

Kleine Mededeelingen.

Hoe Oidtmann zijn purgatief afzandt.

Tijdens de zaak OIDTMANN voor het Hof te 's Hertogenbosch aanhangig was, en slechts weinig dagen voor de pleidooien aldaar, kwam in 't *Nieuws v. d. Dage* een advertentie voor ter aanbeveling van hetzelfde purgatief, en daarbij de zich noemende Dr. OIDTMANN, als hoofddepothouder te Maastricht. Prijs of gebruiksaanwijzing van het middel werden in de advertentie niet opgegeven.

Iemand uit Amsterdam schreef aan 't opgegeven adres, dat hij aan verstoppingen leed, reeds allerlei purgeermiddelen had beproefd, doch er altijd spoedig aan gewoon geraakte, waarom hij 't nu eens met het purgatief wilde probeeren en daarom verzocht hem een doosje te zenden.

Zonder dat OIDTMANN nadere inlichtingen vroeg, niet tegenstaande de patient blijkbaar zelf niet op de hoogte was, daar hij een doosje purgatief vroeg, ontving deze per omgaande een kistje met tien fleschjes en een spuitje, tegen rembours van f 12.25, waarbij eene gebruiksaanwijzing was toegevoegd, die o. a. mededeelde, dat de inhoud van één fleschje voor maanden genoeg zou wezen. Op aanvraag van één doosje werd dus onmiddellijk eene hoeveelheid toegezonden, die voor jaren lang kon strekken.

Wij hebben er reeds menigmaal op gewezen hoe het de gewoonte is van vele kwakzalvers hunne patienten op eerste aanvraag terstond te overladen met hunne z.g. geneesmiddelen, wel wetende dat eene tweede bestelling slechts zelden volgt en dat eene ziekte, die zijne hoop op het nieuwe middel heeft gevestigd het niet licht aan zijn deur zal terugzenden, al vallen hoeveelheid en prijs soms tegen.

Wij meenen door bekendmaking van het bovenstaande het publiek te moeten waarschuwen tegen zulk eene afzenderij.

Weer iets van Richard Brandt.

Toen op een plaatsje in Duitschland, waar tot voor korten tijd de zoogenaamde Zwitsersche pillen van dezen kwakzalver nog niet doorgedrongen waren, iemand een doosje had aangeschaft, ontving hij spoedig daarna een brief van den fabrikant, waarin deze hem verzocht te melden tegen welke kwaal hij de pillen had gebruikt. „Want,” zoo luidde de toelichting, „men moet der lijdende menschheid altijd weer nieuwe voorbeelden voor oogen stellen.”

Richard Brandt kreeg zijn antwoord, doch bij de vermelding van de kwaal werd gezegd dat de pillen daarin geen verbetering hadden aangebracht. — Of Brandt uit dit antwoord toch nog niet een attest in zijn voordeel zal destilleeren durven wij niet verzekeren. Het best is in den regel zulke brieven in het geheel niet te beantwoorden.

Correspondentie.

— De leden ontvangen, te gelijk met dit nummer van het Maandblad, no. 12 der *Berichten en Mededeelingen* van de Vereeniging, waarvoor wij hunne aandacht verzoeken. Na het gereed maken daarvan is ons gebleken dat Prof. MASOIN appel heeft aangeteekend tegen het vonnis waarin hem zijn eisch is ontzegt. Wij zijn ten gevolge daarvan gedagvaard voor het Hof te Leeuwarden op Woensdag 22 Juli a.s.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende 12 nieuwe leden tot de Vereeniging toegetreden.

Amsterdam: C. J. B. Mijnsen, Assuradeur.
Dordrecht: Ph. J. Waller, Ingenieur b. d. St. Spoorw.
's Gravenhage: L. W. J. J. Ramaer, Majoor Inf. N. I. L.
Haarlem: P. C. A. van der Breggen, Assuradeur.
Helder: H. Bitter Geneesheer.
Laagkeppel: J. M. J. Pantekoek, Arts.
Leiden: C. E. Heynsius, Med. Doct's.

W. Mulder, Med. Cand.

Rotterdam: Mej. M. Snellen.

Sassenheim: A. E. Kapteijn.

Utrecht: Dr. K. H. Mertens.

Zwijndrecht: P. J. A. de Bruine, Burgemeester.

Bierdoor is het getal leden thans 1129

— S. H. te Z. Er wordt met die sonnambules verbazend veel kwakzalverij gedreven. Wij zijn bezig over de door U bedoelde inlichtingen in te winnen en zullen daarna dezen vorm van kwakzalverij opnieuw behandelen.

— Dr. M. te O. Ook van uwe mededeeling wordt dan gaarne gebruik gemaakt.

— E. L. te A. Uw belangrijke inlichtingen in dank ontvangen. De twee fleschjes „echte” en „minder echte” zien wij te gemoet.

— H. te N. Uw fleschjes in orde en dank ontvangen. Misschien schrijven wij u nader.

— N. T. te A. Eerstdaags behandelen wij ook dien vorm van kwakzalverij, want dat is het veelal.

— C. R. B. te K. (Amerika). Dank zeer voor de toezending. 't Is zoo als uw landgenooten dat gewoon zijn, kwakzalverij in een fraai kleed. Later deelen wij er een en ander van mee.

— B. B. te U. *Sedlitz Chanteaud* is volgens den „uitvinder” een purgatief, bestaande uit magnesium-sulfaat (Engelsch zout), met een weinig natrium-bicarbonaat en wijnsteenzuur (de bestanddeelen van bruispoeder) en wat rietsuiker tot korreltjes gemaakt. Ze behooren tot de bekende dosimetrische geneesmiddelen van Prof. BURGGRÆF.

— v. H. R. te A. Dank voor U schrijven. Wij vertrouwen dat Uw maatregel zal helpen.

— Mr. M. E. te 's G. Dank zeer voor uw opmerkingen.

— H. te W. Idem.

— S. te A. Van uwe mededeelingen over Gelauff en over Haarl. Olie zal gaarne later gebruik gemaakt worden.

— v. de W. te K. Uw onderzoek van *Oud-Carthagena's Bergplantenolie* in het volgend nummer.

— J. W. te H. Het recept der *Zwitsersche pillen*, zooals de vervaardiger Richard Brandt het zelf heeft gepubliceerd, is als volgt: *Extr. Aloës, Extr. Absinthii, Extr. Trifolii, Extr. Gentianae, Extr. Achilleae moschatae*, van ieder 2 gram; *Extr. Seleni* 3 gram, met poeder van Gentiaan tot 100 pillen gemaakt. Als gemiddelde dosis wordt 2 pillen opgegeven.

Het is echter gebleken dat dit slechts een schijnrecept is, om het publiek en de medici zand in de oogen te strooien en om, voor den vorm, te voldoen aan den eisch in sommige landen, dat van in den handel gebrachte middelen de samenstelling moet opgegeven worden. In waarheid bestaan de pillen die hier verkocht worden bijna geheel uit het eerste van de boven genoemde stoffen, namelijk *Aloë*. Altijd voor zoover de man niet sedert het onderzoek de samenstelling ook der hier verkochte pillen veranderd heeft, want hij doet dit als het hem gewenscht voorkomt. In landen waar geen aloë mag verkocht worden, vervangt hij dit in zijn pillen door een ander sterk purgeermiddel. — Zie over de nadeelen van het gebruik dezer pillen onder *Herhaalde Waarschuwingen*.

— D. te A. *Likeur en Pillen van Laville*. Het boekje, dat de vervaardiger ter aanbeveling hiervan rondzendt, gelijk precies op al dergelijke geschriften, die voor 't debiet van niets betekenende buitenlandse z.g. specialités worden verspreid. 't Begint al terstond met een kolossalen leugen, wanneer gezegd wordt, dat „au debut de notre (Dr. Laville's) carrière médicale, tout l'arsenal thérapeutique se réduisait à peu près à la saignée et à l'eau de gomme”, en dat hij nu eens begonnen is „d'étudier le cancer, l'épilepsie et la goutte.”

Op dit begin volgt ook de gewone reclame, dat alle andere geneesheeren er niets van weten, dat zijne geneesmiddelen weliswaar geene onbekende stoffen bevatten, doch dat hij alleen ze weet samen te stellen, zóó dat zij genezing aanbrengen.

De waarheid van al deze beweringen is, dat *chinine* en *coliquinextract*, die Laville heeft toegestemd, dat zijne geneesmiddelen bevatten, toen dit door een bevoegd scheikundige was bekend gemaakt, niets bijzonders zijn, terwijl het laatste een purgeermiddel is dat op den duur niet zonder gevaar kan gebruikt worden.

Wat in het boekje verder uit verschillende schrijvers wordt aangehaald, dat jicht en rheumatisme niet moeten verwaarloosd worden, is volkomen waar, doch juist daarom moet men zich niet tevreden stellen met in den blinde zich over

te geven aan eene kuur, waarvan alleen de verkooper, die er belang bij heeft, zegt dat zij onfeilbaar is.

Herhaalde Waarschuwingen.

Zwitsersche pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men enkele jaren geleden begonnen in ons land te exploiteeren, met een verbaazenden ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter alweer een zeer oud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek heeft ons geleerd dat het hoofbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zoo veel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange „ingezonden mededeelingen” en advertenties in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: „zware en gevaarlijke ziekten.”

Dr. Fr. Dornbluth zeide onlangs het volgende van deze Zwitsersche pillen, waarmee wij ons geheel kunnen vereenigen en dat ook voor alle andere aloëhoudende pillen geldt, zooals Holloway-pillen, Urbanus- en Schreuders-pillen, slijm- en maagpillen enz.

„De pillen prikkelen zeer sterk den darm, zooals alle aloëhoudende middelen dit doen, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b. v. alle gezwellen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hémorrhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Ik zelf — zoo gaat Dr. Dornbluth voort — heb in twee gevallen, waarin wegens verstopping Zwitsersche pillen waren gebruikt, braken en diarrhoe met hevige pijnen en bloedige ontlasting, gelijkende op buikloop gezien, wat geen andere oorzaak had als die pillen. Hier waren ook de personen geen oogenblik in twijfel, dat de afgescheiden stoffen „ziekte stoffen” of „onreine vochten” zouden wezen, maar slechts producten der darmprickeling door de veel geroemde Zwitsersche pillen.

„Dat deze en andere dergelijke laxerpillen — zoo eindigt de schrijver — niet altijd zulke duidelijke nadeelige uitwerking hebben, en zij dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel ingenomen kunnen worden, is bij het groote verschil in gevoeligheid der spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeielijkst te verteeren zaken in massa's kan gebruiken, terwijl de ander reeds door het voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking uitoefent. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen veroorzaakt worden, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot wefselontaringen en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerknobbels, kunnen leiden.”

Miraculo preparaten. In den laatsten tijd wordt weer de volgende advertentie geplaatst:

Zwakke toestanden worden bij oude en jonge mannen blijvend onder waarborg genezen door de wereldberoemde *Miraculo-Preparaten* van den Medicinalraad Dr. MÜLLER, die verschillende gouden medailles verworven hebben en aan elk verzwakt lichaam de kracht der jeugd teruggeven. Nieuwe wetenschappelijke verhandeling in de Nederlandsche taal, tegen toezending van 60 cent in postzegels, geheim en franco.

Wij herinneren er daarom aan, hoe wij kort geleden hebben aangetoond, dat noch bij oude noch bij jonge mannen eenige genezing mogelijk is door deze preparaten en ook geen kracht der jeugd daardoor kan teruggegeven worden. Het onderzoek van het lid der Vereeniging Dr. van Hamel Roos heeft geleerd dat men niets ander krijgt dan wat spiritus (brandewijn) om mee te wasschen en een ijzermiddelje om in te nemen. — Verder zij hier herhaald:

Dat er geen Medicinalraad Dr. MÜLLER bestaat, maar de geheele zaak een exploitatie is en de belofte waarborg niets als een klank zonder betekenis.

Dat de nieuwe wetenschappelijke verhandeling in de Nederlandsche taal, niet nieuw en niet wetenschappelijk en zelfs in 't geheel geen verhandeling is, maar een erbarmelijke reclame voor de genoemde middelen in onbeholpen taal te zaam geflansd.

Niemand zij dus zoo onnoozel om, al ware 't ook enkel uit nieuwsgierigheid 60 cts. weg te werpen door de enkele bladzijden druks te laten komen.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.
 Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.
 P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.
 Mr. J. C. MELJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.
 Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden,
 Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1137.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen terverspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No. 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

Inhoud:

Berichten: Een dagblad zonder kwakzalvers advertenties. — Drie straat-kwakzalvers. — Tegen dronkenschap — Het gevaar van 't gebruik van Haarlemmerolie — Geen losse bewering. — 't Gevaarlijke van haarmiddelen. — Een kwakzalver te Donkerbroek.

Rechtszaken: Een belangrijke zaak voor de rechtbank te Groningen. — Een voorstel tot bestrijding der kwakzalverij te Berlijn. — Veroordeeling wegens onbevoegde uitoefening van de geneeskunde te Maastricht.

Grootere artikelen: Wetsherziening. — Hof- en andere pedicures. — Oud-Charthagens bergplantenolie. — Kwakzalver of niet? — Hulp van geneeskundigen aan kwakzalvers.

Kleine mededeelingen: Een sterk sprekend voorbeeld.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Racahout der Arabieren. — Biscuits Ollivier.

Berichten.

Wij hebben van een belangrijke winst aan hulp in den strijd tegen de kwakzalverij melding te maken. Waren er tot nu toe reeds enkele weekbladen die standvastig de kwakzalvers-advertentiën weigerden, voor het eerst is er thans ook een dagblad dat dien zelfden weg bewandelt.

Het is de *Nieuwe Provinciale Drentsche en Asser Courant*. Dit dagblad is de vorige maand in andere handen overgegaan en de hoofdredacteur is thans Dr. H. Hartogh Heys van Zouteveen, uitgever de heer H. Born. Het is aan den eerste, sinds lang lid der Vereeniging, toe te schrijven dat het blad voortaan zich vrij zal houden van de kwakzalversadvertentie's die andere bladen zoo ontsieren.

Maar niet alleen neemt het blad zich voor de kwakzalvers niet mee te helpen, het zal ook positief optreden om met ons tegen hen te waarschuwen. In de weinige tot nu toe onder de nieuwe redactie verschenen nummers bemerkten wij daarvan reeds een aardig bewijs. Zoo als men weet hadden wij in de eerste drie nummers van dezen jaargang van het Maandblad waarschuwingen tegen de kwakzalvers opgenomen, in den vorm van advertentie's, eigenlijk pseudo-advertentie's, die oppervlakkig, wat den vorm betreft op aanbevelingen van middelstjes geleken, maar inderdaad waarschuwingen tegen het gebruik daarvan waren. De genoemde *Nieuwe Asser Courant* heeft nu eenige van die waarschuwendende advertentie's overgenomen en geplaatst op de laatste bladzijde, tusschen de andere advertentie's in.

Zoo leest men daar nu b. v. aan 't slot van een dier advertentie's over Zwitsersche pillen het volgende: *Menigeen heeft zich door deze pillen reeds groot nadeel berokkend, maar talrijk zijn de bewijzen van hunne gunstige werking voor den geldbuidel van den fabrikant Richard Brand.*

V. Holloway vinden wij o. a. het bekende prentje van 't zelf en daaronder een waarschuwing die aanvangt et de woorden: *Onder dit prentje en met de schandelijke leugen tot opschrift „genezing voor iedereen”, brengen erfgenamen van Holloway hun bedrog en hun smeersel wereld in!*

't Is d'lijk dat deze advertentie's, tusschen anderen in, fraaijer vertooning maken dan vroeger in dit maandblad. Wij wenschen het genoemde dagblad veel op zijn ingeslagen weg, en hopen dat het zich onder een cent aan de kwakzalvers te

verdienen, zal kunnen staande houden. Wie weet of dit eerste dagblad dat dezen voor het publiek zoo heilzamen maatregel neemt, dan niet door andere dagbladen nagevolgd wordt.

Men schrijft ons uit Dordrecht het volgende:

Zoude er toch niets aan te doen zijn, dat de markt-schreeuwende kwakzalvers wat meer geweerd worden?! Onze stad wordt reeds jaren geregeld des Vrijdags door een zoogenaamden druiven- en kruiden-honingsuiker-verkoopenden weldoener bezocht, die zetelt onder een soort reuzen-parapluie, met halve maan versierd, en gebroken Hollandsch katelt. Kort en goed, of liever slecht, een echt type charlatan. Als zijn naam en adres geeft hij op RITZENHOVEN, Lange Baanstraat 23 Rotterdam. Sedert de laatste maanden zijn er echter nog drie van zijn „vakgenooten" bijgekomen. Voor eerst de verkooper van een sterk riekenden wortel tegen kies- en tandpijnen, scorbut, ontsteking van 't tandvleesch, kanker, keelpijnen, speekselvloeijing, kwalijkriekenden adem, enz. enz. Voorts een kwakzalver met een soort olie (deze komt met 2 levende uilen) waarmede hij van 9 tot 1 ure zijn hoofd en haar besmeert om 't gebruik te toonen. Dit middel moet aangewend worden tegen hoofdpijn, haar- en hoofdziekten, „rimmetiek in 't hoof," klieren, roos, enz. enz.

Dan genieten wij hier nog van den heer SCHWAAB mede uit Rotterdam. Deze heer, gekleed in 't zwart, met gouden ketting en ringen, in het bezit van kleine handen en een uiterlijk dat zijn oosterschen afkomst verraaft, heeft op zijn tafel liggen een papier op zegel en omlijst, waarop de toestemming staat, om kruiden te verkoopen, door of namens den minister van Binnenl. Zaken onderteekend.

Hij behandelt het publiek uit de hoogte en onvriendelijk en verkoopt verschillende zaken. Gisteren verkocht hij een zakje met kruiden tegen borst- en maag-kwalen, en gaf daarbij cadeau een doosje tegen brand-, snij-, stoot-, val-, gooi- en andere soort wonden of gezwellen.

Toen ik eens aan zijn tafeltje kwam luisteren, was hij druk bezig met een bewonderenswaardigen flux de bouche zijne zaken aan te prijzen, door zijn bewijs in 't negatieve te zoeken, met iedereen die zoo'n pakje voor 25 ets. niet meenam, op de onhebbelijkste wijze voor dom en zondig uit te maken. Op eens bemerkte hij mij, breekt dadelijk zijne rede af, gaat zitten, schuift zijn hoed in de nek, veegt zijn mond af en zegt, zijne blikken allerbrutaalst maar vast op mij gevestigd houdende, op pathëtischen toon: „ik schei er uit; 't publiek bevat mij niet!"

Enkele personen lachten, maar 't meerendeel zag mij onvriendelijk aan, zoodat ik het 't verstandigste oordeelde 't veld te ruimen.

Ligt 't niet eenigermate op den weg der Vereeniging dergelijke onbeschaamde lieden hun bedrijf onmogelijk te maken?

Tot zoover onze correspondent; wat hij uit zijne woonplaats bericht, zou uit menige andere stad in ons land kunnen bericht worden.

Op de aan het slot gestelde vraag antwoorden wij volmondig ja, maar in de beantwoording van een tweede vraag die er onmiddellijk op moet volgen, de vraag

hoe?, kunnen wij minder goed slagen. Onze Vereeniging kan weinig anders doen dan het publiek voorlichten en tegen het bedrog waarschuwen. De geneeskundige wetten leveren geen grond tot het vervolgen van zulke marktschreeuwers tenzij ze een der geneesmiddelen verkoopen die voorkomen op een door de regeering vastgestelde lijst (lijst C. van de Wet van 1 Juni 1865 Stsbl. no. 61).

Gewoonlijk bevatten de verkochte waren deze geneesmiddelen niet.

Er zou iets, ja alles, aan te doen zijn wanneer de rechtbanken zulk boerebedrog, als waarvan in deze correspondentie sprake is, inderdaad beschouwden voor wat het is: bedrog. Dan zou het des betreffende artikel van het Strafwetboek grond tot veroordeeling geven. Door ons is meermalen op de noodzakelijkheid hiervan gewezen en ook van rechtsgeleerde zijde is wel eens de mogelijkheid en de wenschelijkheid van zulk eene toepassing betoogd, maar het eerste geval dat een rechtbank deze zienswijze deelt, moet, meenen wij, nog voorkomen.

Wat het boven bedoelde papier betreft, dat als bewijs moet dienen dat de Minister den verkoop toestaat, wij herinneren ons een dergelijk bij een kwakzalver gezien te hebben. Het was een schrijven van het Ministerie waarin, als antwoord op de desbetreffende vraag, bericht werd, dat de verkoop van kruiden in het algemeen niet verboden was. Er is slechts weinig kwakzalverij noodig om hiervan te maken dat de verkoop aan de aanvrager in het bijzonder is toegestaan.

Met genoegen kunnen wij melden dat de Nederlandsche Vereeniging van Spoorwegartsen in hare 21 Juli gehouden Vergadering besloten heeft ook dit jaar weder f 25 in de kas der Vereeniging tegen de Kwakzalverij te storten.

De *Volksvriend*, het Weekblad uitgegeven door de Vereeniging tot afschaffing van sterken drank, heeft ons genoegen gedaan met uit het vorig nummer over te nemen het artikel over het zoogenaamde middel tegen dronkenschap van de Erven Wed. Abbring te Amsterdam. Wij hopen dat dit er toe moge bijdragen, om aan het debiet van dit niets beduidende poeder meer en meer afbreuk te doen, zoodat niet langer vele huisgenooten van ongelukkigen er toe gebracht worden hun f 25 naar de genoemde firma te zenden.

Hebben wij reeds vroeger er op gewezen dat een dronkaard, wien het ernst is met zijn genezing, hiervoor geen duur poeder noodig heeft maar volstaan kan met eenvoudig water, veel water te drinken, om daardoor den prikkel tot drank wat te verdooven, het genoemde blad van de Vereeniging tot afschaffing wijst op iets anders, dat in vele gevallen nog beter schijnt te werken. Het is evenmin een duur of moeielijk te krijgen geneesmiddel, maar eenvoudig karnemelk, waarvoor voor weinige centen een groote hoeveelheid is te bekomen. Volgens het blad, dat zijn mededeeling aan een Fransch werk ontleent, zou karnemelk beter dan een andere drank het gevoel van dorst wegnemen en daardoor den aan den drank verslaafde kunnen helpen.

De nieuwsbladen berichten dat te Smilde eene vrouw haar zwerenden vinger dacht te genezen door dien te wasschen met Haarlemmerolie, en dat hare dwaze on-

voorzichtigheid werd geboet met eene ontstoken hand, waarvan drie vingers voor altijd onbruikbaar zijn geworden.

Het *Nieuw Advertentieblad van Heerenveen* gaf, even als dit blad gewoonlijk doet, ook van het vorige no. van ons maandblad een overzicht van den inhoud.

Terwijl wij dankbaar zijn voor deze wijze om meerdere bekendheid aan onze waarschuwingen en andere mededeelingen te geven, moeten wij echter op een kleine onnauwkeurigheid wijzen, die ditmaal in het overzicht van het blad voorkomt.

Bij het weergeven van hetgeen wij over het proces-Oidtmann hadden gezegd, lezen wij namelijk dat de grond onzer veroordeeling o.a. deze zou zijn, dat wij maar losweg allerlei bijzaken hadden te berde gebracht om het purgatief van Oidtmann als een kwakzalvers-middel voor te stellen. — Wij moeten hier tegenover opmerken dat wij wél, behalve den verkoop van het purgatief, nog andere zaken in Oidtmann hadden afgekeurd, dus bijzaken hadden besproken, maar men dwaalt door te meenen dat wij dit *losweg* hadden gedaan. Al hetgeen omtrent Oidtmann is gezegd werd niet losweg hem door ons ten laste gelegd, maar daarvoor zouden wij de bewijzen hebben kunnen leveren, en ook inderdaad geleverd hebben, zoo dergelijke bewijzen voor de rechtbank bij een laster-proces werden toegelaten. Dit laatste niet zoo zijnde hebben wij moeten zwijgen. Daar het ons gewenscht voorkwam, tijdens de 3 jaren dat de zaak hangende was, ook in dit maandblad er niet over te spreken, komen wij eerst nu, zoo als uit het vorige nummer en uit dit nummer blijkt, weer over de handelingen van Oidtmann aan het woord. Men beschouwe dit niet alsof wij dus aan hem meer aandacht schenken dan aan anderen, maar alleen als een gevolg van een driejarig gedwongen stilzwijgen, terwijl het publiek ook in dien tijd met waarschuwingen zou gediend geweest zijn.

In het verslag, opgenomen in de *Arnh. Ct.* van 27 Juli jl. van de vergadering van den Geneeskundigen Raad van Gelderland en Utrecht, op 7 Juli jl. te Arnhem gehouden, lezen wij het volgende:

Dr. VAN EETEN brengt ter sprake een geval van loodvergiftiging, dat onlangs te Utrecht is voorgevallen en dat in verband wordt gebracht met het gebruik door den patient, gedurende 8 jaren, van een haarwater genaamd: Eau régénératrice de chinchina du professeur Cruick, dat eene zwak zuur reagerende oplossing van acétas plumbi bevat, waarin zwart poeder van zuiver lood is gesuspendeerd. Ook heeft de patient gebruik gemaakt van regenwater, dat 10 à 12 mgr. lood per liter bevatte. Spr. acht het niet van gewicht ontbloeit, dat de Geneeskundige Raad het publiek opmerkzaam make op het gevaarlijke van het gebruik van genoemd haarwater.

Dr. van Embden zegt, volgens spr., hieromtrent dat gewoonlijk in dergelijke haarwateren voorkomt eene oplossing van onderzaveligzure soda, die zwavellood doet ontstaan, van waar de zwarte kleur der haren, wanneer men dit middel gebruikt.

De Voorzitter zegt, dat het gebruik van loodhoudende cosmetica reeds meermalen in dezen Raad is besproken, zonder tot eene stellige uitkomst te leiden.

Met het oog op de mogelijkheid, dat de loodvergiftiging in quaestie ook kan zijn ontstaan uit het gebruik van loodhoudend regenwater, meent de Raad zich te moeten onthouden van het uitspreken van een bepaald oordeel over dit geval.

Een kwakzalver brengt te Donkerbroek en omstreken het „Profitez de l'instant” in toepassing. De geneesheer aldaar, dr. R., bevindt zich, naar de *Amst.* meldt, wegens gewelddadigheid tegen een bedienend ambtenaar, in hechtenis, en de kwakzalver reist nu genoemd dorp en omstreken rond, om patienten te cureeren. Brandnetels, olie, bessenstruiken maken zijne medicamenten uit, waarmee hij volgens sommigen *wonderen doet!*

Rechtzaken.

Een belangrijke rechtspraak werd onlangs te Groningen behandeld; belangrijk ter beoordeeling in hoeverre onze tegenwoordige wetgeving voldoende is ter bestrijding der kwakzalverij. — Zie hier wat de *Prov. Gron. Ct.* er van mededeelt:

Voor de arrondissements-rechtbank te Groningen stond 2 Juli jl. terecht H. N., oud 71 jaren, wonende te Nieuw-Buinen, in stad en provincie Groningen, algemeen bekend als „het boertje” en die zijne bekendheid dankt aan de uitgebreide practijk, die hij onder nerveuse en rheumatische patienten bezit. Tegen hem was eene vervolging ingesteld ter zake dat hij, onbevoegd om de geneeskunst uit te oefenen, in den loop van dit jaar in den woonkelder van den tapper H. K. Severien te Groningen geregeld elken Woensdag aan verscheidene personen, die hoofdzakelijk leden aan rheumatische of nerveuse kwalen, geneeskundige bijstand heeft verleend, zulks door de lichaamsdeelen dier personen, waar-

aan zij beweerden lijdende te zijn en waarvoor zij zijn hulp of raad inriepen, telkens, met de bedoeling om hen te genezen, met zijne handen aan te raken, voor welke werkzaamheden hij belooning of vrijwillige giften ontving. Opgemerkt moet worden, dat hij in het jaar 1869 reeds ter gelijker zake door de rechtbank te Winschoten is veroordeeld, welke veroordeeling door den Hoogen Raad destijds is bevestigd.

De beklagde erkende de hem Donderdag 2 Juli jl. ten laste gelegde feiten en dat hij geene bevoegdheid had de geneeskunst uit te oefenen, onder opmerking, dat hij een patent had als zaakwaarnemer en dat hij geen geld vroeg, alleen aannam wat men hem schonk.

De zes getuigen door het O. M. gedagvaard, bevestigden in bijzonderheden de bovengenoemde handelingen, vertelden hoe zij om zenuwachtigheid, om hoofd- en hersenpijnen, om andere redenen zich aan den beklagde hadden toevertrouwd, die door meer of minder langdurige handopleggingen en bestastingen op hen zijne kunst had uitgeoefend. „Gods zegen” daarbij als noodzakelijk element van geneezing vooropstellend, zonder verdere voorschriften of medicamenten te geven, geen geld vragende, maar niet weigerende wat men gaf. — Het O. M. liet in het midden de vragen of deze beklagde was een weldoener der menschheid of een aarts-kwakzalver, vroeg alleen wat de wet wilde tegenover de erkende en bewezen feiten. De wet kent geene andere qualificatie van uitoefening der geneeskunst dan die bevonden wordt in art. 1 der wet op de uitoefening der geneeskunst. Daar wordt onder anderen gesproken van „geneeskundige bijstand”. Dit zag spr. in de hier aanwezige feiten. Bekendheid, zittagen, bezoek van patienten, bespreking der kwalen, behandeling. Wat was anders wel geneeskundige bijstand? De wet kende zelfs geneeskundigen raad, en wanneer dan b. v. een dieet was voorgeschreven zoude beklagde reeds onder de wet vallen. Ook de H. R. had tegenover dezen beklagde spr.'s systeem reeds gevolgd bij arrest van 28 December 1869. Spr. requireerde veroordeeling tot betaling van eene geldboete van f 100, subsidiair 14 dagen gevangenisstraf.

De verdediger, mr. S. M. S. Modderman, achtte zijn taak moeilijk nu het arrest van den H. R. er was. Maar *les juges d' hier ne sont pas les juges d' aujourd'hui*, en de zaak was bovendien voor velelei beschouwing vatbaar. Spr. noemde deze vervolging een onrecht en noemde haar eerder wetdijnerij. De onbevoegdheid bestreed spr. niet, maar wel dat hier uitoefening der geneeskunde zich voordeed. Wat toch is geneeskundige bijstand? Niet iedere bijstand toch? De vraag is wat geneeskundig is? Spr. herinnerde aan de definitie door Boerhave gegeven en die nog door de bevoegden wordt aangenomen. Men moet inwerken op het lichaam. Er moet hier nu zijn de uitoefening van iets dat bevoegden doen en dat hier onbevoegd geschiedt. In casu moet handoplegging zijn eene handeling die door bevoegden wordt uitgeoefend. Het middel moet door geneeskundigen ter hand zijn genomen. Spr. noemde als voorbeeld van handelingen die geschieden en niet geneeskunst zouden worden genoemd: geneezing door tooverformulieren en door brieven schrijven. Niet anders is het met dit handopleggen, dat een glimlach verwekt en door de mannen van het vak eene dwaasheid wordt genoemd, en niets beteekent. De geleerden noemen het paskwil der wetenschap. Dat de eene zich poseert als patient, de andere als geneesheer maakt geen geneeskundigen bijstand. Het doel doet niet af, beslist niet over de geaardheid en deze toch moet beslissen. Niet de gezindheid, maar het materiele feit, de behandeling moet toetssteen zijn. De bijstand begint als de handen worden opgelegd, de vraag moet dan zijn of die bijstand geneeskundig is. De faculteit noemt deze behandeling dwaas maar onschadelijk. De beklagde kan afzetter zijn als hij iets onschuldigs verricht en geld vraagt, en onvoorzichtig zal hij zijn als hij schade kan berokkenen. Ook kwakzalver wil men den beklagde noemen. 't Is spreker wel. Maar waar is de grens der kwakzalverij? Zij is overal, ook bij de bevoegden. Deze beklagde is het echter niet. Hij komt eenvoudig en heeft succes. De vraag blijft of er geneeskundige bijstand is. Spr. zou daarover liever het advies der faculteit dan der politie hebben vernomen. Het argument aan het arrest van den H. R. ontleent is geen argument, omdat de H. R. stond tegenover de feitelijke beslissing van den lageren rechter, dat er geneeskundige bijstand was. Besliste de rechtbank ook in dien geest dan bracht zij de grootste hulde aan den beklagde die mogelijk was. Ten bewijze van de doelmatigheid zijner methode haalde spr. een aantal brieven van patienten aan, die baat hadden gevonden en verwees naar geneeskundigen, die hem patienten hadden gezonden. Beweerden nu de bevoegden dat de geneezing bij zijne behandeling niet was *propter* maar *post*, door hem te veroordeelen zou de rechtbank uitmaken dat zij was niet *post* maar *propter*. Een doctoraat honoris causa zou dan moeten volgen. Werd de man veroordeeld, dan zou hij het bewustzijn mogen behouden, dat hij velen had wel gedaan en tevens dat hij, wat niet voor alle geneeskundigen is weggelegd, geen zijner patienten had verknood. In alle gevallen hoopte spr. dat men nog eenmaal zijne verdienste zou erkennen. En mocht de geneeskundige raad, die deze vervolging uitlokte, succes erlangen op zijn streven, dan hoopte spr. dat op de deur der cel van dezen beklagde zou worden geschreven: geen boosdoener maar weldoener. Spr. vroeg vrijspraak.

Op 16 Juli is daarop de beklagde *vrijgesproken*. De overwegingen die hiertoe geleid hebben kennen wij tot nu toe evenwel niet, zoodat wij ons voorshands van een oordeelvelling moeten onthouden. Zonderling lijkt deze vrijspraak zeker.

Door het Polizei-Praesidium te Berlijn is volgens 't *Ned. Tijdschr. v. Geneesk.*, bij de Regeering op een regeling bij de Wet van het zoogenaamde Geheimwetwese aangedrongen en op het noodzakelijke eener afzonderlijke inrichting voor het onderzoek der zoogenaamde geheimgeneesmiddelen bij het Reichsgesundheitsamt, de aandacht gevestigd.

De arrondissements-rechtbank te Maastricht heeft bij vonnis van 7 Juli tot ééne maand gevangenisstraf en in de kosten van het geding veroordeeld, Gustaaf Drenker, wonende te Elberfeld, terzake van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst hier te lande.

Wetsherziening.

I.

De heer HEEMSKERK, Minister van Binnenlandsche Zaken, heeft zoowel in de zitting der Tweede Kamer, als in die der Eerste Kamer onlangs herziening der geneeskundige wetten in 't vooruitzicht gesteld.

Jammer, dat er door den Minister werd bijgevoegd, dat voorshands alleen wijziging van de eerste van het viertal wetten, die in 't jaar 1865 werden vastgesteld, in overweging was genomen, n.l. de Wet, regelende het geneeskundig staatstoezicht.

Moeielijk zal het zijn, door welke verandering ook in deze wet alleen, eenige nieuwe en nog veel minder eenige afdoende hulp te erlangen tegen het euvel der kwakzalverij met geneesmiddelen.

De overtuiging wordt echter meer en meer algemeen, dat ook de andere geneeskundige wetten herziening niet minder noodig hebben. Bovendien zullen ietwat ingrijpende wijzigingen der eerste wet allicht veranderingen in de andere wetten ten gevolg moeten hebben, waardoor ten slotte de Minister of de Volksvertegenwoordigers zullen inzien, dat de doelmatigste en misschien zelfs de eenvoudigste weg is eene algemeene en grondige herziening van het geheele stelsel wetten, dat het geneeskundig staatstoezicht en de uitoefening van de verschillende takken der geneeskunst in Nederland regelt.

Misschien zou de Regeering daarbij tot inzicht komen al die afzonderlijke wetten tot een geheel te moeten bijeenbrengen, 't geen veel tot vereenvoudiging zou kunnen strekken en mogelijk is, zooals de wetgeving van sommige andere landen bewijst en ook door ons Gouvernement is toegepast bij de vaststelling in 't jaar 1882 van een Reglement op den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch Indië.

Met het oog op het hierboven aangegeven vooruitzicht, komt het ons niet ondoelmatig voor na te gaan of en zoo ja! op welke wijze wij in billijkheid door eene wetgeving in Nederland paal en perk meenen te kunnen stellen aan de volkskwaal, waartegen onze strijd is gericht.

Vooraf zullen wij nagaan, wat elders met meer of minder vrucht is beproefd.

In de eerste plaats treft men in het buitenland aan: vrijheid van uitoefening der genees- en artsenijbereidkunst voor elk die wil. Zij vindt alleen geheel ongestoord toepassing in *Amerika*, waar dan ook de kwakzalverij met geneesmiddelen en z.g. geneeskundige kuren op de meest schaamteloos wijze bloeit.

Hoewel dezelfde vrijheid ook in beginsel bestaat in *Engeland*, wordt zij daar te lande echter èn door de publieke opinie èn door verschillende min of meer wettelijke bepalingen feitelijk aan banden gelegd.

Wat de uitoefening der geneeskunst betreft, heeft ook *Duitsland* sedert 't jaar 1869 die vrijheid toegepast. Wij hebben reeds vroeger er op gewezen, dat ten gevolge daarvan, overal op het platteland en in minder welvarende streken, allerwege onbevoegden van de meest uiteenlopende professies, schaapherders, handwerkslieden, onderwijzers en geestelijken, zoogenaamde geneeskunst uitoefenen, zich daarbij vooral bedienende van homoeopathische geneesmiddelen en binnen- en buitenlandsche specialiteiten, daar de apothekers hunne voorschriften niet mogen gereed maken.

De nadelen springen trouwens hoe langer hoe meer in 't oog en nadat men reeds van den beginne af de zonderlinge bepaling heeft toegelaten, dat wel het bedrijf, niet de titel van geneeskundige vrij was, heeft men zich nog onlangs genoodzaakt gezien andere beperkingen vast te stellen, terwijl van verschillende zijden op meer afdoende verbodsbepalingen wordt aangedrongen.

Trouwens wij zijn er van overtuigd, dat *dit* stelsel in Nederland zoo weinig populair is, dat *dit* ons onnoodig voorkomt de mogelijke *voordelen* tegenover de nadelen te bepleiten, daar *dit* kans van aanneming in ons land voorshands al te *gering* is. In bijna alle andere landen van Europa *schikt* de staat, voor geneeskundigen en apothekers *beide*, wettelijke bevoegdheid, terwijl hunne *rechten* en plichten door afzonderlijke wetten *zijze* geregeld.

De kwakzalverij vindt echter bij *haar* regeling plaats genoeg om onder allerlei *vo* omhoog te steken.

't Meest geschiedt dit door de exploitatie van z. g. geheimmiddelen en specialités, d. i. pillen, poeders, zalven en vloeistoffen, uit meer of min geneeskrachtige stoffen samengesteld, die echter tegenwoordig volstrekt niet nieuw en niet geheim meer zijn, doch wel als iets nieuws en geheims tegen allerlei ziekten en kwalen worden aanbevolen, terwijl zij allen meestal uitmunten door fabriekmatige bereiding en door de bijzondere zorg, waarmee zij uitwendig versierd zijn, met veelkleurige etiketten, in fraaie doozen, mooie fleschjes enz.

Op verschillende manieren hebben de gouvernementen getracht een dam op te werpen tegen den vloed dezer middelen, waarmee de burgers hoe langer hoe meer overstelpt en niet zelden hun leven en gezondheid bedreigd worden.

In Rusland worden deze middelen onderzocht door eene regeeringscommissie en slechts toegelaten, wanneer hunne bestanddeelen onschadelijk zijn. In Oostenrijk mogen zij bepaalde aangegeven zelfstandigheden niet bevatten en in Engeland wordt van den verkoop eene niet onaanzienlijke belasting geheven.

Behoudens deze voorwaarden is de verkoop in al deze landen ook buiten de apotheken toegelaten, terwijl trouwens dezelfde beperkingen ook gelden voor de apotheken.

In België wordt weinig toezicht uitgeoefend op den verkoop van geheimmiddelen, hoewel de wetten daartoe niet geheel onmachtig zijn. Voor zeer vele apothekers vormt deze verkoop een zeer groot gedeelte van hun dagelijkschen handel en bij allerlei winkeliers vindt men depôts.

In Frankrijk verbiedt nog altijd eene bepaalde wet van 21 Germinal, jaar XI (11 April 1803) het aankondigen en verkoopen van geheime geneesmiddelen, waarvoor geene vergunning is verleend door het Gouvernement op advies van de Académie Médecine.

Herhaaldelijk heeft echter eene rechterlijke uitspraak beslist, dat hieronder niet begrepen moeten worden, die geneesmiddelen, waarvan alleen de bereiding geheim is, die overigens uit bekende en aangegeven bestanddeelen bestaan en die slechts moeten worden beschouwd als eene speciale vorm, waarin deze middelen bewaard en voorgeschreven of gebruikt worden.

Aan deze omstandigheid is het te wijten, dat juist daar te lande de vervaardiging en het debiet van z. g. specialités zulk een omvang hebben bereikt.

De Académie onderzoekt alleen of de aangeboden geneesmiddelen zijn samengesteld uit de bestanddeelen die door de vervaardigers worden aangegeven, waarvan bij goedvinden een attest wordt afgegeven.

In Italië en Spanje is een bijna overeenkomstige toestand aanwezig.

Hier te lande, en in zekeren zin ook in Duitschland, is de toestand als volgt. Door apothekers mogen specialités, zonder eenige controle of belasting, van buiten ingevoerd of zelf gemaakt, in 't groot en in 't klein verkocht worden. De verkoop door anderen is echter door indirecte bepalingen bemoeielijkt. Wanneer nl. de geneesmiddelen sommige zelfstandigheden beneden eene bepaalde hoeveelheid bevatten mogen zij elders dan in apotheken niet worden verkocht.

Hieraan wordt echter slechts bij groote uitzondering de hand gehouden en zooals wij reeds meermalen te kennen gaven, er is geene gemeente, geen gehucht in ons land, waar deze verboden verkoop niet plaats heeft. In hoofdzaak bepaalt zich deze clandestine verkoop echter tot slechts enkele soorten van geheimmiddelen, zooals verschillende soorten van purgeerpillen, Haarlemmerolie, wormkoekjes, enz.

Voor de overgrote meerderheid van specialités, meest van buitenlandschen oorsprong, zijn in Nederland tegenwoordig slechts weinig verkoopplaatsen, doch niet omdat de wet het verhindert, doch omdat zij, die als depôthouders mogen optreden, de apothekers, meer en meer afzien van den verkoop, daar zij deze in strijd achten met de waardigheid en het wetenschappelijk karakter hunner betrekking.

Juist daardoor evenwel wordt de handel in deze artikelen meer en meer geconcentreerd in handen van enkele minder nauwziende vakgenooten, welke daardoor in 't bijzonder niet onbelangrijke winsten genieten.

Deze toestand is om verschillende redenen niet

naar behooren, en 't is volgens veler gevoelen noodig, daarin bij mogelijke wetsverandering te voorzien.

Kan een der opgenoemde landen ons daarbij ten voorbeeld strekken? Naar onze meening neen?

Wij stellen ons voor in een volgend nummer hierop terug te komen.

Hof- en andere Pédicures.

't Geslacht sterft langzamerhand uit, dat zich nog herinnert, hoe er in Nederland gepatenteerde ledezettters, breukmeesters en aderlaters waren, die op het groote gebied der heelkundige wetenschappen zich nagenoeg zonder opleiding en zonder examens opwierpen als specialiteiten in eenig onderdeel.

Van deze allen is alleen nog overgebleven de likdoornsniijder, zich met een deftigen naam als pédicure betitelende. Zonderling genoeg; niemand zal er aan denken een uitwas aan zijn oor of zijn arm te laten wegnemen door een onbevoegde, en toch durft men het geregeld wagen een uitwas aan den voet of de teenen te doen wegsnijden door iemand, wiens bekwaamheid geboren wordt op het oogenblik dat hij zich zelf een titel geeft.

De artsen van den tegenwoordigen tijd zullen erwellicht niet op gesteld zijn, wanneer zij in 't vervolg met deze vaak nietige operaties zouden belast worden, ook omdat daaraan een ietwat geminachten naam is verbonden; dit was echter in vroegere tijden eveneens het geval met de andere hierboven genoemde afzonderlijke beroepstakken, die tans allen en op deugdelijke gronden binnen den kring der geneeskundige verrichtingen zijn getrokken.

Dat trouwens de schijnbaar geringe operatie, waarvan sprake is, niet altijd zonder gevaar is; een gevaar, dat bij nauwlettend opereeren vermeden kan en dus moet worden, bewijst het onderstaande bericht, dat wij eenigen tijd geleden ergens vonden opgeteekend en ons aanleiding gaf tot het schrijven van 't vorenstaande.

„Een in de Oranienburgerstrasse te Berlijn wonend koopman liet kort geleden een likdoorn wegnemen.

„Naar het schijnt werd die operatie niet met beleid verricht, want reeds na korten tijd werd ontsteking aan den voet bespeurd, zoodat een te hulp geroepen heelmeester den teen moest afzetten.

„Niettemin werd de toestand van den patient steeds erger; hij moest naar een hospitaal vervoerd worden en kort daarna werd 's mans linkerbeen tot aan de knie afgezet.

„Niet lang geleden vond in ons land een dergelijk geval met doodelijken afloop plaats; het schijnt daarom raadzaam, bij de keuze van pédicures de noodige voorzichtigheid in acht te nemen.”

Juist dezer dagen werd het volgende overeenkomstige geval medegedeeld.

„Een slachter te Berlijn, die zich door een pédicure liet behandelen, kreeg onlangs bij het snijden van likdoorns een wondje, dat zoo klein was, dat hij er aanvankelijk geen acht op sloeg.

„Spoedig echter ontstond ontsteking en verettering; een te hulp geroepen geneesheer constateerde bloedvergiftiging en verklaarde dat het leven van den patient zoozeer bedreigd werd, dat amputatie van het geheele been dringend noodig was.

„De man onderwierp zich aan de operatie, maar de bloedvergiftiging was reeds te ver gevorderd en hij stierf weinige dagen later, acht onverzorgde kinderen achterlatende. D. v. N.

't N. v. d. D. meent zelfs, dat te Berlijn in één week drie soortgelijke noodlottige gevallen zouden hebben plaats gehad.

Na zulke ongelukken is het te begrijpen, dat zooals het Ned. Tijdsch. v. Geneeskunst onlangs mededeelde, het Wiener Stadtphysikat bij de Regeering gewezen heeft op de gevaren, die aan het onhandig en zorgeloos snijden van likdoorns verbonden zijn en er daarom op aandringt de daar te lande nog bestaande en gepatenteerde likdoornsniijders aan toezicht te onderwerpen.

Nu bij ons alle personen, die zich opwerpen voor dit bedrijf, zooals wij hierboven zeiden, geheel vrij zijn in hun doen, achten wij 't nuttig te wijzen op de gevaren, aan hunne operaties verbonden.

Voor al komt thans dit woord te pas, nu zulk een uitheemsch toonkunstenaar genaamd SCHLOSSER, zich niet ontziet op 't oogenblik in de Nederlandsche dagbladen bekend te maken, dat hij in

enkele minuten, zonder pijn en zonder kwetsuur, alle gebreken aan den voet kan genezen.

Nadat hij eerst Amsterdam tot zijn operatieveld had verkozen, schijnt hij thans de residentie voor zijn kunsten te hebben uitgezocht. De blufendste Hollandsche en Fransche advertenties verkondigen zijn roem, tegen betaling van zooveel stuivers per regel.

Een onzer lezers, aan wiens waarheidsliefde wij geen recht hebben te twijfelen, meldt ons over dezen wonderdokter het volgende, dat ter waarschuwing van anderen kan strekken.

In de maand Juni vervoegde zich iemand bij den heer Schlosser, toen te Amsterdam zitting houdende. Na eenige manipulaties met een tangetje en een flesch met roodachtig vocht aan de voeten van den patient liet de operateur dezen een tiental likdoorns zien, welke hij zeide uit de teenen verwijderd te hebben. De patient had, tijdens de bewerking, volstrekt geen pijn ondervonden, betaalde voor de kunstbewerking honderd gulden en wandelde welgemoed naar huis zonder eenige pijn.

Drie dagen later begonnen echter opnieuw dezelfde ondragelijke pijnen, waarom de lijder den likdoornsniijder had opgezocht, en bleven voortduren niettegenstaande een tweede bezoek bij dezen.

Na eenige correspondentie en bedreiging ontving de patient het betaalde honorarium weliswaar terug, doch het bewijs blijft niettemin in volle kracht, dat de bewering in de advertenties een leugen is, wanneer gezegd wordt: dat M. A. Schlosser, volkomen en voor altijd geneest Likdoorns, Verharding, Vereetling, Eksteroogen en alle ongemakken aan de voeten.

Elk zij dus op zijn hoede.

Oud-Carthagena's Bergplanten-Olie.

„Bebouwt de landman vlijtig zijn akker, ploegt en zaait hij op zijn tijd onvermoeid en bidt hij den hemel om regen en zonneschijn, dan mag hij ook met eenigen grond hopen, dat zijn arbeid met vrucht zal bekrond worden.

„Jammer echter, dat men in vele gevallen niet alzoo denkt en handelt; het zijn bij velen hoofdzakelijk die duidelijk zichtbare zaken, welke men zoo attent behandelt, terwijl men de minder zichtbare zaken aan haar lot overlaat, zonder er op te letten, dat anderen door hun meerdere zorg betere vruchten plukken. Men belijft het alsdan fortuin of toeval te noemen, even alsof de fortuin rondging om haren geliefkoosden te pakken, die rustig op haar zitten te wachten; misgerekend!”

Niemand voorzeker zal er op gevat zijn, dat deze „minder zichtbare zaken”, waarvan, zonderling genoeg, sommige menschen „vruchten schijnen te plukken”, onze hoofdhaaren zijn. Toch is het niet anders. 't Vervolg van dezen bombast, waarbij men waarlijk aan een paskwil zou denken, luidt toch in alle advertenties:

„Die zijn hoofdhaar wil behouden en conserveeren, koopt de Oud-Carthagena's Bergplanten-Olie, à 60 Cts. „het fleschje, zij zet dadelijk den wortel vast, bevordert den groei, doet waar het nog mogelijk is, nieuwe wortels ontspruiten en bewaart tegen vroegtijdige grijsheid.

„Hoofddépôt te Delft bij A. BREETVELT Az.”

't Is daarmee echter nog niet uit; wie zoo dwaas is een fleschje te koopen, krijgt nog de volgende aanbeveling toe, die wij mededeelen, om alweer een staaltje te leveren van de onbeholpen taal en manier, waarmee men in onze verlichte negentiende eeuw de goê gemeente tot koopen blijkt te kunnen verlokken:

„Deze Oud-Carthagena's Berg-Planten-Olie is zamengesteld uit Planten, door de natuur op de Bergen van Oud-Carthagena geteelt; de ontdekker dezer planten, steeds opmerker en onderzoeker, vond, door toevallige omstandigheden aanleiding om de kracht dier eigenaardige, door hare omgeving zoo vreemdsoortige en zoo zonderling geplaatste plant te onderzoeken, met die zekere overtuiging, dat deze plant dusdanig en op deze metaal erts bergen ontwikkeld, iets krachtigs tot genezing moest bezitten.

„Na onderzoek bleek het alras, dat zij ter eener zijde getemperd, ter andere zijde ondersteund door andere ingrediënten eene buitengewone ontwikkeling van het Haar op verschillende Haarsoortige wezens te weeg bragt, zoodat zij aldus zamengesteld een uitmuntend Haarversterkend en Haarontwikkeld middel mag genaamd worden. Vele proeven hebben dit met dezelfde zekerheid bewezen, (het spreekt wel van zelve dat waar de groeiacht wordt behouden en nieuwe wortels worden geteeld de grijsheid van zelve uitblijft).”

Wij behoeven juist om deze dwaze aanprijzing haast niet meer te zeggen, dat de olie niets bijzonders is, en niets bijzonders kan te weeg brengen.

Volgens het onderzoek door het lid onzer Vereeniging, den heer D. VAN DER WERD te Kampen, is het eene gewone vette olie, waarin fijn verdeelde zwavel rondrijft en waaraan een weinig ammonia is toegevoegd en eene aetherische olie om ze welriekend te maken.

Deze stoffen kunnen nooit, onder welke omstandigheden ook „de wortel van 't haar vastzetten, den „groei bevorderen, nieuwe wortels doen ontspruiten”, of „ontwikkeling van haar te weeg brengen op „verschillende haarsoortige wezens”, al hetwelk beoerd wordt in de aankondigingen dezer olie.

't Eenige, waarvoor het onfeilbaar dienstig zal wezen, wanneer er genoeg domme koopers gevonden worden, is den zak te spekken van den hoofd-depouhouder BRETVELT en zijne helpers; omdat men 60 cts. betaalt voor een zeer klein fleschje dezer olie, terwijl men even goed en voor veel lagere prijs gewone haarolie zou kunnen kopen.

Kwakzalver of niet?

Reeds menigmaal hebben wij er op gewezen, hoe de kwakzalvers er naar trachten de apothekers als hunne medeplichtigen voor te stellen door hen op te geven als hunne depouhouders.

Daarom laten zij onder hunne advertenties drukken: *verkrijgbaar in alle apotheken, depôts in de voornaamste apotheken* of iets dergelijks, niettegenstaande vaak slechts een enkele en dan nog zeker geen der voornaamste apothekers als hun hand-langer verlangt werkzaam te zijn.

De bedoeling met deze leugenachtige beweringen is tweërlei; — eerstens willen de kwakzalvers het daardoor doen voorkomen, dat hun fabriekaat werkelijk een geneesmiddel is, belangrijk genoeg om een plaats te verdienen onder den voorraad van iederen apotheker en in de tweede plaats vooral, om het publiek uit te lokken het aangeprezen middel te vragen, niet bij de enkele bekende depouhouders van twijfelachtig gehalte, doch bij hun gewonen apotheker en op die wijze misschien een enkele van dezen er toe te brengen het middel te ontbieden, uit vrees van een klant te verliezen.

OIDTMANN doet met zijn *purgatief* geheel op die manier. Enkele weken geleden heeft hij eene circulaire gezonden aan de geneeskundigen in Nederland om deze uit te noodigen zijn middel te beproeven; daarin lezen wij aan 't slot „*se vend dans les pharmacies.*” 't Is de gewone leugen; — niettegenstaande veel moeite, die hij vooral in den beginne heeft aangewend, heeft Oidtmann de apothekers niet als depouhouders voor zich kunnen winnen, zelfs niet in zijne onmiddellijke omgeving in Limburg of te Maastricht.

Toch ontbreekt de mogelijkheid hem niet om vooral daar pressie uit te oefenen. Hij zelf toch oefent als plattelands-heelmeester geneeskundige praktijk uit en kan dan aan zijne patienten als recept voorschrijven, om bij de apothekers te laten gereed maken, *Oidtmann's purgatif en spuitje.*

't Is te begrijpen, dat hierdoor voor menig apotheker een moeilijke tweestrijd ontstaat, om of het aangeboden recept te weigeren en misschien een klant te verliezen of zich bij den zoogenaamden uitvinder van 't *purgatief* van een depôt te voorzien.

Zulk een recept, leerde ons nog iets opmerkingwaardigs met betrekking tot den persoon, tegen wiens handelingen wij het publiek meenden te moeten waarschuwen.

In de aanbevelingen en gebruiksaanwijzingen gevoegd bij 't nieuwe purgeermiddel lezen wij o.a.: „De prikkeling die de (inwendige) purgeermiddelen meerendeels teweeg brengen, heeft soms ernstige gevolgen.

„Dr. Oidtmann's-purgatief maakt de inwendig gebruikte- zoowel als Clister-middelen overbodig. Het is een nieuw, zeer eenvoudig geneesmiddel hetgeen zeker werkt.

„Onze leus is: „*geen inwendig Purgeer- noch Clistermiddel meer,*” omdat deze veeleer kwaad dan goed bijbrengen.”

Niettegenstaande deze stellige verzekering en deze leus geeft Oidtmann aan denzelfden patient en door hetzelfde recept, waarbij hij Oidtmann's

purgatif en spuitje voorschrijft, en welk recept wij op 't oogenblik vóór ons hebben liggen, bovendien pillen, bestaande uit *Podophylline*, *Extract van Colocynth* en *Extract van Rhamnus*, dus drie inwendig te gebruiken purgeermiddelen, en wel tot eene hoeveelheid, dat één pil hoogstwaarschijnlijk door hare werking binnen eenige uren ontlasting zal teweeg brengen.

Wij laten het aan elkeen over na deze mededeeling de vraag te beantwoorden, die wij hierboven hebben geplaatst.

Hulp van geneeskundigen aan kwakzalvers.

Eenigen tijd geleden ontmoetten wij de volgende advertentie:

HH. Nederlandsche Geneeskundigen, genegen om zich voor een reeds sedert 40 jaren bestaand Volks-genees- en Voedingsmiddel te interesseeren, worden tegen honorarium gevraagd.

Franco brieven, motto Geneeskundige, N. v/d D.

Juist om denzelfden tijd komt ons eene aanbieding onder de oogen van Heinrich Seiffert te Berlijn, waarbij hij een overeen te komen honorarium aanbiedt aan de doktoren, die zijn Malz-extract en zijn mout voor kinderen onder hunne patienten willen aanbevelen.

Reeds vroeger hebben wij een tweetal brieven medegedeeld, aan de geneesheeren in België toegezonden, waarbij aan deze een niet onbelangrijk aandeel in de winst werd aangeboden, indien zij den fabrikant wilden helpen zijn zoogenaamd speciaal geneesmiddel aan den man te brengen.

Uit eigen ervaring en door mededeeling van anderen weten wij bovendien, dat aanbiedingen van geldelijk voordeel voor een geneesheer niet zeldzaam zijn indien hij zijn naam wil leenen tot etiquette voor dit of dat artikel.

Enkele jaren geleden hebben wij een brief onder de oogen gehad van een der meest beruchte kwakzalvers, waarbij niet onduidelijk eene passende belooning in 't vooruitzicht werd gesteld voor een geneeskundige, indien hij in een of ander tijdschrift een artikel ter bespreking en aanbeveling van 't nieuwe kwakzalverfabriekaat zou willen schrijven.

Gelukkig, 't zij ter eer gezegd van den geneeskundigen stand, lijdende deze pogingen in Nederland meest schipbreuk; wij willen ook aannemen, dat enkele bij wie zij schijnen te slagen, zich in zekeren zin ter goeder trouw laten verleiden. Doch het is goed dat het publiek een en ander weet. De bovenaangehaalde advertentie kan dus ook tot waarschuwing voor het publiek dienen.

Kleine Mededeelingen.

Een sterk sprekend voorbeeld.

Een kwakzalver stond ten aanhoore van eene groote menigte de wonderbaarlijke kracht van zijn IJzerhoudend Bitter op te hemelen, als het universeel middel om een „ijzeren gestel” te verkrijgen.

„Dat is zoo — dat is zoo,” zeide een der omstanders.

„Wat hij u vertelt, heeren, is letterlijk waar.”

„Hooft gij dat?” riep de verrukte kwakzalver; „hier hebt ge een levend getuige voor uwe oogen — een man, die het bitter gebruikt heeft en het u kan aanbevelen.”

„Neen, dat juist niet,” hernam de ander, „ik heb dat goed zelf niet gebruikt, maar een vriend van mij, en het heeft hem het leven gered.”

„Hoe zoo?” vroeg iemand.

„Ziet ge, mijn vriend had het bitter gebruikt juist eene week voordat hij wegens moord in de gevangenis moest bidden. Alles wat hij van ijzer bij zich had werd hem afgenomen, en toch maakte hij een breekijzer, en zoo wist hij te ontsnappen. Hij had het ijzerhoudend bitter van dien man gebruikt, weet ge? En wat doet hij nu? — hij krabt eene ader op zijn arm open, en neemt genoeg ijzer uit zijn bloed om er een breekijzer van te maken, waarmee hij de deuren van de gevangenis openbrekt, en zoo komt hij er uit. 't Is een feit!”

De wonderdokter zakte af. (Zondagsbl. v. h. N. v. d. D.)

Correspondentie.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende 8 leden tot de Vereeniging toegetreden:

Alkmaar, Mr. W. C. Bosman.

Amsterdam, L. Pot, Med. Student.

Dordrecht, J. W. M. J. Kolkman, IJzerhandelaar.

C. A. Vriesendorp, Wijnhandelaar.

's Gravenhage, G. C. Visser, Boekhandelaar.

Haarlem, Dr. P. G. Buekers.

Nieuwediep, Dr. C. Alers, Off. v. Gez. b. d. Marine.

A. W. Pulle, Off. v. Gez. b. d. Marine.

Hierdoor is het getal leden tot 1137 gestegen.

— De leden ontvangen met dit nummer van het Maandblad tevens no. 13 van de Berichten en Mededeelingen der Vereeniging.

— De Algemeene Vergadering der Vereeniging is voorloopig gesteld op Maandag 31 Augustus a.s. in het café

Krasnapolski te Amsterdam. Leden die punten op de agenda hebben te plaatsen, worden verzocht ze zoo spoedig mogelijk op te geven aan den secretaris-penningmeester te Leeuwarden.

— *Verschillende monsters Haarlemmer-olie zijn ontvangen.* Wij houden ons aanbevolen voor meerdere toezendingen, met duidelijke opgave van den oorsprong.

— Een belangstellend lid vraagt of wij niet tot vermeerdering van de inkomsten der Vereeniging, die tegenwoordig zulk een schrale kas heeft, advertenties in het Maandblad kunnen opnemen, tegen een vrij hoog tarief, maar dan ook slechts ter aanbeveling van dat gene, wat de redactie inderdaad aanbevelenswaard kan noemen en dat zoo noodig vooraf door haar, tegen betaling, is onderzocht.

Het lid dat dit denkbeeld aan de hand geeft zou meenen, dat die advertenties betrekking zouden kunnen hebben op inderdaad deugdelijke geneesmiddelen en bovendien ook op eet- en drinkwaren die veel aan vervalsching blootgesteld zijn. Een advertentie in het Maandblad zou dan als een belangrijke aanbeveling kunnen beschouwd worden en gaarne duur betaald. Tegen misleiding zouden maatregelen genomen kunnen worden, door den fabrikant een zekere waarborgsom te laten storten.

Wij geven de voorstelling hier zooals zijn ons gedaan wordt, maar wij moeten er onmiddellijk, wat ons betreft, een non possumus bijvoegen. Wij onthouden ons stelselmatig van niets zoo zeer als van het aanbevelen van geneesmiddelen of eet- en drinkwaren; voor een geldelijke vergoeding dit te doen, hetzij dat bedrag in de kas van enkele personen of van de Vereeniging terecht kwam, schijnt ons nog in sterkere mate te ontraden. Wij zouden ons in tal van onoverkomelijke moeilijkheden wikkelen. Ons standpunt zou dan niet meer zuiver zijn en tot allerlei vermoedens grond geven. Nu bevelen wij niets aan, maar laten het goede, dat er op de markt is, zich zelt een weg vinden. Wij waarschuwen alleen tegen bedrog en gaan dus alleen negatief te werk, zooals wij vroeger meer dan eens uiteen gezet hebben. Het schijnt ons toe dat wij ons hiertoe moeten blijven bepalen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Racahout der Arabieren, naar het heet van Dr. DE LANGRENIER te Parijs. Zie hier wat in de advertentie, die thans weder opduikt, van dit dure middel te gezegd wordt.

„Om kinderen en menschen met een zwakke borst of maag, — zoo leest men daar — of hen die lijden aan Chlorose (bleekzucht) of bloedsgebrek te versterken, is het beste en aangenaamste ontbijt het *Arabische Racahout*, een voedzaam en de krachten herstellend voedsel.”

En wat leert het onderzoek? Volgens een Duitsch onderzoeker, L. A. BUCHNER, bestaat het poeder uit 4 deelen cacao, 20 deelen suiker, 8 deelen zetmeel en 1/2 deel salep, welriekend gemaakt door een weinig vanielje.

Men kan volkomen gerust en met hetzelfde resultaat de kinderen 's ochtends een kop chocolade geven. Wij kennen een gezin waar de moeder haar kinderen een weldaad meende te doen door hen elken morgen een kop dezer Racahout-chocolade te geven. Nu kwaad kon het niet, behalve voor de beurs en voor haar geloof in de wonderkracht van chocolade met suiker. Sedert echter deze dame haar kinderen, die er op verlekterd waren, een kop gewone chocolade geeft, zijn allen even gezond en de huishoudbeurs gezonder.

Biscuits Ollivier. Hoort, hoort den lof van deze beschuitjes: *De eenige die door de Akademie der geneeskunde goedgekeurd en door het gouvernement geautoriseerd zijn na openbare proeven met tienduizend beschuitjes. Waarachtige genezing van contagiöse ziekten, bederf van het bloed, huiduitslag en alle ziekten bij mannen, vrouwen en kinderen. Bereiding zoo volmaakt mogelijk. Aangename, snelle, ongevaarlijke behandeling zonder wederinstorting.*

Dat alles en nog meer fraais staat in de advertenties te lezen.

En wat leert de wetenschap? Het zijn beschuitjes van melk, meel en suiker gebakken waarin een kwikzilververbinding. Een buitenlandsche chemicus heeft 1 centigram kwiksublimaat per beschuit er in gevonden. Dr. O. J. RISSELADA, die voor ons een nieuw onderzoek heeft ingesteld, heeft eveneens het kwikzilver er in aangetoond maar in de door hem onderzochte beschuitjes was, door het samengebakt zijn met de andere bestanddeelen, niet te bewijzen in welken vorm het kwikzilver er in gebracht was, doch dat het er in is, is buiten twijfel.

Er blijft dus van al den lof uit de advertenties niet veel over. De kwikverbindingen zijn zeer oud en overbekend aan elk geneesheer en elk apotheker. De geneesheeren schrijven ze ook thans nog dikwijls voor; maar slechts in nauwkeurig, vooraf onderzochte gevallen en met groote voorzichtigheid, want in het algemeen zijn de kwikverbindingen vergiftig en vooral het kwiksublimaat. Hier echter worden ze als een onschuldige waar er in een aangenamen vorm als zoete beschuitjes aangeboden! In zekeren zin is het daarom een geluk dat ook de fabrikant van deze kwakzalverij verbaasd veel geld voor zijn waar neemt.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden,
Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1143.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:
Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is goorloofd en wordt dringend verzocht.

INHOUD:

Berichten: Herinnering aan de Algemeene Vergadering op 31 Aug. — Totaal van de vrijwillige bijdragen door de leden gestort f 2200. — Hoe men de kwakzalvers van de markten kan weren. — Voorbehoedmiddelen tegen de cholera. — De kwakzalverij in Amerika.

Rechtszaken: Onwettige aanmatiging van een titel. — Proces-verbaal opgemaakt te Gouda. — id. te Edam.

Grootere artikelen: Wetsherziening II. — Crème Simon, een duur schoonheidsmiddeltje. — Een nieuw lokaas.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: De pedicure M. A. Schlosser. — Zwitsersche pillen. — IJzer van Bravais — Reconstitatie pillen.

Berichten.

Dit nummer van het Maandblad is een paar dagen eerder dan gewoonlijk afgedrukt, ten einde de leden nog vóór de Algemeene Vergadering kennis te doen nemen van de beschouwingen over de wetsherziening die in dit nummer voorkomen.

Wij herinneren hier dat die vergadering, waarvan de agenda reeds aan de leden is toegezonden, gehouden wordt op *Maandag 31 Augustus a. s.* in het *Café Krasnapolski te Amsterdam* en geopend wordt 's voor-middags 10¹/₂ uur.

Zooals de lezers weten waren de redacteurs van dit maandblad enkele maanden geleden door het Gerechtshof te 's Hertogenbosch veroordeeld tot het betalen van een schadeloosstelling van f 3000 aan iemand te Maastricht, wiens handelingen zij hadden gemeend te moeten arkeuren. De rechtsgeleerde adviseurs oordeelden deze zaak niet vatbaar voor cassatie en zoo moest de genoemde f 3000, benevens nog een niet onaanzienlijk bedrag aan interesten en kosten, betaald worden.

Dit behoefde echter niet door de redacteurs persoonlijk te geschieden, want de *Vereeniging tegen de Kwakzalverij* had in een algemeene vergadering besloten al de kosten die uit de procedure mochten voortvloeien voor hare rekening te nemen. Ongelukkig bezat echter de vereeniging, toen de betaling moest geschieden, geen geld in kas; al hare inkomsten gebruikt zij gewoonlijk om exemplaren van het Maandblad te laten drukken en gratis onder het publiek te verspreiden, zoodat de rekening in de laatste jaren zelfs met een nadeelig saldo sloot.

Goede raad was duur. Tot een verhooging van contributie te besluiten scheen minder gewenscht. Het bestuur beproefde toen of niet geheel ongedwongen, alleen door vrijwillige bijdragen van de leden, de vereischte som of ten minste een groot gedeelte daarvan, kon bijeen gebracht worden.

Thans kunnen wij berichten dat deze poging inderdaad is geslaagd. Mede door de hulp van leden der Vereeniging in de groote steden, waar door hunne zorg lijsten ter intekening hebben gecirculeerd, is zonder eenigen drang, alleen door vrijwillige bijdragen die de leden boven hunne gewone contributie stortten, een som van ongeveer f 2200 bijeengebracht. Dit is nog niet al wat er noodig is, maar ten minste een zeer groot deel er van, en het nog ontbrekende zal zonder veel bezwaar uit de gewone inkomsten van volgende jaren kunnen bestreden worden.

De meeste bijdragen zijn verantwoord in afzonderlijke voor de leden bestemde blaadjes, die bij de vorige maandbladen zijn verzonden. De bijdragen uit *Dordrecht*, 's *Gravenhage* en *Utrecht* en eenige uit kleine plaatsen per postwissel ontvangen bijdragen, zullen in een bij het volgende Maandblad te verzenden blaadje worden verantwoord. Mochten er leden zijn die van het nog ontbrekende bedrag iets wenschen aan te vullen dan kunnen zij daarvoor hunne bijdragen zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Leeuwarden.

Dat reeds nu zulk een aanzienlijk bedrag door geheel vrijwillige bijdragen is bijeengekomen, meenen wij als een blijk te mogen beschouwen van een krachtig leven der Vereeniging, waarvoor deze zich ook in moeilijke omstandigheden heeft weten staande te houden.

In het vorig nummer plaatsten wij een correspondentie uit Dordrecht, waarin een schets gegeven werd van de kwakzalvers, die de markt aldaar bezoeken en op bedriegelijke wijze luid schreeuwende hun waar aanbevelen. Wij moesten betuigen dat er met de tegenwoordige geneeskundige wetten, en de tegenwoordige denkbeelden der justitie omtrent het begrip bedrog, niet veel tegen die kwakzalverij te doen was, dan het publiek er tegen te waarschuwen.

Het *Nieuw Advertentieblad van Heerenveen*, ons bericht overnemende, geeft nog een ander middel aan de hand. „Men roepe” — zegt het blad — „de hulp der gemeentebesturen in om aan elken kwakzalver een standplaats op de openbare straat tot uitventing van zijn koopmanschap te weigeren.”

Inderdaad, deze raad schijnt ons niet kwaad. Het gemeentebestuur mag zelfstandig beoordeelen of het iemand op de markt wil toelaten of niet en wanneer het duidelijk inziet dat de een of ander persoon geen ander doel heeft dan het publiek te bedriegen, kan het hem gerust een standplaats weigeren.

Wij noodigen dus allen uit, die in dezen zin iets kunnen doen, daarvoor werkzaam te willen zijn en zoo mogelijk ons later het resultaat hunner bemoeiingen mede te deelen.

Het weigeren aan een kwakzalver van een standplaats op de markt om zijn waar door luid schreeuwen aan te bevelen, heeft iets van het weigeren van een plaats in de courant om er de advertenties van den kwakzalver te plaatsen. De een gaat tot die weigering over, maar de meesten gaan met de plaatsing door. Elke weigering aan een kwakzalver is echter een dienst be-
wezen aan het publiek.

De *Geneesk. Cour.* van 16 Aug. j.l. geeft onder den titel: *Voorbehoedmiddelen tegen de Cholera*, den zeker zeer wijzen raad om bij 't mogelijk uitbreken dezer geveerde ziekte niet al te angstvallig van levensregel te veranderen, ook al mocht dat régime op zich zelf niet geheel beantwoorden aan de theoretische eischen der gezondheidsleer, doch het gestel er door zekere regelmatigheid aan gewoon geraakt zijn. Het is toch bekend, zegt de *Gen. Cour.*: 1°. dat men zich nimmer gezonder gevoelt, dan bij het houden van den gewonen leefregel en 2°. dat men nooit meer kans heeft om ziek te worden, dan dat men van dezen regel afwijkt. Ten slotte deelt het blad de welgemeende les mede, die wij ons veroorloven te onderstrepen: men neme dan geene

voorzorgen, die den gewonen levensgang storen; doch men neme nog minder de toevlucht tot artsijen, die de kracht zeggen te hebben om den gebruiker eene zekere immuniteit te schenken tegenover eene ziekte, die niet gewoon is zich door medicamenten te laten afschrikken.

In eene *Particuliere Correspondentie* in het *Ned. Tijdschrift v. Geneeskunde*, schrijft Dr. S. DE JAGER, uit New-York, over Amerikaansche toestanden o. a. het volgende:

„De kwakzalverij wordt dan ook in Amerika op niet minder groote schaal gedreven dan in Europa. In elke spoorwagen, omnibus, tram, in 't kort, op elke plaats, waar men adverteren kan, en deze zijn vele, vindt men reclames van kwakzalvers.

„AYER is nu vooral in de mode: „Use AYER's Sarsaparilla, the best Invigorator and blood Purifier.” Zelfs in groote apotheken worden dergelijke zaken verkocht. In alle apotheken kunt ge sodawater, vermengd met een of ander likeur, krijgen; in sommige zag ik ook bijv. sarsaparilla soda. De medici hier lachen om al deze kwakzalverij en maken er zich volstrekt niet dik om. Nu heb ik ook dat strijden der medici tegen kwakzalverij nooit begrepen. Bijna al deze middelen zijn van zoo weinig geneeskrachtige waarde, dat zij niets schaden, al doen zij ook geen goed. Wil men nu zoo dom zijn, om veel geld voor niets uit te geven, welnu, de medici zijn er toch niet om op de beurs van het publiek te passen. Het *eenige* (het cursief is van Dr. de J.) middel om de kwakzalverij te bestrijden, is vooruitgang in de medische wetenschap. In die takken van medicijnen, waarvan men het beste op de hoogte is, ziet men de minste kwakzalversmiddelen, en zoo zullen we hopen, dat door vergrooing onzer kennis op medisch gebied de kwakzalverij van zelf zal verdwijnen.”

Tot zoover de heer DE JAGER; wij meenen er bij te moeten aantekenen, dat juist weder uit zijn schrijven blijkt, dat de toestanden in Amerika veel erger zijn dan in Europa en in 't bijzonder dan bij ons te lande.

Al heeft men het ook van tijd tot tijd beproefd en kan men in België en Frankrijk soms nog eenige overeenkomst aantreffen, voor Nederland is het gelukkig er verre van daan, dat men zijn oogen niet zou kunnen opslaan zonder, zooals in Amerika het geval blijkt te zijn, een kwakzalversreclame voor zich te zien.

Op onze tentoonstelling van kwakzalverijen het vorige jaar, waren wij in de gelegenheid gesteld, door vriendelijke toezending van een onzer lezers in Amerika, eene collectie prentjes, platen, poppen, enz. te vertoonen, die een voorstelling gaven van eene manier van exploiteren van geheimmiddelen aan gene zijde van den oceaan, waarvan wij geen begrip hebben en waarvan wij slechts een paar malen een staaltje hebben onderzocht door de proefneming, trouwens ook door Amerikanen, met *Moeder Seigels Stroop* en *Hop-bitter*.

Onlangs ontvingen wij opnieuw verschillende zaken, op kwakzalverij betrekking hebbende, uit Amerika, waarover door ons spoedig eenige mededeeling zal worden gedaan.

Wij hebben nog eene bijzondere reden om de correspondentie van Dr. DE JAGER over te nemen, en wel

omdat wij wenschen aan te geven, waarom wij 't niet met hem eens kunnen zijn, dat vooruitgang in de medische wetenschap het *eenige* middel is om de kwakzalverij te bestrijden.

Juist de geneeskundige kennis, het weten op geneeskundig gebied is in de laatste halve eeuw zeer aanzienlijk toegenomen en juist ook de kwakzalverij met geneesmiddelen heeft in de laatste jaren dien omvang bereikt, waarvan vroeger geen sprake was.

In vroegere tijden door een enkelen *chevalier d'industrie*, vaak nog tot op zekere hoogte ter goeder trouw beoefend, heeft deze kwakzalverij zich in de laatste jaren ontwikkeld tot een bepaalde industrie, waarbij alle goede trouw is buitengesloten en die juist in de ontdekkingen der wetenschap nieuwe steunpunten zoekt en haar voordeel doet met de meerdere verspreiding van halve en kwartkennis onder de leeken.

De vergrooting der kennis op medisch gebied van enkelen zal deze industrie niet beletten, anders zou moeten worden aangenomen dat die kennis in Amerika zooveel geringer was als b.v. in Nederland, juist omdat de kwakzalverij aldaar zooveel onbeschaamder het hoofd omhoog kan steken.

En nu vooral, waarom wij meenen dat de medici niet zoals hunne Amerikaansche collega's kunnen volstaan met te lachen om al die kwakzalverij en waarom wij ons hartelijk verheugen dat velen, waaronder de besten, hier te lande, samenwerken om daaraan perk en paal te stellen.

De kwakzalverij is een *leugen*, die een bepaalden en eigenaardigen vorm heeft aangenomen, een leugen gekweekt en gevoed door winstbejag in zijn meest onhebbelijken vorm, speculeerende op bijgeloof, gebrek aan kennis en onnoozelheid van 't publiek en zijn prooi zoekende onder ongeneeslijken en zieken van allerlei aard.

Al is het nu zoo min de speciale taak van geneeskundigen zich dik te maken ter bestrijding van dezen als van eenigen anderen leugen, zij, de medici in de eerste plaats, zijn door den aard en de richting hunner studiën in staat een juist inzicht te verkrijgen in het wezen van dezen leugen en den omvang te beoordeelen, vandaar dat ook zij in de eerste plaats de aangewezen personen zijn om te trachten de waarheid op dit gebied ingang te doen vinden en het publiek voor schade te behoeden.

Voor zich zelf, ter bevordering hunner eigene belangen, voor hun eigen voordeel behoeven zij dien strijd tegen de kwakzalverij waarlijk niet te ondernemen, alleen levert het velen van hen, praktiserende en levende onder het volk, een eigenaardig gemak op als 't langzamerhand mocht gelukken, dat hunne beste raadgevingen en voorschriften niet altijd afstuiten op de meest vasthoudende wanbegrippen over geneesmiddelen en hunne werking, die ijverig worden in de hand gewerkt bij groot en klein publiek door de kwakzalvers en hunne helpers.

Rechtzaken.

Naar de nieuwsbladen van 30 en 31 Juli berichten, was toen door den provincialen geneeskundigen inspecteur te Amsterdam proces-verbaal opgemaakt tegen twee tandmeesters, die als zoodanig alleen het theoretisch examen afgelegd hebbende, bij annonces in dagbladen zich een titel gegeven hadden, die hen aan het publiek als tandartsen aanwees.

Iets dergelijks, maar nog van ergeren aard, hebben wij in den laatsten tijd in een advertentie opgemerkt.

Van iemand die alleen *tandarts* is, lazzen wij in de aankondiging van een boekje, door hem geschreven of vertaald, bij zijn naam de toevoeging *Pract. Arts*. Wij weten niet of ook hier voldoende termen bestaan om proces-verbaal op te maken en evenmin of de bedoelde annonce, door den boekverkooper al of niet met medeweten van den bewusten tandarts geplaatst wordt.

Maar dat het kwakzalverij is als een *tandarts* zich *arts* noemt of zonder protest laat noemen, zal zeker niemand ontkennen.

* *

Door den commissaris van politie te Gouda is proces-verbaal opgemaakt tegen Frederik Pape aldaar, wegens het onbevoegd uitoefenen van een tak der geneeskunde. Hij maakt de menschen wijs, dat hij kanker kan genezen en, weet van de lichtgeloovige menigte nogal aardig te profiteren.

* *

Door de politie van Edam is proces-verbaal opgemaakt tegen een beambte der straatreiniging te Volendam, wegens het verkoopen van kwakzalversmiddelen. Zelfs van Marken was men hem komen raadplegen, en de kwakzalver was daarna ook naar het eiland overgestoken, om te zien of zijn middelje de gewenschte beterschap had gebracht.

Wetsherziening.

II.

In het vorige nummer hebben wij er op gewezen, dat in sommige landen van Europa maatregelen zijn genomen met het doel den verkoop van geheimmiddelen en *spécialités* te beperken.

Wel verre echter van aan dat doel te beantwoorden, hebben zij integendeel voor vele dier middelen eene eigenaardige wijze van reclame geschapen en daardoor het debiet, van deze althans, helpen bevorderen.

Wanneer het een of ander middel geacht moet worden op zich zelf *onschadelijk* te zijn, wordt de invoer in Rusland toegelaten, doch ook aanstonds wordt in de andere landen bij de aanprijzing van dit middel alsdan luide verkondigd, dat *het Russische Gouvernement vergunning heeft verleend tot den verkoop*. In werkelijkheid beteekent deze vergunning echter niemandal en zegt hoegenaamd niets omtrent de deugdelijkheid van het middel bij de ziekten, waarbij het wordt aangeprezen.

De Fransche wetgeving geeft op juist dezelfde wijze aanleiding om aan de advertenties toe te voegen, dat het middel is *goedgekeurd door de Académie de Médecine*.

Ea het eenvoudige feit, dat in Engeland de voor het middel gevorderde belasting betaald is, maakt het mogelijk, als ware 't iets heel bijzonders, te vermelden dat het wordt verkocht *met toestemming van hare Koninklijke achtbare zegelbeambten*.

Afgescheiden van dit misbruik tot reclame, meenen sommigen dat juist dit voorbeeld van Engeland, waar deze belasting jaarlijks een niet onaanzienlijk bedrag aan de schatkist oplevert, ook in ons land zou kunnen gevolgd worden, vooral omdat het eene vrijwillige belasting is, waaraan elk die verkiest zich kan onttrekken.

Wij voor ons zouden niet gaarne aandringen op zulk eene regeling en houden 't er ook niet voor, dat zij in den tegenwoordigen tijd ooit kans van aanneming zal aanbieden.

Meer en meer toch leert men het afkeuren, dat een Staat zich inkomsten zou verzekeren uit eene bron, die voortvloeit uit toestanden en omstandigheden, waarvan het voortbestaan niet wenschelijk is.

Bovendien het is hard lieden, die om de ongeneeslijkheid hunner kwaal, om hunne domheid of lichtgeloovigheid, om hun wantrouwen in doctoren of hun valsch begrip van eigen kennis zich laten verleiden door de dagelijks herhaalde en schijnbaar geloofwaardige aanbiedingen der kwakzalvers, deze personen, bij het nadeel dat zij mogelijk in hunne gezondheid en zeker in hunne beurs lijden, nog een extra bijdrage voor de schatkist af te vragen.

Doch bovenal, wij bedoelen bij onzen strijd sterke vermindering, zoo mogelijk uitroeiing van den geheimmiddelhandel; dit doel wordt niet bereikt door den druk eener belasting. De ervaring heeft gedurig doen zien, dat verhooging van den prijs der geheimmiddelen, mits de aanbeveling door advertenties enz. blijft voortduren, het debiet niet merkbaar doet verminderen.

Ook het verbod dat de *spécialités* sommige geneeskundige stoffen niet mogen bevatten is weinig afdoende. Juist de lijst der verboden artikelen wijst aan de fabrikanten den weg om niet te vallen onder deze verbodsbepalingen. Zulk eene lijst kan toch onmogelijk *alles* opnemen en de kwakzalver behoeft dus slechts zijne keuze te bepalen tot stoffen, die er niet op voorkomen.

Zoo hebben, nu het hoofdbestanddeel hunner pillen, aloë, in Oostenrijk op zulk eene lijst voorkomt, de firma's HOLLOWAY en BRANDT, deze stof in de pillen voor dat Rijk bestemd door eene andere vervangen en het debiet is er niet minder om.

Bovendien het is nagenoeg onverschillig of de geheimmiddelen eenige bijzondere werking hebben en men kan dus evengoed niet-geneeskrachtige bestanddeelen voor hunne samenstelling kiezen. Het welslagen wordt er niet door belet, zooals *borsthoening*, *teerpillen*, *revalenta* en tal van andere bewijzen.

Moeten wij, indien deze indirecte middelen niet baten, dus onze toevlucht nemen tot afzonderlijke regeling bij de wet van den verkoop en het aankondigen van geheimmiddelen op de wijze, zooals in 't begin dezer eeuw in *Frankrijk* is geschied en

zooals voor drie jaren met kracht is voorgesteld in *Zwitserland*?

Zeker ware er veel heil te verwachten van eene kalme, doch doortastende wetgeving op dit gebied en eene wet zooals die, welke het vorige jaar in het October-nummer van dit blad is medegedeeld en die in het vrije Zwitserland zoovele voorstemmers op zich kon vereenigen, kan ook voor ons land niet geheel als onaannemelijk worden verklaard; — en toch zouden wij aarzelen onze goedkeuring te hechten aan een voorstel, daarmede overeenkomende en betwijfelen zeer of het in Nederland ooit zou worden aangenomen.

Er is bijna altijd iets onvrijzinnigs in zulk eene speciale regeling, zij 't ook met de beste bedoelingen, 't heeft zoo vaak den schijn, alsof zij alleen gericht ware tegen bepaalde personen of bedrijven, dat het ons niet dan in de uiterste noodzakelijkheid geoorloofd voorkomt, daartoe over te gaan.

Geheel iets anders is het wanneer men in eene wet een algemeen beginsel van staathuishoudkunde in toepassing tracht te brengen.

Zulk een beginsel is in Nederland, althans tot nog toe, *toezicht van Staatswege op het verkrijgen van bevoegdheid tot en het uitoefenen van genees- en artsnijbereidkunst* en noodzakelijkerwijze heeft dit beginsel moeten leiden tot eene regeling en omschrijving bij de wet van dit toezicht.

Tot integreerend deel dezer wet of wetten behoort de regeling van het verstrekken van geneeskundige hulp en van den verkoop van geneesmiddelen, de laatste in zoo verre bij geschiedt direkt aan particulieren, niet wat betreft den handel in 't groot. Deze handel heeft met het publiek, met den lijder zelf niets te maken evenmin als de bereiding van geneesmiddelen in 't groot in fabrieken.

De Staat gaat bij deze bemoeiing uit van de gedachte dat voor den zieken burger meer zorg wordt vereischt dan voor den gezonde, dat aan den eerste niet zooals aan den laatste kan worden overgelaten zijne hulp te zoeken, waar hij verkiest, zijne (genees-)middelen te laten gereed maken door wien hem goeddunkt en wel omdat nalatigaeid en onkunde in dezen meer dan gewoon schade kan toebrengen aan leven en gezondheid.

Is zulk een toezicht noodig, 't lijdt dunkt ons geen twijfel, of het moet in dat geval worden uitgestrekt tot *alle* geneeskundige hulp, tot den verkoop van *alle* geneesmiddelen.

Welk een zin zou het hebben den Staat te zien verklaren, 't verstrekken van geneeskundige hulp door onbevoegden is verboden bij zware ziekten, doch aan ieder geoorloofd bij lichte ongesteldheden, dit laatste ter beoordeeling van den patient?

Maar welk een zin heeft het dan ook, zooals tegenwoordig geschiedt, den verkoop van sommige geneesmiddelen aan banden te leggen en vrijheid te geven tot den verkoop van andere, zonder eenige controle, zonder verplicht onderzoek der samenstelling of deugdelijkheid?

Kan een zieke ernstig nadeel ondervinden, wanneer de eerste soort is vervalscht, verontreinigd of niet is samengesteld op de meest doelmatige wijze, zal dezelfde zieke dan geen schade kunnen lijden als dit het geval is met geneesmiddelen der tweede soort?

Maar, is er geantwoord, een zieke heeft veel en veelerlei noodig, *alles* kan voor hem geneesmiddel zijn, lucht, voedsel en drank, moet nu dit alles, als zijnde geneesmiddel, aan Staatscontrole onderworpen worden? In geen deele, al zouden wij verlangen, dat deze en alle andere levensbenodigdheden voor elkeen zuiver zijn, en des te meer dus voor iemand, wiens weerstandsvermogen tegen schadelijke invloeden door ziekte is verminderd, onder geneesmiddelen kunnen zij niet worden gerangschikt.

Een brandend gebouw kan een vuurwerk zijn, maar 't is geen vuurwerk, een boomstronk kan een tafel zijn, maar 't is geen tafel, melk, vleesch, alles kan op die manier geneesmiddel zijn, maar 't is geen geneesmiddel.

't Is miskennis van de Nederlandsche taal en van de beteekenis der woorden met zekere spitsvondigheid anders te willen oordeelen.

In eene wet regelende het boven aangegeven toezicht op den burgerlijken geneeskundigen dienst in algemeenen zin zal dus behooren opgenomen te worden een artikel ongeveer luidende:

de verkoop in 't klein van geneesmiddelen is alleen geoorloofd aan bevoegden.

Wie die bevoegden zijn, hoe deze hunne bevoegdheid verkrijgen, welk toezicht verder op de inrichting en den voorraad hunner apotheken moet worden uitgeoefend, behoeft hier niet nader besproken te worden.

Alleen zij opgemerkt, dat even als elders ook deze wet moet bepalen:

met verkoop wordt gelijk gesteld: het in voorraad houden, uitstellen, aanbieden of aankondigen ten verkoop.

Niet als zouden, volgens onze meening, deze handelingen op zich zelf als strafbare feiten kunnen worden beschouwd, doch omdat zij toch nimmer anders zullen worden gepleegd dan met het oog op en het voornemen tot verkoop, en overigens de wet, zooals de ervaring heeft geleerd, zonder deze toevoeging niet gehandhaafd kan worden.

't Spreekt echter van zelf dat eenmaal zulk een uitsluitend recht van verkoop aan enkelen toegestaan, ook alle geneesmiddelen door dezen verkocht moeten voldoen aan de eischen van deugdelijkheid, wier noodzakelijkheid werd aangeromen en waarom dit recht voor hen is in 't leven geroepen met het oog op het publiek belang.

Voor alles wat door den apotheker ten behoeve van zieken wordt afgeleverd moet hij verantwoordelijk zijn, ook wat bereiding en samenstelling aangaat.

Teneinde deze waarborg te verkrijgen is in een ander wetsartikel noodig te bepalen:

de apotheker levert geene geneesmiddelen af dan voldoende aan de eischen der wet (pharmacopoea) en bij samengestelde bereidingen nauwkeurig volgens 't aangeboden recept of het voorschrift in de apotheek aanwezig.

Men ziet het, beide bovengereedgeerde wetsbepalingen vloeien voort uit het door den Nederlandschen staat aangenomen beginsel, dat toezicht ten behoeve der zieken noodig is; fnuiking van den handel in spécialités of strijd tegen geheimmiddelverkoop treden bij haar niet op den voorgrond en toch zal nauwkeurige beschouwing doen zien, dat deze artikelen, in toepassing gebracht, groote beperking van deze laakbare industrie ten gevolge moeten hebben.

Door het eerste artikel worden alle verkoopplaatsen buiten de apotheken gesloten, door het tweede alle dépôts van geheimmiddelen, alle spécialités van vreemden oorsprong uit de apotheken verbannen. Geen apotheker toch zal zich willen blootstellen om onder cachet van dezen of genen fabrikant iets af te leveren, waarvoor hij zelf en hij alleen verantwoordelijk gesteld is en met straf wordt bedreigd, indien het niet beantwoordt aan bepaalde eischen.

Volgens hetzelfde beginsel van staatstoezicht, ten doel hebbende eene bijzondere zorg voor den zieken burger, zal het verlenen van geneeskundige hulp slechts mogen worden toevertrouwd aan bevoegden.

Ook hier geldt dezelfde redeneering als boven. Een vriendenraad kan geneeskundige hulp zijn, oppassing en verpleging van een lijder, het verbinden van een gewonde eveneens, doch 't kan nimmer in de bedoeling liggen door eene wet te willen ingrijpen in deze handelingen.

Doch waar 't verstrekken van geneeskundige hulp wordt tot „praktijk”, waar zij wordt uitgeoefend als bedrijf, moet een wetsartikel toepassing vinden, ongeveer als volgt:

het uitoefenen van geneeskundige praktijk is alleen geoorloofd aan bevoegden.

Eenmaal dit beginsel aangenomen, moet het echter ook alle geneeskundige hulp omvatten, waar zij regel of gewoonte is geworden, zelfs onverschillig of zij geldelijk voordeel beoogt of, zoogenaamd belangeloos verstrekt, slechts propaganda denkt te maken voor bijzondere denkbeelden (hoemoeopathie) of het verspreiden en verkoopen van eigenaardige geneesmiddelen (spécialités) wil in de hand werken.

Evenals, ter handhaving der wet, het noodig is niet alleen den verkoop van geneesmiddelen door onbevoegden te verbieden, maar ook het uitstellen, aanbieden en aankondigen ten verkoop, zal ook weder aan dit laatstgenoemde artikel moeten worden toegevoegd:

met het uitoefenen van geneeskundige praktijk wordt gelijk gesteld het aanbieden of aankondigen van geneeskundige hulp.

't Komt ons voor dat onder dit laatste moet verstaan worden, niet alleen het aanbieden in de dagbladen van speciale geneeskundige behandeling door allerlei onbevoegden in het buitenland, zoogenaamde „brievendokters”, doch dat evenzeer hieronder zoude gebracht moeten worden, het aanbevelen door depôthouders of fabrikanten van geheimmiddelen tegen bepaalde ziekten of voor bepaalde lijders.

Is dit het geval dan zullen door de voorgestelde wetsbepalingen de tegenwoordige toestanden aanmerkelijke verbetering ondergaan.

Wij wezen er toch op dat door de eerstgenoemde wetsartikelen de depôthouders en verkoopers buiten en in de apotheek geweerd zullen worden; er blijft echter over dat een apotheker zelf een z.g. speciaal middel bereidt en tracht te verkoopen. De vrijheid daartoe wordt hem ook door de nieuwe artikelen niet ontnomen, doch zoodra hij, 't geen noodig zal zijn om zich debiet te verschaffen, er toe overgaat zijne bereiding als geneesmiddel voor bepaalde lijders of in sommige ongesteldheden aan te bevelen, vervalt hij in de termen van „het aanbieden of aankondigen van geneeskundige hulp”, hetgeen hem, als daartoe onbevoegd, wegens overtreding van het laatst aangegeven artikel bloot stelt aan de strafbepalingen der wet.

Crème Simon, een duur schoonheidsmiddeltje.

Hoort hoe dit goedje in de advertenties onzer nieuwsbladen wordt aanbevolen:

Crème Simon, aanbevolen door de beroemdste geneesheeren van Parijs en waarvan alle elegante dames zich bedienen. Dit product geneest in één nacht puisten, kloven, winterhanden en alle huidaandoeningen. Het geeft eene schoone glans aan de huid welke door dit middel wordt versterkt en aangenaam geparfumeerd.

Ziedaar wat in de advertenties gezegd wordt. Het is, zoo als men zal zien, een reeks leugens die met een waarheid eindigt. Want dat de huid door deze Crème Simon aangenaam geparfumeerd wordt is waar, maar dit is dan ook al het ware dat in deze aankondiging te vinden is.

De Crème Simon wordt verkocht in verzegelde potjes, van ongeveer 60 gram inhoud, voor den prijs van f 1.50 het potje. Zij ziet er uit als een weeke, witte zalf van een aangename geur.

De Heer D. VAN DER WEERD heeft de stof onderzocht en zij bleek te bestaan uit zinkoxyde (zinkwit) en stijfselmeel met glycerine, door eenige vluchtige olie welriekend gemaakt. Dit is alles. Voor 10 of 20 cent zou dus heel gemakkelijk te leveren zijn, wat hier voor f 1.50 wordt verkocht. En van de verzekeringen van den fabrikant over de verbazende werking van de Crème Simon zal men niet veel bewaarheid vinden. 't Is alleen om de ijdelheid tot zich te lokken dat in de biljetten, die er bij verkocht worden, gezegd wordt dat zij de huid een „onvergelijkelijke lenigheid” en een „fluweelachtig voorkomen” geeft en dat de dames, die er gebruik van maken, verzekerd kunnen zijn „altijd den glans der schoonheid en de frischheid der jeugd te zullen behouden.” Men zal begrijpen dat een beetje glycerine met zinkwit en stijfsel dit niet kan doen, maar 't is haast onbegrijpelijk dat men dit, ook zonder de samenstelling te kennen niet reeds inziet.

Doch wat hun eigen lichaam betreft, schijnt men de menschen alles op de mouw te kunnen spelden. Zoo wordt hen hier ook van deze Crème Simon verteld dat hare uitwerking op bersten in handen en lippen, op spleten, rimpels enz. verbazingwekkend is, zoodat dezen in weinige uren als door een tooverslag verdwijnen! Hoe is het mogelijk, moet men uitroepen, dat hiervoor in onze eeuw nog geloovigen zijn te vinden!

Een zaak is in ieder geval gelukkig, dat dit goedje bij het gewone gebruik geen zeer nadeelige werking zal hebben, ofschoon wij het toch niet raadzaam zouden vinden het zeer veelvuldig aan te wenden. En voor één soort van gebruik, die ook in de gebruiksaanwijzing wordt aangeraden, waardoor de zalf in den mond van zuigelingen zou

kunnen komen, moeten wij in 't bijzonder waar schuwen. Zinkwit is wel geen zwaar vergif en bij uitwendig gebruik zal het niet spoedig kwaad doen, maar inwendig neme men het niet en zorge men vooral dat kleine kinderen het niet krijgen.

Een nieuw lokaas.

De kwakzalvers weten maar al te goed dat een geschikt lijder, die slechts eenmaal hun lokaas in den vorm van advertenties of brochures heeft aangeraakt, niet spoedig loslaat. Alles komt er op aan op de eene of andere manier in betrekking te komen met personen, die ware of vermeende hulp noodig hebben.

't Doet er niet toe al gebruikt men daartoe leugens of manoeuvres, die bij nader inzien onmiddellijk bedrog doen vermoeden, de ondernemers der kwakzalverij weten dat de echte geheimmiddelzoekers zich daardoor toch niet laten terugschrikken, maar met ziende oogen blind zijn.

Hierop vertrouwende werd onlangs de volgende advertentie in een Katholiek blad geplaatst:

EEN BEJAARD PRIESTER

geheel en al kaalhoofdig sedert verscheidene jaren, heeft door een zeer eenvoudig middel al zijn haar toruggekregen. Ik ben bereid zonder vergoeding aan allen, die aan dezelfde ongesteldheid lijden, de behandeling mede te deelen.

Zich te adresseeren onder 't motto Pfarrer, Berlijn, enz.

Elk moet denken bij dit aanbod te doen te hebben met een gemoedelijk oud heer, die blij dat hij op zijn leeftijd zijn pruik kan ter zijde leggen, niet tevreden is, vooraleer hij zijne collega's in hetzelfde geluk heeft doen deelen.

En wat is nu 't geval! Wanneer men zich wendt tot het opgegeven adres krijgt men zonder vergoeding een boekje van 56 bladzijden, waarin niets anders voorkomen dan zoogenaamde attesten en dankbetuigingen van een half duizend personen, die zeggen baat gevonden te hebben bij de haarmiddelen van zekeren in de kwakzalverswereld en bij de politie zeer bekenden EDMOND BÜHLINGEN.

Op de eerste bladzijde en op den omslag wordt verder in enkele regels vermeld dat deze beroemde middelen aan 't zelfde adres te verkrijgen zijn en verstuurd worden tegen vooruitbetaling van 18 francs voor de groei- en 10 francs voor de kleurmiddelen.

Wij hebben het ditmaal niet noodig geacht om het geld der Vereeniging weg te werpen door 't aankopen dezer middelen en hunne ouwaarde door een onderzoek aan te toonen.

De omstandigheden alleen reeds geven genoegzaam bewijzen dat hier zwendelarij in 't spel is.

Vooreerst de boven afgeschreven advertentie, die terstond blijkt een leugen te zijn; — dan de zeshonderd zoogenaamde attesten. Als men zich de moeite getroost ze door te bladeren, wordt men onmiddellijk getroffen door de eentoonigheid der verzekeringen, waarin van de genezing kennis wordt gegeven. Dit gaat zelfs zoo ver dat een honderdtal personen uit de 't verst vaneen gelegen streken der wereld, een attest afgeven in bijna gelijklopende bewoordingen. Dit kan onmogelijk met de waarheid overeen te brengen zijn.

Drie attesten echter munten uit door duidelijkheid en uitvoerige bespreking. In 't eerste wordt gezegd, dat het haargroei middel o.a. is onderworpen aan eene „chemische, microscopische en pharmacodynamico-physiologische analyse en dat het bevonden „is te zijn samengesteld uit plantaardige, aromatische, vette en olieachtige zelfstandigheden, gewoon kunstig te samen gemengd en gesmolten, enz.”

Het tweede getuigschrift verklaart, dat van BÜHLINGEN „door zijn leven te hebben gewijd aan de „uitvinding van dit middel aller dankbaarheid verdient, dat het middel buitengewone werkzaamheid ten „toon spreidt en in alle gevallen helpt en helpen „moet, zooals nauwkeurige onderzoekingen hebben „geleerd, enz.” Uitdrukkelijk wordt er bijgevoegd, dat deze verklaring volgens eer en geweten wordt afgelegd.

En eindelijk verklaart de derde, dat hij „persoonlijk in zijn laboratorium de middelen van B. „heeft onderzocht en onschadelijk niet alleen maar „uitermate heilzaam heeft bevonden, enz.”

Deze drie merkwaardige en in het boekje van B. bijzonder in het oog vallende attesten zijn af-

gegeven door Dr. HESS, Dr. JOHANNES MÜLLER en Dr. THEOBALD WERNER en behalve met deze namen door hen onderteekend met een reeks van allerlei titels en onderscheidingen.

In het bekende werkje van den burgemeester van Karlsruhe, KARL SCHNETZLER, wordt echter juist van dit drietal gezegd: „de aanbevelingen en getuigschriften van deze personen moeten aangemerkt worden als een zeker teeken, dat het alleen te doen is om 't publiek op te lichten door den verkoop van 't een of ander nietswaardig artikel.”

Wij willen even in 't kort herinneren, waarop deze krasse uitspraak o.a. berust, daarbij alleen gebruik makende van feiten, die gerechtelijk bezwen zijn.

Dr. HESS is geen geneesheer en bezit evenmin een der andere waardigheden, waarmede hij teekent; hij was vroeger apothekers-leerling en bij een onderzoek in zijne woning is gebleken, dat hij hoegenaamd geen werkplaats of werktuigen bezat om onderzoekingen, welke ook, te kunnen instellen.

Dr. MÜLLER is evenmin doctor noch bezit een der titels, die hij zich geeft. Om een proef te nemen werd hem gevraagd of hij een getuigschrift wilde geven voor een middel dat men in den handel wilde brengen en bestaan zou uit *appelwijn*, *honing*, *pepermuntolie* en *melissespiritus*.

't Moest worden aanbevolen als onfeilbaar bij *verstopping*, *bloedsaandrang*, *verslijming*, *maagaandoening*, *asthma* en in 't bijzonder bij *aambeijen* en dergelijke ongemakken.

Onmiddellijk kwam tegen betaling van f 12 het attest in de meest uitgezochte bewoordingen, terwijl den zoogenaamden uitvinder van het nieuwe middel afzonderlijk nog werd meegedeeld, dat de schrijver in staat was nog van andere getitelde personen getuigschriften te verschaffen en ook zelf niet ongenegen was tegen betaling nog meer te doen. (*wenn Sie geneigt sind, mich noch mit einem Geldbetrag zu beglücken*).

Dit is dezelfde persoon, die over de haarmiddelen eene verklaring heeft afgegeven op *eer en geweten!*

Dr. WERNER, de derde hierboven genoemde persoon, heeft het nieuwe middel van B. o.a. *onschadelijk* genoemd. Waarop die man deze kwalificatie alzoof durft toe te passen, hebben wij jaren geleden in het eerste nummer van dit Maandblad reeds beschreven; voor meer uitvoerige toelichting, ook wat de beide anderen aangaat, verwijzen wij daarnaar; wij herinneren hier slechts het volgende. Er werd aan WERNER tot onderzoek, en met verzoek om tegen behoorlijke betaling een attest te willen afgeven, gezonden:

10. Een poeder, waarin genoeg *rattekruid* om een volwassen persoon er mee te vergeven.

20. Een zalf, waarin datzelfde zwaar vergift in genoegzame hoeveelheid om bij uitwendig gebruik schade te kunnen berokkenen.

Men gaf op, deze twee middelen, 't eerste voor inwendig, het laatste voor uitwendig gebruik, als speciaal middel in den handel te willen brengen.

WERNER gaf van beide middelen eene verklaring af dat hij het persoonlijk nauwkeurig had onderzocht, dat het zeer heilzaam was en volkomen *onschadelijk* voor de gezondheid.

We behoeven zeker niet meer van dit fraaie driemanschap te zeggen om te bewijzen, dat elk die hunne hulp zoekt, daardoor alleen reeds zich en zijne koopwaar in hooge mate verdacht maakt.

Wat eindelijk den zoogenaamden uitvinder van de haarmiddelen zelf betreft, hierover wordt door verschillende politierapporten medegedeeld:

EDMOND BÜHLINGEN was vroeger kapper en is reeds menigmaal beboet wegens 't voeren van allerlei wetenschappelijke titels. Hij is begonnen behandeling per brief aan te bieden voor alle geslachtslijders, later eerst gaf hij zich uit voor haarkunstenaar.

De lijder, die zijne hulp begeert, wordt eerst verzocht hem een monster van zijn haar te zenden onder bijvoeging van f 3.60; 't vervolg der behandeling en de middelen kosten f 15 tot f 18.

Iemand stuurde hem een bundel haren, getrokken uit den staart van zijn hond. BÜHLINGEN bemerkte er niets van en beloofde, na zoogenaamd onderzoek den man voor het uitvallen van zijn haren zeker en onfeilbaar genezing, mits hij de behandeling eenigen tijd volhield en hem het geld overzond voor een nieuwe bezending middelen.

Vooraf op dit laatste drukt B. gedurig; — om

toch na eene eerste proef niet te spoedig uit te scheiden, maar desnoods eenige maanden vol te houden enz.

BÜHLINGEN heeft een eigenaardig en tot heden weinig gebruikelijk middel uitgedacht om te trachten allen te weerhouden iets over hem en zijne kwakzalverijen in 't publiek mede te deelen.

Zekere advocaat, METZSCH genaamd, maakte namelijk uit zijn naam in de dagbladen bij advertentie bekend, dat hij in last had elk te vervolgen, die iets ten nadeele van zijn klient openbaar zou maken. Kennelijk sloeg deze bedreiging op het geval met de hondharen, 't geen toen pas was voorgevallen.

De bedreiging verhindert bovendien niet, dat we gerust mogen mededeelen, dat EDMOND BÜHLINGEN bij arrest van 20 April 1883 door de rechtbank te Chemnitz wegens bedrog werd veroordeeld tot één jaar en zes maanden gevangenisstraf en verlies van burgerrechten, gedurende vijf jaren. Waarschijnlijk daarom heeft hij Leipzig verlaten om thans uit Berlijn te trachten zijne slachtoffers aan zijn lokaas te vangen.

In de boven medegedeelde advertentie gebruikt hij daarvoor het schijnbaar eerwaardig hoofd van een geestelijke, een ander maal zal hij het een soort van wetenschappelijk tintje geven om deftige lui te vangen of eene eenvoudige aanbeveling in de couranten plaatsen om gewone burgers en buitenlui te foppen.

Elk wete nu uit het bovenstaande met wien en met wat samenraapsels van leugens hij in zulke gevallen te doen heeft.

Correspondentie.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende 6 nieuwe leden tot de Vereeniging toegetreden:

Amsterdam, Ed. H. Verheij, Boekhandelaar.

Bussum, J. Bekouw, Assurateur.

Dordrecht, J. Frijlink, Candidaat-Notaris.

Groningen, T. Janssonius, Med. doct.

's Heerenberg, Dr. W. Dammann.

Rotterdam, K. J. Wylacker, Directeur Ziekenfonds.

Hierdoor is het getal leden tot 1143 gestegen.

— M. Pinus Dulcamara. Misschien in 't volgend nummer.

— Leden en belangstellenden, die ons couranten of gedrukte stukken ter kennisneming toezenden, worden verzocht hunne namen, als afzenders, op het adres te plaatsen, om ons in de gelegenheid te stellen desnoodig in verdere correspondentie te treden.

— C. R. te U. Het gezonden haarwater, genaamd *Eau de Quinine von Johann Maria Farina en Co., Coeln*, werd door het lid der Vereeniging, den heer J. RIJKE, apotheker te Eindhoven onderzocht. Het bevat geen schadelijke bestanddeelen, maar ook evenmin *chinine*. De naam is dus een leugen en de heilzame werking kan niet anders zijn.

— J. G. H. te G. Wij hebben U dus nu in plaats van als lid als abonné genoteerd.

Herhaalde Waarschuwingen.

De pedicure M. A. Schlosser. Na Amsterdam en den Haag bezocht te hebben, houdt deze heer thans zittingen in Rotterdam. Het heette, in de groote advertenties die door hem geplaatst werden, dat hij noodzakelijk uit den Haag moest vertrekken omdat men in Parijs hem wachtte, maar een tusschenverblijf in de Rottestad schijnt nog mogelijk. Of de inwoners van laatstgenoemde plaats met dit bezoek gebaat zijn valt te betwijfelen. Men leze, voor men dezen pedicure M. A. Schlosser raadpleegt, wat wij over likdoornsnijders in het algemeen en over hem in het bijzonder in het vorige nummer hebben geschreven. Vooral het geval van iemand dien Schlosser te Amsterdam van een tiental likdoorns heette bevrijd te hebben en daarvoor 100 gulden moest betalen, is leerzaam. De persoon kreeg spoedig de ondragelijke pijn terug en het gelukte hem nu, na eenige bedreiging ook de 100 gulden terug te krijgen. Dat deze pedicure *volkomen en voor altijd likdoorns, verharding, vereeltig, eksteroogen en alle ongemakken aan de voeten* geneest, zooals in zijn advertenties gezegd wordt, is dus niet precies waar.

Zwitserse pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men enkele jaren geleden begonnen in ons land te exploiteeren, met een verbaazende ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter alweer een zeer cud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek heeft ons geleerd dat het hoofdbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zoo veel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange „ingezonden mededeelingen” en advertenties in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk

daarin wordt gezegd: „zware en gevaarlijke ziekten.”

Dr. Fr. Dornbluth zeide onlangs het volgende van deze Zwitsersche pillen, waarmede wij ons geheel kunnen vereenigen en dat ook voor alle andere aloëhoudende pillen geldt, zooals *Holloway-pillen*, *Urbanus-* en *Schreuders-pillen*, slijm- en maagpillen enz.

„De pillen prikkelen zeer steek den darm, zooals alle aloëhoudende middelen dit doen, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b. v. alle gezwollen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hémorrhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Ik zelf — zoo gaat Dr. Dornbluth voort — heb in twee gevallen, waarin wegens verstopping Zwitsersche pillen waren gebruikt, braken en diarree met hevige pijnen en bloedige ontlasting, gelijkende op buikloop gezien, wat geen andere oorzaak had als die pillen. Hier waren ook de personen geen oogenblik in twijfel, dat de afgescheiden stoffen „ziekte stoffen” of „onreine vochten” zouden wezen, maar slechts producten der darmprikkeling door de veel geroemde Zwitsersche pillen.

„Dat deze en andere dergelijke laxoerpillen — zoo eindigt de schrijver — niet altijd zulke duidelijke na-deelige uitwerking hebben, en zij dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel ingenomen kunnen worden, is bij het groote verschil in gevoeligheid der spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeielijkst te verteeren zaken in massa's kan gebruiken, terwijl de ander reeds door het voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking teweefent. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen veroorzaakt worden, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot weefselontarding en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerknobbels, kunnen leiden.”

IJzer van Bravais. Wie wil zien welke grove leugens de hedendaagsche kwakzalvers laten drukken, leze de dikwijls afwisselende, veelal lange en zeer bedriegelijk gestelde advertenties van dit middel.

Alles wat van dit middel in de advertenties gezegd wordt is eenvoudig klinkklare leugenen. *IJzer van Bravais* of *Fer Bravais* is hetzelfde als het artikel in de apotheken en bij geneeskundigen bekend onder den naam *Gedialiseerd ijzer* (*Ferrum dialysatum*). Voor 25 jaar was het een nieuw preparaat en dacht men er een ijzermiddel in gevonden te hebben, beter dan de toen bekende. Doch het bleek niet aan die verwachting te voldoen en de meeste geneeskundigen onthielden zich daarom van 't gebruik, daar hun genoeg andere dergelijk werkend stoffen ten dienste stonden. Sedert hebben de kwakzalvers de stof opgeraapt en de meest uitgestrekte reclame heeft er een soort van vermaardheid aangegeven, die echter niets dan een treurige beruchtheid is.

Als ijzermiddel is het ijzer van Bravais niet beter dan de meeste andere ijzerpreparaten; waarschijnlijk veel slechter. Wat van de vereeniging met het maagzuur gezegd wordt is geheel onwaar.

Overigens verwachtte men ook van de andere ijzermiddelen niet wat er van wordt rondgebazuind. Een zeer geringe hoeveelheid van de een of andere ijzerverbinding kan somtijds nut doen. Het gebruik van een groote hoeveelheid kan nooit nuttig zijn en zal dikwijls nadeelig werken.

Huste-Nicht. Dezen zonderlingen naam heeft een Duitse kwakzalvers-firma, zekere L. H. PIETSCH & Co. te Breslau, aan haar fabriek gegeven en na het reeds lang in Duitschland te hebben aanbevolen, begint zij nu ook ons land er mee te begunstigen.

Volgens de advertentie's zou menig een gretig naar dit *Hoest-niet* moeten grijpen, want er wordt daar in gezegd dat het 't eenige ware en beste geneesmiddel is tegen alle keel- en borstaandoeningen, zelfs tegen longtering! Ongelukkig de arme die er zijn hoop op vestigt. Dit druk geadverteerde *Huste-Nicht* is in Duitschland sinds lang onderzocht en gebleken te bestaan uit *mout aftreksel* (Malz-extract) met *honing*. Wat dit laatste is, en kan doen, weet ieder, en moutaftreksel is het extract van mout of gekiemde gerst, het zelfde wat voor bier gebruikt wordt en dat wel licht verteerbare suikerachtige stoffen bevat, maar geen merkwaardige genezingen bij borstziekten kan veroorzaken.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteuren Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December.

Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden,
Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1147.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Het boertje van Nieuwbuinen.

Berichten: De Pedicure M. A. Schlosser — Het Pharmaceutisch Congres te Brussel. — Een verzoek tot genezing van tandpijn. — Het dagblad zonder kwakzalversadvertenties. — Geen afdoend middel. — Uit Zuid-Afrika. — Het nut van het adverteeren. — Neuzen-verbetering. — Een reclame uit Texas. — De haarverf van de Koningin van Italië. — Weer iets van Berend Haitzema Enuma, genaamd Hartzema.

Grootere artikelen: De Duitse Gezondheids-compagnie. — Nog altijd Zwitsersche pillen.

Rechtszaken: De behandeling voor het Hof te Leeuwarden van de zaak van het boertje van Nieuwbuinen.

Kleine mededeelingen: Ernst of scherts? — Geen nieuws onder de zon.

Correspondentie:

Herhaalde waarschuwingen: Allens haarsteller — Holloway's zalf.

Het boertje van Nieuwbuinen.

Onder dezen naam is in Groningen en omstreken zekere H. NIEMEIJER bekend, die door „handopleggen” allerlei ziekten en kwalen tracht te genezen. De man heeft in den laatsten tijd ook buiten zijn provincie bekendheid verkregen, daar tegen hem procesverbaal is opgemaakt wegens onbevoegde uitoefening van geneeskunst. — De Rechtbank te Groningen heeft hem echter ontslagen van rechtsvervolging en het Hof te Leeuwarden heeft onlangs dit arrest bevestigd. De procureur-generaal heeft nu evenwel cassatie aangeteekend, zoodat de zaak eerlang voor den Hoogen Raad komt.

Terwijl men elders in dit blad een verslag van deze rechtszaak vindt, willen wij er hier op wijzen hoe men, afgezien van elk wetsartikel, hoogst onvoorzichtig handelt door zulk een volkomen onbekwaam persoon — zoo als hij zelf erkent te zijn — te raadplegen. Niet omdat het handopleggen de kwaal plotseling erger zou maken, maar omdat men, door meer doelmatige behandeling uit te stellen, veel tijd laat verloren gaan en daardoor misschien ten slotte de aanvankelijk niet erge kwaal ongeneeslijk maakt.

Zeer leerzaam is in dezen zeker het volgende, dat een der leden van onze Vereeniging, DR. S. B. RANNEFT te Groningen, ons schrijft. Men oordeele:

In het pleidooi van Mr. S. M. S. MODDERMAN in zake het boertje van Nieuwbuinen beweert Z. EdelGestr. dat deze „geen zijner patienten had verknoeid.” Deze bewering geeft mij aanleiding u met het volgende bekend te maken.

Ik doe zulks te meer, omdat dit zeker niet alleenstaande geval bewijst, hoe gevaarlijk het kan zijn zich aan dezen handenopleggenden *weldoneer* toe te vertrouwen. Ter zake:

Den 20sten Mei 1883 werd ik geroepen bij den zeventienjarigen zoon van een landbouwer in een dorp hier in de nabijheid. Ik vond dien jongeling, ljdende aan eene kniegewrichtsontsteking, doodziek en kermend van pijn, ik mag wel zeggen op den rand van 't graf

te bed liggen. Slechts eene spoedige amputatie was misschien nog in staat hem het leven te redden. Terwijl de ouders nog aarzelden hunne toestemming tot die kunstbewerking te geven (zooals mij later bleek had het boertje gezegd dat dit niet noodig was) smeekte de patient mij ze zoo spoedig mogelijk te willen verlichten, aangezien hij het lijden der laatste weken niet langer kon dragen. De amputatie, den volgende dag verricht, redde het leven.

Deze jonge man nu was een jaar lang twee malen 's weeks door het boertje bezocht en met handenopleggen behandeld. Niettegenstaande de ziekte voortdurend in hevigheid toenam bleef hij herstelling voorspiegelen, tot dat hij, door den naderenden dood bevreemd geworden, aarzelend chirurgische hulp in te roepen.

Is deze patient verknoeid of niet?

Zeer zeker ja! Want met meer dan waarschijnlijkheid liet zich uit het verhaal van ouders en patient afleiden, dat voor een jaar, toen hij onder behandeling van het boertje kwam, door eene operatie het been had kunnen behouden blijven.

M. i. is dit geval bewijzend en belangrijk genoeg om het openbaar te maken.

Wij zijn van het zelfde gevoelen als de geachte schrijver van dezen brief en hopen dat deze openbaarmaking van zijn schrijven nut moge stichten.

Berichten.

In het Augustus-nummer van dit Maandblad hebben wij een artikel geplaatst over *likdoornsnijders of pedicures* en daarbij in het bijzonder gewezen op zekeren M. A. SCHLOSSER, die toen druk adverteerde. Hij beweerde alle gebreken aan de voeten in enkele minuten volledig en pijnloos te genezen. Wij wisten dat de man dit niet kon doen en hadden bovendien het bewijs ontvangen van een lijder, die f 100 voor zijn hulp had moeten betalen en daardoor niets gebaat was. Later had deze door bedreigingen zijn f 100 terug gekregen.

Deze SCHLOSSER, naar het schijnt uit Parijs afkomstig, had eerst een tijdlang in Amsterdam zittingen gehouden, toen in den Haag en nu onlangs in Rotterdam. Wij vreezen dat de man daar vele dupes heeft gemaakt en dat ons artikel in het Maandblad, ter waarschuwing tegen hem, weinig uitwerking heeft gehad. Geen enkel blad, dat de groote advertenties van SCHLOSSER plaatste, had van onze waarschuwing melding gemaakt.

Nu onlangs kwam de man echter naar het Noorden en daar is hij minder goed in zijn handwerk geslaagd. Zoodra hij in Groningen begon te adverteeren ontvingen wij van daar, door een der leden van de Vereeniging, het bericht, en tevens de vraag of wij door middel van strooibiljetten of op andere wijs het publiek niet eens over dezen persoon zouden kunnen inlichten. Onmiddellijk lieten wij 3000 strooibiljetten drukken, waarop het artikel uit ons Augustus-nummer voorkwam. Nog denzelfden avond werden ze naar Groningen verzonden en daar den volgenden ochtend verspreid.

Het resultaat is, naar wij vernemen, uitstekend geweest. Zoodra Schlosser kennis kreeg van die strooibiljetten, doordat hem een op zijn kamer gebracht werd in het hotel waar hij zitting hield, heeft hij zijn boertje bijeen gepakt en is vertrokken; denkelijk naar Parijs,

want daarheen moesten zijn brieven geadresseerd worden. Wij hebben dus hoop dat ons land, tenminste voorloopig, van dezen „pedicure” verlost is.

In Groningen konden wij deze keer zoo snel optreden, dat de man nog maar twee patienten onder handen had gehad. — In andere plaatsen heett hij ongetwijfeld vele personen hun beurs verlicht.

Moge het nu gegeven voorbeeld de leden onzer Vereeniging in andere plaatsen aansporen, om toch, zoodra een kwakzalver eens op bijzondere wijs daar optreedt, ons er kennis van te geven, liefst per telegram. Als die leden dan hunne hulp bij de verspreiding willen aanbieden, kan er in korten tijd een groot getal strooibiljetten aan den man gebracht en veel kwaad vermeden worden.

Op het *Zesde Internationale Pharmaceutische Congres*, op 31 Aug. j.l. te Brussel gehouden, werd in verschillende secties de handel van apothekers in zoogenaamde specialiteiten besproken.

De meerderheid der vergadering verklaarde zich daartegen en evenzeer tegen de handelwijze van geneeskundigen, die deze specialities aan hunne zieken aanbevelen of voorschrijven.

Inderdaad, 't was bijna niet anders te verwachten. Zoodra men de zaak ernstig onder de oogen ziet, moet men tot de overtuiging komen, dat het geheele bestaan van apotheker slechts zin en beteekenis heeft, wanneer hij ten alle tijde en zonder spitsvondige uitzonderingen door zijn persoon en zijne wetenschap waarborg verleent voor de *deugdelijke samenstelling* van het middel door hem afgeleverd.

De verantwoordelijkheid daarvoor te endosseeren aan een ander, wiens fabrikaat hij niet bij machte is te controleeren, doet hem onmiddellijk afdalen tot winkelier in geneesmiddelen.

Dezelfde afkeuring verdienen de geneesheeren die zich van zulke zoogenaamde speciale geneesmiddelen bedienen. De geneeskrachtige stoffen, die zij heeten te bevatten, zijn voor den patient noodig of niet. In 't laatste geval is het voorschrijven op zich zelf reeds ongeoorloofd. Zoo de lijder echter behoefte heeft aan *deze stoffen*, is geen geneesheer verantwoord met ze door de tweede of derde hand te laten betrekken uit ver of nabij gelegen fabrieken. Hij moet toch in zoo'n geval *gelooven*, dat zijn patient het verlangde geneesmiddel zal verkrijgen. Laat hij het gereed maken door een apotheker dan waarborgt de wet hem de zekerheid daarvan. — Niet alleen verdient het laatste de voorkeur, maar het belang van den patient eischt gebiedend, dat de dokter, dien hij zijn vertrouwen schenkt, hem niet bloot stelle aan de gevolgen van mogelijke vergissing, onkunde, oneerlijkheid, of andere eigenschappen van dezen of genen fabrikant.

Onderstaande brief, die wij enkele weken geleden ontvingen, is een te aardig staaltje van betgeen ons nu en dan toegezonden wordt om hem niet hier af te drukken. Hij is afkomstig uit een klein plaatsje in België en luidt aldus:

H. . . . den 16 Augustus 1885.

Hoogachtend Heer

ik vraag u een bijzonder middel of remedie tegen Tandpijn omdat mij de Dochters mij er niet aan

helpen kunnen, wendt ik mij tot u omdat ik zeer en lang met lijdend aan tandpijn ben

Dus Mijnheer zend mij per omgaende een resep wat ik halen in de Apotheek hoe ik het gebruiken wat ik moet doen

Dus mijnheer zend een bijzonder middelen hulpen schrijf mij de hulp of middel voor tegen

Tondpijn

in achting groet ik u Hartelijk Hoogachten Heer,

* *

Zoals men reeds weet heeft de *Nieuwe Prov. Dr. en Asser Courant*, sinds zij in andere handen is overgegaan, als stelregel aangenomen in het geheel geen kwakzalveradvertenties op te nemen, terwijl het blad bovendien mee helpt om door het plaatsen van waarschuwingen de kwakzalverij te bestrijden. — Wij moeten deze handelwijze zeer toejuichen en hopen dat het blad haar zal kunnen volhouden; het zal dan het eerste dagblad zijn, dat de kwakzalverkraam volledig buiten zijn kolommen houdt.

Ten einde iets van het financieel nadeel, dat van deze royale handelwijze het gevolg is, te vergoeden, is het zeker gewenscht dat de leden onzer vereeniging het blad, voor zoover zij kunnen, steunen door het nemen van een abonnement of het toezenden van advertenties. De redacteur, dr. Hartogh Heys van Zouteveen, lid onzer Vereeniging, heeft zich daartoe reeds per circulaire tot zijne medeleden gewend, doch wij willen gaarne door dit woord opnieuw de aandacht van de leden der Vereeniging er op vestigen.

* *

De *Amsterdamsche Figaro*, een weekblad dat mede geen kwakzalvers-advertenties plaatst, geeft in het nummer van 5 Sept. j.l. zijne bevreesing te kennen dat onze Vereeniging op hare algemeene vergadering zoo gereedelijk er toe is overgegaan om „als tegenmiddel tegen de kwakzalvers-advertenties de redacties der bladen te bewegen tot overneming van mededeelingen uit het Maandblad.”

Wij zijn 't met de *Figaro* volkomen eens, dat het tegenmiddel weinig afdoende is. Ook blijven wij 't een zonderlinge inkonsekventie achten van de bladen, die op zulk eene wijze hunne medewerking willen verleen, om op de eerste bladzijde afbreuk te doen aan een laakbare industrie, wier voortbestaan zij op de laatste pagina in de hand werken, terwijl zij 't in hun macht hebben dien geheelen handel zoo goed als geheel te vernietigen, wanneer zij evenals van de eerste ook de kolommen van de laatste bladzijden daarvoor gesloten houden en toch — wij meenen reeds dankbaar te moeten zijn, als werkelijk het gelukt de bladen er toe te brengen uit het Maandblad wat meer over te nemen ter waarschuwing tegen allerlei kwakzalverijen. Worden daardoor niet allen van aankopen teruggehouden, voor velen is zulk eene waarschuwing allicht nuttig.

Doch afdoende, wij geven het gaarne toe, is alleen het middel door de *Figaro* zelf en enkele zijner collega's toegepast, nl. het niet opnemen van al zulke advertenties.

* *

Men zendt ons een nummer van een courant die te Kaapstad verschijnt, namelijk *De Zuid Afrikaan en Volksvriend*, van 18 Augustus j.l. — Hieruit zien wij dat ook daar, bij onze „stamverwanten” de kwakzalverij haar weg heeft gevonden.

Men vindt onder de advertenties in dat blad een van een middel genaamd *Rheumaticuro* dat verder genoemd wordt *Het groote Zuid-Afrikaansche Middell tegen Jicht, Rheumatiek en Rheumatische Jicht, dat nooit feilt, en ook een zeker geneesmiddel is tegen Rheumatische koorts, Rheumatische Hoofdpijn, Heup- en Lendenjicht en Zinkings*.

Verder komt er een groote advertentie in voor van een firma die zich onderteekent Dr. C. F. Juritz & Co., Engel Apotheek te Kaapstad, en waarin aangekondigd worden *De echte Hallische Medicijnen, De beste Kwakzalverij Hollandsche Medicijnen, De ware Duitsche en Engelsche Medicijnen, Het beste Middell ooit ontdekt om den groei der haren te bevorderen, en Twee van de heilzaamste Middellen voor alle soorten oogziekten*.

Onder de *Ingezonden stukken* in het blad vinden wij mede een bijdrage tot de kennis der kwakzalverij in Zuid-Afrika. Er wordt verhaald van een predikant die een vrouw toevoegde: „Wat, raadpleegt gij den docter? Gebruik liever Seigels stroop”, en die nog op andere wijze toonde over de genezing van lichamelijke kwalen zonderlinge denkbeelden te hebben.

* *

Voor eenige dagen lazen wij in *De Amst.* het volgende:

RUDOLF HERTZOG, een zeer bekend winkelier te Berlijn, geeft jaarlijks voor een bedrag van omstreeks een kwart miljoen gulden aan advertenties uit.

„Toen ik niet annonceerde,” zeide hij onlangs „verkocht ik zoo weinig, dat ik mijn zaak bijna wel kon sluiten. Toen begon ik dan ook te adverteeren. Ik besteedde er in het eerste jaar duizend mark aan en mijn omzet steeg tot dertigduizend mark; in het derde jaar

besteedde ik tienduizend mark en ik verkocht voor honderdduizenden. Tegenwoordig besteed ik honderdduizenden aan het adverteeren en mijne winsten stijgen steeds. Alles wat ik bezit, mijn wereldberoemde naam en mijne schitterende zaken heb ik niet enkel aan mijne solide wijze van handelen, maar voor negen en negentig honderdste gedeelte, aan de macht der advertenties te danken. Ik ben tot de overtuiging gekomen dat in onze dagen geen zaak, zonder behulp van annonces, bloeien kan of winstgevend kan worden.”

Dus voor één honderdste aan de solide wijze van handelen en voor negen en negentig honderdste aan de macht der advertenties! — Och, de kwakzalvers toonen dagelijks dat ook dit 1 percent solide handelen wel gemist kan worden; zij winnen duizenden, niettegenstaande hun wijze van handelen zoo onsolide mogelijk is, alleen door te adverteeren.

* *

„Te Moskou verwekt een neuzenproces groot opzien. Eene adellijke dame in die stad was zoo ongelukkig een gebrekkig reukorgaan te bezitten en wendde zich daarom tot den „neuzenfabrikant” Richter, die op zich nam haar, voor vijf en twintig roebels, een verbeterden neus te verschaffen.”

De geleverde neus kon der dame echter niet bevalen en zij eischte daarom, langs gerechtelijken weg, terugbetaling van het honorarium. De fabrikant merkte op, dat hij de dame bij de bestelling had gezegd dat hij twee soorten van neuzen vervaardigde en wel van vijf en zeventig en van vijf en twintig roebel, maar dat hij slechts voor de eerste soort eene algeheele garantie kon geven. De aanklaagster had geen vijf en zeventig roebels willen besteden en, in de hoop dat die goed zou uitvallen, een neus van tweede kwaliteit besteld.

„De rechter heeft in het zonderlinge geval nog geen uitspraak gedaan.”

Tot zoover een bericht uit de nieuwsbladen. Menigeen zal het nauwelijks kunnen gelooven, maar wij herinneren dat wij vroeger (Januari 1883), uitvoerige mededeelingen hebben gedaan over een *Inrichting tot neuzenverbetering*. Het was toen de firma *Hensler-Maubach* te Baden, die zich er mee bezig hield en die prijs was in dien tijd 30 Mark. Daarvoor kon men te dikke, spitse, stompe, breede, gladde en scheeve neuzen, even snel als natuurlijk, volkomen naar zijn zin vervormd krijgen.

* *

In een te Texas verschijnend blad, komt de volgende reclame voor:

De slagtanen van een mastodon, die onlangs in Illinois gevonden werd, wogen ieder honderd vijf en zeventig pond. Welke ontzettende tandpijnen moet zulk een dier wel gehad hebben! Toch wordt ook dergelijke pijn door de tinctuur van JAMES BROWN verdreven. (Amst.)

* *

Koning HUBERT van Italië heeft, hoewel hij pas 41 jaren oud is, reeds bijna geheel witte haren en baard. Koningin MARGARETHA, die het jammer vond, dat haar echtgenoot er zooveel ouder uitziet dan hij is, liet uit Parijs een middel komen om het haar te verven, en zij wist den Koning, na lang praten, te doen beloven, dat hij de proef met het middel zou nemen.

Toen de Koningin nu den volgende dag haar lievelingshondje, een fijn sneeuw wit leeuwje, opzoekt, vond zij, tot haar grooten schrik, het diertje geheel en al groen! De Koning hield er zijn verontwaardigde gemalin weldra het geval op. „Ge begrijpt, lieve, dat ik mijn eigen haren niet aan de proef met uw middeltje wilde wagen. Ik heb die proef dus op uw hondje genomen; maar zij heeft mij niet geheel en al voldaan. Morgen zal ik het met uw witte kakatoe beproeven.”

Weinige uren later was het haarverfmiddel spoorloos verdwenen uit 's Konings slaapvertrek. De kakatoe is sneeuw wit gebleven, en Koning HUBERT's haren ook. (N. v. d. D.)

* *

In de *Zutphensche Courant* vond men op 16 Sept. j.l. de volgende advertentie:

„Loon f 250. In een klein, stil en deftig gezin te Amsterdam wordt gevraagd tegen November, December of later, als meid-alleen, een *flink, stevig, frisch en gezond* meisje uit de Provincie Gelderland, dat zeer netjes in haar werk is. Brieven onder letters A. A., uitsluitend met bijvoeging van portret dat teruggezonden wordt, worden van nu tot 5 October franco ingewacht bij den Boekhandelaar F. GILLOT, Heerenstraat, Amsterdam.” Het is noodig dat tegen deze advertentie gewaarschuwd worde.

Reeds in 1883, tijdens de Koloniale tentoonstelling, waarschuwde de politie tegen zekeren BEREND HOITZEMA ENUMA, hulp-apotheeker, destijds in de Jacob van Lennepstraat, thans in de Govert Flinckstraat te Amsterdam, die zich door bedrog van meer dan 600 portretten

van Nederlandsche en buitenlandsche vrouwen en meisjes had weten meester te maken.

Nu is gebleken dat de boven medegedeelde advertentie met soortgelijke bedoelingen door denzelfden persoon is geplaatst.

Dat men toch voorzichtig zij en niet lichtvaardig op zulke schoonschijnende aanbiedingen inga. Door deugdelijk onderzoek, waarin de politie groote diensten bewijzen kan en ook bewijst, stelle men zich op de hoogte van de bedoeling dezer uitlokkende aanbiedingen.

Wij ontleenen deze waarschuwing aan *De Standaard*. Ook in andere bladen vond men onlangs een dergelijke waarschuwing, maar de meeste andere bladen noemden niet den naam van den schuldige, en dat is toch zeer noodig, opdat men zich voor hem wachte.

In dit Maandblad hebben wij trouwens reeds jaren geleden tegen hem gewaarschuwd, en wel wegens zijn optreden als zoogenaamde uitvinder van geheimmiddelen. Hij debiteerde zoowel in binnen- als buitenland een middel tegen Rhumatiek en een tegen Kaalhoofdigheid, beide met even veel bluf. Het bovenstaande is een nieuwe bijdrage om te doen zien, zooals wij reeds vroeger door een reeks van voorbeelden hebben aangevoerd, van welk hout kwakzalvers gesneden worden.

In de kwakzalvers-advertenties noemt hij zich echter niet met den bovengenoemden naam, maar HARTZEMA. Zijn ware naam is trouwens naar wij meenen nog een weinig anders dan boven vermeld; hij luidt, voor zoo ver wij weten, BEREND HARTZEMA ENUMA.

Later heeft deze man, in een gedrukt schrijven aan de nieuwsbladen, zijn onschuld zoeken te betoogen. Hij zegt dat hij volstrekt geen kwaad met de advertentie bedoelde en deze alleen bestemd was om hem, langs dezen „meer en meer gebruikelijken” weg een wettige huisvrouw te verzekeren.

De Standaard, ook hierover melding makende zegt:

„De advertentie was vreemd genoeg ingericht om den argwaan op te wekken, in een tijd, dat deze meer en meer gebruikelijken weg gevolgd wordt tot allerlei lage en verachtelijke doeleinden. We herhalen dan ook onze waarschuwing, dat men vooral bij op deze wijze ingerichte advertentie op zijn hoede zij en nauwkeurig onderzoek welke bedoeling de plaats er mede heeft.

„Heeft HOITZEMA ENUMA onaangename gevolgen van zijn wijze van doen, dan vrage hij openlijk wat hij begeert.”

Juist, laat de man voortaan altijd **waarheid** spreken, dan behoeven wij ook nooit meer tegen hem te waarschuwen.

De Duitse Gezondheidscompagnie.

Op de algemeene vergadering onzer Vereeniging onlangs te Amsterdam gehouden, werd er de aandacht op gevestigd, dat de Nederlandsche pers meer kieschkeurigheid schijnt te doen gelden bij 't opnemen van advertenties dan hare buitenlandsche collega's.

Althans in vele zich noemende fatsoenlijke bladen in 't buitenland worden van tijd tot tijd advertenties aangetroffen, zooals men ze in de meeste onzer voornamste bladen gelukkig te vergeefs zoekt, met duidelijk onzedelijke bedoeling of in dubbelzinnige bewoordingen.

Jammer genoeg wordt deze kieschkeurigheid niet zoo ver uitgestrekt, althans door de niet-kerkelijke bladen, om ook de aanstootelijke advertenties te weren, waarbij zoogenaamde geneesmiddelen worden aanbevolen tegen allerhande geslachtsziekten. Somwijlen zijn deze bovendien in bewoordingen vervat, zoo stuitend, zoo plat van uitdrukking, dat het opnemen daarvan in eenig blad genoeg is om het den toegang in een fatsoenlijk gezin te ontzeggen.

Dit schrijvende hebben wij op 't oog de *Hollandsche Illustratie*, uitgave van Gebroeders BINGER te Amsterdam, waar zij in hare advertentiekolommen plaats inruimt voor eene walgelijke aanbeveling van zeker soort van *pastilles* eener zoogenaamde *Duitse Gezondheidscompagnie* en welk geneesmiddel heet te zullen helpen bij allerhande zwaktetoestanden, voortspruitende uit lichtzinnigheid of wangedrag.

De reeds meermalen door ons genoemde plaatselijke gezondheids-commissie te Karlsruhe heeft hierover de volgende waarschuwing openbaar gemaakt.

„De „Deutsche Gesundheitscompagnie” te Berlijn, stelt zich, door middel van advertenties en circulaire „beschikbaar om zieken raad en geneesmiddelen te doen toekomen.

„De „compagnie” bestaat uit den bekenden kwakzalver Richard Mohrmann en den schrijver Bernhardt, den vermoedelijken vervaardiger van den „Jugendspiegel.”

„Tegen Mohrman hebben wij reeds herhaaldelijk gewaarschuwd. Hij was vroeger horlogemaker en daarna

„bediende bij een photograaf; tot voor eenigen tijd was hij rondreizend lintwormdokter, maar doet zijne zaken, sedert zijn bedrijf verboden werd, schriftelijk af.

„De middelen die Mohrmann tot verdrijving van lintwormen geeft, werden vroeger in de apotheek te Mossen voor een mark twintig pfennig (72 cts.) vervaardigd; „Mohrmann verkoopt ze voor tien mark (6 gld.)

„In de brochure „Jugendspiegel“ wordt hulp in verschillende gevallen toegezegd; het doel er van is echter klaarblijkelijk om personen, die door gebonden leven hun gezondheid benadeeld hebben, schrik aan te jagen en geld te kunnen afroggelen. Naar de opgaven van Capaun-Carlowa (*specialiteiten op geneeskundig gebied*) en Wittstein (*Taschenbuch der Geheimmittel-Lehre*) bestaat het geneesmiddel van Bernhardi uit twee flesschen honingwater ter waarde van vijftig pfennige (30 cts.). De man verkoopt de flesschen voor . . . zestig mark (36 gld.).

„Een bewoner van Karlsruhe die der „Deutsche Gesundheitscompagnie“ raad vroeg, werd medegedeeld dat men die zoude geven op voorwaarde dat de patient vooraf een bedrag van honderd mark (60 gld.) honorarium stortte.

„Wij waarschuwen tegen deze schandelijke zwendelarij.

„Karlsruhe, Augustus 1885.

„De plaatselijke Gezondheids-commissie
„get. SCHNETZLER. SCHUMACHER.

Wij zelf hebben reeds vroeger herhaaldelijk ge-waarschuwd tegen dezen BERNHARDI en zijn boekje, der *Jugendspiegel*, het slechtste onder de slechtsten genoemd.

Met geraffineerde berekening is de inhoud er op ingericht om den lijder, die het leest, tot wanhoop te brengen over de gevaren, waaraan zijne ware of vermeende ongesteldheid hem bloot stellen; terwijl ten slotte op de meest krasse wijze wordt verzekerd, dat alleen heil en genezing kan worden verkregen door de geneesmiddelen en de behandeling van den man, wiens naam als schrijver in 't boekje wordt opgegeven.

Meer dan één slachtoffer in ons land heeft ons mededeeling gedaan van de treurige geschiedenis, die hij doorleefde nadat hij onvoorzichtig genoeg vertrouwen had geschonken aan de raadgevingen in het boekje vervat.

Stelselmatig weet BERNHARDI, door de hoop levendig te houden, zijn slachtoffers de eene geldsom na de andere af te troggelen, zonder dat hij in iets op de hoogte is van het ware lijden zijner patienten, die hij zelf niet ziet of niet zien wil.

Een arm hulponderwijzer, met wien wij door een onzer vroeger geschreven boekjes in correspondentie kwamen, verhaalde ons dat BERNHARDI hem op die manier in drie maanden zijn geheel kwartaal traktement wist afhandig te maken. Later bleek ten duidelijkste dat de ziekte van het jong-mensch grootendeels in zijne verbeelding had bestaan en tot zijne genezing geene geneesmiddelen hoegenaamd noodig waren.

Nog altijd Zwitsersche pillen.

De meeste nieuwe geheimmiddelen, die in het buitenland vaak grooten opgang maken en aanzienlijke winsten afwerpen, vallen na een flinkerleven van meest korten tijd hier te lande tegenwoordig weldra in het niet terug, waaruit zij nimmer te voorschijn hadden moeten treden.

Wij herinneren aan *Moeder Seigel's Stroop*, *Homeriana*, *Hopbitter*, *Produits des Alpes Maritimes*, *Kuiper's Rheumatiek zalf*, *Malaspina's middel tegen Epilepsie en Zenuwziekten*, *Auxilium Orientis van Sylvius Boas* en vele anderen.

Slechts BRANDT met zijne *Zwitsersche pillen*, insgelijks van betrekkelijk jongen datum, heeft zich vastgeworteld en schijnt aan de depothouders zulke grove winsten te verzekeren, dat zij het adverteeren kunnen blijven volhouden en wel op de duurste manier door zoogenaamde reclames, waarvoor aan de bladen 40 of 50 ct. per regel moet worden betaald.

Juist deze reclames worden ook opgenomen door verschillende couranten, die overigens van dezelfde depothouders slechts weinig advertenties betreffende andere insgelijks door hen verkochte geheimmiddelen ontvangen.

Bovendien munten deze reclames uit door meer dan zelfs bij kwakzalvers gewone leugenachtigheid en onbeschaamde verzekeringen. Eenige uitknipsels

van de laatste weken willen wij hier inlasschen. Zij die zulke reclames in den regel ongelezen laten mogen hieruit zien op welke wijze men het Nederlandsche publiek duurzaam, tegen alle waarschuwing in, schijnt te kunnen vangen.

Maar wij durven deze advertenties niet over te drukken zonder ons tegengifft er naast toe te dienen. Zie hier dus:

DE LEUGEN uit de advertenties.

Vrouwen en Meisjes.
die laxeerende middelen gebruiken, moeten niet verzuimen een proef te nemen met de Zwitsersche Pillen van den Apotheker R. Brandt, door de beste autoriteiten allernuttigst aanbevolen. Die proef zal haar overtuigen hoe aangenaam, vrij van pijn en stellig werkend dit geneesmiddel is.

Een kleine Uitgaaf
maar een groote winst, behalen al diegenen die door het gebruik der Zwitsersche Pillen van den Apotheker R. Brandt hun lichaam zuiveren, en het daardoor nieuwen levensgeest en kracht deelachtig doen worden.

Een ondersteuning voor minge goeden.

Hoe dikwerf brengen ziekten zorg en nood in de huizen van diegenen, die met hunne handen in hun dagelijksch onderhoud moeten voorzien. Daarom is het te waardeeren, dat de Heer R. Brandt, Apotheker te Zurich, reeds jaren lang aan minge goeden, die lijdende zijn aan Maag-, Lever- of Galkwalen, Aambeien, enz., zijne vermaarde Zwitsersche Pillen gratis verstrekt. Men behoeft zich slechts rechtstreeks tot genoemden heer te wenden, om ze te ontvangen.

Iets op tijd gedaan
is wél gedaan, zegt een oud spreekwoord, toepasselijk op een ieder die niet verzuimt zijn lichaam inwendig te reinigen en daardoor nieuwe levenskrachten op te doen. Het beste middel om dat doel te bereiken, zijn de gunstig bekende Zwitsersche Pillen van den Apotheker R. Brandt.

Als een Enfant Chéri,
dat overal conquêtes maakt, zoo vindt men tegenwoordig in ieder huisgezin, rijk of arm, de Zwitsersche Pillen van den apotheker R. Brandt, die alle andere middelen op den achtergrond gedrongen hebben, wegens hare aangename, zeker werkende en onschadelijke werking bij Lever- en Galaandoeningen, Aambeien enz.

Goede raad.

Wie aan bloedverdicking en ten gevolge daarvan aan huiduitslag, aandrang van bloed naar het hoofd en de borst, hemorrhoiden enz. lijdt, verzuime niet in het najaar of in het voorjaar een zuiveringskuur te ondergaan, waarvoor voor weinig centen daags het lichaam frisch en gezond gehouden zal worden.

Men neme daartoe het beste middel, de Zwitsersche Pillen van Apotheker R. Brandt.

Men ziet het, de verscheidenheid is groot en toch is deze verzameling slechts een klein gedeelte. Op allerlei wijze en tot allerlei standen wordt van tijd tot tijd het woord gericht, maar — en dit is niet het geringste kwaad — met voordacht het meest tot de kleine burgerij, werklieden en de eenvoudigen in den lande.

DE WAARHEID ter behartiging.

Mannen, vrouwen en kinderen

wacht u in het algemeen voor laxeerende middelen, doch zoo gij er gebruikt, neemt dan niet de Zwitsersche pillen van den Apotheker R. Brandt, want zij zullen op den duur zeker uw ingewanden bederven.

Een zwaar verlies

aan gezondheid kunnen zij zich berokkenen, die zich overgeven aan de Zwitsersche pillen van den Apotheker R. Brandt.

Een vergif voor de zieken,

kan men, wegens hun sterk laxeerende werking, de Zwitsersche pillen van R. Brandt noemen. Vooral bij Maag-, Lever en Galkwalen kan het gebruik van die pillen, omdat zij grootendeels uit aloë bestaan, hoogst nadeelige uitwerking hebben. Wilmenlichte ongesteldheden ongeneeslijk maken, dan wende men zich tot dien Heer om zijn pillen te ontvangen.

Iets op tijd gedaan

is wél gedaan, zegt een oud spreekwoord, endaarom verzuim niet om bij ziekte en ongesteldheid geneeskundige hulp in te roepen. Probeer niet eerst een kwakzalversmiddel, zooals de Zwitsersche pillen van R. Brandt, want dan wordt het helaas dikwijls te laat!

Als schadelijk onkruid

woekert het eene kwakzalversmiddel naast het andere. Wie door Holloway pillen, Urbanus pillen, of Maagen Slijmpillen zijn ingewanden heeft verzwakt, zoodat zij geen of weinig ontlasting meer te weeg brengen, probeert het tegenwoordig met de Zwitsersche pillen van R. Brandt. Ook hier zal hij bedrogen uitkomen, omdat deze pillen even als de anderen hoofdzakelijk uit aloë bestaan.

Een slechte raad

is het, die door R. Brandt gegeven wordt, als hij zijn pillen bij huiduitslag en allerlei andere ziekten en ongesteldheden aanbeveelt.

Wie zijn lichaam frisch en gezond wil houden, wachte zich voor alle kwakzalversmiddelen en in 't bijzonder voor sterkwerkende, zooals de Zwitsersche pillen van R. Brandt.

Zeker worden dan ook onder dezen de meeste koopers gevonden en wanen zij, door deze aankondigingen verleid, in goeden ernst een heilzaam geneesmiddel voor hunne zuur verdiende penningen te koop, terwijl zij niets ontvangen dan eenvoudige purgeerpillen, in hoofdzaak alleen bestaande uit aloë, ter waarde van weinige centen.

Wij waarschuwen voor de zooveelste maal en zullen blijven waarschuwen tegen de ellendige leugens, waarmee men tracht deze pillen gedurig aan den man te brengen. Doch ook tevens herhalen wij juist ten opzichte van deze laakbare industrie ons verzoek aan de nieuwsbladen, misschien vinden wij bij enkelen eindelijk gehoor.

In den laatsten tijd zijn door de politie verschillende namen bekend gemaakt van personen, die als kooplieden zaken trachten te doen en allerlei advertenties plaatsen met het eenig en uitsluitend doel oplichterij te plegen.

De meeste bladen weigeren, zooals zij zelf mededeelen, alle aanbiedingen van deze zoogenaamde firma's en nemen hare advertenties niet op, al zien zij er ook nog zoo onschuldig uit, nu zij eenmaal weten dat het doel is, bedrog te plegen.

Welnu! van de Zwitsersche pillen weten zij thans eveneens, dat nimmer of nooit daardoor de hulp en de genezing zal worden verkregen, die beloofd wordt en de onnoozele koopers dus bedrogen moeten uitkomen. Laten de bladen dan dezelfde angstvalligheid, waarop wij hierboven hebben gewezen, toepassen op de aanbiedingen en reclames, die van Brandt en zijne handlangers uitgaan.

Deze controle is zeker eenvoudig genoeg en vele hunner lezers zullen zij ongetwijfeld een dienst bewijzen.

Rechtszaken.

In de corr. zitting van het Gerechtshof te Leeuwarden, gepresideerd door den heer mr. W. Terpstra, is een hooger beroep behandeld, ingesteld door den officier van justitie te Groningen, van een vonnis der rechtbank aldaar, waarbij H. N., oud 71 jaren, zonder beroep, wonende te Nieuwbuinen, is ontslagen van alle rechtsvervolging ter zake van het uitoefenen der geneeskunst als bedrijf door iemand, aan wien de bevoegdheid daartoe volgens de wet niet is toegekend, als leverende de hem ten laste gelegde feiten noch misdrijf, noch wanbedrijf, noch overtreding op.

Uit de behandeling bleek, dat de bekl. sedert ongeveer 30 jaren verschillende patienten geneest door oplegging zijner handen, voornamelijk rheumatiek- en zenuwlijders. Vroeger reisde hij het land rond; de laatste jaren houdt hij geregeld des Woensdags zitting in den kelder van Severein te Groningen, waar, zooals van algemeene bekendheid is, tal van patienten zijne hulp inroepen. Dan vraagt hij naar hunne kwaal, legt zijne hand of handen op de zieke deelen des lichaams en geneest hem. Hij geeft hun verder geen raad of voorschritt; gebruiken ze van een dokter inwendige geneesmiddelen, ze kunnen daarmee voortgaan, maar mogen geene uitwendige middelen gebruiken. Aan de politie en aan het geneeskundig staats-toezicht was die toestand bekend, maar geen van beiden stelde eene vervolging in. De geneeskundige inspecteur oordeelde, dat het op den weg der politie lag, eerst bepaalde feiten te constateeren; een inspecteur van politie had vóór een paar jaren den geneeskundigen inspecteur over de zaak gesproken, maar deze achtte toen eene vervolging niet wenschelijk. Ter terechtzitting bleek, dat het niet zijne persoonlijke opinie was, dat hier geene overtreding der geneeskundige wet was, maar in den geneeskundigen raad was over de zaak gesproken, en de meerderheid had zich tegen eene vervolging verklaard. Een gesprek, in dit voorjaar gehouden tusschen den geneeskundigen inspecteur en den officier van justitie, heeft den laatste aanleiding gegeven, door een inspecteur van politie op twee Woensdagen in April bij proces-verbaal feiten te laten constateeren, welke zouden kunnen strekken tot grondslag voor het instellen eener strafvordering. Uit die processen-verbaal blijkt, dat op die beide Woensdagen verschillende patienten bij bekl. kwamen, o. a. een met losse tanden en kiezen, een ander met kiespijn, een derde met hoofdpijn, een vierde met zenuwwater in de knie, enz. enz. Beklaagde legde hun eenvoudig de handen op, drukte niet, wreef niet, sprak niet, maar de patienten gevoelden zich hersteld of beterende en gaven hem eenig geld, zonder dat hij er om vroeg, maar dat hij in zijn zak stak. Hoe hij dit deed, van waar hij die wetenschap had, wist hij aan het Hof niet mee te deelen; 't was eene ingeving van Onzen Lieven Heer, gelijk als waarvan Paulus sprak in zijn brief aan de Corinthen.

De adv.-gen. mr. G. A. Visser zal zich bij de toelichting van zijn requisitoir onthouden van eene beoordeeling van den persoon des beklagden en van zijne handelingen. Hij zal in het midden laten, of men hier te doen heeft met iemand, die in de geneeskunde een kwakzalver genoemd wordt, dan wel met een weldoener der menschheid, die verdiende honoris causa docter te zijn. Maar gedurende zijn loopbaan is hem dikwerf voorgekomen ongeoorloofde uitoefening der geneeskunde, doch dan maakt deze persoon eene honorable uitzondering, want hij exploiteert het publiek niet, en wat hij doet, kan geen groot nadeel veroorzaken. Spreker zal zich niet begeven op het terrein van het geneeskundig staats-toezicht, maar kan toch zijne bevreemding niet verzwijgen, dat het den inspecteur onbekend is, dat deze persoon in 1869 voor gelijke feiten door de Rechtbank te Winschoten is veroordeeld; dat van dit vonnis in hooger beroep gekomen is, en het Hof van Groningen het heeft bevestigd; dat tegen dit arrest cassatie is aan-

geteekend, en de Hooge Raad de voorziening in cassatie heeft verworpen. Zulks pleit niet voor de kennis der jurisprudentie omtrent de toepassing der geneeskundige wetten en de verordeelingen ter dier zake in zijn ressort.

Deze feiten zijn in confesso: 1°. dat bekl. elken Woensdag van 10 tot 2 uur zitting houdt om patienten te ontvangen en te behandelen, patienten lijdende aan verschillende kwalen; 2°. dat hij bijstand verleende, door de patienten te vragen naar hunne kwalen en dan de handen geheel of gedeeltelijk op te leggen; 3°. dat hij dit deed, om geneezing aan te brengen, en de patienten kwamen om van hunne kwalen te worden genezen; 4°. dat hij voor die behandeling betaling ontving; 't zij men dit belooning, 't zij men het vrijwillige giften noemt; 5°. dat hij onbevoegd was, eenigen tak der geneeskunde uit te oefenen.

Uit een aantal attesten, door den verdediger in eersten aanleg overgelegd, blijkt, dat bekl. iemand kan genoemd worden, die veel succes had in de behandeling van patienten. Die collectie is zeer merkwaardig. Spreker zal aan het Hof overlaten, de waarde er van te beoordeelen, mits men hem maar niet oplegt ze onvoorwaardelijk te gelooven. Er zijn verklaringen onder, die voor hem evenveel waarde hebben, als wanneer zij inhielden, dat die personen behekt waren en daarvan genezen zijn; — doch er zijn ook andere verklaringen bij, die meer geloof verdienen; zelfs heeft dr. Alting Mees patienten, lijdende aan chronische kwalen, naar bekl. ter behandeling verwezen, en met succes. Dit maakte op spreker den indruk, dat, gelijk meer geschiedt, de patienten door de geneesheeren worden verzonden van Pontius naar Pilatus. Hij is den verdediger dankbaar voor die collectie, want zij bewijst, dat hier was eene geneeskundige behandeling; als een dokter een patient naar bekl. verwijst, dan bewijst dit, dat zijne behandeling eene geneeskundige is, anders stuurde een dokter zijn patient niet naar hem toe.

Het vonnis a quo zegt, dat de wet geene definitie geeft wat geneeskunde is, maar dat de memorie van toelichting het wel doet. Spreker merkt op, dat dit niet het geval is, maar dat de wet wel spreekt van de uitoefening der geneeskunde. Wanneer men het systeem der rechtbank volgt, dan is uitoefening der geneeskunde alleen de uitoefening der wetenschap van de geneeskunde; maar dan is er nooit onbevoegde uitoefening, omdat een onbevoegde geen wetenschap kan uitoefenen, vermits hij die niet heeft verkregen. De onbevoegde handelt, als ware hij wetenschappelijk. De bevoegde heeft de wetenschap verkregen door studie, kunde en ervaring, en past die toe om lijdens te genezen. Wat doet een onbevoegde? Hij heeft de wetenschap niet verkregen en kan haar dus niet uitoefenen; hij tracht het op andere wijze te doen, en dit te stellen in de plaats van wetenschap. Vandaar het belang om dat strafbaar te stellen.

Verder het vonnis overwegende, vraagt de Adv.-gen., waar de grens is tusschen een geneesmiddel en een niet-geneesmiddel.

Waarom kan in juridieken zin het opleggen der handen niet zijn uitoefening van geneeskunde, evenals knijpen en wrifven? Als men vóór 25 jaren had gesproken van een knipdocter, dan zou niemand het geloofd hebben.

Men moet niet vergeten, dat hier toch lichamelijke aanraking van de patienten plaats vond, en de hand van bekl. eenigen tijd op het zieke deel des lichaams rustte. Hoe dikwerf bemerkt men niet, dat iemand, die eene pijnlijke plek heeft, daarop zijne hand legt. Als iemand hoofdpijn heeft, spreker heeft dit bij eigen ervaring, dan kan men dikwerf zelf dit genezen door zijn koude hand tegen het hoofd te leggen.

Het opleggen der handen op iemand die er zich aan wil onderwerpen, is op zich zelf eene hoogst onschuldige daad; maar het criterium der overtreding is, dat men er zijn bedrijf van maakt, om daardoor geneezing en herstel aan te brengen; daàr handelt men in strijd met de wet. Ten slotte requireert de adv.-gen. tot vernietiging van het vonnis, en dat het Hof, opnieuw recht doende, bekl. schuldig verklaare en veroordeele tot f 75 boete.

De verdediger, mr. S. M. S. Modderman meent, als waar is: *vox populi, vox dei*, dat dan de staf gebroken is over deze strafvervolgving, want hij durft gerust zeggen, dat deze vervolging bij bijna allen een pijnlijken indruk gemaakt heeft; dat men hier voor zich heeft een eenvoudig man, die door het volk als op de handen gedragen wordt, juist om de feiten waarvoor hij vervolgd wordt. Als men hem straft, dan beklagt pleiter het, want, al moge bekl. de wet hebben overtreden, waarom heeft men hem dan toch nu ook niet laten loopen, gelijk eene reeks van jaren? Bij de rechtbank te Groningen heeft hij het toegeschreven aan den geneeskundigen raad; maar nadat hij dit openbaar gezegd had, hebben verschillende leden van dien raad hem gezegd, dat dit niet waar was. Hij heeft dus teruggenomen, wat hij vroeger zei. Wie heeft dan de vervolging in het leven geroepen? Pleiter dacht, dat geneeskundigen het deden, omdat bekl. hen naar de kroon steekt; maar hij weet nu, dat geneeskundigen geregeld patienten naar bekl. toezenden; hij weet, dat een hoogleeraar hem bij zich ontboden heeft. Toen dacht pleiter aan den inspecteur van het geneeskundig staatstoezicht, omdat deze toezicht moet houden; maar hij heeft dit weer van zich geworpen, omdat als de inspecteur toeziet, niet iets in strijd met de wet jaren lang kan plaats hebben in dezelfde straat, waar deze woont, en omdat die ambtenaar voor een paar jaar aan den inspecteur van politie zei, dat hij de zaak niet vervolgbaar achtte. Nu wordt de zaak wel vervolgd. Omdat de mannen der wetenschap het opleggen der handen brengen tot de therapie? Neen, maar nu bekl. bepaalde dagen zitting houdt, en patienten tot hem komen, nu wordt de man vervolgd, omdat hij zijne handen op de patienten legt. Het is beter, dat men wetenschappelijk pijn lijdt en dood gaat, dan dat men practisch geneest. Dat is, zegt pleiter, wetenschappelijke kwakzalverij.

Wat is geneeskunde? Pleiter geeft toe, dat de wet dit in het midden laat en alleen omschrijft, wat uitoefening der geneeskunde is, zoodat de rechter in elk concreet geval heeft uit te maken, wat geneeskundige bijstand is. Niet iedere hulp en bijstand is verboden, alleen die, welke van geneeskundigen aard is. Als pleiter de definitie van geneeskunde leest bij Boerhave, dan moet men iets doen dat inwerkt op den inwendigen toestand. Bijstand moet van dien aard zijn, dat ook de bevoegde die telt onder de middelen tot geneezing of verlichting van kwalen. Pleiter kent iemand, die er een tooverformulier op nahoudt, de patienten in een geheim-

zinnig vertrek brengt, ontkleed en barvevoets op een tafel legt. Is dat onbevoegd uitoefenen van geneeskunde? Volgens het O. M. wel, maar niet in den zin der therapie. Pleiter kent dames, die kiespijn genezen door het schrijven van brieven op geheimzinnige wijze. Waarom vervolgt het O. M. haar niet?

Het is geene geneeskundige behandeling, er is geen causaal verband.

Het is wel mogelijk, dat het aanraken met de handen nog hetzelfde karakter krijgt als het knijpen. De groote man in Amsterdam is *honoris causa* doctor gemaakt, nadat hij met knijpen patienten had genezen. Het verschil tusschen dr. Metscher en bekl. is, dat de eerste in het *Amstel-hotel* prinsen en vorstinnen ontvangt en bekl. in den kelder van Severin zijne patienten behandelt. Komt de geneezing post het opleggen der handen, dan is hier geen onbevoegde uitoefening der geneeskunde; ontstaat de geneezing *proprie* het handopleggen, dan beveelt pleiter den inspecteur van het geneeskundig staatstoezicht aan, tot bescherming der menschheid te trachten te bevorderen, dat bekl. *honoris causa* tot doctor verheven wordt.

Na re- en dupliek werd de uitspraak bepaald op over 8 dagen.

Toen is het vonnis der rechtbank te Groningen, waarbij H. N. ontslagen is van alle rechtsvervolgving, als leverende de hem ten laste gelegde feiten noch misdaad, noch wanbedrijf, nog overtreding op, *bevestigd*. Het Hof achtte de ten laste gelegde feiten evenals de rechtbank wel wettig en overtuigend bewezen, maar naar 's Hof's oordeel kan het met de handen aanraken zonder meer niet geacht worden te zijn geneeskundige bijstand in den zin der wet.

De procureur-generaal bij het gerechtshof heeft thans *cassatie aangeeteekend* tegen dit arrest. (N.R.)

Kleine Mededeelingen.

Ernst of scherts?

Het schijnt dat in het N. v. d. D. enkele maanden geleden een advertentie gestaan heeft, waarbij tegen belooning een middel tegen „longziekten” — longziekten zoo in het algemeen — gevraagd werd. Die advertentie is ons niet onder de oogen gekomen, maar enkele dagen geleden, in September, vonden wij onder het opschrift *Longziekten* het volgende in genoemd blad onder de ingezonden stukken.

„Onder dit opschrift komt in *Het N. v. d. Dag* van 30 Juni j.l., 2e blad, eene advertentie voor, waarbij f 100 of meer wordt toegezegd aan dengeen, die degelijke middelen weet aan te wenden om genoemde ziekte of tering te genezen.

„Sedert het verschijnen dezer annonce, zag ik met belangstelling doch te vergeefs dagelijks de ingezonden stukken na, in de hoop iets van den steller der annonce te vernemen. Zoovele menschen toch hebben belang bij het gevraagde middel.

„Zou bedoelde steller der annonce, in het belang zijner medemenschen, niet zoo goed willen zijn in dit blad mede te deelen, wat het resultaat zijner aanvraag is geweest?”

Wij vragen: is dit ernst of scherts? Zijn er inderdaad twee personen, de steller der advertentie en de schrijver van dit ingezonden stukje, die meenen dat men voor f 100 of meer degelijke middelen tegen „longziekten of tering” zou kunnen opdiepen, die anders verborgen zouden gebleven zijn?

Er zijn velerlei „longziekten” en zij maken voortdurend punten van studie uit van vele geneeskundigen. Hoever men met die studie is, wat men kan genezen en wat niet, welke geneeswijzen met kans op goed gevolg kunnen toegepast worden, onder welke omstandigheden en bij welke personen, dat alles is in de geneeskundige literatuur te vinden en kan elk geneeskundige, die wat dit punt betreft op de hoogte van zijn tijd is, na slaan.

Maar welk geneeskundige zal op zulk een advertentie schrijven om de f 100 te verdienen? Och, niet honderd gulden, maar honderd duizende gulden en meer heeft menigeen willen geven voor een middelje tegen tering.

Helaas, er is geen kruid voor gewassen: een „middelje” bestaat er niet tegen. Maar wat men door een zorgvuldige behandeling, door geschikte levenswijzen enz. er tegen kan doen, dat kan men door het persoonlijk raadplegen van een bekwam geneeskundige te weten komen.

Geen nieuws onder de zon.

Men waant allicht dat de overdreven reclame, de dwaze manier van aanrijzing der geheimmiddelen door allerlei onmogelijke verzekeringen, iets van onzen tijd is! 's *Ist alles schon da gewesen!*

In 't begin dezer eeuw werd een zoogenaamde *Gezondheids-drink* uitgevonden door zekeren *Lenhard*, zich noemende *De Eenige*. De drank heette bijzonder heilzaam voor zwangere vrouwen en aangezien er ten allen tijde vele vrouwen in dien toestand aan meer of mindere onpasselijkheid hebben geleden, werd door velen gretig naar dezen wonderdrank gegrepen.

In de aanbeveling werd door *Lenhard* in allen ernst verzekerd, dat *Napoleon* bij zijn tocht naar Egypte vele kameelvrachten van zijn middel had meegenomen, om zich daardoor in de gunst te dringen van de *Dames in Egypte*.

Correspondentie.

— De leden ontvangen te gelijk met dit nummer van het Maandblad ook no. 14 van de Berichten en Mededeelingen der Vereeniging.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende 4 nieuwe leden tot de Vereeniging toegetreden:

Groningen, J. Gruno, fabrie kant.

Heer *Hugonaard*, A. C. G. Post, Arts.

Nederhorst den Berg, P. van Rijgersma, Arts.

Velp, F. A. van der Breggen, Particulier.

Hierdoor is het aantal leden tot 1147 gestegen.

— Aan enkele leden, die hun contributie over 1885 nog niet betaalden, zullen wij eerstdaags quitantie's à f 3 ter betaling aanbieden. Wij hopen dat zij hunne huisgenooten zullen machtigen te betalen, zoo zij tijdelijk afwezig mochten zijn.

— A. J. P. te Soerabaya en D. H. N. A. te Zürich. Aangenaam zou het ons zijn indien gij uw contributie ons toezond.

— J. H. R. vroeger te H. Verzoeken opgaaf van uw tegenwoordig adres en toezending van uw contributie.

— B. te W. — D. te A. Dank voor uwe toezending.

— R. B. Ook nu, 28 Sept., uwe zending uit Amerika weer in dank ontvangen.

— P. D. te R. Uw boekbeoordeeling in het volgend nummer.

— Men schrijft ons:

„In het nummer van Sept. j.l. Maandbl. Ver. t. K. komt o.a. voor, dat de persoon, die slechts *tand-arts* is en zich qualificeert als *pract. arts* niets meer of minder dan *kwakzalverij* begaat. Dit volkomen beamende, wenschte ik wel uw oordeel te vernemen over de handeling van den persoon, die *genees-, heel- en verloskundige* is en op zijn deurstijl, in advertentiën enz. zich tituleert als *Arts*.

Gaarne deelen wij ons gevoelen hierover mede.

Wie *tandarts* is, doch zich *arts* noemt, geeft daardoor zich een qualiteit die hij niet bezit, en breidt hierdoor eigenmachtig zijn bevoegdheid uit. Een *arts* mag alle genees-, heel- en verloskundige hulp verlenen; een *tandarts* slechts heilkundige hulp voor zoo ver het zijn afzonderlijk gebied betreft. Daarom doet een *tandarts* die zich *arts* noemt het publiek gelooven, dat hij voor meer de bevoegdheid heeft dan het geval is en kunnen wij hem gerust een *kwakzalver* noemen. Met een *genees-, heel- verloskundige* die zich *arts* noemt is het een heel ander geval. Deze geeft zich ook een qualiteit die hij niet bezit, en in zoo ver moeten wij zijn handelwijs sterk afkeuren. Maar hij kent zich zelf geen grootere bevoegdheid toe. Want een *genees-, heel- en verloskundige* en een *arts* hebben beide voor de wet geheel dezelfde bevoegdheid. Wij hebben er niets tegen dat men de handelwijze van den *genees-, heel- en verloskundige* die zich *arts* betitelt, *kwakzalverij* noemt, maar dan moet men in het oog houden, dat er graden in de *kwakzalverij* zijn en dat de besprokene van den *tandarts* vrijwat erger is.

— Men zendt ons een monster van de *Eenige, oprechte, overheerlijke Druides- of bijgenaamd Schavone-zalve*. Het schijnt een zeer oud middel te zijn, in den beoogtrant, waarin het aanbevolen wordt, wedijverende met *Haarlemmer olie*. Men leest o.a. op het papier, dat er bij verkocht wordt woordelijk het volgende:

„Verzekerende de Maker der hier voorgemelde heilzame, overheerlijke, eenige en oprechte DRUIDES-ZALVE. (en dat met de alleroprechste waarheid) dat (met des Heeren Hulp en Gods zegen) de Patientien van hunne Accidenten, Kwetsuren, Kwalen en Ongemakken, door deze voortreffelijke Zalve volkomen genezen en hersteld zullen worden, en dat wel in korten tijd, daar zij gerust in kunnen zijn en er niet aan behoeven te twijfelen, zoo door en met menigte van die dezelve gebruikt hebben en nog gebruiken, betuigd en verklaard wordt, voornamelijk van die op Dorpen en ten platte Landen wonen, die Scheepvaren zeggende: liever zonder brood te willen zijn dan zonder deze Zalve.”

Het is wel te denken dat deze zeer oude zelf reeds meermalen onderzocht is; dan zou een nieuw onderzoek onnoodig zijn. Weet een onzer lezers er iets van mede te deelen?

Herhaalde Waarschuwingen.

Allen's haarsteller. Met het opschrift „volmaaktheid” en versierd met de afbeelding van een dame met lange golvende lokken, wordt sedert bijna twee jaren dit middel buitengewoon druk in onze bladen geadvertiseerd. De geheele naam luidt: *Mad. S. A. Allen's Wereldberoemde haarhersteller* en de dame zegt er onbeschroomd van: „het faalt nooit in het wedergeven van de jeugdige kleur aan grijze haren, waaraan het nieuw leven, groei en glinsterende schoonheid mededeelt.

Jammer dat aan die fraaie belofte zoo slecht moet voldaan worden. De haarsteller kan niets doen dan het haar een beetje zwart maken en, bij veelvuldig gebruik, het lichaam vergifigen.

Volgens *WITTSTEIN* bestaat het middel uit 5,6 gram zwavel, 8 gram loodsuiker, 100 gram glycerine, 200 gram water en een weinig welriekende olie. Men betaalt hiervoor f 3,60.

Doch men wachte zich er voor! Loodsuiker maakt soms het haar een weinig zwart, maar het is een zwaar vergif, dat ook als het niet ingenomen wordt doch de huid er veelvuldig mee wordt besmeerd, ongelukkige vergiftigingen kan veroorzaken en dit reeds dikwijls heeft gedaan.

De lange haren van de dame bij de advertentie schijnen een bijzondere aantrekkelijkheid te bezitten; althans zij hebben reeds twee navolgers gekregen die met een langharige dame adverteeren.

Holloway's zalf. Dit smeersel is meer dan eens onderzocht: men heeft er in gevonden olijfolie, was, reuzel en hars, soms ook nog een weinig walschot, (spermaceti) en wat terpentijn. Een klein potje (100 gram) kost f 1,60. Als fabrieksproduct zou het nog met behoorlijke winst voor één tiende van dezen prijs te leveren zijn. Bijzondere geneeskraft heeft de zalf niet, maar zij kan in sommige gevallen eenige verzachting aanbrengen. Dat *HOLLOWAY* door den hoogen prijs duizenden in hun beurs bedriegt, is nog minder erg dan dat hij ook daizenden ongelukkig maakt door zijn zalf voor alle wonden en kwalen aan te bevelen, en daardoor maar al te dikwijls den lijdertoe toe brengt om het inroepen van geneeskundige hulp uit te stellen tot het te laat is. Een der advertentiën van deze zalf draagt schandelijker wijze tot opschrift: *Het mes afgeschapt* en daarop wordt betoogd dat operaties bij het gebruik dezer zalf geheel onnoodig zijn. Hoe menigeen is hierdoor misschien ongelukkig geworden, die door een heilkundige operatie (die zelfs dikwijls pijnloos geschiedt) had kunnen geholpen worden.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteuren Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1147.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Een paar dwalingen weer eens in 't licht gesteld.

Berichten: Weer een geval van nadeelige gevolgen van 't gebruik van Haarlemmerolie. — Een nieuwe methode om een rhumatiek middel te exploiteeren. — Een kwakzalver in 't klein. — Weer iets van Hartzema. — Een boekje van een kwakzalver. — Het nadeel van aloë. — Een dood gewaande. — Het gevaarlijke van het uitstellen van geneeskundige hulp.

Rechtszaken: H. S. uit Wageningen en H. N. uit Nieuw-Buinen voor den Hoogen Raad. — Een veroordeeling te Maastricht.

Grootere artikelen: Huismiddeltjes. — Nog iets over eksterogenen. — Allerlei kunstjes.

Ingezonden stukken.

Kleine mededeelingen: Gevaarlijke schoonheidsmiddelen.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Moeder Seigelsstroop — Hartzema's Rhumatiekmiddel. — Zickenheimer Druivenborst-honig.

Een paar dwalingen weer eens in 't licht gesteld.

Voortdurend ontvangen wij vele brieven van lijders aan de een of andere kwaal, dikwijls van vrij zonderlingen inhoud. Zie hier een dien wij enkele weken geleden ontvingen, als voorbeeld:

WelEd. Gestrenge Heer.

„Ik veroorloof mij de vrijheid UEd.G. hierbij mede te deelen dat in het maandblad aan vele zieken de hoop ontomen wordt die zij tot herstel hunner gezondheid meenden gevonden te hebben in de een of ander dagblad advertentie. Aldus ging het mij ook.

Sedert eenige jaren was ik (thans 47 jaren oud) gevoelig aan hartkloppingen en drang naar 't hoofd doch sedert een jaar komt het mij voor, dat het hart, integendeel veel te weinig werkt en de maag dientengevolge zeer verzwakt, doch zonder zuurstoffen noch brakingen en alle tot heden gebruikte middelen geven weinig werking.

Mijn beleefd verzoek is alzoo om van UEd. te mogen vernemen of geen Doctors specialisten voor mijn lijden bekend zijn en aan wien ik mij in vertrouwen zou kunnen wenden? „Met beantwoording dezer vragen zult UEd. zeer verplichte, Uw dw. dr.,

Meermalen werden wij in zulke brieven, die niet zelden over geslachtsziekten handelen, zelf tot helpen opgeroepen, onder aanbieding van passend honorarium; een enkele maal zelfs was dit reeds ingesloten en werd het natuurlijk onmiddellijk teruggezonden.

Een paar keeren waren de brieven waarschijnlijk met opzet ingericht om er ons — zoo als men het noemt — in te laten loopen en een poging te wagen of wij ons zelf niet tot „brievendokteren“ zouden willen laten verleiden! Met welk doel en van welke zijde dit geschiedde, behoeft niet te worden vermeld.

Meest echter waren al die brieven vrij zeker ter goeder trouw en hoewel de hierboven medegedeelde nu juist geen bijzondere taalkennis bij den schrijver verraadt, waren zij toch in den regel afkomstig van tamelijk ontwikkelde personen, onderwijzers, bureauklerken en kleine ambtenaren.

Zonderling voorzeker dat er zooveel gevonden worden, die, evenals de schrijver van den boven aangehaalden brief, duidelijk bewijzen geven van hoegenaamd niets te begrijpen van de samenstelling van hun lichaam of van de ware of vermeende ongesteldheid, die hen kwelt, toch zich wijs maken daarvan op de hoogte te zijn en in die verbeelding voortknoeien met allerlei krantenmiddelen, in plaats van den eersten en eenigen goeden weg op te gaan, nl. het raadplegen van een deskundige.

Wanneer het een horologie betreft of een kostbaar voorwerp uit de huishouding, gaat men gewoonlijk heel anders te werk en zoekt herstel bij een persoon, die er verstand van heeft en in de eerste plaats precies weet hoe zoo'n horologie is samengesteld of hoe zoo'n voorwerp in mekaar zit.

Misschien zal ook hij het gebrek niet kunnen herstellen, misschien beproeft hij het zonder goeden uitslag, doch in allen geval laadt men op die wijze geene beschuldiging van roekeloosheid of laakbare onverschilligheid op zich.

Voor de zooveelste maal zij 't hier herhaald, een leek weet zelf maar zeer zelden waar zijn ziekte schuilt.

Iemand kan hoofdpijn hebben door te veel bloed of te weinig; hij kan pijn voelen in armen of beenen, zonder dat er iets mankeert aan zijne ledematen; hij kan lijden aan hartkloppingen, terwijl zijn hart volmaakt gezond is; zijn spijsvertering kan in de war zijn door te overvloedig voedsel of door een al te karig dieet.

Aan wien anders om hierover te oordeelen dan aan den man, die er eene jarenlange studie van heeft gemaakt om het verband tusschen oorzaak en gevolg in het lichaam te erkennen.

Voorzeker 't kost velen moeite om te bekenen, dat zij iets niet weten en nog wel over datgene dat zoo nauw met hun bestaan verbonden is als hun eigen lichaam, en toch het is nu eenmaal niet anders, *pour savoir quelque chose, il faut l'avoir appris*. Om te onderkennen of men maagpijn heeft, moet men eerst weten, waar de maag precies ligt, en niet meenen te kunnen volstaan met zoowat het midden van 't lichaam aan te duiden, nog wel de *hartkuil* genoemd. Een beetje naar rechts is het de lever, wat meer links kan het de milt zijn of iets anders.

Trouwens al weet men wel precies waar de maag ligt dan kan men nog lang niet altijd weten of er iets aan dat orgaan hapert. Het hoofdkenmerk van *maaglijden* is niet zelden pijn in den *rug*.

't Is niemand euvel te duiden en voor niemand vernederend, als hij niet op de hoogte is van al deze omstandigheden, doch 't is vooral het streven der kwakzalvers en hunne depothouders, deze zwakheid van den menschelijken geest en dezen trots aan te moedigen, waardoor men zich wijs maakt

dat men met een gewoon verstand ook zonder feitenkennis over alles kan en mag oordeelen, dus ook over zijn eigen lichaam en over geneeskundige onderwerpen.

Een tweede dwaling treedt in den boven medegedeelden brief aan het licht, nl. de meening, dat er altijd een speciaal geneesheer, een speciaal middel noodig zou wezen voor deze of gene kwaal.

Geneesmiddelen tegen *ziekten* zijn er eigenlijk in 't geheel niet, de weinige die men dien naam zou willen geven zoals *salicylzuur* bij gewrichtsrheumatiek, *chinine* bij tusschenpoozende koorts en nog enkele andere laten niet zelden in den steek.

't Is altijd de persoon, de *zieke*, waarop het oog moet worden gevestigd; in dezelfde ongesteldheid zal de geneesheer somwijlen opwekkend, prikkelend moeten te werk gaan of zijn toevlucht zoeken bij afleidende, kalmeerende middelen, al naarmate hij te doen heeft met een verzwakt lichaam of een volbloedig gestel.

De krantendokters en adverteerders beijveren zich echter de goë gemeente wijs te maken, dat dit alles van geen belang is, dat iemand slechts noodig heeft door eigen diagnose of desnoods uit den mond van een deskundige *den naam* te weten van zijne ongesteldheid om daartegen met vrucht met allerlei *spécialités* op te treden.

Ware het uit bovenstaande beschouwing niet reeds van tevoren af te leiden dat deze vermeende en beloofde heilwerking eene onmogelijkheid is, de ervaring leert den aandachtigen toeschouwer dagelijks dat al die bijzondere middeltjes niets bijzonders bevatten en niets bijzonders vermogen.

Berichten.

Een der geneeskundigen te Leeuwarden deelde ons onlangs het volgende geval mede, waarbij *Haarlemmerolie* weer een rol heeft gespeeld.

Bedoelde geneesheer werd geraadpleegd door een vrouw met een kind, dat eenige dagen geleden in het water gevallen was en daardoor een sleepende longontsteking had gekregen, die nu reeds zoover gevorderd was, dat tering in het naaste verschieft lag.

Gevraagd naar de oorzaak waarom de vrouw na het ongeval zoolang had gewacht met geneeskundige hulp voor haar kind in te roepen, verhaalde de ongelukkige moeder dat zij, dadelijk nadat het kind uit het water gehaald was, het *Haarlemmerolie* had ingegeven, vertrouwende dat dan het kind toch zeker niet ziek zou worden!

Iemand te Parijs probeerde onlangs een eigenaardige manier om zijn middeltje tegen rhumatiek aan den man te brengen. Hij zag wel in, dat om zaken te maken er eenig kapitaal noodig was, voornamelijk om de *grootte* advertentiekosten in den aanvang te betalen. Om nu dit kapitaal te krijgen wilde hij een vennootschap oprichten en stelde 500 aandelen, elk van 100 francs voor het publiek disponibel. In het prospectus wees hij er

op dat het nemen van aandeelen, behalve een nuttig en menschevriend werk, ook een goed zaakje zou zijn, omdat de exploitatie van een »spécialité pharmaceutique» altijd een winstgevende zaak is en thans, nu het een middel betrof dat uitstekend hielp, de winst natuurlijk enorm zou zijn!

De aanbieding tot het nemen van deze aandeelen werd gedaan aan de lijders die reeds door het middel genezen, of veel verbeterd waren, om daardoor ook hun evenmenschen het heilzame te doen genieten. Of deze poging, die reeds het vorige jaar beproefd werd, succès heeft gehad weten wij niet. Ware het kapitaal bijeen gekomen, dan was dunkt ons ook het verdere succès verzekerd. Want goed aangevat en een poosje op groote schaal volgehouden gelukt een exploitatie van de lichtgeloofigheid van het publiek altijd.

Er zijn behalve de groote kwakzalvers, de »Heeren» in het vak, die jaarlijks duizenden verdienen, ook kleintjes, die zonder advertenties of stroobilletten hun bedrijf uitoefenen en dit bijna uitsluitend onder de minder vermogenden doen.

Een type van zulk een kwakzalver in 't klein bezocht dezer dagen Leeuwarden en ging in enkele buurten van deur tot deur. Hij kwam o. a. bij een arbeidersvrouw die doof was. Daar kan ik u wel van genezen, zei de man. Zoo, sprak de vrouw, hebt gij daar middeltjes tegen, laat eens kijken. 't Bleek echter dat de man geen middeltjes verkocht, maar dat hij iets wilde opschrijven, dat men dan in de apotheek zou kunnen halen. Die hulp zou een kwartje moeten kosten, doch de vrouw had weinig vertrouwen in het aanbod en wilde er niet van weten. Toen werd de prijs verminderd tot 20 cent, tot 10 cent, nog wilde de vrouw het niet wagen. Eindelijk werd de prijs op 5 cent gesteld en nu liet de vrouw, gedeeltelijk ook om van den lastigen man bevrijd te zijn, zich overhalen. De man schreef nu op een stukje papier (van een koffiezak afgescheurd), 10 cent kanipoetiolij en gaf mondeling den raad er bij dit op een watje te doen en in de ooren te stoppen.

De apotheker, bij wien men deze olie (cajeput-olie) ging halen, lachte, want hij had dien morgen al meer vraag er naar gehad, zoo dat het scheen dat meer dooven van denzelfden »dokter» een bezoek hadden gehad.

Dat men doofheid niet met een watje geneest, al is daar kanipoetiolij bij, is licht te begrijpen, doch erkend moet worden dat de man goedkoop met zijn raad was. Menig kwakzalver vraagt twintig of dertig maal zooveel en helpt evenmin.

Intusschen de prijzen van dezen bescheiden kwakzalver wisselen. Bij een andere vrouw had hij aangeboden een middel tegen rhumatiek, maar vroeg daarvoor f 1.50. Door afdingen daalde de prijs eindelijk tot 50 cent; minder scheen het niet te kunnen. Voor deze twee kwartjes kwam toen op een papiertje het recept *Zuure wijn met dauwpieren*. Het mensch moest de dauwpieren (grootte aardwormen) in den wijn laten trekken en met het heerlijke vocht dat dan onstond zich insmeeren. Of zij het gedaan heeft weten wij niet.

BEREND HAITSEMA ENUMA, die nog altoos eene wederhelpt zoekt onder den naam van huishoudster, heeft thans zijn geluk in het buitenland beproefd. In ruim 20 Duitse bladen plaatste hij eene advertentie, beginnende met »Lohn 475 Mark» en vroeg een *frisches Mädchen*. Deze advertentiën werden echter niet in de groote bladen geplaatst, maar in locale, die bijna nooit in ons land komen. Toch heeft de politie de vrijheid genomen, Dinsdagavond meer dan twee honderd ingekomen brieven met en zonder portretten in beslag te nemen ten huize van den boekhandelaar, aan wiens adres ze bezorgd moesten worden. De inbeslagneming had plaats in tegenwoordigheid van ENUMA zelf.

Deze mededeeling is overgenomen uit het *N. v. d. D.* Men zie over een door dezen persoon in den handel gebracht kwakzalversproduct, de *Herhaalde waarschuwingen* in dit nummer.

Een echt kwakzalver verloochent zich nimmer. 't Is dezer dagen weder gebleken. 't Vorige jaar werd door een hunner een brochuretje in 't licht gegeven, getiteld: *Het doel heiligt de middelen* niet en bestemd om tegen onze Vereeniging en de redactie van het Maandblad te waarschuwen. Wij hebben er eenige regels aan gewijd in nummer 10 van den vorigen jaargang.

't Geschriftje werd toegezonden aan en besproken in verschillende nieuwsbladen. Zoomin als de naam van den schrijver was het jaartal op den titel vermeld en evenmin elders in 't boekje eenige aanwijzing gegeven van den datum der uitgave.

Waarschijnlijk omdat de naam van den vermoedelijken schrijver in 't laatste no. van het Maandblad weder door ons in herinnering moest worden gebracht, werd *ditzelfde* geschrift dezer dagen aan de nieuwsbladen toegezonden, als iets nieuws. Verschillende redacties liepen er in en

besproken voor de tweede maal hetzelfde boekje. 't Spreekt trouwens van zelf, 't is haar onmogelijk tegen zulke manoeuvres altijd op hare hoede te zijn. Doch met eenige wijziging past hier het Latijnsche spreekwoord: *wan trouw de kwakzalvers en alles wat uit hunne handen komt!*

In de *Nieuwe Prov. Drent. en Asser Cour.* vinden wij 't volgende bericht uit Veendam van 18 October:

»Een fraai 3 à 4-jarig paard, voor een paar dagen door den landbouwer K. alhier aangekocht, werd Vrijdag onder 't werken ongesteld. Bij afwezigheid van den veearts, die het 's morgens onderzocht had en de oorzaak van de kwaal, of de ziekte zelve, niet met juistheid kon bepalen, werd 's avonds een deskundig collega (oud landbouwer) geraadpleegd, die dadelijk — als zijn gevoelen — vaststelde, dat het dier lijdende was aan stille wormen. Onmiddellijk werd op zijn advies 3 lood aloë gehaald, dit op een halven liter melk gekookt en het arme schepsel ingeslagen; daár konden geen »stille wormen» tegen; ze moesten dood en verwijderd worden; doch, helaas! het paard kon er ook niet tegen. Gistermorgen, omstreeks zes uur, is het na hevige pijnen en benauwdheden bezweken.

»Bij opening, in tegenwoordigheid van den veearts, bleek, dat het lijdende was geweest aan kramp en zeer waarschijnlijk zonder dien zoo welwilleend verleenden raad en bijstand behouden zou zijn gebleven.

»Het publiek kan hieruit leeren, dat de aloë, die ook het werkzame bestanddeel is van *Brandts Zwitsersehe pillen*, de *Holloway- en Urbanus-pillen* en vele andere kwakzalversmiddelen, volstrekt niet zulk een onschuldige stof is, dat men haar zonder gevaar zonder voorschrift van een dokter kan gebruiken. Gelukkig, dat hier slechts een paard het slachtoffer was.»

Naar het *N. v. d. D.* onlangs berichtte zou JOHANN HOFF, de bekende fabrikant van »Malz-extract», »Malz-bonbons», enz. te Baden-Baden overleden zijn.

Dus dat ware een kwakzalver minder, maar daarom nog niet minder kwakzalverij. Want het zou hier wel gegaan zijn als bij den dood van Holloway. De erfgenamen zouden zeker de industrie wel voortzetten. Zulk een goed geldgevende zaak gaat niet te-niet voor dat de menschen in 't algemeen zoo ontwikkeld zijn, dat zij de kwakzalvers in de kaart kunnen zien.

Maar een paar dagen later deelde het *N. v. d. D.* mede dat het een vergissing was en een andere persoon van dien naam is gestorven. Dus naam, zaak en persoon blijven bestaan.

In het vorig nummer heeft DR. RANNEFT door een sprekend voorbeeld het bewijs geleverd hoe ten gevolge van het schijnbaar onschuldig »handenopleggen» van het »Het boertje van Nieuwbuiuen» groot nadeel kan worden toegebracht aan leven en gezondheid en wel omdat in 't vrouwen op de geneeskraft van deze manoeuvre de eenige doeltreffende behandeling wordt uitgesteld, tot het niet zelden te laat is.

Vele nieuwsbladen hebben tot ons geuoegen deze mededeeling overgenomen en zodoende de waarschuwing in wijderen kring verspreid, 't geen te meer wenschelijk was omdat overeenkomstige gevallen zich ongetwijfeld telkens in ons land voordoen.

Allerwege toch vindt men nog tegenwoordig mannen en vrouwen, die beweren door bestrijking en wrijving van zieke deelen met of zonder de eene of andere zalf of balsem geneezing te kunnen aanbrengen.

Velen van hen genieten een grooten toeloop, vooral uit den arbeiders- en kleine burgerstaad, en ontzien zich niet, evenals het Groninger boertje, niettegenstaande de meest volslagen onbekendheid met den aard van het lijden, waarvoor hunne hulp wordt ingeroepen, hoogst ernstige kwalen en gebreken in behandeling te nemen en te houden.

De *Prov. Noordbrabantsche en 's Bossche Courant* heeft blijkbaar zulk een geval op 't oog, wanneer zij in haar nummer van 20 Oct. j.l. aan ons bericht toevoegt:

»Als we voor het ontstoken been van den jongeling »lezen »het zieke vingertje van een kind,» voor handenoplegging »zalf», voor het verlies van het been »koud vuur», en het »Groningscho boertje» in den niet »gediplomeerden »Vuchtschen dokter» veranderen, dan heeft iets dergelijks in onze onmiddelijke nabijheid plaats gehad. Of deze misschien »in zichzelf onschadelijke kwakzalverij» meer en ernstiger nadeelige gevolgen heeft gehad is ons niet bekend, vermoeden doen wij het echter wél!

»Wij willen niet beweren, dat een of ander huismiddeltje voor een alledaagsche, geringe kwaal niet helpen kan — doch wij wenschen toch de lichtgeloofige menschen te waarschuwen, dat kiemen, waaruit doodelijke ziekten voortspruiten, doorgaans niet met onschuldig zalfjes worden uitgeroeid. En welke leek durft zich aanmelden, die altijd het begin van een ernstige kwaal uit een voorbijgaand wissewasje kan onderscheiden?»

»Wij voor ons houden ons liever aan geneesheeren,

»die een diploma kunnen toonen, als we het lieve lijf, »al zij het dan om schijnbare nietigheden, aan anderen »moeten toevertrouwen.»

Rechtszaken.

De Hooge Raad nam de vorige week in behandeling de zaak van H. S. uit Wageningen, die, na door de Rechtbank te Arnhem veroordeeld te zijn tot 6 maanden gevangenisstraf, met vernietiging van dat vonnis door het Gerechtshof te Arnhem 1 maand gevangenisstraf werd opgelegd ter zake van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst als bedrijf. Deze veroordeelde had zich tegen betaling bezig gehouden met de beschouwing der urine van twee personen, die hem in flesschen was toegezonden, en daarna gezegd, dat de een niet erg ziek was, maar dat van den ander de longen waren aangedaan, waarvoor hij het gebruik van karnemelk met stroop aanbeval. Zoowel het Hof als de Rechtbank zagen in die behandeling het verleen van geneeskundigen raad en bijstand als bedrijf.

Ter ondersteuning van het beroep waren bij memorie een viertal cassatiemiddelen aangevoerd die nader uitvoerig bij pleidooi werden ontwikkeld door mr. P. J. M. L. Scheepes, advocaat te Arnhem. Pleiter concludeerde tot vernietiging van het arrest en subsidair tot verandering der opgelegde veroordeeling in 15 dagen celstraf. Uitspraak 2 November a. s.

Ter zelfder tijd werd voor den Hoogen Raad behandeld het beroep van den Proc.-Gen. bij het gerechtshof te Leeuwarden tegen een arrest, waarbij H. N. uit Nieuwbuiuen, met bevestiging van het in eersten aanleg gewezen vonnis, is ontslagen van alle rechtsvervolgung. Deze persoon was eveneens vervolgd wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst als bedrijf, maar daar zijne bezigheid zich alleen bepaalde tot het opleggen der handen bij aan rheumatische lijdende patienten, was de rechter van meening dat, daar hij zich geene medische handeling had veroorloofd, het ten laste gelegde noch misdada, noch wanbedrijf, noch overtrading opleverde.

Tegen die uitspraak kwam het O. M. bij memorie op, terwijl werd betoogd dat eene schuldverklaring had moeten zijn uitgesproken. De gronden voor dat betoog werden wederlegd door den advocaat mr. C. J. François, die van oordeel was, dat de gereq. niet getreden was op het gebied van den geneesheer en hij geen geneeskundige hulp had verleend. Pleiter concludeerde tot bekrachtiging van het arrest.

De conclusie van het Openb. Min. in deze zaak is ook bepaald op 2 November a. s.

De Rechtbank te Maastricht heeft zekeren C. uit Rimborg, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst, veroordeeld tot eene boete van f 75.—

Huismiddeltjes.

In den laatsten tijd is het gebruik van huismiddeltjes weer hier en daar ter sprake gebracht, ook naar aanleiding van het bekend worden der handelingen van 't Groninger boertje.

Dit heeft daarmee echter niets te maken, juist zijn vrijpraak schijnt gegrond op de overweging, dat hij niets geeft, niets aanwendt en niet beweert door geneeskundige handelingen of op geneeskundige manier te helpen. — 't Schijnt eene zaak van geloof aan eene geheimzinnige macht, die het boertje zich zelf toeschrijft en waarvan hij door middel van handenopleggen bij geloovige patienten gebruik maakt.

Huismiddeltjes zijn echter uit hun aard stoffelijke geneesmiddelen, die eene algemeene bekendheid genieten wat hunne werking betreft, eenvoudig van samenstelling en gemakkelijk te verkrijgen zijn.

Wij denken er niet aan de gebruikers daarvan te rangschikken onder hen, die de kwakzalverij bevorderen en evenmin zijn onze geneeskundige wetten er op ingericht het gebruik van die middeltjes tegen te gaan. Ieder moet in dat opzicht doen, wat hij zelf verkiest.

Toch wordt het tegenovergestelde somwijlen verondersteld, zooals blijkt uit de zonderlinge reeks van vragen in het weekblad *Ons Noorden* van 28 Sept. j.l. Men leest daar het volgende:

»Zou een Nederlandsche wetgever met zijne strafwetten hier dwaselijk durven bedoelen te treffen alle de huismoeders, die hare klierachtige kinderen levertraan voorschrijven, de kwade hoofden van haar kroost met ongezouten boter en wasschingen cureeren, of het na de al te bekoorlijke paascheieren eene dosis rhabarber ingeven? Zou een Nederlandsche wetgever zich verla-

„gen te velde te trekken tegen Engelsche pleisters, roggepapjes voor zwerende vingers, zakjes met heet zand bij kou in de lende, pepermuntjes voor onwillige winden? tegen kamille- en vlierthee? tegen bakkers, die de jonge zuigelingen door allerlei beproefde middeltjes weten te bewaren van den hongerdood, dien er zoovele sterven? tegen smeden en boeren, wier handen het vermogen bezitten, alleen door een duw of neep, kiespijn, jicht of rheumatiek weg te nemen?“ „Leve de gezonde rede!“ zoo eindigt het artikel, waaraan deze wonderlijke ontboezeming is ontleend en dezelfde uitroep moge ook het antwoord zijn aan den steller.

Neen! de Nederlandsche wetgever denkt er niet aan zulke onbevoegden uit de kraamkamer te weren, al is het ook bekend en honderd maal beezen dat de domme baker met haar dotjes en zuurstroop, haar zwachtels en wollen mutsjes menig jonggeboren wicht de eerste kiemen van ziekte heeft bezorgd.

Evenmin zal hij den smid of den boer verhinderen zijn knecht of zijne huisgenooten de kracht zijner vuisten te doen gevoelen tot het wegknijpen van rheumatiek.

Maar wanneer de baker of de boer in waanwijsheid meenen hunne kunststukjes in 't publiek te moeten aanwenden als een bedrijf, waarmee zij geld verdienen, dan stellen zij zich bloot aan vervolging.

Wat is echter met vele huismiddeltjes het geval en op welke wijze krijgen zij hunne reputatie? Werkelijk zijn zij den een of anderen tijd schijnbaar niet zonder vrucht aangewend; komen zij daarbij in handen van een baker of een oude tante, dan worden zij aangeraden in alle overeenkomstige gevallen, wel niet uit winstbejag, maar uit een gemengd gevoel, waarin edelmoedigheid streven om anderen te helpen, waanwijsheid, bemoeizucht, gebrek aan oordeel en lust om zich zelf belangrijk te maken alle te zamen een rol spelen.

Een paar voorbeelden mogen dienen als waarschuwing tot voorzichtigheid zelfs bij 't aanwenden van zulke eenvoudige middeltjes, niet omdat zij zelf schade kunnen veroorzaken, maar omdat de leek die ze aanraadt en de even onkundige, die ze gebruikt, honderde malen door gebrek aan kennis niet kunnen beoordeelen, of zij met eene onschuldige aandoening of met 't begin eener ernstige ongesteldheid te doen hebben.

Op 't oogenblik nog zien wij onze woningvoorbijstropelen, zoo schreven wij in 1878 in ons boekje, *De Kwakzalverij met geneesmiddelen*, een meisje van elf jaar, dat nog heel jong een der voetbeentjes had ontwricht, door dat de voet ergens tusschen beklemd geraakte en een onderzusje haar onvoorzichtig terugtrok. De geheele buurt was natuurlijk klaar met zalf voor verstuikingen (manevet, snoekevet, blommekes van zevengetij, pijlstaartolie, enz.); 't zwakke kindje was toch reeds niet vlug ter been, men lette er dus weinig op, dat zij nu nog slechter kon gaan, totdat wel langzaam maar zeker een vergroeiing tot stand kwam, die haar voor haar geheel volgend leven ongelukkig maakt en belet in haar eigen onderhoud te voorzien. De geschikte hand van een geneesheer zou het ongeluk in een oogwenk hebben hersteld. Iets dergelijks komt dikwijls in den arbeidenden stand voor met ontwrichtingen van den schouder of de hand, die oorzaak zijn dat op lateren leeftijd onvermogen tot zwaren arbeid ontstaat.

Ieder geneesheer, die zijne herinnering raadpleegt, zal mededeeling kunnen doen van soortgelijke waarnemingen; wij willen er uit onze ervaring een geval van recenten datum aan toevoegen.

Eene flinke welvarende boerin had zoo zij meende, kou gevat in een open rijtuig en tengevolge daarvan eene rheumatische aandoening gekregen van den rechterschouder. Dit lichaamsdeel scheen voor haar gevoel min of meer gezwollen, stijf en uitermate pijnlijk bij de minste poging om den arm op te lichten.

Allerlei smeerseltjes werden beproefd, waaronder *Pain-Expeller* van Richter en *Kuipers's rheumatiekmiddel*, dat toen juist voor 't eerst werd geadverteerd, ook de smid gaf een potje *paardenmerg* en een *verwarmingspleister*. Alles te vergeefs; de vrouw was frisch en gezond, maar de schouder bleef onbeweeglijk en vol pijn.

Eindelijk vervoegde zij zich om raad bij een ge-

neesheer en 't bleek dezen dat er van rheumatisme geen sprake was, maar wel van gedeeltelijk ontwrichting van den schouder.

Niet zonder eenige moeite gelukte het de reeds een paar weken oude ontwrichting te herstellen; ware de vrouw nog eenigen tijd langer voortgegaan om allerlei z.g. huismiddeltjes voor hare vermeende kwaal aan te wenden, 't geval zou onherstelbaar geworden zijn en zij had haar levenslang het vrije gebruik van een harer ledematen gemist.

Ware zij terstond naar een deskundige gegaan, de zeer eenvoudige stoornis van 't gewricht zou door hem in een oogwenk opgeheven zijn.

Men zegge niet dat de boerin en haar man, hare omgeving wier raad zij opvolgde, met den dorpsmid er bij, ontzaglijk dom waren door eene ontwrichting te houden voor rheumatisme. Zij waren het niet minder dan anderen.

Het kou vatten op de open kar bracht ieder op de gedachte van rheumatisme. De ontwrichting was echter hoogst waarschijnlijk ontstaan juist na afloop dier reis en wel bij 't op stal brengen van een weerbarstig kalf, dat veel sprongen had gemaakt en daardoor in allerlei onverwachte richtingen aan het touw had getrokken, waaraan de boerin het vast hield.

De ronde en vrij corpulente vormen van de boerin hadden den misstand, die bij iedere ontwrichting ontstaat, niet in het oog doen vallen en dan bovendien het is niet de gewoonte om eerst nauwkeurig te zien en te onderzoeken, wanneer op eigen gezag of dat van vrienden en bekenden naar allerlei huis- en krantenmiddeltjes wordt gegrepen.

Elk die op deze laatsten onbedachtzaam vertrouwt, stelt zich dus aan soortgelijke gevaren bloot.

Nog iets over Eksteroogen.

Van geachte zijde ontvangen wij de volgende mededeeling.

„Als lid der Vereeniging tegen de Kwakzalverij heb ik steeds met onverdeeld genoegen het door U geredigeerde Maandblad gelezen. Bij het Augustus- en laatste nummer was dat genoegen echter minder onverdeeld en wel door Uwen aanval op Schlosser de *pedicure*.

„Tegenover het beweren van den persoon uit Amsterdam, die zijne f 100 terug ontving en ook (veroorloof mij de onbescheidenheid) de Uwe, dat „de man dit niet kan doen“, neem ik de vrijheid te stellen het feit dat Schlosser mij persoonlijk bevrijd heeft, in ongeveer 10 minuten en *volkomen pijnloos*, van een paar eksteroogen, die mij reeds bijna een jaar kwelden.

Nu, na 3 maanden ongeveer, is er geen idee van dat ze terugkomen en veroorloof ik mij te onderstellen dat ik ze kwijt ben.

Ik was zeer dankbaar Uw blad niet gelezen te hebben voordat ik naar Schlosser ging, want anders liep ik nu nog met die dagelijksche kwelling rond, terwijl ik mij nu weer vrij in mijne schoenen kan bewegen. 't Is mogelijk dat het iets te duur is, f 10.— per likdoorn, doch daar tegenover staat dat ik voor mij geen ander radicaal middel weet.

Zoudt U denken dat een geneesheer zich verwaardigen zou eksteroogen te snijden of weg te maken? Ik vrees dat men eene weigering zou beloopten, misschien niet eens vriendelijk.

En zoolang als de geneesheeren het niet doen, is het menschedom voor die kwaal, die, niet gevaarlijk, toch gruwelijk hinderlijk is, aangewezen op eksteroogensnijders of snijders, tenzij men zijna hulp wil zoeken bij Schlosser die, volgens mijne ondervinding, niets minder geeft dan hij belooft, nl. radicale genezing.

De billijkheid eischt een plaats te geven aan 't bovenstaande schrijven; wij doen het te liever nu het de gelegenheid aanbiedt nogmaals in 't licht te stellen, waarom wij meenen te moeten waarschuwen tegen handelingen als van genoemden SCHLOSSER, niettegenstaande het blijkt dat zijn optreden somwijlen met gunstigen uitslag bekrond is.

Wij moeten beginnen met op te merken dat SCHLOSSER niet alleen beweerd likdoorns te kunnen snijden maar dat hij in zijne advertenties zich noemt: „De eenige die radicaal en voor altijd geneest likdoorns, eeltknobbels, wratten, eksteroogen en *alle ongemakken aan de voeten*, binnen eenige minuten zonder bloeding en zonder pijn.“ Hiervan hebben wij gezegd dat de man *dit niet kan doen* en dit is niet weerlegd nu gebleken is dat hij wel iemand voor f 10.— van een likdoorn kan bevrij-

den. Dat die eenvoudige operatie nooit bij hem zou gelukken hebben wij niet beweerd. Maar dat hij in eenige minuten alle ongemakken aan de voeten zou kunnen genezen, dat ontkennen wij.

Niet zelden wordt ons tegengeworpen, wanneer wij wijzen op de tallooze gevallen van niet-genezing door de kwakzalvers en hunne middelen: ja! maar ook de geneesheeren falen dikwijls genoeg! — 't Is volkomen waar, doch het onderscheid is belangrijk.

De geneesheer, wiens raad wordt ingeroepen, neemt op zich de ziekte of kwaal van den patient te onderzoeken en al datgene aan te wenden, wat volgens den tegenwoordigen stand der wetenschap verlichting of genezing kan aanbrengen.

Hij geeft daarbij zoo spoedig hij meent daartoe in staat te zijn, zijn vermoeden te kennen omtrent den uitslag; in het gunstigste geval kan hij waarschijnlijk genezing bijna met zekerheid in 't vooruitzicht stellen. Hij gaat echter met den zieke geene overeenkomst aan voor zijne genezing, hij verbindt zich op eer en geweten al het zijne te doen, doch belooft niets omtrent den uitslag, omdat hij weet met absolute zekerheid dienaangaande niets te kunnen beloven, daar in de natuur en in 't menschelijke leven immer verschillende omstandigheden kunnen optreden en krachten werkzaam zijn, wier invloed hij niet bij machte is te regelen.

Geheel anders de kwakzalver. Hij belooft genezing, hij neemt ze als 't ware aan zoo als een timmerman een karwei; hij kent geen aarzeling en erkent niet de mogelijkheid van invloeden buiten zijn macht. Juist door zulk eene onwetenschappelijke beslistheid, zulke positieve, door niets teruggehouden verzekeringen, door zulke brutaliteit wint hij het publiek, wijzende op zijn onvermijdelijk succes.

En het publiek; — 't spreekt haast van zelf, dat het zich somwijlen laat meeslepen door de drieste beweringen, elken dag met eentoonige volharding herhaald.

Heeft de geneesheer, niettegenstaande nauwlettende waarneming en zorg, de gewenschte genezing niet kunnen verkrijgen, dan heeft hij slechts voor de zooveelste maal een bewijs geleverd van de onvolmaaktheid der menschelijke kennis en van het onvermogen om de krachten der natuur naar zijne hand te schikken; blijft echter de *beloofde* genezing van den kwakzalver uit, dan stempelt reeds dat ééne geval hem tot bedrieger, daar hij niet heeft voldaan aan zijne belofte en 't blijkt, dat zijne verzekering van genezing in *alle* gevallen, slechts de leugen was, waardoor hij 't publiek tot zich trok.

En nu de vraag van den geachten briefschrijver of wij meenen, dat een „geneesheer zich zou verwaardigen eksteroogen te snijden?“

Gulweg moeten wij de wedervraag stellen, waarom niet? 't Is eene operatie als ieder andere of het gebrek, de uitwas zetelt aan de teenen of aan de vingers, aan den neus of aan den voet zal toch wel hetzelfde zijn. Het verzoek tot die operatie te bejegenen met een „onvriendelijk“ antwoord zou zeker hoogst ongepast zijn. Bovendien er zijn waarlijk in de chirurgie operaties, die meer dan 't wegnemen van een eeltknobbel, den schijn hebben stootend voor 't gevoel te zijn of walgingwekkend in 't oog van een leek, die niet beseft dat door den geneesheer iedere ziekte of kwaal slechts wordt beschouwd als eene afwijking der natuur, die hij moet trachten te herstellen en dat de plaats van het lichaam, waar, of de oorzaak, waardoor zij ontstaan zijn voor hem allen van dezelfde betekenis moeten zijn.

In ons eerste artikel over dit onderwerp, in no. 8 van dit Maandblad, hebben wij er reeds op gewezen, dat vroeger ook Aderlaten en kiezetrekken, zelfs gebroken of ontwrichte ledematen te zetten en breuksnijden buiten den kring der verrichtingen van den gepromoveerden geneesheer vielen en werden gerekend te behooren tot de minder nobele werkzaamheden. Thans is dat veranderd; wil men niet, door te vallen in handen van onkundigen, zich aan gevaar blootstellen, hetwelk zooals wij door een reeks voorbeelden hebben aangetoond, in werkelijkheid dikwijls aanwezig is, dan kan ook de besproken kunstbewerking slechts aan een arts worden toevertrouwd.

Allerlei kunstjes.

Sommige couranten, die HOLLOWAY'S advertenties plaatsen, ontvangen, zooals wij voor jaren reeds mededeelden, van deze firma een vel druks, waarop 52 kleine aankondigingen voorkomen en de uitgever wordt verzocht, al naarmate het jaargetijde een dezer modellen ter plaatsing uit te kiezen.

En wel gedurende den Winter of bij nat weder die paragrafen, waarin de middelen van HOLLOWAY worden aangeprezen bij *hoest, verkoudheid, aamborstigheid, rhumatiek*; in den Zomer en in het vruchtenseizoen de aanbevelingen bij *diarrhee, gal- en ingewandziekten, gebrekkige spijsvertering*, en omstreeks den Herfst of op 't einde der Lente de reclames, die handelen over het heilzame van altijd die zelfde middelen bij *waterzucht en huidziekten*.

Ofschoon nu tegenwoordig iedereen weten kan, dat deze universeele medicijnen in hoofdzaak alleen bestaan uit aloë en dus eenvoudig tamelijk scherp werkende purgeerpillen zijn, schijnen er toch altijd opnieuw onnoozelen gevonden te worden, die bezwijken voor de kracht van het gedrukte woord en zich tot koopen laten verleiden, zoodra het wisselend jaargetijde den naam hunner ongesteldheid in de courant brengt.

Althans de methode heeft navolging gevonden. De fabrikant van den zoogenaamden *Zickenheimer Rijnlandschen Druiven-Borst-Honig* heeft reeds vroeger zijn eigen vindingrijkheid getoond, zooals wij toen hebben besproken. Hij had namelijk sommige Nederlandsche bladen, die daardoor waarlijk niet gestegen zijn in de achting hunner lezers, weten over te halen om aan het slot der advertentiekolommen te plaatsen: zie het bijvoegsel bij dit nummer of iets dergelijks. Als bijvoegsel werd alsdan aan de abonnee's uitgereikt een der gewone reclamebiljetten van zijn *Borst-Honig*.

Diezelfde persoon is thans, hoe kan het ook anders, bij HOLLOWAY te rade gegaan om te leeren hoe steeds nieuwe koopers te lokken.

Men weet, dit veelgeprezen preparaat is eenvoudig *suikerstroop* en de naam heeft dus het eigenaardige, dat het met druiven en honig niets te maken heeft en geen baat hoegenaamd kan aanbrengen bij eenige borstaandoening.

Toch wordt het met onbeschaamdheid als onfeilbaar aanbevolen bij de hevigste ongesteldheden, als b.v. *kroep* en als voorbehoedmiddel zelfs van *tering*.

Dit geschiedt in een serie van elf advertenties van zeer verschillenden inhoud. Aan de couranten, die ze plaatsen, wordt precies opgeven op welken datum elk harer moet worden opgenomen, maar bovendien wordt nog een drietal zeer bijzondere aanbevelingen tegelijk met de modellen der elf advertenties aangeboden en instantelijk verzocht bij 't opnemen eener advertentie tevens *boven de redactiestreep* en *gratis* een dezer drie referaten te willen plaatsen, dus geheel alsof het eene aanbeveling betrof, uitgaande van de redactie zelf.

Wij hebben nagezocht en niet vele bladen in ons land, die weliswaar de advertenties van deze suikerstroop geregeld opnemen, voldoen aan dit bijgevoegde verzoek.

Is het omdat zij niet geneigd zijn voor niemendal nog extra plaats beschikbaar te stellen of omdat zij niet op eigen verantwoordelijkheid mee willen werken tot 't verspreiden van leugen? Wij veronderstellen liefst het laatste, maar waarom dan niet een stap verder gegaan en elke onderhandeling, zij 't ook met eenig verlies van geldelijk voordeel, afgebroken met een fabrikant of depôthouder, die zich niet ontziet hun compromitterende voorstellen te doen en daardoor 't bewijs geeft hen in staat te achten ten zijnen gerieve den leugen te helpen bevorderen, wetende daarmede een strik te spannen aan de lezers?

Ingezonden.

De tien Geboden der Gezondheidsleer door Dr. S. Sr. Coronel.

Het menschdom door de hygiëne of de kennis van de leefregelkundig gezond te houden, deze grondgedachte zweefde den schrijver der tien geboden der gezondheidsleer voorzeker voor den geest, toen hij zijne studieën in het licht gaf. De beoefening dezer tien geboden zal voorzeker menige ziekte tengevolge van eenen verkeerden leefregel kunnen voorkomen.

Het doel van den geachten schrijver is voornamelijk om te betoogen: dat de grondwet der leefregelkunde zijn oorsprong aan de Heilige Schrift ontleent. Voor

diegenen die niet geheel onbekend zijn met de gewijde oorkonden is het lezen der tien geboden eene aangename repetitie van het vroegere geleerde.

Die de bedoelingen van de Israëlietische wetten, vervat in Leviticus en die de Apostolische waarschuwingen over reinheid en matigheid, nog niet goed begrepen en toegepast heeft, hij zal door het licht dat door dit werkje daarop valt, voorzeker alles helderder ten opzichte van de leefregelkunde leeren zien.

Het werkje bevat 186 bladzijden en is gedrukt bij Blomhert en Timmerman te Nijmegen 1879. Ieder gebod draagt een godsdienstig opschrift tot motto; achtereenvolgens wordt daarin behandeld, de zorg voor reinheid; houd de lucht rein; zorg voor eene goede voeding; betrek eene gezonde woning; wees arbeidzaam; betracht matigheid; wees opgeruimd; voed uwe kinderen evenredig op; zorg voor uwe zieken; verkort uwe jaren niet.

Op boeiende wijze worden daarin vele zaken besproken die men in acht heeft te nemen om zijn levensweg met blijmoedigheid te doorwandelen.

Het lezen en herlezen van dit werkje worde onze lezers dringend aanbevolen, die hunne gezondheid lief hebben.

Zonder gezondheid geen welvaart en die gewenschte welstand is voor een iegelijk te verkrijgen, niet door het koopen van kwakzalversmiddelen, of door het opvolgen der congnacmanie, maar door het vlijtig beoefenen der hygiëne en het lezen van hygiënische werkjes, inzonderheid de tien geboden hierboven vermeld als grondwet.

R.

P. D.

Kleine Mededeelingen.

Gevaarlijke schoonheidsmiddelen.

In het *Journal de pharmacie d'Anvers* van Juni j.l. vinden wij nog eens een opgave van de analyse van eenige schoonheidsmiddelen, voor het merendeel uit vergiftige bestanddeelen bestaande. Het onderzoek is geschied door den Heer Girard te Parijs. Van sommigen hebben wij vroeger reeds de samenstelling opgegeven, doch wij deelen de voornaamsten hier nog eens mede. De volgenden zijn allen *vergiftig*.

Eau des Fees, een oplossing van loodsulfaat in natriumhyposulfaat.

Eau Figaro, in drie fleschjes: 1o. een oplossing van zilvernitraat en kopersulfaat; 2o. een oplossing van natriumsulfide; 3o. een oplossing van kaliumcyanide. Vooral het laatste (dat moet dienen om de vlekken die het eerste geeft weg te maken) is in hooge mate vergiftig.

Eau de la Floride, oplossing van loodacetaat met zwavel.

Lait antiphelique, oplossing van kwiksublimaat (hoogst vergiftig!) en loodhydroxyde met sporen zwavelzuur en kamfer.

Lait de Ninon met bismuth en zink.

Eau Magique, met loodoxyde en natriumhyposulfaat.

Eau de Lys, waarvan calomel, (kwikchloruur) de grondstof is.

Eau Royal Windsor met glycerine en loodoxyde.

Eau de Castille, met loodsuiker en natriumhyposulfaat.

In Frankrijk ergert men zich te meer over den verkoop van al deze stoffen, omdat daar bepalingen tegen den verkoop van vergiften bestaan en nu de kappers enz. met hun zoogenaamde schoonheidsmiddelen de wet ontduiken.

Trouwens ook bij ons is het eenigszins zoo. De apothekers mogen bij ons geen vergiften afleveren dan onder zekere formaliteiten, doch de meeste kappers leveren een van de bovengenoemde of andere gevaarlijke middelen zondereenige formaliteit en zelfs zonder eenige waarschuwing, dat zij den verkooper een vergif in handen geven!

Wij herinneren dat tot de loodhoudende en dus vergiftige haarwaters ook nog behooren de volgende die bij ons verkocht worden:

Allen's haarhersteller.

Melrose.

Het Nieuwe haarmiddel (Verkoophuis Amsterdam).

Eau de Zenobie.

Eau Hamilton.

Ayers Haarversterker.

Eau d'Amerique en *Rossetters Hair Restorer.*

Er is dus ruime keus. Wie een haarmiddeltje koopt dient op zijn hoede te zijn.

Correspondentie.

— Personen die met het volgende vereenigingsjaar, dat 1 Januari a. s. aanvangt, als leden wenschen toe te treden, kunnen zich reeds nu aanmelden. De namen dezer leden voor 1886, waarvoor zich reeds enkelen hebben opgegeven, vermelden wij later.

— Na het afdrukken van de derde lijst van vrijwillige bijdragen tot bestrijding der proceskosten die bij het vorige Maandblad aan de leden in no. 14 der Berichten en Mededeelingen is toegezonden, zijn nog eenige bijdragen ingekomen, waarvan wij nu hier melding maken.

In de eerste plaats het nog niet vermelde uit *Utrecht*, namelijk: J. C. Th. M. f 10; D. K. f 5; Prof. W. B. f 7.50; Mr. W. D. f 10; J. W. d. K. f 5; Dr. v. E. f 1.50; Mej. Y. M. f 3; samen f 42.—

Verder uit *Antwerpen*: La Societé de pharmacie f 12; Le cercle medicale f 12; M. M. v. P. f 3; Dr. J. D. f 3; Dr. R. f 3 en Dr. B. f 3; samen f 36.—

Eindelijk nog van Dr. F. te A. f 2.50 en van Mr. J. D. V. te 's G. f 2.50; Dr. J. L. te A. f 3; samen f 8.—

Totaal van de nu verantwoorde bijdragen f 86.—, makende met het vroeger verantwoorde bedrag van f 2256.76 een totaal van f 2342.76.

— Mr. P. A. C. te 's G. Uw bijdrage van f 10.— is in orde ontvangen. Per abus zijn op de lijst bij het vorig nummer verzonden de letters *Mr.* door geheel andere vervangen.

— M. H. te H. Het onderzoek van 't Amerikaansche middel is nog niet afgelopen.

— P. S. te S. Het maximum van het getal gratis exemplaren ter verspreiding dat elk lid maandelijks kan krijgen, bedraagt tien, zooals aan het hoofd van het blad vermeld staat, en zoo veel zullen wij u dus geregeld zenden. Wij hopen zeer dat de financiële toestand der Vereeniging zoo moge verbeteren dat dit getal veel hooger zal kunnen gesteld worden.

— Mr. B. te L. Volgend nummer.

— B. te W. Op twee plaatsen vindt gij daarover thans iets in ons blad.

— K. v. d. H. te G. In 't volgend nummer of per brief zullen wij u antwoorden.

— Men zendt ons een nummer van het te *Calcutta* verschijnende blad *The Statesman and Friend of India*, waaruit blijkt dat ook daar in Engelsch Indië de kwakzalverij door middel van advertenties welig tiert. Aangestreept was een advertentie van *Moeder Seigel's Stroop*, juist zoo luidende als de advertenties die enkele jaren geleden in ons land van dit middel verschenen. Hoewel dit product tegenwoordig bij ons niet meer geadverteerd wordt, nemen wij voor hen die advertenties uit het buitenland nu en dan onder de oogen krijgen onder de *Herhaalde Waarschuwingen* nog eens in 't kort op wat wij er vroeger van hebben gezegd.

Herhaalde Waarschuwingen.

Moeder Seigel's stroop. Voor eenigen tijd werd dit product met waarlijk te bewonderen behendigheid aanbevolen. Als opschrift draagt de advertentie: »Een onrustbarende ziekte die een talrijke klasse kwelt», of een andermaal: »De vreemde hier te lande alom verspreide ziekte.» Dit laatste opschrift komt in 17 talen voor op de gebruiksaanwijzingen, zoodat die »vreemde» ziekte over de geheele wereld verspreid heet te zijn. De waarheid is dat de fabrikant van de stroop, zekere White te Londen, alle mogelijke ziekten met zijn mengsel zegt te kunnen genezen en dan ook zoowel voor tering als voor graveel, voor waterzucht als voor zeere cogen, de genezing met zijn stroop belooft.

Behalve water en keukenstroop bevat dit fraaie product een aantal stoffen, zooals gentiaan, colcoquit, aloë, Spaansche peper, sassefras, borax en anderen.

Wij herhalen hier wat wij vroeger van deze stroop hebben gezegd: dat de wonderbare Moeder Seigel's stroop een verzameling is van allerlei voor de greep genomen artseneijstoffen, hoofdzakelijk behoorende tot de zoogenaamde bittere en purgeermiddelen, waardoor niets van de verbazende uitwerking is te verkrijgen, die er van beloofd wordt.

Hartzema's rhumatiekmiddel. HARTZEMA, wiens eigenlijke naam BEREND HARTZEMA ENUMA is, onderscheidt zich van zijn collega-kwakzalvers door den wetenschappelijken klank dien hij aan zijn aanbevelingen tracht te geven, waarin hij spreekt van *eindproducten van onvolledige stofwisseling, concrementen van urinezuur, oplosend vermogen van het bloed* en meer fraais. Ook is het merkwaardig dat deze zoogenaamde HARTZEMA zich zelf als een proefstuk aan het publiek voorstelt, want de voornaamste aanbeveling van zijn vocht is dat hij zelf, hij Hartzema, door zijn waar van rhumatiek en jicht is genezen!

De heeren professoren J. W. GUNNING en J. H. VAN 't HOFF te Amsterdam, hebben op verzoek van de rechtbank aldaar het mengsel onderzocht en de hoofdbestanddeelen bleken te zijn *Salicylzuur* en *ijzer*, stoffen die elke geneeskundige kent en in de gevallen waarin hij ze noodig acht doet gebruiken. Natuurlijk vraagt HARTZEMA een prijs ver boven de waarde van het vocht.

Voor den deskundigen lezer zij hier aangestipt dat blijkens een onderzoek van den heer KRUISSE men een volkomen gelijk vocht krijgt door de *Sol. Chlor. Ferrici* der Pharm. met water verdund, door *Natrium hydroxyde* te praecipiteeren en, zonder verwijdering van het gevormde Chlor Natrium, onder verwarming er wijnsteenzuur bij te voegen tot het praecipitaat is opgelost, en daarna het in een weinig spiritus opgeloste salicylzuur er aan toe te voegen, zoo dat er 1 gram *Salicylzuur* op 300 gram vloeistof komt. Bij de rechterlijke instructie heeft H. de samenstelling vermeld, die hiermede overeenkwam behoudens een spoor salicylolie.

Zickenheimer Druivenborsthonig, heet ieder najaar uit versche druiven onder toevoeging van geneeskrachtige kruiden bereid te worden. Uit het onderzoek van de scheikundigen DIETSCH, KOPP en anderen is gebleken, dat het slechts suikerstroop is, d. i. een oplossing van veel suiker in water. Een ieder kan zich deze zoogenaamde druivenborsthonig bereiden door zooveel suiker als mogelijk is in kokend water op te lossen en dan te laten bekoelen. Ook de in den handel voorkomende witte aardappelstroop doet denzelfden dienst, geeft eenige verlichting bij verkoudheid of gewone hoest. Kinkhoest en keelziekte worden door de zoogenaamde druivenborsthonig, al wordt het ook met groote letters in de advertenties verzekerd, evenmin genezen als door de bij den winkelier gehaalde stroop en men betaalt voor de laatste slechts ongeveer een derde of vierde van 't geen Zickenheimer voor zijn zoogenaamd geneesmiddel eischt. — Voor de meeste andere geadverteerde stroopen en bonbons geldt hetzelfde. Men kan evengoed wat suikerwaren bij den suikerbakker laten halen.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. of 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester te Leeuwarden ingewacht. Over het niet aldus betaalde wordt in April per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1147.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Gelijkheid voor de wet, niet voor alle wetten. **Berichten:** De omvang van den handel in Kwakzalverswaren. — Hartzema's Haematon. — Een ernstig voorval in Beijeren. — Hypophosphiten van Churchill. — Een haar-kunstenaar gearresteerd.

Rechtszaken: De zaak van het boertje van Nieuw-Buinen voor den Hoogen Raad. — Die van H. S. uit Wageningen idem. — Procesverbaal tegen twee personen uit Limburg.

Grootere Artikelen: Gevaarlijke en walgelijke huismiddeltjes en hun oorsprong. — Een droevige geschiedenis.

Kleine mededeelingen: Spécifiques Mattei. — Aankondiging van een Amerikaansch Kwakzalversmiddel.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Teerkapsules van Guyot. — Zwitsersche pillen. — Hypophosphiten van Churchill. — Antimiasmatick van Koene. — Moeder Seigel's stroop. — IJzer van Bravais. — Biscuits Olivier.

GELIJKHEID VOOR DE WET NIET VOOR ALLE WETTEN.

't Wordt vrij algemeen erkend, dat er in Nederland gelijkheid voor de wet bestaat voor allen; 't is er echter verre van daan, dat ook gelijkheid in toepassing van alle wetten zou aanwezig zijn.

Met Argusogen wordt de naleving van sommige wetten en bepalingen bespied, terwijl aan den anderen kant de meest duidelijke en herhaalde overtredingen worden voorbij gezien.

Een voorbeeld moge het nogmaals duidelijk maken.

Op 't oogenblik leven wij weer in den jachttijd; geen nieuwsblad kan men in handen nemen of men ziet melding gemaakt van calanges en proces-verbalen tegen stroopers. Ieder die in de nabijheid van jachtvelden of te midden van jagers verkeert, kan ondervinden, hoe dag en nacht marechaussees, veldwachters en jachtopzieners in de weer zijn en op den loer liggen om vermetelen te overvallen, die het wagen zonder acte te jagen of een stuk wild te betrappen op verboden terrein.

Elk die verdacht wordt zich daaraan somwijlen schuldig te maken, wordt in 't oog gehouden en in zijne gangen bedektelijk nagegaan. Wat zou het zijn indien zoo iemand openlijk zijn voornemen te kennen gaf, zich niet langer te storen aan eenig verbod, maar de wet te overtreden naar verkiezing? 't Is zeker dat de man geen oogenblik meer met rust zou worden gelaten.

Vergelijken wij daarmede hoe gehandeld wordt ten opzichte der geneeskundige wetten.

Uit een provinciaal weekblad knippen wij de onderstaande advertentie, waarbij wij voor ditmaal den naam weglaten; 't is toch niet noodig juist hier eene bepaalde aanwijzing te geven, daar precies of nagenoeg dezelfde aankondiging in elke provincie, in tal van kleinere lokaalblaadjes voorkomt.

„Te bekomen bij N. N., Koek- en Banketbakker, te X.: Levertraan, Teerkapsules, Wormpatronen, Druivenborsthoig, Slijm- en Maagpillen, Frambozen- en bessensiroop, Staalpillen en Staalwijn,

Kiespijndroppen, Migräne Stifte, Zuiveringzout, Boterkleursel, Vlekkewater, Haarbalsem.

Alles uit de Fabriek van H. VON GIMBORN te Emmerich."

Zoo duidelijk mogelijk wordt in deze advertentie kennis gegeven van 't voornemen, om een der geneeskundige wetten te overtreden; twijfel is niet mogelijk. Verschillende rechtscollegies hebben verkoopters van wormpatronen, die *santonine* en van slijm- of maagpillen, die *aloë* bevatten, veroordeeld tot boete en betaling van niet onaanzienlijke kosten. De eerste dezer stoffen is zelfs door de regeering officieel gerangschikt onder de vergiften en den verkoop daarom nog bovendien voor bevoegden aan bijzondere bepalingen onderworpen.

Waarschijnlijk komen er onder het aangekondigde dozijn artikels nog meer dan deze twee voor, waarvan de verkoop eveneens is verboden.

En toch, zooals wij zeiden, men treft overeenkomstige advertenties aan in allerlei bladen en blaadjes en niemand die den aangekondigden verkoop bemoeielijkt. De overtreders der wet stellen zich vaak aan als waren zij zich geene overtreding bewust of hechten, dom vertrouwend geloof, aan de verzekeringen der agenten van GIMBORN en anderen, wanneer deze, om zich klandisie te verschaffen, verzekeren, dat de verkoop van al deze, door hunne fabriek afgeleverde, artikelen in Nederland gerust mag plaats hebben.

Hoewel dit niet het geval is, schijnt het ook inderdaad zoo, maar ook juist daardoor wordt bezwezen, hetgeen wij in den aanhef opmerkten, dat het er verre van daan is, als zou in ons land gelijkheid bestaan bij de toepassing van alle wetten.

De verbodsbepalingen der jachtwet raken toch zeker geen grootere volksbelangen dan die der geneeskundige wetten, maar waaraan dan is het te danken dat overtredingen van de eersten zoo ijverig worden nagespeurd en de andere verwaarloosd?

Berichten.

De omvang van den handel in z.g. spécialités is ontzaglijk groot. Vroeger deelden wij mede, dat een paar jaren geleden te Parijs eene zaak, handeldrijvende in dit artikel in andere handen was overgegaan voor de som van tien en een half miljoen franken.

Dezer dagen kwam ons een niet minder welsprekend voorbeeld onder de oogen. Bij eene rechtszaak, het vorige jaar bij een der rechtbanken van 't Seine-departement behandeld, werd in 't licht gesteld dat *Raoul Bravais*, de zoogenaamde uitvinder van het ook hier te lande veelvuldig geannonceerde *IJzer van Bravais* in 1880 te Parijs eene maatschappij met aandeelen had opgericht, met een kapitaal van 6.200.000 frcs., ten doel hebbende den verkoop der middelen van Bravais.

In verschillende stadsgedeelten van Parijs werden twee huizen aangekocht en aan 't hoofd van elke zaak kwam een directeur, die 5 pct. zou ontvangen van de zuivere winst.

Mocht het inkomen van elk dezer, van den beginne af, per maand geen 650 frcs bedragen, zoo zou de Maatschappij elk hunner, het ontbrekende dier som op 't eind der maand uitkeeren.

Men rekende dus op een jaarlijksch inkomen van minstens 312.000 frcs of ruim anderhalve ton Hollandsche gulden, alleen voor deze enkele spécialités.

Een ander voorbeeld vinden wij in de *Pharm-Centralhalle* van 29 Oct. j.l. Velen zullen zich nog herinneren, hoe enkele jaren geleden in ons land op groote schaal en op zeer eigenaardige wijze door quasi-correspondentien in verschillende bladen, bonte stroobiljetten en almanakken, getracht werd, de zoogenaamde Moeder Seigel-stroop der goë gemeente aan te smeren, als onfeilbaar middel voor alle kwalen en nog wat.

Het debiet is in ons land, dank zij onze Vereeniging, die toen juist was opgericht, nooit groot geweest, doch heeft in naburige landen een kolossalen omvang genomen.

Op 't oogenblik wordt dit stroopje door dezelfde firma *White* te Londen geëxploiteerd in Oostenrijk.

De zuivere winst, die iedere week Zaterdagavonds aan de Anglo-bank te Londen voor deze firma wordt overgemaakt, bedraagt geregeld 2 tot 8 tot 12.000 Oostenrijksche florijnen.

Het is hier de plaats om in herinnering te brengen, dat zekere *RETZLAFF* enkele jaren geleden, ook in ons land, een nietsbeduidend middel adverteerde, volgens zijn voorgeven onfeilbaar ter genezing van dronkenschap. Het werd bij vooruitbetaling van zekere som aan de aanvragers toegezonden.

Uit een onderzoek der politie is toen gebleken, dat hij in één jaar meer dan driehonderdduizend Mark alleen in postwissels aan 't postkantoor te Dresden bad ontvangen.

En om ook voor ons land een staaitje hieraan toe te voegen, wijzen wij er op, dat volgens 't rapport van den Nederlandschen consul te New-York jaarlijks meer dan honderd kisten Haarlemmerolie aldaar worden aangevoerd.

De bekende *HARTZEMA* heeft nu aan zijn Rhumatiek-middel, waarvan wij in het vorige nummer weder de samenstelling hebben opgegeven, een naam geschonken. Hij noemt het *Haematon* en adverteert het onder dezen naam tegenwoordig druk vooral in kleine buitenlandsche bladen, zooals in de *Neuer Mainzer Anzeiger*, die ons door een vriendelijke hand wordt toegezonden.

Daarbij noemt *HARTZEMA* zich, wat hij in de Nederlandsche bladen niet durft te doen, *apotheker*. Het schijnt dat het aannemen van dezen titel, die hij niet bezit, in het buitenland geen overtreding oplevert.

Te Regen, in Beieren, is dezer dagen een haast ongelooflijk geval van kwakzalverij voorgekomen. Een Bohemer, zekere *Dallie*, die van zijn vak reperateur van parapluïen is, gaf eene gehuue vrouw, te Unternagelbach, die aan een onderlijfskwaal leed, de verzekering, dat hij haar even goed kon repareeren alsof zij een parasol was.

Geholpen door zijne vrouw sneed hij haar met een scheermes den buik open, verwijderde naar hij beweerde een gezwel dat hij aantrof, naaide de wonde weder dicht en besmeerde die met medicamenten. De

„dokter” kreeg een honorarium van zes-en-veertig marken voor de kuur. De ongelukkige geopererde is in beklagenswaardigen toestand; de kwakzalver werd, evenals zijne vrouw, in arrest genomen. (Amst.)

Het debiet van geheimmiddelen en spécialités staat in rechte rede tot het getal en de verscheidenheid van advertenties, reclames en stroombiljetten door de fabrikanten verspreid.

Zoodra de eene of andere manier van adverteeren door hare eentoonigheid heeft uitgewerkt, wordt iets anders beproefd en 't blijkt, dat een deel van 't publiek door zulk eene verandering van spijs opnieuw vatbaar wordt tot aanblijven.

Ieder die het nagaat, zal daarom op gezette tijden de annonces van Hoff, Brandt, Guyot enz. zien veranderen.

Op 't oogenblik beproeft de laatste door een reeks van reclames „tegen 40 à 50 cts. de regel” opnieuw de aandacht op zijn teerpillen te vestigen. 't Zijn allen zoogenaamde attesten van genezing in wanhopige gevallen, uit Frankrijk afkomstig en ondertekend door een onbekenden Daniel, Pierre, X of Y, dus zonder eenige waarde of beteekenis hoognaamd; toch zullen ze allicht weer enkelen verblinden, wij verwijzen deze daarom naar de herhaalde waarschuwingen in dit nummer.

Een ander meer deftige, maar ook kostbaarder manier probeert van tijd tot tijd de firma ULOTH EN Co. te Amsterdam of wie anders de hoofdagent moge zijn van de Swann apotheek te Parijs, die zoogenaamde Hypophosphiten van Dr. CHURCHILL in den handel brengt.

Er worden namelijk circulaires, kleine boekjes en gedrukte mededeelingen van allerlei aard toegezonden aan geneeskundigen, ambtenaren en personen van verschillende rang en stand, meest tot de ontwikkelde klassen behorende. — Ook dezer dagen heeft weder zulk eene verspreiding plaats gehad.

Minstens een twintigtal ongesteldheden worden in het blaadje opgenoemd, als onfeilbaar te genezen door de aangeboden koekjes, de pillen of de stroop; van eenvoudige heeschheid en verkoudheid af tot long- en kliertering toe; bleke gelaatskleur wordt, zoo heet het, door de middelen weggenomen en asthma hersteld, zoowel als Engelsche ziekte. Bovendien zijn de pillen, volgens den fabrikant en zijne depôthouders in 't bijzonder, koortsverend en antimiasmatisch.

't Blaadje eindigt met de gewone leugen, dat deze geneesmiddelen alle verkrijgbaar zijn in de voornaamste apotheken van Nederland.

In werkelijkheid zal men moeten zoeken om tegenwoordig de namen van een dozijn depôthouders bij elkaar te krijgen en zal dan zeer zeker de voornaamste apothekers moeten voorbijgaan.

Over de middelen zelf, verwijzen wij ook hier naar de Herhaalde Waarschuwingen.

De te Berlijn verschijnende bladen bevatten onlangs de volgende advertentie: „Een bejaard geestelijke, die sedert jaren kaalhoofdig was, zag door een eenvoudig middel den haargroei terugkeeren. Ik ben gaarne bereid medelijders de noodige aanwijzingen gratis te doen toekomen. Brieven onder het motto „geestelijke,” poste restante Berlijn 29.”

Personen die op de advertentie schreven ontvingen eene brochure die geheel uit brieven van dankbetuiging bestond en getiteld was: „Resultaten van de haarconserveerings-apparaten van EDMUND BULIGEN, Solmsstrasse 45, vroeger te Leipzig.”

Door die dankbetuigingen, die voor een deel gerechtelijk waren gelegaliseerd, lieten velen, die over hun hardos ontevreden waren, zich overhalen om van het aangeprezen middel gebruik te maken; zij ontvingen de preparaten in kistjes van 2 flesschen voor den prijs van twaalf en een halve mark, maar ondervonden na het gebruik geen enkel resultaat.

Toen klachten inkwamen merkte BULIGEN op: „er is geduld bij noodig, de eerste maal kan men nog geen resultaat zien, bij de tweede en derde pogingen volgt dit echter zeker.”

Werkelijk waren er personen die zich lieten foppen en eene tweede zending deden komen. Hoe groot de omzet van den kwakzalver was blijkt daaruit, dat men in zijne boeken vermeld vond, dat hij in sommige maanden vijftienhonderd mark had ontvangen.

Aangezien BULIGEN reeds te Leipzig wegens bedriegerijen tot zware gevangenisstraf was veroordeeld, werd hij gearresteerd en voor den rechter gebracht. (Amst.)

RECHTSZAKEN.

In de zitting van den Hoogen Raad van 2 Nov. j.l., heeft de Adv.-Gen., mr. Gregory, conclusie genomen in de zaak van den Proc.-Gen. bij het Gerechtshof te Leeuwarden, waarbij H. N. uit Nieuw-Buinen, met bevestiging van een in eersten aanleg gewezen vonnis, is

ontslagen van alle rechtsvervolging ter zake van het hem ten laste gelegd uitoefenen van de geneeskunst als bedrijf. Adv.-Gen., die van meening was dat het feit van het opleggen der handen wel strafbaar was, concludeerde tot vernietiging van het arrest en het daarbij bevestigde vonnis en tot verwijzing der zaak naar een aangrenzend Gerechtshof.

Terwijl wij de beslissing in deze zaak op 't oogenblik nog niet kunnen mededeelen, schijnt het ons toch van belang na te gaan, hoe in overeenkomstige gevallen door verschillende rechtscolleges is beslist.

Het Hof van Noord-Holland bepaalde bij arrest van 11 Mei 1868:

„Hij, die door bestrijken en belezen der ziekelijke aangelane plaats, verschillende personen, aan rheumatische pijnen lijdende, tracht te genezen en niet behoort tot de bevoegd erkende geneeskundigen, oefent de geneeskunst uit door het verlenen van geneeskundigen raad en bijstand als bedrijf.”

Evenzoo de Hooge raad op 28 December 1869:

„De wet verstaat onder uitoefening van geneeskunst elken geneeskundigen bijstand, als bedrijf uitgeoefend.

Hij, die met het doel om door de werking van eene, hetzij bestaande, hetzij gewaande, genezende kracht, ongesteldheden te genezen, meermalen zijne vingers en handen op de pijnlijke plaatsen legt dergenen, die bij hem om hulpe kwamen, moet geacht worden geneeskunst uit te oefenen.

Het doet niets ter zake of door de behandeling het leven of de gezondheid der lijdens niet in de waagschaal kan worden gesteld.”

En eindelijk het Hof van Amsterdam op 29 Mei 1876:

„Voor de kwalificatie van onbevoegde uitoefening der geneeskunst, door het verlenen van geneeskundigen bijstand als bedrijf, is het onverschillig of de beklagde in den regel het werkelijk of vermeend ziek deel zijner patienten slechts eenmaal met de hand bestrijkt en of deze handeling al of niet eenig physiek gevolg kon hebben.”

Wat het punt aangaat, dat door „het boertje van Nieuwbuinen” geen geld werd gevraagd voor zijn „handenopleggen,” doch slechts aangenomen, als iemand het hem vrijwillig aanbod, ook hieromtrent verdient in herinnering te worden gebracht, de beslissing van de Arrondissements Rechtbank te Arnhem van 26 Juni 1869:

„Voor de strafbaarheid wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunst is het geen vereischte, dat de beklagde vóór of na zijne behandeling betaling vorderde; het is genoeg dat hij betaling of belooning ontvangen heeft.”

en van het Hof van Groningen op 23 Dec. 1872:

„Voor de uitoefening van genees- of heilkunst is het geen vereischte dat daarvoor geldelijke belooning gevraagd of ontvangen is, daar de bij het vaststellen der wet gehouden beraadslagingen klaarblijkelijk aantoonen, dat de wetgever het zonder wettelijke bevoegdheid voortdurend uitoefenen van de bij artikel 1 der wet van den 1 Juni 1865 [Stbl. no. 60] bedoelde vakken of de hebbelijkheid dier uitoefening, onverschillig of die uitoefening tegen of zonder belooning geschiedt, strafbaar gesteld wilde hebben.”

Nogmaals op dezelfde wijze de Hooge Raad van 23 October 1876:

„De wet stelt het bedingen of ontvangen van salaris niet als voorwaarde voor het uitoefenen der geneeskunst als bedrijf.”

Ten slotte verdient hierbij nog melding gemaakt van het laatste vonnis der Arrondissements Rechtbank te Hoorn op 5 Juli 1876, waarin de overweging voorkomt:

„Met de woorden „het verlenen van genees-, heel- of verloskundigen raad of bijstand als bedrijf” bedoelt de wet van den 1 Juni 1865 [Stbl. no. 60] ieder, die er eene gewoonte van maakt, om, met welk doel dan ook, zoodanigen raad of bijstand te verstrekken.”

Terwijl, voor zoover wij hebben kunnen nagaan, na dien datum deze vraagpunten door de rechtbanken in Nederland niet meer zijn behandeld, levert de Fransche rechtspraak nog het volgende voorbeeld.

De correctionele rechtbank van de Seine veroordeelde in 1883 den zouaaf Jacob, zich noemende

magnetiseur en het Hof van Appel bevestigde het vonnis. De voorziening in cassatie werd ten slotte verworpen bij beslissing van 18 Juli 1884.

De overweging van het vonnis luidde:

„Het verbod om genees- of heilkunst uit te oefenen zonder voorzien te zijn van een diploma is volstrekt en algemeen; het omvat derhalve elke wijze van geneeskunstoefening, zij 't ook dat deze geschiedt door middel eener vloeistof, die de persoon beweert uit te stralen door den blik en door het opleggen der handen. (opposition des mains)

In dezelfde zitting van den Hoogen Raad droeg de Adv.-Gen. daarop zijne conclusie voor, ten aanzien van het cassatieberoep van H. S. uit Wageningen, die door het Gerechtshof te Arnhem, male ter zake van het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde als bedrijf, in hooger beroep is veroordeeld tot 1 maand gevangenisstraf. In deze zaak strekte de conclusie eveneens tot vernietiging van het arrest, doch alleen voor zooveel de qualificatie van het feit betreft, en overigens tot verwerping van het beroep.

In beide zaken is de uitspraak bepaald op 30 Nov.

Door de Justitie in Limburg is proces-verbaal opgemaakt tegen G. G., kapper te Venlo, en tegen G. T., tandheekkundige te Gladbach, beiden wegens onbevoegde uitoefening der tandheekkunst.

Gevaarlijke en walgelijke huismiddeltjes en hun oorsprong.

De nieuwsbladen vermeldden dezer dagen het volgende:

„Hoe voorzichtig men moet zijn met de aanwending van huismiddelen, blijkt uit het navolgende voorval. Een jong meisje te Oorschot verwondde een harer vingers met een zoogenaamd hakselmes. Zij trachtte de wond te genezen door een spinnewebbe er op te leggen. Die webbe schijnt vergiftig te zijn geweest. Dit althans is zeker, dat de patiente spoedig daarop zwaar ziek, zelfs krankzinnig werd en weinig dagen daarna is gestorven.”

En drie weken later:

„Eenige dagen geleden was de arbeider D. Jansen aan het station te Ravenstein bezig steenkool af te laden. Onverwachts viel de ijzeren sluitboom van een waggon met kracht op zijn hoofd neder. De hevig bloedende wonde werd dadelijk bedekt met een laagje spinnewebben en thans verkeert hij in levensgevaarlijken toestand. De ongelukkige is gehuwd en vader van een groot gezin.”

Wij willen, vooral in het laatste geval, het aangegeven verband tusschen oorzaak en gevolg niet onvoorwaardelijk onderschrijven, doch geven de voorbeelden om te doen zien, dat het daar genoemde eigenaardig middel nog overal in ons land en bij voorkeur door de werkende klasse aangewend wordt.

Moge zulk een noodlottig uiteinde hoogst zelden zijn, 't is zeker dat ontsteking der wonde door 't aanwenden van dit middel dikwijls moet voorkomen.

't Zijn toch juist de dikke, dichte spinnewebben, die zich in hoeken en gaten van schuren en werkplaatsen hebben verzameld, en met stof, ongedierte en allerlei onreinheden zijn overladen, welke genomen worden en ter bloedstelping op de open wonde gelegd.

't Volk is trouweus, waar 't huismiddeltjes betreft, alles behalve kieskeurig en de geneesheeren doen niet zelden de ervaring op, dat dezelfde personen, die klachten aanheffen over het lastige van hunne voorschriften, de moelijkheid van 't innemen of de onaangename smaak hunner medicijnen, niet aarzelen, allerlei walgingwekkende middeltjes van bakers en burens toe te passen.

Een onzer lezers schrijft ons dienaangaande het volgende, waarvan hij onlangs getuige was.

„Een ingezetene dezer stad (Sittard) leed sedert geruimen tijd aan derdedaagsche koorts. De lijder had reeds eenigen tijd onder geneeskundige behandeling doorgebracht, doch deze scheen hem zijn lijden niet te verlichten.

Een boertje stapte eerstdaags zijn winkel binnen, verneemt de ziekte van den heer des huizes, trekt een hooggeleerd gezicht, (zoo kwaad en zoo goed als hij kon), verklaart dat hij de man is, een tweede Hippocrates in persoon, die als door de Voorzienigheid geroepen is, om nu zijne genees-

aan den dag te leggen en de koorts te ontboeien.

Hij beveelt eenige pruimen te willen stoven, terwijl het boertje zich ondertusschen naar een stal in het achterhuis begeeft.

De pruimen zijn klaar gemaakt; de boer, nu het ambacht van jager uitgeoefend hebbende, keert met zijne prooi, bestaande uit drie levende verbaarlijke groote spinnen, weder het huis binnen, neemt drie pruimen, ontdoet ze van de pitten, en stelt in hunne plaats de gevangene spinnen, en ordonneert den patient deze drie, met spinnen gevulde pruimen, in te nemen, en waarlijk de patient slikte ze."

Misschien hebben we hier nog niet eens het allergenste; althans het gebruik van een beschuit met luizen, die dan met bruine suiker worden gemaskeerd, is, zoo wordt beweerd, in een enkele streek van ons land nog een niet vergeten volksmiddel tegen geelzucht.

Inzonderheid, wanneer het betreft een uitwendig gebruik, vinden zulke zonderlinge middelen nog altijd een ruime toepassing, zooals versche koemest bij zweren en etterbuilen, groote wormen (pieten) bij pijn in de keel.

Mollepootjes, afgesneden van een nog levenden mol, en aan den hals gehangen bij kinderen om de bezwaren van 't tandenkrijgen te overwinnen, vinden nog immer een veelvuldig gebruik, zelfs in gezinnen, die beweren tot de meer en zeer ontwikkelde klassen te behooren. Even vreemd zeker is het volgende middel tegen de stuipen bij kleine kinderen.

Niet lang geleden hoorden wij er gewag van maken door een baker, die het dikwijls had aangewend, en eerst later vonden wij het opgeteekend in een boekje, met allerlei oude en dwaze voorschriften, in 't jaar 1712 te Antwerpen uitgegeven.

Niettegenstaande de onmogelijkheid van 't middel om ooit eenig goed gevolg tewoeg gebracht te hebben, bleef het toch eeuwenlang in de herinnering van 't volk voortleven.

't Middel bestond hierin om een levend opengesneden duif te leggen op het lichaam (de borst of buik) van 't kind, dat aan stuipen leed.

De oorsprong van de meeste dier volksmiddelen is niet moeielijk na te gaan. 't Kan voor sommigen allicht strekken om hun vertrouwen te schokken, wij willen er daarom even bij stilstaan.

De geneeskunde stelt zich tegenwoordig ten doel verschillende voortbrengselen uit de drie rijken der natuur, zoowel als onderscheidene door de kunst samengestelde producten te bestudeeren in hunne werking op het menschelijk lichaam, om daarna te trachten er een nuttig gebruik van te maken tot herstel van ziekelijke afwijkingen.

Ook oudtijds beoogde men hetzelfde, doch de hulpmiddelen voor 't onderzoek waren gering en de waarneming daardoor vaak zeer eenzijdig. Men nam daarbij zijn toevlucht tot theoretische beweringen, zonder voldoende grondslag. Een dezer theorieën, die echter sinds lang bewezen is geheel op dwaling te berusten, was, dat de natuur zelf aanwijzingen gaf van geneesmiddelen, die heilzaam zouden zijn in bepaalde ongesteldheden.

Zoo b. v. meende men dat planten met hart- en niervormige bladen of vruchten nuttig waren bij hart- en nierziekten, — dat men bij geelzucht hulp moest zoeken bij kruiden met geel sap of geele bloemen, en zoo meer.

Eveneens beschouwde men geheel ten onrechte de eigenschappen, waardoor sommige dieren zich onderscheiden, als het gevolg van eene bijzondere kracht of eigenaardigheid in enkele hunner lichaamsdeelen aanwezig.

Leeuwenmerg of paardenvleesch heetten bijzonder goed voor zwakke personen, omdat de dieren, waarvan het afkomstig was, uitmunten door sterkte en kracht.

Het paard bezit aan zijn hals een schoonen haartooi en de beer heeft een glanzende vacht over zijn heele lijf, daarom verheugen zich nog heden ten dage manevet en beerevet in de reputatie van bij uitstek geschikt te zijn voor pommades, omdat ze 't haar zouden doen groeien.

De meeste der bovengenoemde zonderlinge huismiddeltjes hebben ongetwijfeld aan dezelfde redeneering hun ontstaan te danken.

De groote ringwormen gelijken in hunne langgerekte, geringde gedaante, iets op de luchtpijp; en de pooten van den mol zijn de organen, waarmee het dier zich een gang boort, even zooals de tandjes van 't kind zich een doorgang door het tandvleesch moeten boren.

Zoo stelde men zich ook voor, dat de stuiptrekkingen van de stervende duif op de borst van het kind de eigen stuipen zouden doen verdwijnen.

Deze gevolgtrekkingen schijnen ons thans dwaas toe, doch de geschiedenis der ontwikkeling levert overeenkomstige voorbeelden in ruimen getale.

Dwazer echter is het en een schande voor onzen tijd, dat, terwijl niemand meer geloof aan het verband der bovenaangehaalde feiten, terwijl slechts weinigen zich rekenschap geven van den oorsprong dier middeltjes, hun gebruik zich door eeuwen heen nog altijd staande houdt.

Eene droevige geschiedenis.

Niet alleen om het nadeel dat de gezondheid bedreigt, vragen wij medewerking tegen het schaamteloos drijven der kwakzalvers, niet alleen ook om een bijzonderen vorm van oplichterij tegen te gaan, maar ook uit menscheijkheid roepen wij den steun in van alle welgezinden.

De hiervolgende ware geschiedenis moge bewijzen welk eene noodlooze bitterheid de kwakzalverij kan vastknoopen aan de droefheid, die van nature de onvermijdelijken dood van dierbare betrekkingen vergezelt.

't Verhaal werd reeds eenige jaren geleden door ons medegedeeld in het boekje *De Hedendaagsche Kwakzalver*. Voor het overgroot aantal onzer tegenwoordige lezers is de geschiedenis zeker nieuw.

„Zeker persoon had, als een droevige erfenis zijner ouders, de kiem van de tering bij zijn geboorte meegekregen.

Eerst op lateren leeftijd, een jaar na zijn huwelijk, openbaarde zich de noodlottige ziekte. Zijn vermogen zoowel als zijn maatschappelijke positie stelden den jongen man in staat binnen- en buitenslands al die hulp in te roepen, welke heilzaam kon zijn. Toen hij onder bijna alle hemelstreken en bij de beroemdste geneeskundigen te vergeefs beterschap had gezocht, besloot hij eindelijk kalm en gelaten in zijn vaderland het einde af te wachten. Van de geneeskunst verzocht en verwachtte hij van dat oogenblik af niet meer genezing, maar alleen verlichting zijner kwaal.

Toen zijn geneesheer, tevens zijn vriend, hem op zekeren dag weder bezocht, vond hij bij zijn patient eenige papieren op tafel liggen, welke hij verzocht werd eens aandachtig na te lezen. Het bleken eenige aanbevelingen en circulaires te zijn; allen gedrukte stukken, waarin een Duitscher op het nadrukkelijkste aan teringlijders aanbeval om nimmer de hoop verloren te geven, „vóór zij onder alle andere middelen ook zijne geneeswijze hadden beproefd." 't Is reeds tien (thans vijftien) jaren geleden en zoo algemeen als thans waren de kranten toen nog niet opgevuld met bedriegelijke aankondigingen op dit gebied; 't sprak dus bijna van zelf, dat de vrouw van den ongelukkigen lijder zich aan de beloften van de advertentie als aan een laatsten stroohalm had vastgeklemd en heimelijk aan 't opgegeven adres had geschreven, waarop zij deze papieren tot antwoord had ontvangen. Daarin werd aangegeven, dat de bedoelde medicijnen, die zeker genezing zouden aanbrengen, zouden worden toegezonden na ontvangst van tien gulden; „'t was het best" zoo luidde het woordelijk, „en 't gemakkelijkst een Nederlandsch muntbiljet van dat bedrag in een aangeeteekenden brief over te zenden."

„Wat dunkt u daarvan, dokter?" was de eerste vraag van den zieke na de lezing, „zou dat iets kunnen geven?"

„Neen! 'k houd het voor een kolossale afzetterij." „Maar we kunnen 't toch gerust proberen," kwam de vrouw tusschenbeide, „wat kan ons die tien gulden schelen."

„Juist Mevrouw, voor u komt dat geld er niet op aan, maar gij moedigt dien man daar ginds aan in zijn schandelijk bedrijf en stelt hem in staat weer nieuwe leugen-advertenties te plaatsen en daarmee ook anderen te verlokken, voor wie zulk een som, nutteloos besteed, wel degelijk een verlies is."

„Dokter!" begon de zieke zelf weer, „ge weet dat ik alle vertrouwen in u heb, ook als mensch en als vriend; is het uwe heilige overtuiging, dat er geen middel meer bestaat, dat mij kan baten. En als het uw eigen vrouw of uw moeder betrof, zoudt gij dan na het lezen van al deze schoone beloften toch zulk een hulp weigeren?"

„Zeer zeker!"

„Werp dan den geheelen papierrommel in de kachel!" klonk het van de bleeke lippen van den moedigen lijder; en de dokter zag hoe de vrouw met tranen in de oogen het bevel opvolgde.

Nog geen drie weken later was de zieke bezweken. Maar nog jaren nadien, schrijver dezes weet het van nabij, wanneer dezelfde advertentie telkens en telkens weer onder hare oogen kwam, en zij daarin hoog hoorde opgeven van de zeldzame genezingen van tering, ook in de wanhopendste gevallen, barstte de arme weduwe somwijlen uit in een hartstochtelijk gejammer, omdat zij indertijd dit middel niet had beproefd, waardoor haar man, meende zij, misschien behouden ware gebleven.

Het hart bloedt, als men denkt aan de onverdiende zelfverwijtingen, die het leven verbitteren van zulk een onschuldig slachtoffer van lichtgeloofigheid en onkunde.

En het is juist op die onnoozelheid, op zulk een ellende, dat de kwakzalvers hun schaamteloze speculatie bouwen,

Is het dan te veel gevegd, dat wij tegen hen en hun strikken de hulp inroepen van den Staat door te trachten paal en perk te steilen aan 't ongestoord plaatsen van leugeradvertenties door een heirleger van bedriegers?

Misschien bedriegen we ons wanneer we meenen dat deze geschiedenis uit onze eigen ervaring bij velen indruk zal maken. Stond het op zich zelf dan zou het ook weinig beteekenen, doch dergelijke feiten komen meermalen voor.

't Is een algemeen nadeel der kwakzalverij dat zij een groot deel van het publiek in den waan brengt, dat er tegen alle kwalen, ook tegen die welke de meest bevoegde deskundigen voor ongeeneeslijk verklaren of waarvoor zij slechts door een belangrijke operatie raad weten, wel middeltjes bestaan, maar dat de dokters die niet kennen of er niet van willen weten. Zelfs bij overigens ontwikkelde menschen kan men deze meening gevestigd vinden, wat tot allerverderfelijkt wantrouwen in den geneesheer aanleiding geeft.

Allerverderfelijkt, minder voor den geneesheer dan voor den patient, voor wie vertrouwen in de behandeling die hij ondergaat een der eerste geneesmiddelen is, en die zich dikwijls bederft door achter den rug van den geneesheer allerlei dwaze middelen te beproeven.

Kleine Mededeelingen.

Spécifiques Mattei.

Hoe het in ons land gesteld is met het debiet der zoogenaamde preparaten van iemand zich noemende Graaf MATTEI, weten wij niet. Buiten eenige ijveraars in de groote wereld te 'sGravenhage gelooven wij niet dat deze zonderlinge kwakzalverij velen hier te lande meer bezig houdt. Elders schijnt het echter anders gesteld te zijn. Gewoonlijk maken dergelijke kwakzalverijen, zoo zij op groote schaal geëxploiteerd worden, een rondreis door de beschaafde (?) wereld, korter of langer op eene plaats vertoevende, al naar mate het publiek meer of minder vatbaarheid bezit om dupe te worden. De door ons hierboven genoemde schijnt thans rond te dwalen in het Noorden van Oostenrijk.

Althans nadat wij in den laatsten tijd ook uit naburige landen weinig of niets over deze industrie hebben gehoord, vernemen wij thans dat de Minister van Binn. Zaken uit naam der Keizerl. Regeering in Oostenrijk een circulaire heeft doen toezenden aan alle geneesheeren en apothekers van 't district Boskowitz in Moravië, waarbij ter hunner kennis wordt gebracht, dat de verkoop van de electrohomoeopatische geneesmiddelen van Mattei noch in noch buiten de apotheek kan worden toegelaten, daar de arsenijstoffen die zij heeten te bevatten, noch kwalitatief noch kwantitatief zijn te herkennen en zij zich dus onttrekken aan elke controle, die van staatswege noodzakelijk is.

't Is waarlijk geen wonder dat in Oostenrijk de Regeering niet bij machte is de geneeskragtige zelfstandigheden te bepalen in deze fameuse middelen van den Italiaanschen Graaf (?) verrat. Zooals onze lezers bekend is, bestaan zij uit korreltjes, enkel en alleen van suiker, terwijl ter vocht dat verkocht wordt onder den naam roode electriciteit niet anders dan zuiver water is in een rood fleschje; de blauwe electriciteit, dito water in een blauw fleschje en zoo verder alle kleuren van den regenboog rond.

Aankondiging van een Amerikaansch Kwakzalvermiddel.

Het geheim van een veldtocht geopenbaard. Onder dit opschrift vond men onlangs in een Amerikaansch blad de volgende advertentie:

wagen in een strijd, wie van beiden als gouverneur in een der Westelijke Staten van Amerika zou gekozen worden. Beiden waren algemeen geacht en bemind, beiden hadden een flink voorkomen en waren elkanders evenknie in geestelijke ontwikkeling; beiden waren redenaars van de beste soort, zoodat de strijd zeer belangwekkend beloofde te zijn. Gedurende verscheidene weken helde de balans noch naar de eene, noch naar de andere zijde over. Maar op een goeden dag trad de republikeinsche kandidaat ziek op. Hij scheen uitgeput en sprak met moeite. Den volgenden dag was zijn toestand veel minder. Een paar dagen later moest hij zijne tegenpartij om uitstel van eenige dagen verzoeken, hetgeen hem werd toegestaan. Voor de veldtocht geëindigd was, werd hij volkomen geslagen en genoodzaakt het veld voor zijn mededinger te ruimen.

Intusschen zette de democratische kandidaat zijn werk voort; hij scheen hoe langer hoe sterker, en hoe langer hoe opgewekter te worden, terwijl zijne kansen hoe langer hoe gunstiger stonden. Hij werd gekozen.

Eens op een Decemberavond zeide hij tot eenige vrienden, die ten zijnen huize genoodigd waren: „Ik zal u het geheim van mijn veldtocht mededeelen — het geheim, dat mij bij de verkiezing de overwinning verzeekerde. Bij het begin van den strijd begon ik bijzondere zorg voor mijn lever te dragen. Ik wist, dat de minste ongesteldheid aan dit deel mij tenneer zou drukken en eindelijk ziek zou maken. Elken dag gebruikte ik er iets voor. Toen mijn mededinger begon te klagen, wist ik maar al te goed, dat zijn lever hem kwelde en ik zou hem zeker gewaarschuwd hebben, zook ik niet had gevraagd, dat hij dan de overwinning zou behalen. Ik werd langzamerhand zoo sterk, dat ik twee redevoeringen per dag hield; zelfs mijn stem begaf mij niet een enkele maal. En dat alles was het uitwerksel van Warner's Heilmiddel! Koopt, koopt!

Correspondentie.

— Wie met het volgende vereenigingsjaar als nieuwe leden wenschen toe te treden, worden verzocht zich spoedig aan te melden bij den Secretaris te Leeuwarden. De namen kunnen dan nog vermeld op de nieuwe naamlijst die zal gedrukt worden.

Bij het volgende nummer zal verzonden worden een *alphabetic register* over het al hetgeen in de nu verschenen vijf jaargangen van het Maandblad is behandeld.

— Nog ontvangen van M. C. L. te D. f 10 voor de proceskosten. Totaal dus nu f 2352,76.

— v. E. over Theophiles haarmiddelen in het volgend nummer.

— Dr. S. te R. Aan Dr. W. in Amerika, ook ons onbekend, hebben wij een nummer toegezonden.

— De Heer Maurits W., die ons vroeger eenige uittreksels heeft toegezonden uit de *Amsterdammer* couranten van van de vorige eeuw, wordt verzocht ons zijn adres op te geven.

— A. K. te L. Ja, ergerlijk. Kan ons later dienen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Teercapsules van Guyot. Nadat de geneeskunde vroeger nog al gebruik van teer en teerwater had gemaakt, heeft zij deze tegenwoordig grootendeels laten varen, daar andere stoffen beter de vereischte werking te weeg brengen, al kunnen de teerbereidingen somtijds eenig nut doen. Indien de geneesheer tegenwoordig nog teer of teeraftreksel wil laten gebruiken, kan hij bij iederen apotheker dit tot teerpillen laten verwerken. De capsules bestaan uit teer met een laagje gelatine omgeven. Bij een geringe verkoudheid, die echter ook zonder geneesmiddelen, indien men een goeden leefregel volgt, gemakkelijk geneest, kan het gebruik van enkele capsules geen kwaad. Veel heil verwachtte men echter niet van teer en niet ieder ga op goed geluk aan 't slikken. Men zij met 't gebruik voorzichtig. Teer is in 't geheel niet een zoo onschadelijke stof als het door Guyot en zijn opvolgers genoemd wordt. Terwijl sommige menschen verscheidene teercapsules zonder scha schijnen te kunnen gebruiken, zijn ons verscheidene gevallen voorgekomen waarin het gebruik, zelfs van een of twee stuks, onpasselijkheid te weeg bracht.

In een geval zelfs bleef de hardnekkige braking nog den volgenden dag voortduren. Men zij dus gewaarschuwd, vooral ook omdat de teercapsules door vele zwakke borstlijders worden gebruikt. Bij een geringere braking in 't laatste tijdperk zagen wij een hardnekkige braking van tijd tot tijd telkens terugkeeren. Bij onderzoek bleek, dat het meisje, op aanraden van een der familieleden, steeds volhield buiten weten van haar geneesheer twee of drie teercapsules 's morgens te nemen. 't Gevolg was, dat de maag het zoo hoogst noodige voedsel nog eerder weigerde, dan de aard van het longlijden meebracht.

Een langdurig voortgezet gebruik schaadt zeker altijd zoowel de maag als de beurs. De 60 capsules kosten f 1.25 en zonden, fabriekmatig bereid, nog met behoorlijke winst voor f 0.30 te leveren zijn. Op een voorschrift van den geneesheer bij den apotheker gereed gemaakt, zonden 60 teerpillen of teerlikeurpillen hoogstens f 0.60 kosten.

Zwitserse pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men enkele jaren geleden begonnen in ons land te exploiteeren, met een verba zenden ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertentien er van aan. Het is echter alweer een zeer oud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek heeft ons geleerd dat het hoofbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zoo veel vormen aan de man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ook voor schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange »ingezonden mededeelingen» en advertentien in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: »zware en gevaarlijke ziekten.»

Dr. Fr. Dornbluth zeide onlangs het volgende van deze Zwitserse pillen, waarmee wij ons geheel kunnen vereenigen en dat ook voor alle andere aloë-houdende pillen geldt, zooals Holloway-pillen, Urbanus- en Schreuders-pillen, slijm- en maagpillen enz.

„De pillen prikkelen zeer sterk den darm, zooals alle aloë-houdende middelen dit doen, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b. v. alle gezwellen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hémorrhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Ik zelf — zoo gaat Dr. Dornbluth voort — heb in twee gevallen, waarin wegens verstopping Zwitserse pillen waren gebruikt, braken en diarree met hevige pijnen en bloedige ontlasting, gelijkende op buikloop gezien, wat geen andere oorzaak had als die pillen. Hier waren ook de personen geen oogenblik in twijfel, dat de afgescheiden stoffen „ziekte stoffen” of „onreine vochten” zouden wezen, maar slechts producten der darmprickeling door de veel geroemde Zwitserse pillen.

»Dat deze en andere dergelijke laxeerpillen — zoo eindigt de schrijver — niet altijd zulke duidelijke nadeelige uitwerking hebben, en zij dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel ingenomen kunnen worden, is bij het groote verschil in gevoeligheid der spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeielijkst te verteeren zaken in massa's kan gebruiken, terwijl de ander reeds door het voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking uitoefent. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen veroorzaakt worden, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot weefselontandingen en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerknobbels, kunnen leiden.»

Hypophosphiten van Churchill. Deze middelen bestaan uit verschillende siropen, koekjes, wijn en pillen. Het zijn in woordelijken zin geen geheimmiddelen, in zooverre de fabrikant tenminste in hoofdzaak de samenstelling mededeelt. In de verschillende preparaten komen volgens hem voor de hypophosphiten of onderphosphorigzure zouten van kalk, soda, ammonia, ijzer, mangaan en chinine. Dit zijn stoffen die voor het meerendeel ook door de geneeskundigen gebruikt worden en in de apotheken te vinden zijn, maar eenigen waarborg dat zij werkelijk in de siropen, pillen, enz. van den Franschen fabrikant voorkomen heeft men natuurlijk niet.

Door de geneeskundigen worden enkele dezer genoemde onderphosphorigzure zouten nu en dan met succes gebruikt, maar elk ziektegeval, waarin zij mogelijk nuttig kunnen zijn, moet atzonderlijk beoordeeld worden en het is een ernstige kwakzalverij, ze als universeele geneesmiddelen tegen een zeer groot aantal ziekten aan te bevelen, zooals tegenwoordig in veelvuldig verspreide brochures geschiedt.

Antimiasmatiek van Koene. Ofschoon de Brusselse kwakzalver KOENE weinig of niet in Nederlandsche bladen adverteert, is zijn middel in ons land nog al verspreid. Dit komt door het brochure'tje dat hij heeft uitgegeven en waarmee hij de eenvoudige geloovigen lokt door het portret van den vorigen paus, Pius IX, dat hij daarop heeft afgedrukt, en de mededeelingen van kardinalen, bisschoppen en religieusen die zijn waar heeten aan te bevelen.

Die waar, het zoogenaamde *antimiasmatiek*, noemt hij een *verzuiverend, spijsverterend en versterkend water, dat de talrijke ongesteldheden voorbehoed en geneest, die beginnen met eene vermindering van eetlust en alle ziekten die voortspruiten uit een onvolmaakte spijsvertering, en tot deze ziekten rekent KOENE dan ongeveer alle, tot vallende ziekte, tering en zelfs „doodelijke intermitterende koortsen” toe. Natuurlijk wordt dat wonderbare water als een verbazende ontdekking uitgekreten, die door mijnheer KOENE tot heil der menschheid is gedaan. Het scheikundig onderzoek van den heer J. VAN RIEL, militair apotheker te Bergen op Zoom, heeft echter aangetoond, dat dit zoogenaamde *antimiasmatiek* niets anders is dan wat in de geneeskunde onder den naam *Liquor Stypticus* bekend is, eene oplossing van *ijzerchloride*. Het is echter slechts half zoo sterk als het in de apotheek gebruikelijk is, en bovendien slecht bereid door onzuiver.*

geenen deele er mee verkrijgen, al is het een ijzermiddel dat ook de geneeskundigen in enkele gevallen met succes te gebruiken. Nieuw is het zeker ook niet, twee eeuwen geleden was het reeds in gebruik. De kleine fleschjes, (8 gram inhoud), die bij KOENE 50 cent en bij zijn dépôthouders 80 cent kosten, zonden bij den apotheker voor 10 cent te krijgen zijn. Maar zonder aanwijzing van den geneesheer gebruike men het liever in het geheel niet en nooit anders dan zeer weinig en met veel water verdund.

Moeder Seigel's stroop. Voor eenigen tijd werd dit product met waarlijk te bewonderen behendigheid aanbevolen. Als opschrift draagt de advertentie: »Een onrustbarende ziekte die een talrijke klasse kwelt», of een andermaal: »De vreemde hier te lande alom verspreide ziekte.» Dit laatste opschrift komt in 17 talen voor op de gebruiksaanwijzingen, zoodat die „vreemde” ziekte over de geheele wereld verspreid heet te zijn. De waarheid is dat de fabrikant van de stroop, zekere White te Londen, alle mogelijke ziekten met zijn mengsel zegt te kunnen genezen en dan ook zoowel voor tering als voor graveel, voor waterzucht als voor zeere cogen, de genezing met zijn stroop belooft.

Behalve water en keukenstroop bevat dit fraaie product een aantal stoffen, zooals gentiaan, coloquint, aloë, Spaansche peper, sassefras, borax en anderen.

Wij herhalen hier wat wij vroeger van deze stroop hebben gezegd: dat de wonderbare Moeder Seigel's stroop een verzameling is van allerlei voor de greep genomen artseneijstoffen, hoofdzakelijk behoorende tot de zoogenaamde bittere en purgeermiddelen, waardoor niets van de verbazende uitwerking is te verkrijgen, die er van beloofd wordt.

Ijzer van Bravais. Wie wil zien welke grove leugens de hedendaagsche kwakzalvers laten drukken, leze de dikwijls afwisselende, veelal lange en zeer bedriegelijk gestelde advertentie's van dit middel.

Alles wat van dit middel in de advertenties gezegd wordt is een voudig klinkklare leugen. *Ijzer van Bravais* of *Fer Bravais* is hetzelfde als het artikel in de apotheken en bij geneeskundigen bekend onder den naam *Gedialiseerd ijzer (Ferrum dialysatum)*. Voor 25 jaar was het een nieuw preparaat en dacht men er een ijzermiddel in gevonden te hebben, beter dan de toen bekende. Doch het bleek niet aan die verwachting te voldoen en de meeste geneeskundigen onthielden zich daarom van 't gebruik, daar hun genoeg andere dergelijk werkend stoffen ten dienste stonden. Sedert hebben de kwakzalvers de stof opgeraapt en de meest uitgestrekte reclame heeft er een soort van vermaardheid aangegeven, die echter niets dan een treurige beruchtheid is.

Als ijzermiddel is het ijzer van Bravais niet beter dan de meeste andere ijzerpreparaten; waarschijnlijk veel slechter. Wat van de vereeniging met het maagzuur gezegd wordt is geheel onwaar.

Overigens verwachtte men ook van de andere ijzermiddelen niet wat er van wordt rondgebaazuid. Een zeer geringe hoeveelheid van de een of andere ijzerverbinding kan somtijds nut doen. Het gebruik van een groote hoeveelheid kan nooit nuttig zijn en zal dikwijls nadeelig werken.

Biscuits Ollivier. Hoort, hoort den lof van deze beschuitjes: *De eenige die door de Akademie der geneeskunde goedgekeurd en door het gouvernement geautoriseerd zijn na openbare proeven met tienduizend beschuitjes. Waarachtige genezing van contagieuse ziekten, bederf van het bloed, huiduitslag en alle ziekten bij mannen, vrouwen en kinderen. Bereiding zoo volmaakt mogelijk. Aangename, snelle, ongevaarlijke behandeling zonder wederinstorting.*

Dat alles en nog meer fraais staat in de advertenties te lezen.

En wat leert de wetenschap? Het zijn beschuitjes van melk, meel en suiker gebakken waarin een kwikzilververbinding. Een buitenlandsche chemicus heeft 1 centigram kwiksublimaat per beschuit er in gevonden. Dr. O. J. RISSELADA, die voor ons een nieuw onderzoek heeft ingesteld, heeft eveneens het kwikzilver er in aangetoond maar in de door hem onderzochte beschuitjes was, door het samengebakt zijn met de andere bestanddeelen, niet te bewijzen in welken vorm het kwikzilver er in gebracht was, doch dat het er in is, is buiten twijfel.

Er blijft dus van al den lof uit de advertenties niet veel over. De kwikverbindingen zijn zeer oud en overbekend aan elk geneesheer en elk apotheker. De geneesheeren schrijven ze ook thans nog dikwijls voor; maar slechts in nauwkeurig, vooraf onderzochte gevallen en met groote voorzichtigheid, want in het algemeen zijn de kwikverbindingen vergiftig en vooral het kwiksublimaat. Hier echter worden ze als een onschuldige waar en in een aangename vorm als zoete beschuitjes aangeboden! In zekeren zin is het daarom een geluk dat ook de fabrikant van deze kwakzalverij verbazend veel geld voor zijn waar neemt.